

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 75

**ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΟΜΙΛΙΑΙ ΟΑ' — ΠΗ'
(ΚΕΦ. 13 — 21)**

Κείμενον: Γ. ΚΑΡΥΟΦΥΛΛΗ

Μετφρσεις — Σχόλια

ΣΤΥΓΙΑΝΟΥ Α. ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΥ

φιλόλογον

Καθηγητὸς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Παιδείας Σχολῆς

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

11 - 259

'Ομιλία ΟΑ'	('Ιωάν. ιγ', 12 - 19)	11 (263)*
'Ομιλία ΟΒ'	('Ιωάν. ιγ', 20 - 35)	22 (269)
'Ομιλία ΟΓ'	('Ιωάν. ιγ', 36 — ιδ', 7)	38 (278)
'Ομιλία ΟΔ'	('Ιωάν. ιδ', 8 - 14)	50 (284)
'Ομιλία ΟΕ'	('Ιωάν. ιδ', 15 - 30)	60 (290)
'Ομιλία ΟΣ'	('Ιωάν. ιδ', 31 — ιε', 10)	79 (300)
'Ομιλία ΟΖ'	('Ιωάν. ιε', 11 — ιστ', 3)	91 (306)
'Ομιλία ΟΗ'	('Ιωάν. ιστ', 4 - 15)	106 (315)
'Ομιλία ΟΘ'	('Ιωάν. ιστ', 16 - 33)	121 (324)
'Ομιλία Π'	('Ιωάν. ιζ', 1 - 5)	137 (333)
'Ομιλία ΠΑ'	('Ιωάν. ιζ', 6 - 13)	148 (340)
'Ομιλία ΠΒ'	('Ιωάν. ιζ', 14 - 26)	159 (346)
'Ομιλία ΠΓ'	('Ιωάν. ιη', 1 - 37)	172 (354)
'Ομιλία ΠΔ'	('Ιωάν. ιη', 37 — ιθ', 15)	191 (365)
'Ομιλία ΠΕ'	('Ιωάν. ιθ', 16 — κ', 9)	203 (373)
'Ομιλία ΠΣ'	('Ιωάν. κ', 10 - 23)	223 (385)
'Ομιλία ΠΖ'	('Ιωάν. κ', 24 — κα', 14)	236 (392)
'Ομιλία ΠΗ'	('Ιωάν. κα', 15 - 24)	249 (400)

ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ

263 - 406

* Οι ένδοξοι πορρνήθεσαν ἀρθροί πορρρήθουρ εἰς τὰς σελίδας τοῦ ἀντικειμένου πρωτοτύπου κείμενου.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

Ο Μ Ι Λ Ι Α Ο Α' (71)

('Ιωάν. ιγ', 12 - 19)

«Καὶ ἔλαβεν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ ἀναπεσὼν πάλιν εἶπεν αὐτοῖς· Γινώσκετε τί πεποιήκατε ὅτι;»¹ κλπ.

α'. Δυσάρεστον, ἀγαπητοί, δυσάρεστον εἶναι νὰ φθάσῃ κανεὶς εἰς τὸν θυμὸν τῆς κακίας· διότι τοῦ λοιποῦ καθίσταται δυσκολοδιόρθωτος ἡ ψυχὴ αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο πρέπει τὰ πάντα νὰ πράττωμεν, ὥστε νὰ μὴ κυριευθώμεν ὑπὸ τῆς κακίας ἐξ ἀρχῆς· διότι εἶναι ευκολώτερον νὰ μὴ περιπέσῃ κανεὶς εἰς αὐτήν, παρά, ὅταν περιπέσῃ κανεὶς, νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν του.

Βλέπετε λοιπὸν, ὅταν ὁ Ἰούδας ἔβριμε τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὰ κακά· πόσῃ βοήθειαν εὗρίσκει, καὶ ὅτε τότε συνέρχεται.

Εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς ὅτι «εἰς ἐξ ὑμῶν διέθε-

1. 'Ιωάν. 13, 12.

λός ἐστιν»², εἶπεν ὅτι «οὐ πάντες πιστεύουσιν»³, εἶπεν ὅτι «οὐ περὶ πάντων λέγω»⁴, καὶ ὅτι κοῖθα ἐγὼ οὐκ ἐξελεξάμην»⁵, καὶ τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἀντιλαμβάνεται.

Ὡς δὲ ἔνυψε τοὺς πόδας, καὶ ἀνέλαβε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ κατεκλίθη, φησί· Γινώσκετε, τί πεποίηκα ὑμῖν;⁶· Δὲν ὁμῶς πλεον μόνον πρὸς τὸν Πέτρον ἀλλὰ πρὸς ὅλους.

«Ὑμεῖς φωνεῖτέ με· ὁ Κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος» καὶ καλῶς λέγετε· εἰμὶ γάρ·. Ὑμεῖς φωνεῖτέ με». Δέχεται τὴν κρίσιν αὐτῶν. Κατόπιν, διὰ νὰ μὴ θεωρηθῶν ὁ λόγος Του αὐτῶν ὅτι ἐλέγχσαν πρὸς εὐχαρίστησιν ἐκείνων, προσθέτει· «Εἰμὶ γάρ». Διότι μὲ τὸ νὰ εἰσαγάγῃ τὸ λεγόμενον⁸ ὑπ' αὐτῶν, ἀμέσως καθιστᾷ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὄχι φορτικόν, μὲ τὸ νὰ ἐπιθεωραίῃ δὲ ἐκ μέρους τοῦ αὐτοῦ, καθιστᾷ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὄχι ἀντικείμενον ὑποψίας· «εἰμὶ γάρ», λέγει.

Βλέπεις, ὅταν ὁμιλῇ πρὸς τοὺς μαθητάς, πῶς ὁμιλεῖ ἀποκαλύπτων περισσότερο τὰ σχετικά μὲ τὸν ἑαυτὸν τοῦ; Ὅπως λοιπὸν λέγει· «ἢ ἢ καλέσητε διδάσκαλον ἐπὶ τῆς γῆς» εἰς γὰρ ὁμῶν ἐστὶν ὁ καθηγητής⁹, οὕτω λέγει· «Καὶ μὴ καλέσητε πατέρα ἐπὶ τῆς γῆς»¹⁰. Τὸ δὲ «εἰς» καὶ «εἰς» δὲν ἔχει λεχθῆ μόνον περὶ τοῦ Πατρὸς, ἀλλὰ καὶ περὶ Αὐτοῦ· διότι ἐάν εἶλεγε τοῦτο, ἀποκλείων τὸν ἑαυτὸν Του, πῶς λέγει· «Ἵνα υἱοὶ φωτὸς γένησθε»;¹² Καὶ πάλιν, ἐάν διδάσκαλον εἶλεγε μόνον

2. Ἰωάν. 6, 70.

3. Ἰωάν. 6, 84.

4. Ἰωάν. 13, 16.

5. Ἰωάν. 13, 18.

6. Ἰωάν. 13, 12.

7. Ἰωάν. 13, 13.

8. Διὰ τὸ «ὅτι» καὶ ὁ διδάσκαλος». Ἰωάν. 13, 13.

9. Διὰ τὸν οὖν παρ' αὐτῶν τὸν λόγον εἰσαγαγεῖν, εὐθὺς ἀνεπαχθὴ ποιεῖ, τῷ δὲ παρ' ἐκείνων ἀνταποκρίνεται θεοδιδόντι παρ' αὐτοῦ ἀνύστατον.

10. Ματθ. 23, 8 - 10.

11. Ματθ. 23, 9.

12. Ἰωάν. 12, 36.

τὸν Πατέρα, πῶς λέγει· «Εἰμὶ γάρ»· καὶ πάλιν· «Εἰς ἐστὶν ὁμῶν ὁ καθηγητής, ὁ Χριστός»;¹³

«Εἰ οὖν ἐγὼ», λέγει, «ὁ Κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, ἐνῆψα ὁμῶν τοὺς πόδας, καὶ ὁμῶς ἀλλήλους ὀφείλετε νύπτεν· τοῦτο γὰρ ὑπόδειγμα ἔδωκα ὑμῖν, ἵνα καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν, οὕτω καὶ ὁμῶς ποιήτε»¹⁴. Καὶ ὁμῶς δὲν εἶναι τὸ αὐτό· διότι Αὐτὸς μὲν εἶναι διδάσκαλος καὶ Κύριος, σὺ δὲ ὁμῶς μεταξὺ σας.

Τί σημαίνει λοιπὸν τὸ αὐτῶν; Σημαίνει μετὰ τῆς αὐτῆς προθυμίας· διότι δι' αὐτὸν τὸν λόγον λαμβάνει τὸ παράδειγμα ἀπὸ ἀνωτέρας περιπτώσεως, διὰ νὰ ἐπιτελείωμεν τουλάχιστον τὸ ὀλιγώτερον σημαντικόν· διότι καὶ οἱ διδάσκαλοι γράφουν διὰ τοὺς παῖδας τὰ γράμματα μὲ πολὺ ὀρασίον σχῆμα, διὰ νὰ φθάσουν τοῦλάχιστον εἰς τὸ ἀτελέστερον σημείον τῆς μιμήσεως.

Ποῦ εἶναι τώρα ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι περιφρονοῦν τοὺς ὁμοδούλους; Ποῦ εἶναι τώρα ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἀπαιτοῦν τὰς τιμὰς; Τοῦ προδότη τοὺς πόδας ὁ Ἰησοῦς ἐνῆψε, (τοῦ ἱεροσούλου, καὶ κλέπτου, καὶ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς προδοσίας), καὶ ἐνῶ ἦτο ἀδιόρθωτος, τὸν κατέστησε μέτοχον τῆς τραπέζης, καὶ οὐ ὑπερηφανεύεσαι καὶ ἀνυψώμεναι τὰς ὀφρὺς;¹⁵

Λέγει λοιπὸν ὁ Κύριος νὰ νύπωμεν τοὺς πόδας ἀλλήλων· καὶ τῶν δοῦλων λοιπὸν τοὺς πόδας. Καὶ τί σπουδαῖον εἶναι, ἐάν νύπωμεν καὶ τῶν δοῦλων τοὺς πόδας; Διότι ἐδῶ μὲν ὁ δοῦλος καὶ ὁ ἐλεῶντος, ἀποτελοῦν διαφοράν ὀνομασίας, ἐκεῖ δὲ ἀποτελοῦν πραγματικότητος· διότι ἐκ φύσεως Αὐτὸς ἦτο Κύριος, καὶ ὁμῶς δοῦλος, καὶ αὐτὸς τοῦτο ἀπέφυγε τώρα νὰ πράξῃ.

Τώρα δὲ εὐχάριστον θὰ ἦτο, ἐάν δὲν ἐχρησιμοποιώμεν τοὺς ἐλευθέρους ὡς δούλους, καὶ ὡς δούλους ἀγα-

13. Ματθ. 23, 8 - 10.

14. Ἰωάν. 13, 14 - 15.

15. Τὸ «ἀναστῆναι τὰς ὀφρὺς» εἶναι ἐνδεικτικὸν ὑπερηφάνειας, καθ' ἣν ὁ ὑπερόπτης λαμβάνει ὑπεροπτικὸν ὄραμα. Διὰ τὴν ἡ φράσιν «ἀναστῆναι τὰς ὀφρὺς» ἀντιστοιχεῖ μὲ τὴν Νεοελληνικὴν ἐκφράσιν «λαρβάναι ὄραμα».

ρασθέντας διά χρημάτων. Καί τί θά εἴπωμεν¹⁶ τότε, δ-
ταν τῆς μὲν ἀνεξικακίας ὑποδείγματα ἐλάβομεν, οἱ
ὅσοι δὲ αὐτὲ ἐλάχιστα δὲν μιμούμεθα αὐτά, ἀλλὰ εἰς
τὴν ἀντίθετον πλευρὰν ἰστάμεθα, καὶ ἀντιθέτως ἐξυψώ-
νωμεν τὸν ἑαυτὸν μας, καὶ δὲν ἀποδίδωμεν τὸ χρέος¹⁷;

Διότι ὀφειλέτας τοῦ ἐνὸς πρὸς τὸν ἄλλον κατέστη-
σεν ἡμᾶς ὁ Θεός, ἀφοῦ ὁ "Ιδιος ἔκαμε ἀρχὴν τοῦτου,
καὶ ὀφειλέτας κατωτέρας μοίρας· διότι ὁ "Ιδιος μὲν ἦτο
Κύριος, ἡμεῖς δὲ τοῦτο τὸ πρᾶττομεν πρὸς τοὺς συν-
δούλους, ἐὰν τὸ πράξωμεν· αὐτοῦ δὲ ἀκριβῶς κάμνει
ὕπαινιγμόν διὰ τῶν λόγων· «Εἰ οὖν ἐγώ, ὁ Κύριος καὶ
ὁ Διδάσκαλος» καὶ πάλιν· «Οὗτο καὶ ὑμεῖς». Διότι ἐ-
κεῖνο μὲν, τὸ ὁποῖον ἤρξατο κανονικὰ εἰς τὴν σειρὰν
τοῦ λόγου, ἦτο νὰ εἴπῃ· «Πόσω μᾶλλον ἡμεῖς οἱ δο-
λοὶ», ἀλλὰ ἀφῆκε τοῦτο εἰς τὴν συνείδησιν τῶν ἑκροα-
τῶν. Διὰ τὴν ἀρὰ γὰρ ἔχει κάμει τῶρα αὐτό· Ἐπρόκειτο
ἐν συνεχείᾳ νὰ ἐπιτύχουν τιμὴν, ἄλλοι μὲν μεγαλυτέραν,
ἄλλοι δὲ μικροτέραν.

δ'. Διὰ νὰ μὴ ὑπερφηανεύωνται λοιπὸν ὁ εἰς ἕνα-
τι τοῦ ἄλλου, καὶ λέγουν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἔλεγον καὶ
προηγούμεως, δηλαδή· «Τίς ἐστὶ μεῖζων»; ¹⁸, οὐτὲ νὰ
ἀγανακτοῦν ὁ εἰς κατὰ τοῦ ἄλλου, καταρρίπτει κατ'
ἀποκρίσιν τὰς ἰδέας αὐτῶν, λέγων ὅτι καὶ ἂν εἴσαι
πολὺ σπουδαῖος, ὀφείλεις ἕναντι τοῦ ἀδελφοῦ σου νὰ
μὴ ὑπερφηανεύσαι. Καὶ δὲν εἶπε τὸν σημαντικώτε-

16. «Τί ἐροῦμεν», φράσις τοῦ Σωκράτους ἀπευθυνομένη πρὸς
τὸν Κρίωνα (Πλάτ. «Κρίτων» 11).

17. Ἐξοπαρομνήσκω εἶναι ἡ σειρά διαδοχικῶν προτάσεων, αἵ-
τινες κατελήγουσιν εἰς μετοχές, αἱ ὁποῖαι εἶναι τοποθετημέναι κατὰ
τοιαύτων τρόπων, ὥστε νὰ ἀποσπῶν ἀποσπείλονται ἀχρῆμα ἡ πρώτη
μετὰ τῆς τελευταίας, ἡ δευτέρα μετὰ τῆς τετάρτης [δευτέρως ἐκ τοῦ
τέλους], καὶ μετὰ τῆς τρίτης.

Ἄξιον προσοχῆς ὡσεύτως ἐστὶ ἡ πρώτη καὶ ἡ τελευταία ἔχουν
ἀντιθέτων σημασίαν. Παραθὰ ὁμῶς τὰς ἐν λόγῳ προτάσεις εἰς τοιαύ-
τον σχηματισμόν, ὥστε νὰ φανῇ ἡ ἐν λόγῳ συμμετρία:

προσότης μὲν ἀνεξικακίας ὑποδείγματα λαβόντες
αὐτοὶ δὲ οὐδὲ μισρὸν μιμούμενοι
ἀλλ' ἐξ ἀνεκτικῆς ἐοώτερος
καὶ πρὸς διώμετον ὑπακούοντες
καὶ τὴν φρεσὶν οὐκ ἀποδιδόντες

18. Ματθ. 10, 1.

ρον λόγον, ὅτι δηλαδή, «ἐὰν ἐγὼ ἐνύψα τοὺς πόδας τοῦ
προδούτου, τί τὸ σπουδαῖον, ἐὰν οἱ νίπτετε τοὺς πό-
δας ἀλλήλων;», ἀλλὰ, ἀφοῦ ἔδειξε τοῦτο διὰ τῶν ἐρ-
γων, ἐν συνεχείᾳ τὸ ἀφῆκεν εἰς τὴν κρίσιν ἐκείνων, οἱ
ὅποιοι ἔβλεπον.

Διὰ τοῦτο ἔλεγεν· «Ὅς ἂν ποιῇ καὶ διδάξῃ, οὗ-
τος μέγας κληθήσεται» ¹⁹. διότι τὸ νὰ διδάξῃς τοῦτο
εἶναι, δηλαδή τὸ νὰ ἐπιτελέσῃς τοῦτο διὰ τῶν ἔργων²⁰.
διότι ποῖαν ὑπερφηάνειαν δὲν δύναται τοῦτο νὰ καταρ-
ρίψῃ; ποῖαν ἀνοσίαν ἢ ἀλαζονείαν δὲν δύναται νὰ ἐκ-
μηδυνίσῃ;

Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος κάθηται ἐπὶ τῶν Χερουβεὶμ ἔ-
νιψε τοὺς πόδας τοῦ προδούτου, οὐ δὲ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος
εἶσαι γῆ, καὶ τέφρα, καὶ κόνις, ἐξυψώνεις τὸν ἑαυτὸν
σου, καὶ ὑπερφηανεύεις; καὶ πόσον αὐστηρὰς καλὰ-
σεως δὲν θά ᾔσῃς;

Ἐὰν λοιπὸν πράγματι ἐπιδικῆς ὑψηλὸν φρόνημα,
ἔλθε, διὰ νὰ σοῦ δείξω ἐγὼ τὴν ὁδόν· διότι δὲν γνωρί-
ζεις τί τέλος πάντων εἶναι τοῦτο²¹. Ἐκεῖνος λοιπὸν, ὁ
ὁποῖος στρέφει τὴν προσοχὴν του εἰς τὰ παρόντα μὲ τὴν
ἰδέαν ὅτι εἶναι σπουδαῖα, αὐτὸς ἔχει εὐτελεῖ ψυχὴν.

Ὡστε οὐτὲ ταπεινοφροσύνη δύναται νὰ ὑπάρξῃ μὴ-
νη, ἀλλὰ κατὰ μὲ τὴν μεγαλοψυχίαν, οὐτὲ ὑπερφηάνεια
μόνη, ἀλλὰ προερχομένη ἐκ μικροψυχίας²². διότι ὅπως
τὰ μικρὰ παιδιὰ ἕναντι τῶν μηδαινῶν πραγμάτων φο-
βοῦνται, βλέποντας μὲ ἀνοικτὸν τὸ στόμα τὰς σφαίρας
καὶ τοὺς τροχοὺς καὶ τοὺς ἀστραγάλους, τῶν δὲ σπου-

19. Ματθ. 5, 19.

20. Ἀποφθεγματικὴ ἡ φράσις αὕτη.

«Τοῦτο γὰρ ὅτι τὸ διδάσαι, τὸ διὰ τῶν ἔργων αὐτὸ ποιῆν».
Τοῦτο δὲν ἀφῆρμον ἐστὶ φησὶν οἱ Φαρισαῖοι. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἰησοῦς λέγει πε-
ρὶ αὐτῶν· «Πάντο οὖν ὅσα ἐὰν εἰπωσιν ὑμῖν τηρεῖν, τηρεῖτε καὶ ποί-
ετε, κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε» λέγουσι γὰρ καὶ οὐ ποιοῦσι».
(Ματθ. 23, 3).

20α. «Τί ποτὲ ἐστίν» — φράσις παρὰ Πλάτωνι· «Τί ποτ' ἐστίν,
ὁ διανοούμενος» (Γοργ. 50, 85).

21. Λόγοι διδασκτικοὶ μετὰ σχημάτων προσδιδόντων λεκτικὴν συμ-
μετρίαν.

«Ὅτι» οὐδὲ ταπεινοφροσύνη γένοιτ' ἂν, εἰ μὴ μετὰ μεγαλοψυχίας.
οὐδὲ φροσύνη, εἰ μὴ ἀπὸ μικροψυχίας.

δοκίαν πραγμάτων δὲν δύνανται οὔτε τὴν ἔννοιαν νὰ συλλάβουν, οὔτω καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ὁ μὲν φιλοσοφῶν τὰ παρόντα θὰ τὰ θεωρήσῃ μῆφανινά, (οὔτε λοιπὸν ὁ ἴδιος δὲν θὰ προτιμήσῃ νὰ τὰ ἀποκτήσῃ, οὔτε ἐκ μέρους ἄλλου νὰ τὰ λάβῃ), ἐκεῖνος δὲ, ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι αὐτοῦ τοῦ χαρακτηῖρος, θὰ φρονήσῃ τὸ ἀντίθετον, δεδομένου ὅτι φοβεῖται ἕνατι τῶν φρονησάντων, καὶ τῶν σκιῶν, καὶ τῶν ὀνείρων, καὶ τῶν πραγμάτων, τὰ ὅποια εἶναι ἡπιώτερα αὐτῶν.

«Ἀμήν, ἀμήν λέγω ὑμῖν· οὐκ ἔστι δοῦλος μεῖζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ, οὐδὲ ἀποστολὸς μεῖζων τοῦ πέμψαντος αὐτόν. Εἰ ταῦτα οἴδατε, μακάριοι ἔστε, ἐὰν ποιήτε αὐτά. Οὐδὲν περὶ πάντων ὑμῶν λέγω, ἀλλ' ἵνα ἡ Γραφὴ πληρωθῇ· ὁ τρώγων μετ' ἐμοῦ τὸν ἄρτον ἐπὶ ἐμὲ τὴν πτέρυναν αὐτοῦ»²². Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶπε προηγουμένως, τοῦτο λέγει καὶ ἐδῶ, διὰ νὰ ἐμψάλῃ εἰς αὐτοὺς αἰσχύνην²³, διότι ἐὰν «οὐκ ἔστι δοῦλος μεῖζων τοῦ κυρίου, οὐδὲ ἀποστολὸς μεῖζων τοῦ πέμψαντος αὐτόν», ἐκ μέρους ὁμοῦς αὐτοῦ ἐπετελέσθησαν, πολὺ περισσότερον πρέπει αὐτὰ ἐκ μέρους σας νὰ ἐπιτελεσθοῦν.

Ἐπειτα, διὰ νὰ μὴ εἴπῃ κανεὶς: «Διὰ τί ἄρα γε λέγεις αὐτά; διότι τώρα δὲν γνωρίζομαι», προσέθεσε τοῦτο ἀκριβῶς: «Τὰ λέγω αὐτά, ὅχι μετὰ τὴν ἰδέαν ὅτι τὰ ἀγνοεῖτε, ἀλλὰ διὰ νὰ δεῖξετε τὰ λεγόμενα δι' ἔργων· διότι τὸ νὰ τὰ γνωρίζῃ κανεὶς εἶναι ἴδιον ὅλων τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ τὸ νὰ τὰ πράττῃ δὲν εἶναι ὅλων· διὰ τοῦτο δηλαδὴ εἶπε: «Μακάριοι ἔστε, ἐὰν ποιήτε αὐτά».

Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς καὶ ἐγὼ αὐτὸ συνεχῶς καὶ πάντοτε λέγω, ἂν καὶ οἱ θεοβόλως τὰ γνωρίζετε, διὰ νὰ σὰς κάμω νὰ προχωρήσετε εἰς τὴν ἐπιτέλεισιν αὐτῶν· διότι καὶ οἱ Ἰουδαῖοι τὰ γνωρίζουν, ἀλλὰ δὲν εἶναι εὐτυχεῖς· διότι δὲν ἐκτελοῦν αὐτά.

«Οὐ περὶ πάντων, λέγει, ὑμῶν λέγω». Ὅποια ἀνε-

22. Ἰωάν. 13, 18 - 18. «Ἐπαύω τὴν πτέρυναν» σημαίνει: σηκῶναι τὴν πτέρυναν καὶ λακτῶ.

23. «Τοῦτο καὶ ἐντοῦθα λέγει ἐντρέψην». Ἐντοῦθα ὁ θεὸς ἱεράρχης μμεῖται λεκτικῶς τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, ὅστις ἐν τῇ Α' πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ γράφει:

«Οὐκ ἐντρέψην ὑμᾶς γράφω ταῦτα». (Α' Κορινθ. 4, 14).

ξικακίαι οὔτε μέχρι τότε ἐλέγχει τὸν προδότην, ἀλλὰ συγκαλύπτει τὴν ὑπόθεσιν, παρέχων διὰ τούτου καιρὸν εἰς αὐτὸν πρὸς μετάνοιαν. Καὶ ἐλέγχει καὶ δὲν ἐλέγχει, ὁμιλῶν οὕτω: «Ὁ τρώγων μετ' ἐμοῦ τὸν ἄρτον, ἐπὶ ἑμὲ τὴν πτέρυναν».

Μοῦ φαίνεται δὲ²⁴ ὅτι καὶ τὸ «οὐκ ἔστι δοῦλος μεῖζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ» ἔχει λεχθῇ καὶ πρὸς τοῦτον τὸν σκοπὸν, δηλαδὴ, ἐὰν κάποτε ἐκ μέρους δοῦλων, ἢ ἄλλων κατωτέρας ἀξίας κάποιαι πάθουν κακόν, νὰ μὴ σκανδαλίζωνται, στρέφοντες τὴν προσοχὴν εἰς τὸ παράδειγμα τὸ σχετικὸν μετὰ τὸν Ἰούδα, ὁ ὁποῖος, ἂν καὶ εἰδὼν ἀπειρα ἀγαθὰ, τὰ ἀντίθετα ἀνταπέδιδεν εἰς τὸν Εὐεργέτην. Διὰ τοῦτο καὶ προσέθεσεν: «Ὁ τρώγων μετ' ἐμοῦ τὸν ἄρτον», καὶ ἀφοῦ ἀφῆκε διὰ τὰ ἄλλα, τοῦτο, τὸ ὁποῖον κυρίως ἦτο ἀρκετὸν νὰ συγκρατήσῃ αὐτόν, καὶ νὰ προκαλέσῃ εἰς αὐτόν αἰσχύνην, τοῦτο ἔθεσεν: «Ὁ παρ' ἐμοῦ τρεφόμενος, καὶ ὁ γενόμενος ὑπ' ἐμοῦ μέτοχος τῆς τραπέζης», λέγει. Αὐτὰ δὲ τὰ ἔλεγε, θέλων νὰ διδάξῃ αὐτοὺς νὰ εὐεργετοῦν ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι τοὺς ἐλάττωσαν, καὶ ἂν παραμένουν ἀδιόρθωτοι.

Ὅταν δὲ εἶπε: «Οὐ περὶ πάντων ὑμῶν λέγω», διὰ νὰ μὴ προκαλέσῃ εἰς πολλοὺς σχετικὸν φόβον, διαχωρίζει ἐν συνεχείᾳ τὸν προδότην, ὁμιλῶν οὕτω: «Ὁ τρώγων μετ' ἐμοῦ τὸν ἄρτον»· διότι τὸ «οὐ περὶ πάντων» δὲν περιώριζε τὸν λόγον εἰς ἓν ἄτομον ὡσαύδηποτε²⁵· διὰ τοῦτο προσέθεσεν: «Ὁ τρώγων μετ' ἐμοῦ τὸν ἄρτον», θέλων νὰ δείξῃ εἰς ἐκεῖνον τὸν τολῆταιρον διὰ αὐλαμβάνεται ὅχι ἀγνοῶν ἀλλὰ καὶ καλῶς γνωρίζων· πράγμα, τὸ ὁποῖον αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἦτο περισσότερον ἐξ ὅλων ἀρκετὸν νὰ συγκρατήσῃ αὐτόν. Καὶ δὲν εἶπε: «Παραδίδωσιν ἐμὲ», ἀλλὰ ἐπῆρεν ἐπ' ἐμὲ πτέρυναν, θέλων νὰ δείξῃ τὸ δολερὸν, τὸ ὅπουλον καὶ τὸ κρυφόν τῆς ἐπιβουλῆς.

24. «Δακὲ δὲ μοι». Θράσις παρὰ Ἀναθρ συνήθης (ὡπερ ἀδυνάτου θ) καὶ παρὰ Ἰσοκράτει (παινηγμικός 66).

25. Διὰ τὸ «οὐ περὶ πάντων» (= ὅχι δι' ὅλους) δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ὁνομαζέται ἓν ἄτομον, ἀλλὰ καὶ δύο καὶ περισσότερα.

γ'. Αὐτά δὲ ἔχουν γραφή, διὰ²⁶ νὰ μὴ εἰμεθα μνηστικοὶ ἀπέναντι τῶν ἀδικούντων, ἀλλὰ νὰ ἐλέγχωμεν αὐτοὺς καὶ νὰ θρηνῶμεν· διότι εἶναι ἄξιοι θρήνων, ὅχι οἱ θλαστούμενοι, ἀλλ' οἱ θλάπτοντες· διότι τοὺς ἑαυτοῦς τῶν εἰς μέγιστον θαυμνὸν ἀδικούν καὶ ὁ πλεονέκτης καὶ ὁ συκοφάντης καὶ ὁ διαπραττὼν ἐν ἄλλο κακόν, ἡμᾶς δὲ εἰς μέγιστον θαυμνὸν ἀφελούν, ἐὰν ἡμεῖς δὲν λάβωμεν ἐκδίκησιν διὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας.

Ἐννοῶ τοιοῦτον τι π.χ. «Ἐκλαμὲν ὁ πάτερ; ἡγορήσεις διὰ τὴν ἀδικίαν καὶ ἐδόξασες τὸν Θεόν; Ἀπείρους μισθοὺς ἐπέτυχες διὰ τῆς εὐχαριστίας ἐκείνης; ὅπως θεοβαίως ἐκεῖνος συνεικέντωσεν εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀνέκφραστον πῦρ²⁷».

Ἐὰν δὲ λέγῃ κανεῖς: «Τί θὰ ἐπραττον θεοβαίως, ἐὰν δὲν ἡδυνάμην νὰ ἀπακρούσω τὸν ἀδικήσαντα, ἐφ' ὅσον θὰ ἦμην ἀσθενέστερος;», θὰ ἡδυνάμην νὰ εἶπω ἐκεῖνο, ὅτι βηλαθὴ ἐπιδύνατο νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν ἀγανάκτησίν σου, τὴν ἀπειπίσιν σου· διότι αὐτὰ εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν ἡμῶν, δηλαδὴ τὸ νὰ εὐχόμεθα διὰ τὰ κακὰ τοῦ προξενήσαντος λύπην, τὸ νὰ ἐκτοξεύσωμεν κατ' αὐτοῦ ἀπείρους κατάραι, τὸ νὰ τὸν διαβάλλωμεν πρὸς ὅλους. Ἐκεῖνος λοιπὸν, ὁ ὁποῖος δὲν ἐπρατεῖν αὐτά, θὰ λάθῃ μισθὸν καὶ διὰ τὸ ὅτι δὲν ἀπέκρουσε τὴν ἀδικίαν· διότι εἶναι φανερόν ὅτι, καὶ ἂν ἦτο κύριος ἐκεῖνου, δὲν θὰ ἐπραττε τοῦτο· διότι ὁ ἡδικομένης χρησιμοποιεῖ τὸ παρταυχὸν ὄπλον, ὅταν, ἐφ' ὅσον εἶναι μικρόμυθος, προσπαθῇ νὰ ἀπακρούσῃ τοῦ διακράξαντος τὴν ἀδικίαν με κατάραι, ὕβρεις καὶ ἐπιβουλὰς.

26. Ἰωάν. ἐντεθεὶς ὁ Θεὸς ἱεράρχης μιμεῖται τὸν εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην· τοῦτο δύναται νὰ διαπιστωθῇ ἐκ τῆς ἀντιπαβολίας τοῦ χωρίου τούτου, καὶ ἐνός τοῦ Ἰωάννου. (20, 31).

Χρυσόστομος· ταῦτα δὲ γέγονται, ἵνα μὴ μνηστικοὶ γίνῃς ἀδικούντων.

Ἰωάννου· ταῦτα δὲ γέγονται, ἵνα πιστεύοις ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ.

27. Πιστὸν ὁ ἱερεὺς Χρυσόστομος ἐντεθεὶς νὰ εἴῃ ὡς ὁ πατὴρ Παύλος· «Ἐάν οὖν πᾶς ὁ δούλος σου φώριζε σὲν, ἐάν τιμιζέσῃς σὲν» τοῦτο γὰρ παρὰ ἀνθρώπου πυρὸς ἀφρεύσεως ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ· (Ρωμ. 12, 20)· διὰ τοῦτο κόρνει λόγον περὶ πυρὸς.

Αὐτὰ λοιπὸν καὶ οὐ ὅχι μόνον νὰ μὴ πράξῃς, ἀλλὰ καὶ νὰ εὐχεσῇς ὑπὲρ τοῦ ἀδικούντος· διότι ἐὰν ὅχι μόνον δὲν κάμῃς αὐτά, ἀλλὰ καὶ εὐχεσῇς ὑπὲρ αὐτοῦ, θὰ καταστῇς ὅμοιος μετὰ τὸν Θεόν· διότι λέγει: «Εὐχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς, ὅπως γένησθε ὅμοιοι τῷ Πατρὶ ὁμῶν, τῷ ἐν οὐρανοῖς»²⁸.

Βλέπεις, πῶς συνοπτικομίζομεν μέγιστον κέρδος ἀπὸ τὴν διαβολὴν τῶν ἄλλων; Τίποτε δὲν εὐχαριστεῖ τὸν Θεὸν τόσον, ὅσον τὸ νὰ μὴ ἀνταποδίδωμεν κακὸν ἀντὶ κακοῦ²⁹. Καὶ τί λέγας νὰ μὴ ἀνταποδίδωμεν κακὸν ἀντὶ κακοῦ; Τὰ ἀντίθετα θεοβαίως ἔχομεν λάθει ἐντολήν νὰ ἀνταποδίδωμεν, δηλαδὴ εὐεργεσίας, εὐχὰς.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἐπρόκειτο νὰ προβῇ αὐτόν, ὅλα τὰ ἀντίθετα ἀνταπέδωκεν ὅπως π.χ. ἐνίπτε τὸς πόδας αὐτοῦ, τὸν ἤλεγχε συγκαλυμμένως, τὸν ἐπληττεν ἡγίως, τὸν ὑπηρέτει, τὸν καθίστατο μέτοχον τῆς τραπέζης καὶ τοῦ φυλήματος· καὶ οὕτως δι' αὐτὸν ἐπῆλθε θελήτως καὶ ὁμοῦ ἐξήκολούθει ὁ Χριστὸς νὰ ἐπιτελῇ τὰ ἐκ μέρους Τοῦ.

Ἀλλὰ ἐμπρὸς νὰ σὲ διδάξωμεν καὶ ἀπὸ τοὺς δούλους, καὶ ἀπὸ τὴν ἀφθονίαν³⁰ τῶν ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ παραδειγμάτων, διὰ νὰ γνωρίσῃς ὅτι οὐδεμίαν θάσιν δικαιολογίαν ἔχομεν, ὅταν μνησικοκώμεν.

Θέλετε λοιπὸν νὰ ἀναφέρω τὸν Μωυσῆα, ἢ νὰ φέρω τὸν λόγον εἰς πολιοῦτέρων ἐπαγὴν; Διότι ὅσον ἀρχαιότερα παραδείγματα ἀναφερθῶν, τόσον περισσώτερον ἡμεῖς νικώμεθα (δηλαδὴ ἀδυνατοῦμεν νὰ φέρωμεν ἀπικείμενα περὶ τοῦ ἀντιθέτου). Ἀλλὰ διατὶ ἀρὰ γὰρ τοῦτο; Διότι τότε ἦτο δυσκολωτέρα ἡ ἐξάσκησις τῆς ἀρετῆς· διότι οὕτως συμβούλας εἶχον τότε ἐκεῖνοι, οὐτε παραδείγματα ἐκ τοῦ εἴους ἄλλων ἀνθρώπων,

28. Ματθ. 5, 44 - 45.

29. Τὴν ἀνεγκλίαν διδάσκουν καὶ πολλοὶ κατὰ τὴν ἀρχαίτητά. Ὁ Ἰωάννης λέγει ἐκ τῶν Κρίτων· «Οὐτε ἀρὰ ἀνταδικῶν δεῖ οὕτως ποιεῖν οὐδὲνα ἀνθρώπων, οὐδ' ἂν ὅστιον πόσῃ ὑπ' αὐτῶν» [Πλάτ. Κρίτων 10].

30. «Ἐκ περισσοῦς» Ἐκφρασις παρ' ἁρσιόχου (Πρόλ. Πλάτωνος Θεωρίαν 154D).

ἀλλὰ ἡ φύσις τοῦ ἀνθρώπου στερουμένη καθ' ἑαυτὴν ἠθικῶν ἐρεισμάτων, καὶ ὡς πλοῖον ἄνευ ἑρματος ἡναγκάζετο πλοῦτος νὰ κολυμβῇ (δηλαδή ἐπράττε ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἠδύνατο).

Διὰ τοῦτο, καὶ τὸν Νῶε ἐκαινὼν ὁ Θεός, δὲν τὸν ἀπεκάλεισεν ἁπλῶς τέλειον, ἀλλὰ προσέθεσεν: «Ἐν τῇ γενεᾷ αὐτοῦ»³¹, διεκινῶν ὅτι εἴη κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ὅταν τὰ ἐμπόδια ἦσαν πολλὰ· διότι μετὰ ἀπὸ αὐτὸν διεκρίθησαν ἄλλοι, καὶ ὁμοῦς οὐδόλως ὑπῆρξε κατώτερος αὐτῶν· διότι κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοῦ ἦτο τέλειος.

Ποῖος λοιπὸν πρὸ τοῦ Μωϋσέως ὑπῆρξε μακροθύμος; ὁ μακάριος καὶ γενναῖος Ἰωσήφ, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ διεκρίθη εἰς τὴν σωφροσύνην, δὲν διεκρίθη δλιγώτερον εἰς τὴν μακροθυμίαν· διότι ἐπαυλῆθη, χωρὶς νὰ ἔχη καμμί οὐθεμίαν ἀδικίαν, ἀλλ' ἀντιθέτως ὑπερέτει, ἐβούλευε καὶ ἐπετέλει ὅλα τὰ ἔργα τῶν δούλων. Κατέφεραν ἐνοστίον του πονηρὰν κατηγορίαν, καὶ δὲν ἠμύνθη, ἀν καὶ εἶχε τὸν πατέρα του μὲ τὸ μέρος του, ἀλλὰ καὶ μετέθε φέρων πρὸς αὐτοὺς τροφὴν εἰς τὴν ἔρημον, καὶ ὅταν δὲν εὑρεῖν αὐτοὺς, δὲν ἀπηλπίσθη, οὔτε ἐπέστρεψεν, (ἀν καὶ εἶχε δικαιολογίαν, ἐὰν θεοσπίως ἤθελεν), ἀλλὰ πλησίον τῶν θηρίων καὶ τῶν ὁμῶν ἐκείνων παρέμενε διατηρῶν τὴν διάθεσιν πραγματικοῦ ἀδελφοῦ· πάλιν ὅταν ἐμεινεν εἰς τὸ δεσμωτήριον, καὶ ἠρωτήθη διὰ τὴν αἰτίαν, δὲν εἶπε τίποτε κακὸν περὶ τῶν ἀδικησάντων, ἀλλ' ὅτι «οὐδὲν ἐποίησα»³², καὶ «κλοπὴ ἐκλήπην ἐκ γῆς Ἑβραίων»³³, καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν, ἀφοῦ κατέστη κύριος, καὶ ἔθρεψε καὶ ἀπῆλλαξεν αὐτοὺς ἀπὸ πολλὰ κακά.

³⁴ Ἄν θέσθαια εἰμένα νηφάλιοι, δὲν δύνασται ἡ κακία

31. Γεν. 6. 9.

32. Γεν. 40. 15.

33. Γεν. 40. 15. Τὸ τελευταῖον τοῦτο τιμὴν εἶναι αὐτοπαγεμένην κατὰ μίσησιν χωρίου τοῦ Δημοσθένους (Α' Ὀλυμπ. 13). «Ἄς ἀντιπροβάλλωμεν τὰ δύο χωρία:

Χαιροσάμενος: «Πάλιν, τὸ δεσποτήριον αἰκήσα, καὶ τὴν αἰτὴν ἐρωτήσας, οὐδὲν εἶπε περὶ αὐτῶν πονηρῶν, ἀλλ' ὅτι «Οὐδὲν ἐποίησα» καὶ «κλοπὴ ἐκλήπην ἐκ γῆς Ἑβραίων».

Δημοσθένης: «Πάλιν ῥαίσας οὐκ ἐπὶ τὸ ῥαθυμεῖν ἀπέκλινεν, ἀλλ' εὐθὺς Ὀλυμπίαις ἐπεχείρησεν».

τοῦ πλησίον νὰ ἀπομακρύνῃ ἡμᾶς ἐκ τῆς ἀρετῆς. Ἀλλ' ἐκεῖνοι δὲν ἦσαν τοῦτο τοῦ χαρακτήρος, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐξέδυσαν, καὶ νὰ τὸν φονεύσουσαν ἐπεχείρησαν, καὶ ψέγουν τὸ ὄνειρόν του³⁴, παρ' ὅτι καὶ τροφὴν ἔλαβον ἐκ μέρους του, καὶ ἐπεχείρουν νὰ ἀπομακρύνουν αὐτὸν ἀπὸ τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἐλευθερίαν, καὶ αὐτοὶ μὲν ἔτρωγον, διὰ δὲ τὸν ἀδελφὸν τὸν ἡδιστόν ἐνῷ εἶχε ριφθῇ γυνὸς εἰς τὸν λάκκον.

Ποία ἐνέργεια χειρότερα δύνασται νὰ ὑπάρξῃ ἀπὸ αὐτῆν τὴν θηριώδειαν; ἀπὸ πόσους ἀνθρωποκτόνους δὲν ἦσαν χειρότεροι; καὶ μετὰ ταῦτα, ἀφοῦ ἀνέσθυσαν αὐτὸν, τὸν παρέδωκαν εἰς μυρίους θανάτους, ἐφ' ὅσον τὸν ἐπώλησαν εἰς ἀνθρώπους θαρσάρους καὶ ἀγρίους, οἱ ὁποῖοι ἐπρόκειτο πρὸς θαρσάρους νὰ μετασθῶν.

Ἀλλὰ αὐτός, ὅταν κατέστη βασιλεὺς, οὐ μόνον ἀπέφυγεν αὐτοὺς νὰ τιμωρήσῃ, ἀλλὰ καὶ ἀπῆλλαξεν αὐτοὺς τῆς ἁμαρτίας, ὅσον ἐξηγῆται ἀπὸ αὐτῶν, λέγων ὅτι τὰ συμβῆντα προήρχοντο ἐκ τῆς Προνοίας τοῦ Θεοῦ καὶ ὅτι ἐκ τῆς πονηρίας ἐκείνων³⁵, καὶ ἐκεῖνα δέ, τὰ ὁποῖα ἔκαμεν εἰς αὐτοὺς, δὲν τὰ ἔκαμεν ἐκ μνηστικαίας, ἀλλὰ προσεποιεῖτο ὅλα αὐτὰ διὰ τὸν ἀδελφὸν του³⁶.

Μετὰ λοιπὸν αὐτά, ὅταν εἶδε ἐκείνους νὰ ὑπερασπίζον τὸν ἀδελφὸν του, ἀφῆκε τὴν προσπολήσιν ἀμέσως, καὶ ἔκλαυσε καὶ ἐνηγκαλίσθη αὐτόν, ὡς νὰ εἶχε λάθῃ μεγίστας εὐεργεσίας, ὁ πρὸ πολλοῦ χρόνου ὅτι αὐτῶν ὁδηγήθῃς εἰς θάνατον καὶ ὅλους αὐτοὺς τοὺς ἔφερεν εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ ἀνταπέδωκεν εἰς αὐτοὺς ἀπείρους εὐεργεσίας³⁷.

34. Γεν. 37. 19.

35. Γεν. 45. 4 - 8.

36. Γεν. 42 - 44.

37. Ἐθρῖσκομεν περιττώσεις ὁμηρικαίας καὶ παρ' ἀρχαίοις. Οὕτως περὶ τοῦ Πηλεΐδου τοῦ Μετληναίου ὁδὸς ἐκ τῶν ἐπὶ αἰσθῶν. οἱ ἀρχαῖοι διηγούνται: «Ἀλλὰ τὸν φόνον τοῦ Νῶε ἐπεχείρουν λαοὶ ὄντες καὶ ἔχοντες τοὺς καλὰς αἰσθῶν, ἀπῆλθεν, ὅτι οὐ γινώσκων τιμωρίας ἀρετῶν· τὰ μὲν γὰρ θηριώδεις, τὰ δὲ ἡμέτεροι εὐσέως ἔσθι σημεῖον».

Περὶ τοῦ Περικλέους δὲ ὁ Πλάτωνος διηγείται τὰ ἑξῆς: «Λαοὶ φερόμενοι γὰρ ποτὶ καὶ κακῶς ἀκούον ὑπὸ τινος τῶν ἐλευθέρων καὶ δεσπότων ἄλλαν τὴν ἡμέραν ὑπέρβαινε σιωπὴ κατ' ἀγοράν, ὅρα

Ποίαν λοιπὸν ἀπολογίαν θὰ δώσωμεν μετὰ ἀπὸ νόμον καὶ χάριν καὶ ὑπεροχὴν τοιαύτης ἐγκατεργασίας, ὅταν δὲν μιμηθῶμεν ὅσπερ τὸν ἐπιδείξαντα αὐτὴν πρὸ τῆς καταρτίσεως τοῦ Νόμου καὶ τῆς χορηγήσεως τῆς Χάριντος; Ποίος θὰ ἀπολλάξῃ ἡμᾶς ἀπὸ τὴν τιμωρίαν;

Διότι δὲν ὑπάρχει περισσώτερον δυσάρεστον ἀπὸ τὴν μνησικακίαν. Καὶ τοῦτο ἔδειξεν ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ὠφέιλε τὰ μύρια τάλαντα¹· ἐπειτα θύαν δὲν ἐζητήθησαν παρ' αὐτοῦ, καὶ πολλὰν ἐζητήθησαν δὲν τοῦ ἐζητήθησαν μὲν διὰ τὴν φιλάνθρωπίαν τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἐζητήθησαν δὲ διὰ τὴν πονηρίαν τοῦ καὶ τὴν μνησικακίαν κατὰ τοῦ συνδούλου.

Αὐτὰ θὰ ἀφοῦ ἔχομεν μάθει, ἅς συγχωρήσωμεν εἰς τοὺς πλησίον μας τὰ ἀμαρτήματα καὶ ἅς ἀνταποδίδωμεν τὰ ἀντίθετα εἰς αὐτούς, διὰ νὰ ἐπαυχῶμεν καὶ τὴν ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ φιλάνθρωπίαν, διὰ χάριτος καὶ φιλάνθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΒΒ' (72).

(Ἰωάν. ιγ', 20-35).

«Ἀμήν, ἀμήν λέγω ὑμῖν. Ὁ λαμβάνων ἕνα τινα πέμψω, ἐμὲ λαμβάνει, καὶ ὁ ἐμὲ λαμβάνων λαμβάνει τὸν πέμψοντά με»¹.

Τι τῶν ἐπειπόντων καταπατήμενος² ἐσπέρας ὅ' ὅτι καὶ καὶ καθε παρακολουθούντος τοῦ ἀνθρώπου καὶ πάσῃ χρημένῳ ἀλασχημῇ πρὸς αὐτόν. Ὡς δ' ἐπὶ ἄλλων εἰσέναι ἀκόλουθον ὅτις πῶς, προσέταξε τίτι τὸν σκετὸν φῶς λαθόντι παραπέμψαι καὶ καταστῆσαι πρὸς τὴν οἰκίαν τὸν ἀνθρώπου. (Πλάτ., Περικλῆς 3, 2).

36, Ματθ. 18, 24.

1. Ἰωάν. 13, 20.

α'. Μεγάλη εἶναι ἡ ἀνταπόδοσις τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν περιθαλψὴν τὴν προσφερομένην εἰς τοὺς δοῦλους αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ ἐδῶ παρέχει εἰς ἡμᾶς τὴν ἀμοιβήν· διότι λέγει: «ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δεχεται»². «ὁ δὲ λαμβάνων ἐμὲ λαμβάνει τὸν πέμψοντά με». Τί δύναται δὲ νὰ ὑπάρξῃ ἴσης δόξης πρὸς τὸ νὰ δεχθῇ κανεὶς τὸν Χριστὸν καὶ τὸν Πατέρα αὐτοῦ;

Καὶ ποίαν σκέψιν ἔχουν αὐτὰ μὲ τὰ λεχθέντα προηγουμένως; τί τὸ κοινὸν δὲ ἔχει πρὸς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶπεν: «Ἐάν ποιῇτε ταῦτα, μακάριοί ἐστε»³, ἢ προσθήκη: «Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς»; Σπουδαία εἶναι ἡ ἐν λόγῳ συνοχή καὶ λίαν σύμφωνος· καὶ ἐξέτασε πῶς.

Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἐπρόκειτο νὰ ἐξέλθουν εἰς τὸν κόσμον καὶ νὰ πάθουν πολλὰ κακά, μὲ δύο τρόπους ἐνθαρρύνει αὐτούς· μὲ ἓνα μὲν, τὸν σχετικὸν μὲ τὸν Ἐαυτὸν Του, μὲ ἄλλον δὲ τὸν σχετικὸν μὲ τοὺς ἄλλους. Δηλαδὴ λέγει: Ἐάν δεικνύετε καρτερίαν, διατηροῦντες ἐμὲ πάντοτε εἰς τὴν μνήμην σας, καὶ ἀναλογιζόμενοι διὰ καὶ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἐπάθον, καὶ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἐπέτελεσα, εὐκόλως⁴ θὰ ὑπομείνετε τὰ κακά. Ὅχι δὲ μόνον μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ νὰ τύχετε πολλῆς ὑπηρεσίας ἐκ μέρους ἄλλων.

Καὶ τὸ μὲν πρῶτον (δηλαδὴ τὴν ἔνστα τῶν δεινῶν ἐγκατεργασίαν) ἐδήλωσε διὰ τῶν λόγων: «Ἐάν ποιῇτε ταῦτα, μακάριοί ἐστε»⁵, τὸ δὲ ἄλλο (δηλαδὴ τὴν ἐκ μέρους τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ὑποδοχὴν καὶ ἐν γένει περιποίησιν), διὰ τῶν λόγων: «ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δεχεται»⁶, δηλαδὴ ἡνοίξε ἄλλων τὰς αἰτίας εἰς αὐτούς, ὥστε

2. Ματθ. 10, 40.

3. Ἰωάν. 13, 17.

4. «Ὡς δὲ εἰσὶν εἰσὶν τὰ δεινὰ». Ἐνταῦθα ὁ θεὸς ἱερὰρχα ἔχει ὅλα ἅπαντα τὸν διόλον τοῦ Σωκράτους μὲ τὸν Κρίτων, ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος. εἶδα ὁ Κρίτων λέγει εἰς τὸν Σωκράτην: «Ἐν παντὶ τῷ ὅντι αἰδομένης τοῦ τρόπου, πολὺ δὲ μάστις ἐν τῇ κατὰ περιστάσει εὐφροσύνῃ, ὡς ὁ δὲ αὐτὴν καὶ πρὸς φέρει» (Πλάτ., Κρίτων 1).

5. Ἰωάν. 13, 17.

6. Ματθ. 10, 40.

καὶ ἐκ τῆς σωστῆς νοστορίας ποὺ διέπνεε τὴν ζωὴν των⁷, καὶ ἐκ τῆς προθυμίας τῶν ὑπηρετούντων αὐτοὺς νὰ ἔχουν διπλὴν παρηγορίαν.

Ἐπειτα, ἀφοῦ τοὺς ἐδωκεν αὐτὰς τὰς ἐντολάς, ἐφ' ὅσον ἐπρόκειτο νὰ διατρέξουν διὰ τὴν αἰκουμένην, σκεπτόμενος ὅτι ὁ προδότης ἔχει στερηθῇ τῶν δύο τούτων, καὶ δὲν θὰ εὕρῃ οὐδὲν ἐκ τούτων, δηλαδὴ οὔτε τὴν ὁπομονὴν εἰς τοὺς κόπους, οὔτε τὴν περιποίησιν τῶν ὑποδεχομένων, ἐταράχθη πάλιν τοῦτο δὲ ἐκρίβδωσεν καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς τὸν ζῶν, καὶ θέλων νὰ δείξῃ ὅτι ἐξ αἰτίας ἐκείνου (τοῦ προδότη) παράσσεται, προσθέτει: «Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς, ἐταράχθη τῷ πνεύματι, καὶ ἐμαρτύρησε, καὶ εἶπεν· Εἰς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με⁸».

Πάλιν εἰς ὅλους προκαλεῖ τὸν φόβον μὲ τὸ νὰ μὴ κατανοήσῃ τὸν προδότην· ἐκεῖνοι δὲ κατέγοντο ὑπὸ ἀπορίας, ἂν καὶ δὲν συνηθάνοντο καθ' ἑαυτοὺς τίποτε κακὸν (δηλαδὴ ἡ συνειδήσις τῶν δὲν ἐπιληροφῆρει περὶ κακοῦ τυχόν ὅπ' αὐτῶν διαπραχθέντος)· διότι ἐθεώρουν τὴν ἐκ μέρους τοῦ Χριστοῦ ἐκφρασιν γνώμης ἀξιοπιστοτέραν ἀπὸ τῶν ἰδικῶν τῶν λογισμῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ἐστρέφον τὰ βλέμματα ὁ εἰς πρὸς τὸν ἄλλον. Μὲ τὸ νὰ στρέψῃ μὲν τὴν διὰ τὴν ὑπόθεσιν εἰς ἕν πρόσωπον, περιώριζε τὸν φόβον, μὲ τὸ νὰ προσθέσῃ δέ: «Εἰς ἐξ ὑμῶν», προεκάλει ταραχὴν εἰς ὅλους.

Τὶ ἀπακολουθεῖ λοιπόν; Οἱ μὲν ἄλλοι στρέφουν τὰ βλέμματα ὁ εἰς πρὸς τὸν ἄλλον, ὁ δὲ θερμὸς εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις Πέτρος κάμνει νεύμα εἰς τὸν Ἰωάν-

7. «Ἐκ τῆς τῶν τρόπων φιλοσοφίας». Ἡ λέξις τρόπων θεοῖσι διὰ βελτίαν φανόν, ὅτι ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος εἶχε κατὰ νοῦν τὸ ἀναστροφὴν χωρίων τοῦ Πλάτωνος (σημ. 4), ἐνθα ἀναφέρεται ἡ λέξις τρόπος («...εὐδοκίμοισι τῶν τρόπων»). Ἰσως ὁ ῥήτωρ ἐνταῦθα νὰ συνεδῶκεν εἰς τὴν μνήμην τοῦ καὶ τὸ τοῦ Ἰσοκράτους: «...δπως τὸ τῶν τρόπων ἴσθι οὐποδὲν ἀφικνέται δόξουσι...» (Ἰσοκρ. πρὸς Δημόν. 4).

8. Τρόπος ἐνταῦθα σημαίνει τὴν τάσιν, τὴν νοστορίαν, τὸν χαρακτῆρα, τὴν διέθεσιν. Πρὸς τὸ κατὰ τὴν ἐσπέραν τῆς Μ. Πέμπτης ὑπολλόμενον κάθισμα, τὸ ὁποῖον ὀρεχεται διὰ τῆς φρόσεως:

«Ποῖός σε τρόπος Ἰωάννα, προσέτηκ τῷ Σωτῆρι εἰργασσά»;.

8. Ἰωάν. 13, 21.

νην⁹· διότι, ἐπειδὴ καὶ προηγουμένως ἀπετιμήθη¹⁰ καὶ ὅταν ἤθελεν ὁ Ἰησοῦς νὰ νύξῃ τοὺς πόδας του, τὸν ἡμπίδισε¹¹, καὶ πανταχοῦ εὐρίσκειται νὰ κατέχευται μὲν ὑπὸ τῆς ἀγάπης, νὰ ἐπιτιμᾶται δὲ, οὔτε ἡσυχάσεν, οὔτε ἀμίλησε. ἀλλὰ διὰ μέσου τοῦ Ἰωάννου θέλει νὰ μάθῃ.

Ἐκεῖνο δὲ εἶναι ἀπορίας ἄξιον, δηλαδὴ διατὶ δρᾷ γε, ἐνῷ ὅλοι εἶχον ἀγωνίαν, ἔτρεμον, ἐνῷ ὁ κορυφαῖος ἐφοβεῖτο, ὁ Ἰωάννης, ὡς ἂν διεσκέδαζεν εἶναι ἐστραμμένος εἰς τὴν ἀγκάλην τοῦ Ἰησοῦ· καὶ οὐ μόνον εἶναι ἐστραμμένος, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ στήθος¹² κλίνει· καὶ δὲν εἶναι μόνον τοῦτο ἄξιον ἐρεῖνης, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο, ποὺ ἀκολουθεῖ μετὰ ταῦτα. Τί εἶναι δὲ τοῦτο; Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον περὶ τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ λέγει: «Ὁν ἡγάπα ὁ Ἰησοῦς». Διατὶ δηλαδὴ κανεὶς ἄλλος δὲν εἶπεν αὐτῷ περὶ ἑαυτοῦ, ἂν καὶ οἱ ἄλλοι ἠγαπᾶντο; Ἀλλ' αὐτὸς ἠγαπᾶτο περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

Ἐὰν δὲ κανεὶς ἄλλος δὲν εἶπε τοῦτο περὶ ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὁ Ἰωάννης μόνον περὶ τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ, οὐδὲν εἶναι ἀπορίας ἄξιον. Κάμνει δὲ αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος, ὅταν τὸ καλῇ ἡ περίπτωσις, τοιοῦτοτρόπως ἀμιλῶν: «Οἶδα ἀνθρώπων πρὸ ἐπὶ δὲ δεκατεσσάρων¹³, ἂν καὶ θεοβαίως διεξῆλθε καὶ ἄλλα ἐγκώμια δι' ἑαυτὸν ἔχει μικρά.

Ἡ σοφ φαίνεται ὅτι εἶναι ἀσημάντων τὸ ὅτι, ὅταν ἤκουσεν: «Ἀκολουθεῖ μοι¹⁴», ἀμέσως ἀφοῦ ἀφῆκε τὰ δίκτυα καὶ τὸν πατέρα τοῦ ἠκολούθησε τὸν Κύριον, καὶ τὸ ὅτι μόνον αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς μετὰ τοῦ Πέτρου τὸν ἔλαθεν εἰς τὸ ὄρος¹⁵, καὶ εἰς ἄλλην περίπτωσιν πάλιν ὅταν εἰσῆλθεν εἰς οἰκίαν¹⁶:

Ὁ ἴδιος δὲ ὁ Ἰωάννης μέγα ἐγκώμιον διὰ τὸν Πέτρον διετύπωσε, καὶ δὲν ἀπέκρυψε τὸ ὅτι ὁ Χριστὸς εἶπε: «Πέτρε φιλεῖς με πλέον τούτων¹⁷». Καὶ πανταχοῦ δὲ βε-

9. Ἰωάν. 13, 24.

10. Ματθ. 19, 22.

11. Ἰωάν. 13, 8.

12. Ἰωάν. 13, 23.

13. Β' Κορινθ. 12, 2.

14. Ματθ. 4, 20.

15. Ματθ. 17, 1.

16. Λουκ. 8, 51.

17. Ἰωάν. 24, 15.

κνύει ὅτι ὁ Πέτρος ἦτο θερμός καὶ εἶχεν οικειότητα πρὸς αὐτόν. Ὅταν λοιπὸν ἔλεγεν: «Οὗτός ἐστις¹⁸», ἐκ πολλῆς ἀγάπης πρὸς αὐτὸν ἔλεγε τοῦτο.

Διὰ τοῦτο λοιπὸν κανεὶς ἄλλος δὲν εἶπε περὶ αὐτοῦ, ἀλλ' οὔτε ὁ ἴδιος δὲν θὰ ἔλεγεν, ἐὰν δὲν ἐφθονεν εἰς αὐτὸ τὸ μέρος τοῦ Εὐαγγελίου του· διότι, ἐὰν, εἰς περίπτωσιν ποῦ θὰ ἔλεγεν ὅτι ὁ Πέτρος ἔκαμε νεῦμα εἰς τὸν Ἰωάννην νὰ ἐρωτήσῃ, δὲν προσέθετε τίποτε ἄλλο, θὰ προεκάλει πολλὴν ἀπορίαν καὶ θὰ ἠνάγκαζεν ἡμᾶς νὰ ζητήσωμεν τὴν αἰτίαν διὰ τοῦτο θέλων νὰ λύσῃ ὁ ἴδιος αὐτὴν τὴν ἀπορίαν, «ἀνέκειτο», λέγει, «εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ἰησοῦ»¹⁹.

Ἡ νομίζεις ὅτι εἶναι ἀσήμαντον πρῶγμα νὰ ἔχῃς μάθει, ἀφοῦ ἀκούσῃς ὅτι «ἀνέκειτο», ὅτι ἐπίσης τόσον θάρρος παρεῖχεν εἰς αὐτούς ὁ Διδάσκαλος; Ἐὰν δὲ καὶ τοῦτου (δηλαδὴ τοῦ ὅτι «ἀνέκειτο») ζητᾷς νὰ μάθῃς τὴν αἰτίαν, μάθε ὅτι τὸ συμβῆναι τοῦτο ἦτο ἀποτελεσματικὴ ἀγάπη· διὰ τοῦτο λέγει: «Ὁν ἐφίλει ὁ Ἰησοῦς».

Ἐγὼ δὲ νομίζω ὅτι αὐτὸς καὶ δι' ἄλλον λόγον πράττει τοῦτο, δηλαδὴ ἐπειδὴ ἤθελε νὰ δείξῃ ὅτι αὐτὸς ἦτο ξένος πρὸς τὴν κατηγορίαν²⁰, διὰ τοῦτο ὁμιλεῖ ἐλευθέρως καὶ ἔχει θάρρος. Διὰ τὸ δὲν εἶπε τοῦτο²¹ εἰς ἄλλο χωρίον τοῦ Εὐαγγελίου, ἀλλὰ ὅταν ὁ κορυφαῖος ἔκαμε νεῦμα εἰς αὐτόν; Διὰ νὰ μὴ νομίσῃς θεοσάως ὅτι ὁ Πέτρος ἔκαμε νεῦμα εἰς αὐτόν, μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι εἶναι ἀνώτερός του, λέγει ὅτι τοῦτο συνέβη διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην τοῦ Ἰησοῦ πρὸς αὐτόν.

Διὰ τὸ δὲ καὶ πίπτει εἰς τὸ στήθος τοῦ Ἰησοῦ; Τίποτε μέχρι τότε περὶ αὐτοῦ σπουδαῖον δὲν ἐνομίζον· ἄλλως τε καὶ τὴν ἀθυμίαν αὐτῶν ἐλάφρυνεν· διότι ἦτο φυσικὸν τότε καὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν νὰ εἶναι κατηφῆ· διότι ἐὰν ἐταράχθησαν κατὰ τὰς ψυχὰς των, πολὺ περισσότερον ἢ ταραχὴ αὐτῶν ἐξεδηλώθη εἰς τὰ πρόσωπα.

Θέλων λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς νὰ καταπραυνῇ αὐτούς καὶ

18. Ἰωάν. 24, 21.

19. Ἰωάν. 13, 23.

20. Δηλ. τοῦ Κυρίου τὴν κατηγορίαν: «Ἔς ἐξ ὧν παρεδίδου με».

21. «Ὁν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς».

διὰ τοῦ λόγου καὶ διὰ τῆς ἐρωτήσεως δέχεται καὶ συγκατατίθεται νὰ πέσῃ εἰς τὸ στήθος του. Πρόσεξε δὲ καὶ τὴν ἑλλειψιν καυχήσεως· διότι δὲν ἀνέφερον ὁ Ἰωάννης τὸ ὄνομά του, ἀλλὰ ὅτι «Ὁν ἠγάπα», ὅπως καὶ ὁ Παῦλος, ὅταν ἔλεγεν: «Οἶθα ἑνὶ ἄνθρωπον πρὸ ἐτῶν δέκα τεσσάρων»²².

Τότε λοιπὸν κατὰ πρῶτον ἐλέγχει αὐτόν ὁ Ἰησοῦς, καὶ οὔτε τότε μὲ τὸ ὄνομά του, ἀλλὰ κατὰ ποῖον τρόπον: «Ὡ ἐγὼ θάρρος τὸ ψαμίον ἐπιδύσω». Καὶ ὁ τρόπος αὐτὸς προεκάλει αἰσχύνην διότι οὔτε τὴν τράπεζαν δὲν ἐσεβάσθη ἀφοῦ ἔφαγεν ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἄρτου. Ἔστω· ἀς παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ συμμετοχὴ εἰς τὴν τράπεζαν δὲν τοῦ προεκάλει αἰσχύνην· τὸ νὰ δεχθῇ ὁμοῦ τὸν ἄρτον ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Ἰησοῦ ποῖον δὲν θὰ προσεῖλκεν; Ἐκείνον ὁμοῦ δὲν προσεῖλκυσε διὰ τοῦτο καὶ «ὁ Σατανᾶς τότε εἰσῆλθεν εἰς αὐτόν»²³, γελᾶσας εἰς θάρρος του διὰ τὴν ἀναισχυντίαν· διότι ὅσον ἀνῆκεν εἰς τὴν χορείαν τῶν μαθητῶν, δὲν ἐτόλμα νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτόν, ἀλλὰ ἐπ' ἐξῶ προσέβαλεν αὐτόν, ὅταν δὲ κατέστησε φανερόν αὐτόν ὁ Κύριος καὶ ἀπεχώρισεν αὐτόν, εἰσῆλθεν ὁ Σατανᾶς τοῦ λοιποῦ ἐλευθέρως εἰς αὐτόν διότι δὲν ἔκρεπεν ἐφ' ὅσον ἦτο αὐτοῦ τοῦ χαρᾶς καὶ ἀδιάρρωτος νὰ τὸν κρατῇ παραμένοντα ἐντός. Διὰ τοῦτο ἐν συνεχείᾳ ἐξέβαλεν αὐτόν, καὶ ἀπαχωρισθέντα τὸν παραλαβὼν ἐκείνος (ὁ Σατανᾶς), καὶ ἀφοῦ ὁ Ἰούδας ἐγκατέλειπεν αὐτούς, ἐξῆλθε κατὰ τὴν νόκτα.

«Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ἔταίρε, ὁ ποιεῖς, ποιήσου τάχιστα. Καὶ οὐδεὶς ἔγνω τῶν ἀνακειμένων»²⁴.

Θ'. Πόσον μεγάλη εἶναι ἡ φανασθησία του! πῶς δὲν ἐκάμωθη, οὔτε ἡσχύνθη, ἀλλὰ, ἀφοῦ κατέστη περισσό-

22. Β' Κορινθ. 12, 2. Καὶ οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς, ἰδὼς οἱ ἰστορικῇ ὁμιλίᾳ περὶ αὐτῶν συγκεκαλυμμένως, ὁ Ἰενοφῶν εἰς τὴν «Κόρου Ἀνάβασιν» ὁμιλεῖ περὶ αὐτοῦ ὡς περὶ τρίτου προσώπου, εἰς δὲ τὰ «Ἑλληνικά» λέγει περὶ αὐτοῦ: «Ὁ τῶν Κυρίων προσεπτικός» (=ὁ ἀρχηγὸς τοῦ στρατεύματος τοῦ Κόρου) (Σενοφ. Ἑλληνικά 3, 1, 7).

23. Ἰωάν. 13, 27.

24. Ἰωάν. 13, 27 - 28.

τερον ἀναίσχυτος, ἐξήρχετο. Τὸ δὲ «ποίησαν τάχιον» δὲν εἶναι φράσις ἑνός, ὃ ὁποῖος προστάττει ἢ συμβουλεύει, ἀλλὰ ἑνός, ὃ ὁποῖος φέγει καὶ δεκνύει. ὅτι Αὐτὸς μὲν ἤθελε νὰ τὸν διορθώσῃ, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἦτο ἀδιόρθωτος, τὸν ἀφήνει.

«Καὶ τοῦτο οὐδε εἰς ἄνθρωπον ἀνακειμένων» λέγει. Ἐβὼ δυνατόν νὰ δημιουργηθῇ εἰς κάποιον μεγάλη ἀπορία, ἐφ' ὅσον θεοβαλῶς, ὅταν ἠρώτησαν οἱ μαθηταί, ποῖος εἶναι (ἐκεῖνος, πού θά παραβῶσῃ Αὐτόν), λέγει «Ὡς θάνας τὸ ψαμίον ἐπιβῶσα», καὶ οὕτε τότε κατενόησαν οἱ μαθηταί τοῦτο ἕκτος ἐδὼν δὲν τὸ ἔλεγε κρυφίως, ὥστε νὰ μὴ ἀκούσῃ κανεὶς διότι καὶ ὁ Ἰωάννης β' αὐτὸν τὸν λόγον, ἀφοῦ ἔπεισεν εἰς τὸ στήθος Του ἔρωτᾷ Αὐτὸν σχεδὸν πᾶσιον τοῦ ὧτός, ὥστε νὰ μὴ καταστή φανερός ὁ προδότης· καὶ ἐνῶ μὲν ἐκεῖνος λέγει μὲ ἔμφρασιν, «Ἐταῖρε, ὃ πο εἰς' ποιήσαν τάχιον» ἐν ταῦτοις αὐτοὶ οὕτε τότε κατενόησαν τοῦτο.

Τοῦτο δὲ τὸ ἔλεγε, θέλων νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἦσαν ἀληθεῖ τὰ λεχθέντα ὑπ' Αὐτοῦ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους περὶ τοῦ θανάτου· διότι καὶ πρὸς ἐκεῖνους εἶπε τὸ «ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι τὴν ψυχὴν μοι καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν»²⁵, καὶ «οὐδεὶς αἶρει αὐτήν ἀπ' ἐμοῦ»²⁶. Ἐφ' ὅσον λοιπὸν τὴν ἐκράτες, οὐδεὶς ἠδυνήθη νὰ Τοῦ τὴν ἀφαιρέσῃ, ὅταν δὲ πᾶσιον τὴν ἀφήκεν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ἀνθρώπων, τότε ἡ ἐπιδικασίς των καθίσταται εὐκόλος.

Αὐτὰ λοιπὸν ὑπονοῶν εἶπεν: «Ὁ ποιεῖς, ποιήσαν τάχιον», καὶ οὕτε τότε κατέστησεν αὐτὸν φανερόν· διότι ἴσως καὶ νὰ διεμελίζον²⁷ αὐτόν, ἴσως ὁ Πέτρος καὶ νὰ ἐφόνευεν αὐτόν. Διὰ τοῦτο «οὐδεὶς ἔγνω τῶν ἀνακειμένων».

Ἐὰν γε οὕτε ὁ Ἰωάννης δὲν τὸ κατενόησε²⁸, οὐτε αὐτός διότι δὲν θά ἐπεριμενε, ὅτι μαθητὴς θά φθά-

25. Ἰωάν. 10, 18.

26. Ἰωάν. 10, 18.

27. Τάχιον ἐν αὐτὸν καὶ διέμελίζον. Δηλ. κατὰ τὴν κοινὴν ἔκφρασιν «ἵνα δυνατόν νὰ λυτῶσαν αὐτόν».

28. Δηλ. τὸ «ὃ ποιεῖς, ποιήσαν τάχιον».

σῃ εἰς τοιοῦτον σημεῖον παρανομίας. Διότι, ἐπειδὴ εὐρίσκοντο μακρὰν ἀπὸ τῶν αὐτῶν κακίαν, οὕτε περὶ ἄλλων εἶχον τοιαυτὴν ὑποψίαν.

Ὅπως λοιπὸν προσηγομένως εἶπεν εἰς αὐτοὺς διὰ «οὐ περὶ πάντων λέγω»²⁹, καὶ εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν· ἀπεκάλυψεν αὐτόν οὕτω καὶ ἐβὼ ἐνόμισαν ὅτι λέγεται περὶ ἄλλου.

«Ἦν δὲ νύξ, ὅτε ἐξῆλθε», λέγει. Διὰ τὴν μὲν ἀνοσφύρας τὸν χρόνον· διὰ νὰ μάθῃς τὴν θρασύτητα τοῦ. ὅτι δηλοῦν ἦτο τοιαύτη, ὥστε οὕτε ὁ χρόνος δὲν ἠμπεδίσεν αὐτόν, νὰ ἐξορμήσῃ διὰ τὴν ἐκκλήρωσιν τοῦ σώματος καὶ σκοποῦ τοῦ. Ἀλλὰ οὕτε τοῦτο κατέστησεν αὐτὸν φανερόν.

Ἐκεῖνοι θεοβαλῶς, ὑπὸ φόβου κατεχόμενοι καὶ πολλῆς ἀγωνίας τότε, εἶχον θορυβηθῇ, καὶ τὴν μὲν ἀληθεῖ αἰτίαν τῶν λόγων δὲν ἐγνώριζον, ἐνόμιζον δὲ ὅτι, «τοῖς πένησι» ἵνα τι δῶ, ἔλεγεν αὐτὰς διότι μεγάλην πρόνοιαν ἐλάμβανε διὰ τοὺς πτωχοὺς, διδάσκων καὶ ἡμᾶς νὰ ἔχωμεν μεγάλην προθυμίαν εἰς τοῦτο. Δὲν ἐνόμιζον δὲ τοῦτο ἄνευ λόγου· ἀλλ' ἐπειδὴ εἶχε τὸ κλέωπιον τῶν συλλεσφομένων χρημάτων³⁰, ἐν καὶ κανεὶς θεοβαλῶς δὲν ἐφαινετο ὅτι προσεκόμισεν εἰς Αὐτόν χρήματα· ἀλλ' ὅτι ἔτρεφον μὲν Αὐτόν ἐξ ἐκεῖνων, τὰ ὁποῖα εἶχον αἱ μαθήτριά, τὸ ἀνέφερεν ὁ Εὐαγγελιστής³¹, περὶ αὐτοῦ δὲ (δηλαδή περὶ συλλεσφορᾶς χρημάτων) εἰς οὐδὲν μέρος ἔκαμεν ὑπαντιγμόν.

Πῶς δέ, ἐνθ' διατάσσει νὰ μὴ φέρῃ κανεὶς μεθ' ἑαυτοῦ οὔτε σάκκον, οὔτε χάλκιναν νομισμάτας, οὔτε ράβδον³², ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ κλεψύδιον συλλεσφορᾶν διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν πτωχῶν, διὰ νὰ μάθῃς ὅτι καὶ ὁ εἰς μέγαν θαβμόν ἐκτετῶν καὶ ὁ φέρων τὸν Σταυρὸν πρέπει νὰ λαμβάνουσι μεγάλην φροντίδα διὰ τὸ ζήτημα τοῦτο.

29. Ἰωάν. 13, 18.

30. Ἰωάν. 12, 6. «Τὸ γλωσσόκομον εἶχε». Ἐνταῦθα ὁ θεὸς ἐπέμεινε ἐπαλασθῆναι τὴν φράσιν τοῦ σχετικοῦ χωρίου.

31. Λουκ. 8, 2, 3.

32. Ματθ. 10, 9, 10. Μάρκ. 6, 8. Β. Λουκ. 9, 3 καὶ 10, 4 καὶ 22, 34 - 36.

διότι. Ἐπράττει πολλά συντελοῦντα εἰς τὴν διδασκαλίαν ἡμῶν.

Ἐνόμωσαν λοιπὸν οἱ μαθηταὶ ἔτι. ἔλεγε καὶ τοῦτο, διὰ νὰ δώσῃ καὶ εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ οὗτε τοῦτο προεκάλεσεν εἰς αὐτὸν ἀσχύνην, δηλαδὴ τὸ ὅτι οὐτε μέχρι τῆς τελευταίας ἡμέρας ὁ Κύριος δὲν ἠθέλησε νὰ ἐκθέσῃ αὐτόν.³³ Τοῦτο καὶ ἡμεῖς πρέπει νὰ πράττωμεν, καὶ νὰ μὴ ἐκθέσωμεν δημοσίᾳ τὰ παραπτώματα τῶν συντρόφων μας³⁴, καὶ ἂν εἶναι ἀδιόρθωτοι³⁵.

Δὲν καὶ μετὰ ταῦτα εἰς ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἦλθε, διὰ νὰ τὸν προδώσῃ, ἔδωκε φιλῆμα, καὶ κατεδέχθη μίαν τῶν σφοδρῶν ἐνεργειῶν, καὶ προεχώρει εἰς τὸ πολὺ τοῦ μηρότερον, δηλαδὴ εἰς αὐτὸν τὸν σταυρὸν, εἰς τὸν πλεονάκιμωτον θάνατον καὶ πάλιν ἐκεῖ ἐδείκνυε τὴν φιλοφροσύνην αὐτοῦ.

Καὶ δόξαν ἐδῶ δομαίεται τὸ γεγονός τοῦτο, θέλων νὰ διδάξῃ ἡμᾶς ὅτι τίποτε δὲν εἶναι τόσοσιν ἀσχημὸν καὶ ταπεινωτικόν, τὸ ὅποιον νὰ μὴ καθίστῃ ἐνδοξότερον τὸν ὀφειστέμενον αὐτό, ὅταν γίνετα. ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ.

Ὅταν λοιπὸν ἦλθει ὁ Ἰούδας, διὰ νὰ τὸν παραδώσῃ, λέγει. «Νῦν ἐδοξάσθη ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου»³⁶, θέλων νὰ ἀνθρώπων τὸ καταβεβλημένον φρόνημα τῶν μαθητῶν καὶ νὰ πείσῃ αὐτοὺς ὅχι μόνον νὰ μὴ εἶναι κατηγορεῖς, ἀλλὰ καὶ νὰ χαίρουν. Δὲν τοῦτο καὶ τὸν Πέτρον

33 «Μὴ θελήσῃ αὐτὸν παραδειγματίζειν». Ὅπως βλέπομεν, ὁ μέγας ῥήτωρ χρησιμοποιοῦ φράσιν τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου («ὡς δὲ ἂν ἡμεῖς αὐτῆς, δικαίως ἔν κα μὴ θέλων αὐτὴν παραδειγματίζειν, ἐβουλήθη καθῆρα ἀπολλοῦσαι αὐτήν» (Ματθ. 1, 19)).

34 «Τῶν συνόντων». Τὴν ἐκφράσιν ταύτην πᾶσαν ἔλαβον ὁ Χρυσόστομος ἐκ τῶν «Ἀπομνημονευμάτων» τοῦ Ἰεροφάντου, ἐνθα ὁ συνερραφεὺς «συνόντας» ὀνομαζέται τοὺς μαθητὰς τοῦ Σακράτους.

35 Τὴν γνώμην ταύτην περ μὴ ἐκδόσεως τῶν παραπτώματων τοῦ πληστοῦ ἐκφράζει ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος καὶ εἰς τὴν 14ην ὁμιλίαν τοῦ εἰς τὰς Πράξεις, ἐνθα γράφει «Σὺ δὲ μηδὲν εἰπὼς ἂν συνέιδας, ἀλλὰ σιγήσῃς. εἰ βούλῃ τὸν λαμπρὸν δόξαν ἁπλοῦς αὐτοῦ μόνον ἀνταρῆσαι τὰ λεχθέντα οὐδὲ καλύψαι, ἀλλὰ καὶ ἕτερον ἐργάσῃ καλὸν συνεκτί ποιήσεις κατὰ αὐτὴν τὴν ψῆφον ἐνεχθῆναι» (Ὁμιλ. 14, 8').

36 Ἰωάν. 3, 3.

εἰς ἀρχῆς ἐπετιμήσε³⁷. Διότι τὸ νὰ ὑπερισχύσῃ τοῦ θανάτου ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀδηγήθη εἰς τὸν θάνατον, ἀποτελεῖ μεγάλην δόξαν.

Καὶ τοῦτο εἶναι, τὸ ὅποιον ἔλεγε περὶ τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ «Ὅταν βιωθῶ, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ εἰμι»³⁸, καὶ πάλιν «Λύσατε τὸν νακὸν τοῦτον»³⁹, καὶ πάλιν «Σημεῖον οὐ δοθήσεται ὅμιν, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωάννα»⁴⁰.

Πῶς ἀέθαια δὲν εἶναι μεγάλη δόξα τὸ νὰ δεῖξῃ μεγαλύτερα ἰσχύον μετὰ τὴν θάνατον, ἐκείνης, τὴν ὅποιαν ἔδεικνυε πρὸ τοῦ θανάτου; διότι, διὰ νὰ πιστευθῇ ἡ ἀνάστασις, ἐπέτελεσαν μεγαλύτερα θαύματα οἱ μαθηταί. Ἐάν δὲ δὲν ἔζη καὶ δὲν ἦτο Θεός, πῶς ἐν ὀνόματι αὐτοῦ ἐπέτελεσαν αὐτοὶ τόσα ἔργα,

«Καὶ ὁ Θεὸς δοξάσει αὐτόν»⁴¹. Τί σημαίνει. «Καὶ ὁ Θεὸς δοξάσει αὐτόν ἐν ἑαυτῷ»⁴², σημαίνει, διὰ τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ, ὅχι δὲ ἄλλου. «Καὶ εὐθέως δοξάσει αὐτόν»⁴³. τοῦτο σημαίνει, συγχρόνως μετὰ τὴν Σταύρωσιν. Δηλαδὴ οὐτε κατόπιν μακροῦ χρόνου, λέγει, οὐτε μακρὸν χρόνον μετὰ τὴν ἀνάστασιν θά ἀνακηρύξῃ οὐτε τότε θά ἀναδείξῃ αὐτὸν λαμπρὸν, ἀλλὰ ἀμέσως κατ' αὐτὴν τὴν Σταύρωσιν θά φανῇ ἡ λαμπρότης.

Ὁ ἦλος λοιπὸν ἐσκοτίσθη, αἱ πέτρας ἐσχίσθησαν, τὸ καταπέτασμα ἐσχίσθη, πολλὰ σώματα τῶν ἀποθανόντων ἀγίων ἠγέρθησαν, καὶ ὁ τάφος εἶχε σφραγίδας καὶ φύλακες ἐκάθητο τήρησιν, καὶ ὅταν ἐπέβη ὁ λίθος ἐπὶ τοῦ σώματος, ἀνεστήθη τὸ σῶμα, παρήλθον τεσσαράκοντα ἡμέραι, καὶ ἦλθεν ἡ δωρεὰ τοῦ Πνεύματος, καὶ ὅλοι αὐτὸν ἀμέσως ἐκήρυττον⁴⁴.

Τοῦτο σημαίνει. «Δοξάσει αὐτόν ἐν ἑαυτῷ, καὶ εὐθέως δοξάσει αὐτόν», δηλαδὴ ὅχι δὲ ἀγγέλων καὶ ἀρ-

37 Ματθ. 10, 23.

38 Ἰωάν. 8, 26.

39 Ἰωάν. 2, 19.

40 Λουκ. 11, 28.

41 Ἰωάν. 13, 32.

42 Ἰωάν. 13, 32.

43 Ἰωάν. 13, 32.

44 Λουκ. 23, 43 καὶ Ματθ. 27, 51 - 52.

χαγγέλων, οὔτε δι' ἄλλης τινὸς δυνάμεως, ἀλλὰ διὰ τοῦ ἑαυτοῦ του.

γ', Πῶς δὲ καὶ ἐδόξασεν διὰ τοῦ ἑαυτοῦ του τὸν γίον. Μὲ τὸ νὰ πρόξῃ ὅλα τὰ συντελούμενα εἰς τὴν δόξαν τοῦ Υἱοῦ, διὰ καὶ ὅλα ὁ Υἱὸς τὰ ἐπετέλεσε. Βλέπεις ὅτι ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα τελούνται ὑπ' Αὐτοῦ τὰ ἀνάγει εἰς τὸν Πατέρα;

«Τεκνία, ἔτι μικρὸν μεθ' ὧν εἰμι, ζητήσατέ με, καὶ καθὼς εἶπον τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι, ὅπου ὑπάγω ἐγὼ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν καὶ ὁμῶν λέγω ἄρτι.»⁴⁵ Ἀρχίζε, ἐν συνεχείᾳ τὰς λυπηρὰς ἀγγελίας μετὰ τὸ θεῖον, ὅτι ὅταν ἐξῆλθεν ὁ ὁ ὁὐδὸς, δὲν ἦτο πλέον ἐσπέρα, ἀλλὰ νύξ. Διότι, ἐπειδὴ ἐπρόκειτο ὅλον γόν ὑπερὸν νὰ ἐλθουν νὰ συλλάβουν Αὐτόν, ἐκρεπε ὅλα νὰ τὰ εἴπῃ ἐμπροσθεν εἰς αὐτούς, ὥστε νὰ τὰ διατηροῦν εἰς τὴν μνήμην τῶν μαλλόν δὲ τὸ Πνεῦμα τοῦς τὰ ὑπενθύμισεν ὅλα διότι ἦτο φυσικὸν πολλὰ, ἐφ' ὅσον διὰ πρώτην φοράν τότε τὰ ἤκουον, καὶ τοιαύτας δοκιμασίας ἐπρόκειτο νὰ ὑποστούν, νὰ τὰ λημονήσουσι αὐτοὶ διότι, ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι κατέχονται ὑπὸ τοῦ ὕπνου ὅπως καὶ ἄλλος Εὐαγγελιστὴς λέγει,⁴⁶ καὶ κυριεύονται ὑπὸ θλίψεως, καθὼς καὶ ὁ ὁὐδὸς ὁ Χριστὸς λέγει, «Ἄλλ' ἔτι ταῦτα λαλεῖτε καὶ ἐγὼ, ἢ λύπη πεπληρώκει ὁμῶν τῇ καρδίᾳ»⁴⁷, πῶς ὅλα αὐτὰ θὰ τὰ συνεκράτουν τελείως.

Διατὶ λοιπὸν ἔρα γε ἄλλογοντο αὐτά; Δὲν ὀπῆρξεν εἰς αὐτούς μικρὸν κέρθος διὰ τὴν δόξαν τοῦ Χριστοῦ τὸ νὰ τὰ γνωρίζουν ἐπακριθῶς μετὰ τοῦτα, ἐφ' ὅσον ἐνεθυμοῦντο ὅτι, καὶ αὐτοῖς τὰ εἶχον ἀκούσει, ἀπὸ τὸν Χριστόν. Διὰ ποῖον λόγον δὲ προδιδάσκει λυπηρὰς τὴν ψυχὴν αὐτῶν λέγων, «ἔτι μικρὸν χρόνον μεθ' ὧν εἰμι»; Διότι, εἰς μὲν τοὺς Ἰουδαίους ἐπιδόξως ἐλέγετο, ἡμᾶς δὲ διὰ ποῖον λόγον φέρεται εἰς τὴν αὐτὴν βαθμίδα μὲ ἐκείνους τοὺς θνητῶνας, κατ' οὐδέναν τρόπον δὲν πρότερον. τοῦτο. Καὶ τότε διὰ ποῖον λόγον εἶπε «Καθὼς εἶπον τοῖς Ἰουδαίοις», Ὑπενθυμίζει ὅτι αὐτὰ τὰ

45. ὁὐδὸν 13 39

46. Λουκ. 22. 48

47. ἰωὴν 9 6.

προέλεγε, ὅχι τώρα ἐκ τῆς παρουσίας τῶν κακῶν, ἀλλὰ ἐξ ἀρχῆς ἐγνώριζεν αὐτά, καὶ μάρτυρες εἶναι οἱ ἴδιοι, οἱ ὁποῖοι ἤκουσαν ὅτι, τὰ ἔλεγε καὶ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους.

Διὰ τοῦτο προσέθεσε καὶ τὸ «τεκνία», ὥστε, ὅσα ἀκούσουν «καθὼς εἶπον τοῖς Ἰουδαίοις», νὰ μὴ νομίσουν ὅτι, καὶ πρὸς αὐτούς ὁ λόγος αὐτὸς ἐλέχθη μετὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. Δὲν λέγει αὐτὰ λοιπὸν, διὰ νὰ καταθέσῃ αὐτούς, ἀλλὰ διὰ νὰ τοὺς ἐνθαρρύνῃ, ὥστε νὰ μὴ ταραξούν αὐτούς τὰ κακά, παρουσιάζοντα ἀπροσδοκίτως.

«Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν». Δε. κνύει ὅτι ὁ θάνατος Αὐτοῦ εἶναι μετὰθασίς καὶ μετὰθεσις εἰς τόπον, ὁ ὁποῖος δὲν δέχεται σώματα φθαρτά. Αὐτὰ δὲ τὰ λέγει, διὰ νὰ κινήσῃ τὴν ἀγάπην τῶν ἀπέναντι. Αὐτὸ καὶ διὰ νὰ τὴν καταστήσῃ θερμότεραν. Διότι, γνωρίζετε ὅτι, ὅταν ἴδωμεν κάποιους ἐκ τῶν ἀγαπητῶν μας προσώπων νὰ ἀναχωροῦν, εἰς μέγιστον βαθμὸν φλεγόμεθα, καὶ περισσότερον, ὅταν ἴδωμεν νὰ ἀπέρχωνται εἰς τόπον, εἰς τὸν ὁποῖον δὲν εἶναι δυνατόν εἰς ἡμᾶς νὰ μεταβῶμεν.

Εἰς μὲν τοὺς Ἰουδαίους λοιπὸν ἔλεγεν αὐτά⁴⁸, διὰ νὰ ἐμβάλῃ εἰς αὐτοὺς φόβον, εἰς τοὺς μαθητὰς δὲ διὰ νὰ ἐξασπῇ τὴν ἀγάπην αὐτῶν.

Τοιοῦτος εἶναι ὁ τόπος αὐτός, ὥστε ὅχι μόνον ἐκεῖνους, ἀλλὰ οὔτε σεῖς οἱ λίαν ἀγαπητοὶ νὰ μὴ δύνασθε νὰ φθάσετε ἐκεῖ. Ἐξὼ θε. κνύει καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ.

«Καὶ ὁμῶν λέγω ἄρτι». Διατὶ «ἄρτι» (δηλ. τώρα), ἵνα ὅλοιον τρόπον τὸ λέγει, πρὸς ἐκείνους κατ' ἄλλον τρόπον πρὸς σᾶς δηλαδὴ ὅχι, μαζὶ μὲ ἐκείνους.

Ποῦ ἐξήτησαν δὲ Αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι τοῦ δὲ οἱ μαθηταί, οἱ μαθηταὶ μὲν ὅταν ἔφυγον, οἱ Ἰουδαῖοι δὲ, διὰ τὰς ἐπασχον τὰς ἀθεράπευτα, τὰ ὁποῖα ὑπερέβαινον πέντα λογισμὸν, ἐφ' ὅσον ἡ πόλις ἢ ἰδέα ἐκυριεύθη, καὶ ἀπὸ παντοῦ ἐφέρετο κατ' αὐτῶν ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ. Εἰς ἐκεῖνους μὲν λοιπὸν τότε τὰ ἔλεγε λόγῳ τῆς ἀπιστίας τῶν

48. «Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν».

εις οὗς δὲ τώρα, ὃ ἂν νὰ μὴ ἐπέλθουν ἀπροσδοκῆτως τὰ κακά⁴⁹.

«Ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν»⁵⁰. διότι, ἐπειδὴ ἦτο φυσικὸν αὐτοὶ νὰ θυρωθῶσιν ἀκούοντες αὐτὰ, μετὰ τὴν σκέψιν ὅτι πρόκειται νὰ μείνουν ἐρημοὶ, παρηγορεῖ αὐτοὺς, ἐφοδιάζων μετὰ ἐκεῖνο, τὰ ὅποιον ἀποτελεῖ τὴν ρίζαν καὶ τὴν ἀσφάλειαν πάντων τῶν ἀγαθῶν, δηλαδὴ τὴν ἀγάπην ὡς ἐὰν εἴπῃ· «Αἰδοῦσθε οὐδυνὴν, ἐπειδὴ ἀπερχομαι ἐγώ; ἀλλὰ, ἐάν ἀναπαύεσθε ἐπὶ τὸν ἄλλον, θὰ ᾔσθε ἰσχυρότεροι». Πῶς λοιπὸν δὲν εἶπε τοῦτο, Διότι εἶπεν ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον περισσότερο τούτου ὠφέλησεν αὐτοὺς. «Ἐν τούτῳ γινώσκοντα, πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστέ»⁵¹. Διότι, διὰ τούτου συγχρόνως ἐδήλωσεν ὅτι δὲν θὰ διαλυθῇ ἡ κοινὴ αὐτῶν, ἐφ' ὅσον ἐδοκεν εἰς αὐτοὺς καὶ χαρακτηριστικὸν γινώρισμα⁵². Τοῦτο δὲ τὸ εἶπεν ὅταν ὁ προδότης ἀπεχωρισθῇ ἀπὸ αὐτοῦς.

Πῶς δὲ λέγει, αὐτὴν ἐντολὴν καὶ νῦν ἐφ' ὅσον εὐρίσκεται καὶ εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην⁵³; Αὐτὸς κατέστησεν αὐτὴν καινὴν διὰ τοῦ τρόπου τῆς ἀγάπης προσέθεσε λοιπὸν «Κοινὸς ἡγάπησα ὑμᾶς»⁵⁴. δηλαδὴ δὲν ἀπέδωκεν εἰς οὗς χρέος διὰ προηγούμενος ἐπιτελεσθέντα⁵⁵ εὐεργετήματα, ἀλλὰ ἐγὼ ὁ ἴσως ἔκαμα τὴν ἀρχήν, λέγει. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον πρέπει καὶ σεῖς νὰ εὐεργετῇτε τὰ προσφιλέστατα πρόσωπα καὶ ὅχι, ἐπειδὴ ἔχετε χρέος πρὸς αὐτά.

Καὶ ἀφοῦ παρέλαβε νὰ εἴπῃ τὰ θαύματα, πᾶς ὅποιος

49 Ἀξιοσημειώτως ἐντοῦθα ἡ κατὰ συμμετρικὸν τρόπον ἐκφραζομένη ἀντιθέσις.

50 Ἐκεῖνοις μὲν οὖν τότε εἶπε διὰ τὴν ἀπιστίαν, ὅμιν δὲ νῦν διὰ τὴν μὴ ἀπροσδοκίαν ἐλθεῖν τὰ δεινὰ.

51 Ἰωάν. 13, 34.

52 Ἰωάν. 13, 35.

53 Διὰ τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην.

54 Λευκ. 10, 10.

55 Ἰωάν. 13, 34.

56 «Προσληγόμενος» Ἐντοῦθα ὁ θεὸς ἐποίησε εἰς κατὰ νοῦν τοῦ δημοσθένους «ἐπηγγελμένων» (δημοσθ. Α' Ὀλυμπ. 10), θεωρούμενος ὅτι καὶ ὁ ἐρχόμενος ῥήτωρ ἐμῖλει εἰς τὰ οἰκτεῖν χωρίον περὶ οὐλοῦσας ἐννεμερούσας διὰ παραχρῆστας ἀεὶ ἐρχῆς εὐεργεσίας.

ἐπρόκειτο νὰ ἐπιτελέσουν, ἀπὸ τὴν ἀγάπην διακρίνει αὐτοὺς. Διὰτὶ εἰς γὰρ, διότι τοῦτο εἶναι κυρίως ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον δεκνύει ἀνθρώπους ἀγίους· διότι εἶναι θέσις πάσης ἀρετῆς. Διὰ τούτου κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ σωζόμεθα ὅλοι· δηλαδὴ τοῦτο εἶναι χαρακτηριστικόν, λέγει, τοῦ ὅτι κάποιος εἶναι μαθητῆς. Τότε οἱ θὰ αἴς ἐπαυέσων, ὅταν ἴδουν ὅτι μιμῆσθε τὴν ἰδικήν μου ἀγάπην.

δ'. ἼΙ λοιπὸν; τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦτο (δηλαδὴ ὅτι κάποιος εἶναι μαθητῆς τοῦ Χριστοῦ) δὲν τὸ δεκνύουν πολὺ περισσότερο τὰ θαύματα, Κατ' αὐτὴν τρόπον δὲν συμβαίνει. ταῦτα· πολλοὶ γὰρ ἐροῦσι Κύριε οὐκ ἐν τῷ ὀνόματί σου δαιμόνια ἐξεβάλομεν,⁵⁶ καὶ πόλιν, ὅταν ἔχαιρον αὐτοὶ, διότι τὰ δαιμόνια ὑπήκουον εἰς αὐτοὺς, λέγει· «Μὴ χαίrete ὅτι τὰ δαιμόνια ὑμῶν ὑπακούει ἀλλ' ὅτι τὰ δυνάμει ὑμῶν γέγραπται ἐν τοῖς σῶσιν»⁵⁷.

Καὶ ὅμως τοῦτο (δηλ. ἡ θαυματουργικὴ δύναμις) προσέδωκε τὴν οἰκουμένην, ἐπειδὴ ἐκεῖνο (δηλ. ἡ ἀγάπη) ὑπῆρχε πρὶν ἐάν δὲ δὲν ὑπῆρχεν ἐκεῖνο, δὲν θὰ διατηρεῖτο οὕτε τοῦτο.

Ἡ ἀγάπη λοιπὸν ἀμέσως κατέστησεν αὐτοὺς καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ συνετέλεσεν ὥστε ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ θλασθῆναι νὰ εἶναι μία. Διότι, ἐὰν ἐχωρίζοντο ἀπὸ ἀλλήλων, ὅλα θὰ εἶχον χαθῇ. Αὐτὰ δὲ τὰ ἐδίδασκεν ὅχι μόνον εἰς τοὺς μαθητὰς Του, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἐπρόκειτο νὰ πιστεύσουν εἰς Αὐτόν· διότι καὶ τώρα τιποτε ἄλλο δὲν εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον σκανδαλίζει τοὺς Ἑθνικοὺς, παρὰ τὸ νὰ μὴ ὑπάρχῃ ἀγάπη.

Ἄλλα καὶ τὸ ὅτι, δὲν γίνονται θαύματα κατηγοροῦν, δύναται νὰ εἴπῃ τις. Ναί, ἀλλὰ ὅχι εἰς τόσον μέγα θαυμά.

Παῦ εἰδεῖαν δὲ τὴν ἀγάπην οἱ Ἀπόστολοι· Εἰλεπεις τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰωάννην ὅτι δὲν ἀπεχωρίζοντο ὁ εἰς ἀπὸ τὸν ἄλλον καὶ ἀνέβαινον εἰς τὸ ἱερόν, εἰλεπεις τὸν Παῦλον ὅτι εἶχε τοιαύτην διάθεσιν ἀπέναντι.

τι των καὶ ἀπορεῖς· Διότι, ἐάν εἶχον ἀποκτήσει, τὰ ἄλλα ἀγαθὰ, πολὺ περισσότερον τὴν μητέρα τῶν ἀγαθῶν διότι ἀπὸ ψυχῆς ἀνάρητον ἐλαστώνει αὐτὸ τὸ ἀγαθὸν ὅπου ὑπάρχει δὲ ποιηρία, τοῦτο τὸ φυτὸν ἐξηραίνεται, διότι λέγει· ἐστὶν πληθυνθῇ ἡ ἀνομία, ψυχῆσεται· ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν.⁵⁸

Καὶ τοὺς Ἑθνικοὺς δὲ δὲν τοὺς προσελκύουν τόσον τὰ θαύματα, ὅσον ὁ τρόπος τῆς ζωῆς· τὸν τρόπον δὲ τῆς ζωῆς τίποτε δὲν τὴν διαμορφώνει, τόσον ὅσον ἡ ἀγάπη· Διότι ἐκείνους μὲν, οἱ ὅποιοι ἐπετελοῦν τὰ θαύματα, πολλάκις τοὺς ἀπεκόλλασαν καὶ πλάνους, εἶον δὲ καθαρὸν δὲν δύναται νὰ τὸν χρησιμοποιήσῃ ὡς ἀφορμὴν πρὸς κατηγορίαν.

Ὅταν μὲν λοιπὸν δὲν εἶχεν ἀκόμη διαδοθῇ τὸ κήρυγμα, ἐδλόγως τὰ θαύματα προσκάλουν τὸν θαυμασμόν, τώρα δὲ πρέπει, ἐκ τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς νὰ γίνεσθαι καὶ οἱ ἀντιθέτως θαυμασμοὶ· διότι τίποτε δὲν προκαλεῖ σεβασμὸν εἰς τοὺς Ἑθνικοὺς τόσον, ὅσον ἡ ἀρετὴ· τίποτε δὲν σκανδαλίζει τόσον, ὅσον ἡ κακία.

Καὶ εὐλόγως· διότι ὅταν ὁ Ἑθνικὸς ἴδῃ νὰ πλεονεκτῇ καὶ νὰ ἀρπάξῃ ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος συμβουλεύει τὰ ἀντίθετα, καὶ νὰ μεταγερῇ ὡς θηρία τοὺς βοσκούς· τοὺς ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος ἔχει λάσπες, ἐνταλὴν καὶ τοὺς ἁγίους τοῦ νὰ ἀγαθὰ, φλυαρίαν θὰ ἀποκαλέσῃ τὰ λεχθέντα διδάγματα· ὅταν ἴδῃ τὸν Χριστιανὸν νὰ τρέμῃ τὸν θάνατον, πῶς θὰ δεχθῇ τοὺς λόγους περὶ ἀθανασίας; ὅταν ἴδῃ Χριστιανούς νὰ εἶναι φίλαρχοι καὶ δοῦλοι εἰς τὰ ἄλλα πάθη, θὰ παραμείνῃ σταθερώτερον εἰς τὰ διδάγματα ταῦτα, ἐφ' ὅσων δὲν σχηματίζει οὐδεμίαν γνώμην σπουδαίαν δι' ἡμᾶς διότι ἡμεῖς εἴμεθα ἄνθρωποι, ἡμεῖς τοῦ

58 Ματθ 24, 12

59 Καὶ ἐνταῦθα ἔχομεν μῆτον τοῦ Δημοσθένους. Ἀντιπαραβάλλομεν τὸ χωρίον τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ ρήγματος:

Χρυσόστομος· «καὶ ἐκείναις ὅταν νῆρ ἔσθ' ἡλευκτοῦντα, ἀρπάζοντα τὸ ἐναντία κατεκλόντα, καὶ τοὺς ἀποφύλας ὡς θηρίας χρησιμοποιεῖν τὸν κατεκλόντα καὶ ἁγέρους ὄντων ἄλλων ἐρεῖ τὰ ἐρημένα»

Δημοσθένης· «καὶ τὸ μὲν νῆρ πολλὰ ὀφθαλμοκίνητα καὶ τὸν πόλεμον τῆς ἡμετέρας ἀμελείας ἐν τις θεῇ δικαιοῦς.»

νὰ παραμένουν αὐτοὶ εἰς τὴν πλάνην των· διότι τὰ μὲν δόγματα τὰ ἰδικὰ των πρὸ πολλοῦ καταδικάσαν, καὶ τὰ ἰδικὰ μας δὲ ὁμοίως θαυμάζουσιν· ἀλλ' ἐκ τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς ἡμῶν ἐμποδίζονται, διότι τὸ νὰ διδάξῃς μὲν δὲ ἀλογον εἶναι ἐθελον, (διότι πολλοὶ καὶ ἐκ μέρους αὐτῶν τοῦτο ἐπράξαν), ζητοῦν δὲ μᾶλλον τὴν ἐμπρακτον ἀπόδειξιν τῶν β' δασκομένων. Ἄς σκεθῶν τοὺς παλαιούς ἐκείνους οἱ ὅποιοι ἀνῆκον εἰς τὴν παράστασιν μας.

Δὲν πιστεύουν ὅμως κατ' οὐδένα τρόπον εἰς ἐκεῖνους, ἀλλὰ ζητοῦν ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ζοῦν τώρα, νὰ δεῖξουν ἐμπράκτως τὴν πίστιν των· διότι λέγουσιν· δεῖξε εἰς ἡμᾶς τὴν πίστιν διὰ τῶν ἔργων σου.⁶⁰ Ἀλλὰ αὐτὰ δὲν πραγματοποιοῦνται, ἀλλ' ἐφ' ὅσων θάλεπον ἡμεῖς περισσότερον καὶ ἀπὸ θηρία νὰ σπαράττωμεν τοὺς πλῆτοιν, μᾶς ἀποκαλοῦν ἐλεῖναι τῆς αἰκουμένης.

Αὐτὰ κρατοῦν τοὺς Ἑθνικοὺς, καὶ δὲν ἀφήνουν αὐτοὺς νὰ ἀσπασθῶν τὴν ἰδικήν μας θρησκείαν· Ὡστε ἡμεῖς καὶ δι' αὐτὰ θὰ τιμωρηθῶμεν ὅχι μόνον δι' ἐκεῖνα τὰ ὅποια κακῶς πράττομεν, ἀλλὰ καὶ δι' ἐκεῖνα ἔνεκα τῶν ὁποίων θλασθημεῖται τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ.

Μέχρι ποτε θὰ ἡμεῖς παραδεδωμένοι εἰς τὰ γόματα καὶ εἰς τὸν τρυφήν εἶον καὶ εἰς τὰ ἄλλα πάθη; Ἄς ἀπομακρυνθῶμεν λοιπὸν εἰς τὸ ἐξῆς ἀπὸ αὐτὰ· Ἄκουσε τί λέγει ὁ Προφήτης περὶ μαρτυρῶντος· «Φαγώμεν καὶ πωμέμεν· αἶριον γὰρ ἀποθήνησκομεν»·⁶¹ Ἀλλὰ δὲ τοὺς παρόντας αὐτοὺς τοῦτο δὲν δύναμεθα νὰ εἰπώμεν οὐτω πολλοὶ σφετερίζονται τὰ ἀνθρώπων ὅλων τῶν ἀνθρώπων· τοιοῦτοτρόπως καὶ αὐτοὺς φέγων ὁ Προφήτης ἐλεγεν· «Μὴ οἰκίσετε μόνον ἐπὶ τῆς γῆς»·⁶²

Διὰ τοῦτο καὶ φοβούμεθα μήπως συμβῇ τίποτε δυσάρεστον καὶ ἐπισυρῶμεν μεγάλην τιμωρίαν ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ. Διὰ τὴν μὴ σιμῆθαι δὲ τοῦτο, ὅς φροντίζομεν διὰ πείσαν ἀρετὴν, διὰ νὰ ἐπιτυχώμεν καὶ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν·

60 Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ἐπισημαίνει τὸ χωρίον τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἐκβάου (2 18)· «δεῖξον μοι τὴν πίστιν σου ἐκ των ἔργων σου».

61 1 14, 22 13

62 1 14, 22 13

σοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποῦ καὶ μετὰ τοῖς ὁποῖοις ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τὸν Πατέρα συγχρόνως μετὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν

Ο Μ Λ Ι Α Ο Ι (73)

(Ἰωάν. ιγ', 98 ὁ', 7)

«λέγει Σίμων Πέτρος Κύριε, ποῦ ὑπάγεις; Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Ὅπου ὑπάγω εἰς τὸ θάνατον, ὃ θάνατον οὐκ ἀκολουθεῖται ὑστερον δὲ ἀκολουθήσεις μοι»¹

α' Μέγα καλὸν εἶναι ἡ ἀγάπη! εἶναι ἰσχυρότερον τοῦ πυρός, καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν οὐρανὸν ἀνέρχεται, καὶ δὲν ὑπάρχει ἐμπόδιον, τὸ ὁποῖον θὰ δυνηθῇ νὰ ἀνακόψῃ τὴν μεγάλην ὁρμὴν αὐτῆς.

Ὁ θερμώτατος λοιπὸν Πέτρος, ὅταν ἤκουσεν ὅτι «ὃς ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν»², τί λέγει; «Κύριε, ποῦ ὑπάγεις;» Τοῦτο δὲ τὸ εἶπεν, ὅχι τόσο ἐπειδὴ ἐπεθύμει νὰ μάθῃ, ὅσον ἐπειδὴ ἐπεθύμει νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ φανερώς μὲν λοιπὸν νὰ εἴπῃ ὅτι «ἔρχομαι» δὲν ἐτόλμησε κατ' ἀρχὴν, ἀλλὰ λέγει: «Ποῦ ὑπάγεις;»

Ὁ Χριστὸς δὲ ἀπήντησε λαοφάνῳ ὑπ' ὅκνῃ, τοὺς λόγους τοῦ Πέτρου, ἀλλὰ τὴν σκέψιν του· ὅτι ἐπὶ τοῦτο ἤθελε (δηλ. νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ), καθίσταται φανερόν δι' ἐκείνων, τὰ ὅποια εἶπεν ὁ Χριστὸς, ἡ λέγει δηλαδὴ· «Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, οὐ δύνασθε μοι νῦν ἀκολουθεῖσαι», βλέπεις ὅτι ἐπεθύμει νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ

¹ Ἰωάν. 13. 38
² Ἰωάν. 13. 33

ση, καὶ διὰ τοῦτο ἐρωτᾷ, Ὅταν ἤκουσε δὲ ὅτι ἀκολουθήσεις ὑστερον», οὕτως τότε συνεκράτησε τὸν πόθον του. (ὅταν καὶ ἔλαθεν ἀγαθὰς ἐλπίδας), ἀλλὰ τόσο ἐλπίσται, ὥστε νὰ εἴπῃ «Δὲν οὐ δύναμαι σοὶ νῦν ἀκολουθεῖσαι. Τὴν ψυχὴν μοι ὑπερ σοῦ θήσω»³

Διὰ τοῦτο ἀπεθόλε τὸν φόβον τῆς προδοσίας, καὶ ἐφάνη ὅτι εἶναι καὶ αὐτὸς ἐκ τῶν γνησίων, μετὰ θάρρους μόνος τοῦ τοῦ λοιποῦ ὑποβάλλει ἐρωτήσεις, ἐνῶ οἱ λοιποὶ σωποῦν. Τί λέγεις, Πέτρε; Ὁ Κύριος εἶπεν ὅτι «οὐ δύνασαι» καὶ σὺ λέγεις «δύναμαι», λοιπὸν θὰ γνωρίσῃς δι' αὐτῆς τῆς δοκιμασίας ὅτι τίποτε δὲν εἶναι ἡ ἀγάπη σου, ὅταν δὲν παρῇται ἡ ἀνωθεν ἐνίσχυσις

Ἐκ τούτου δὲ εἶναι φανερόν ὅτι καὶ τὸ ὀλισθηρὸν τοῦ ἐκείνου, ἐπειδὴ ἀνδιεφύετο δι' αὐτόν, τὸ ἐπέτρεψεν ὁ Κύριος διότι ἤθελε μὲν Ἐκεῖνος καὶ διὰ τῶν πρώτων λόγων νὰ διδάξῃ αὐτόν, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Πέτρος ἐπέμενε εἰς τὴν ὁρμητικότητά του, ὁ Ἰδὸς μὲν δὲν ἔριψε οὐτε ἀθήσει αὐτὸν εἰς τὴν ἀρρίστην, ἀλλὰ τὸν ἀφῆκεν ἔρημον, ὥστε νὰ κατανοήσῃ τὴν ἀδυναμίαν του.

Εἶπεν ὁ Κύριος ὅτι πρέπει νὰ παραβῇ, καὶ ὁ Πέτρος λέγει· «Ὁ Ἰεσὺ σοὶ οὐ μὴ ἔσται σοὶ τοῦτο»⁴ ἐπειδή καὶ δὲν ἐβιάσθη ἀλλὰ πάλιν, ὅταν ἤθελεν ὁ Χριστὸς νὰ νίμῃ τοὺς πόδας αὐτοῦ λέγει· «Ὅτι μὴ νίμῃς μοι τοὺς πόδας εἰς τὸν αἰῶνα»⁵ ὅταν ἤκουσε πάλιν· «οὐ δύνασαι μοι νῦν ἀκολουθεῖσαι» λέγει «Κἀν πάντες ἀρνῆσονται», ἐγὼ οὐκ ἀπαρνήσομαι»

Ἐπεὶ δὴ λό πόν ηἴτο φυσικὸν νὰ φθάσῃ εἰς ἀφροσύνην, ἐπινοῶν ἀντιλογίαν πρὸς τὸν Κύριον, τὸν διδάσκει τοῦ λοιποῦ νὰ μὴ ἀντιδρῇ. Αὐτὸ λοιπὸν καὶ ὁ Λουκᾶς ὁ παινιστὸς, λέγει ὅτι εἶπεν ὁ Χριστὸς «Καὶ ἐγὼ ἐδείχθην περὶ σοῦ ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πίστις σου»⁶ τοῦτο σημαίνει «διὰ νὰ μὴ ἀπολεσθῇς τελείως, δεδομένου ὅτι

³ Ἰωάν. 13. 37
⁴ Ἰωάν. 13. 38
⁵ Ματθ. 16. 22
⁶ Ἰωάν. 13. 38
⁷ Λουκ. 22. 32

ὁ Κύριος ἤθελε νὰ διδάξῃ αὐτὸν μὲ ὅλα αὐτὰ τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ ἀνθρώπινη φύσις αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν δὲν εἶναι τίποτε.

Διότι, ἐπειδὴ ἡ πολλὴ ἀγάπη κατέστησε τὸν Πέτρον το σῦτον, ὥστε νὰ φέρῃ ἀντιρρήσεις, τοῦ λοιποῦ ὁ Κύριος σωφρονίζει αὐτὸν, ὥστε νὰ μὴ πᾶθῃ τοῦτο καὶ κατὰ τὸν μετὰ ταῦτα χρόνον, ὅταν δηλαδὴ ἀναλάβῃ τὴν ρύθμωσιν τῆς οἰκουμένης, ἀλλὰ, ἀφοῦ ἐνθυμῆται ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἐπαθεν, νὰ ἔχῃ ἐπὶ γινώσκων τοῦ ἑαυτοῦ του.

Καὶ παρατήρει τὴν σφοδρότητα τοῦ ὀλιωθήματός του, ὅτι δὲν ἔπαθε τοῦτο μίαν καὶ δύο φορές, ἀλλὰ τόσον παρετεράσθη, ὥστε ἐντός μικροῦ χρόνου δ' αὖ τρίτην φοράν νὰ προφέρῃ τὸν λόγον τῆς ἀρνήσεως, διὰ νὰ μᾶθῃ ὅτι δὲν ἠγάπησε τόσον, ὅσον ἠγαπήθη.

Ἀλλ' ὅμως εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος τόσον ὀλιώθησε, πάλιν λέγει. «Ἀγαπᾷς με πλέον τούτων»⁸ Συνέβη οὕτως εἰς τὸν Πέτρον ὅχι λόγῳ ψυχρόνσεως τῆς ἀγάπης αὐτοῦ, ἀλλὰ λόγῳ τοῦ ὅτι ἐστερήθη τῆς ἁνωθεν βοήθειας.

Τὴν μὲν ἀγάπην λοιπὸν τοῦ Πέτρου ἀποδέχεται, τὴν δὲ ἀντιλογίαν, τὴν δημιουργουμένην ἐξ αὐτῆς τῆς ἀγάπης τὴν καταστέλλει. ὅτι, ἐάν ἀγαπᾷς, ὀφείλεις νὰ ὑπακούῃς εἰς τὸν ἀγαπώμενον. Ἐπεὶ καὶ εἰς σὲ καὶ εἰς τοὺς συντροφους σου «οὐ θύνασαι» διατὶ ἀντιλέγεις δὲν γνωρίζεις τι εἶναι τέλος πάντων ἀπαγορεύσεις ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ.

Ἐπειδὴ δὲ εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν δὲν θέλεις νὰ μᾶθῃς ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ συμβῇ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον λέγω, εἰς τὴν ἀρνήσιν θὰ μᾶθῃς αὐτό, ἀν καὶ τοῦτο σοῦ ἐφαίνετο τότε περισσότερον σπένταυτον· διότι τοῦτο μὲν δὲν τὸ ἐγνώριζες, τὴν γὰρ δὲν ἐκεῖνον⁹ ὁ ἴδιος εἶπες εἰς τὴν ψυχὴν σου, ἀλλ' ὅμως σ' ἐβίβη τὸ ἀπρὸς δόκητον.

«Τὴν ψυχὴν μου ὑπὲρ σοῦ θήσω», διότι, ἐπειδὴ ἠκούσεν, ὅτι κανεὶς δὲν ἔχει μεγαλύτερον ἀγάπην ἀπὸ

⁸ Ἰωάν. 21, 16.

⁹ Ἀλλ' τὸ ὅτι ὀφείλει νὰ ὑπακούῃ εἰς ἑαυτὸν, τὸν ὁποῖον ἀνὰ πᾶν.

αὐτὴν τοῦ Χριστοῦ, ἔσπευσαν ἀμέσως, ἐπειδὴ ἦτο ἀκόρετος καὶ ἤθελε νὰ φθάσῃ εἰς τὴν κορυφὴν. Ἀλλ' ὁ Χριστός, θεκνύων ὅτι εἶναι ἴδιον Αὐτοῦ μόνου νὰ ὀπασχέται, αὐτὰ μὲ κύρος λέγει: «Πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι»¹⁰ τοῦτο σημαίνει «τώρα» διότι δὲν ἦτο πολὺ τὸ διάστημα· διότι ὁμιλεῖ κατὰ τὰς προεχωρημένας ὁρας τῆς νικτὸς καὶ εἶχον παρέλθει καὶ ἡ πρώτη καὶ ἡ δευτέρα φυλακὴ τῆς νικτὸς¹¹.

«Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία»¹². Τοῦτο λέγει, ἐπειδὴ ἦτο φυσικὸν αὐτοὶ ἐφ' ὅσον ἤκουσαν τοὺς λόγους Του νὰ ταραχθοῦν διότι ἐάν ὁ κορυφαῖος¹³ καὶ τόσον θερμὸς μαθητὴς ἤκουσεν ὅτι πρὸ τῆς φωνῆς τοῦ ἀλέκτορος θὰ ἀπαρνηθῇ τρεῖς φορές τὸν Χριστόν, ἦτο εὐλογον αὐτοὶ νὰ ἀναμένουν κάπο οὐ σοβαρὸν περιστατικὸν νὰ εὕρῃ αὐτοὺς, τὸ ὁποῖον ἦτο ἀρκετὸν νὰ μεταστρέψῃ καὶ τὰς δυσκόμτους εἰς ἀδόκιμους ψυχάς.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἦτο ἐπόμενον αὐτοὶ σκεπτόμενοι, αὐτὰ καὶ τὴν ψυχραιμίαν των νὰ χάσουν, παρατήρει πῶς παρηγορεῖ αὐτοὺς λέγων «μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία» μὲ αὐτὸν τὸν πρῶτον λόγον θεκνύει τὴν δύναμιν τῆς θεότητος Αὐτοῦ, ὅτι δηλαδὴ γνωρίζε αὐτὰ, τὰ ὅποια εἶχον κατὰ νοῦν, καὶ προσθέτει: «Πιστεύετε εἰς τὸν Θεόν καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε»¹⁴ τοῦτο σημαίνει «ὅλα τὰ κακὰ θὰ παρέλθουν διότι ἡ πίστις εἰς ἐμὲ καὶ εἰς τὸν Πατέρα εἶναι ἰσχυροτέρα ἀπὸ τὰ ἐπερχόμενα κακὰ, καὶ δὲν θὰ ἀφήσῃ τίποτε ἀπὸ τὰ δυσάρεστα νὰ ἐπικρατήσῃ».

¹⁰ Ἰωάν. 13, 38.

¹¹ Ὁ χρόνος τῆς νικτὸς διμερίζεται ὑπὸ τὸν Ρωμαίων καὶ εὐνομένων καὶ πᾶν ἐπ' αὐτοὺς ἡσὺν ὅσοι διακρίσει ἐκάστη φυλακὴ (ὁπλ. φρουρὰς) ἡμερῶν τρεῖς ὥρες καὶ ἐκαστὴ εἰς τὴν ἡσυχίαν V G L A (ἐκ τοῦ V G L = ἡσυχία) εἰς ἡμερῶν τρεῖς ὥρες καὶ ἐκαστὴ ἡμερῶν τρεῖς ὥρες. Ἡ πρώτη φυλακὴ ἤρχιζεν ἀπὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου. Τὸ σύστημα τοῦτο τῆς μετρήσεως τοῦ χρόνου συναντῶμεν συχνὰ εἰς τοὺς ἡσυχίους ἀγγελοὺς (ὡς ὁ ἰδιὸς Καίσαρ) καὶ ἐν τῇ Εὐαγγελίᾳ.

¹² Ἰωάν. 14, 1.

¹³ Ἀλλ' ὁ Πέτρος.

¹⁴ Ἰωάν. 14, 1.

κατόπιν προσθέτει. «Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Πατρὸς μου μο-
ναὶ πολλοὶ εἰσιν»¹⁵. Ὅπως τὸν Πέτρον, ἐνῶ ταράσσε-
ται, τὸν παρηγορεῖ, λέγων. «Ἀκολουθήσαίς δὲ ὕστε-
ρον», οὕτω καὶ εἰς αὐτοὺς δε κινεῖ ἀμυδρῶς αὐτὴν τὴν
ἐλπίδα· διότι διὰ τὴν μὴ νομίσουν ὅτι ἡ ὑπόσχεσις μό-
νον εἰς τὸν Πέτρον ἔχει δαθῆ, λέγει. «Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ
Πατρὸς μου πολλοὶ μοναὶ εἰσιν. Εἰ δὲ μὴ εἶπον ἂν ὁ-
μὴν Πορεύομαι, ἔτα μᾶσαι τόπον ὁμῶν»¹⁶ δηλαδή, «ὅ-
τι, καὶ σὰς ἐκεῖνος ὁ χώρος θὰ δεχθῇ ὁ ὁποῖος θὰ δεχθῇ
καὶ τὸν Πέτρον· διότι ἐκεῖ ὑπάρχει ἀφθονία καταλυ-
μάτων, καὶ δὲ εἶναι δυνατόν νὰ εἴπῃ κανεὶς ὅτι ἔχουν
ἀνάγκην ἐτοιμασίας».

Διότι, ἐπεὶ δὲ εἶπεν «Οὐ δύνασθε μοι νῦν ἀκολου-
θῆσαι, δὲ ἂν μὴ νομίσουν ὅτι ἔχουν ἀποκοπὴν τελείως
προσέθεσεν. «Ἴνα ὅπου ἐγὼ εἰμι, καὶ ὁμεῖς ἐκεῖ ἦ-
τε»¹⁷, «Τοσὴν φροντίδα ἔχω λάθῃ δι' αὐτὴν τὴν ὑπό-
θεσιν, ὥστε ἤδη θὰ εἶχον ἐπ'ληφθῇ αὐτῆς, ἔάν δὲν εἶχε
ἐτοιμασθῇ πρὸ πολλοῦ δὲ ὁδὸς». Θέλει οὕτω νὰ δεῇ
ὅτι πρῶτον αὐτοὶ νὰ ἔχουν θάρρος καὶ πεποίθησιν.

Ὁ «Ἐπειτα διὰ τὴν μὴ θεωρηθῇ ὅτι λέγει αὐτά,
ὥς νὰ θέλῃ νὰ ψυχολογήσῃ αὐτοὺς ἀλλὰ δὲ ἂν νὰ πι-
στεύουσιν ὅτι εἶναι ὅπως τὰ λέγει, προσθέτει. «Καὶ
ὅπου ὑπάγω οἴσαστε καὶ τὴν ὁδὸν οἴσαστε»¹⁸. Ἐλπίεις,
πῶς πορεύεαι εἰς αὐτοὺς ἀπὸδεῖν τοῦ ὅτι αὐτὰ δὲν ἔ-
χουν λειψὴν ἀσκόπως. Τοῦτο δὲ λέγει. ἐπεὶ δὲ εἶδε κα-
λῶς ὅτι ἡ ψυχὴ αὐτῶν ἐν συνεχείᾳ τοῦτο ζητεῖ νὰ μά-
θῃ ὅτι ὁ μὲν Πέτρος ἔλεγεν, ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἔλεγεν.
Ὁ γὰρ διὰ τὴν μάθησιν ἀλλὰ δὲ ἂν τὸν ἀκολουθήσῃ, ὅταν
δὲ ἐπιτιμῇ ἐκεῖνος, καὶ ἐκεῖνο τὸ ὅποιον κατ' ἀρχὴν
ἐφαίνετο ἀδύνατον, ὁ ἴδιος ὁ Κύριος τὸ ἀπέδειξεν ὡς
δυνατόν. Ἐπειδὴ δὲ ἐφάνη ἀδύνατον, ὡδήγησε τὸν Πέ-
τρον εἰς τὴν ἐπιθυμίαν νὰ γνωρίσῃ αὐτὸ μὲ ἀκρίθειαν,
διὰ τοῦτο λέγει εἰς αὐτοὺς· «Καὶ τὴν ὁδὸν οἴσαστε»· διό-
τι ὅπως ὅταν εἴπῃ «Ἀπαρνήσῃ με, ἐνῶ κανεὶς δὲν εἴ-

15. ἰωάν. 14, 2.
16. ἰωάν. 14, 2.
17. ἰωάν. 14, 2.
18. ἰωάν. 14, 4.
19. ἰωάν. 13, 38.

πε τίποτε, ἐρευνῶν τὰς σκέψεις του, ἔλεγεν· «Μὴ τα-
ράττωσθε, οὕτω καὶ ἐδῶ ὅταν εἴπῃ «οἴσαστε», ἐδεῖ
καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τὴν κυριαρχοῦσαν εἰς τὴν σκέψιν
αὐτῶν, καὶ ὁ ἴδιος δίδει εἰς αὐτοὺς ἀφορμὴν νὰ ἐρω-
τήσουν.

Τὸ δὲ «ποῦ ὑπάγετε», ὁ Πέτρος τὸ λέγει. Ἐνεκα τῆς
πολλῆς φιλοστοργίας, ὁ Θωμᾶς δὲ ἔνεκα θεωρίας λέγει·
«Κύριε οὐκ οἶδαμεν ποῦ ὑπάγετε»²⁰. Τὸν τόπον δὲν γνω-
ρίζομεν, λέγει, «καὶ τὴν ἐκεῖ φέρουσιν ὁδὸν πῶς εἰσά-
μεθα»²¹. Καὶ παρατήρει μὲ πόσῃν εὐλάβειαν διατυπώ-
ναι τὴν ἐρώτησιν· διότι δὲν εἶπεν· «Εἰπέ μοι τὸν τό-
πον» ἀλλὰ· «οὐκ οἶδαμεν ποῦ ὑπάγετε» διότι τοῦτο
πρὸ πολλοῦ ὅλοι ἐπεθύμουν νὰ μάθουν· διότι ἔσαν οἱ
Ἰουδαῖοι, ἀκούοντες αὐτὸ ἡπρόρουν, ἂν καὶ θεοβλα-
στῶν νὰ ἀπαλλαγῶν ἀπὸ Αὐτοῦ, παλὺ περισσό-
τερον ἐπεθύμουν νὰ τὸ μάθουν ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι οὐδέ
ποτε ἤθελουν νὰ χωρίσθουν ἀπὸ Αὐτοῦ»²².

Ἐφοβοῦντο θεοβλαστῶς νὰ ἐρωτήσουν Αὐτόν, ἀλλ' ὁ
μὲν ἐκ τῆς πολλῆς ἀγάπης καὶ τῆς πολλῆς ἀγωνίας τὸν
ἠρώτησαν. Τί λέγει λοιπὸν ὁ Χριστός; «Εγὼ εἰμι ἡ ὁ-
δὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ· οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν
πρὸς τὸν Πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ»²³.

Διὰ τοιούτων, ὅταν ἠρωτήθῃ ὑπὸ τοῦ Πέτρον· «Ποῦ
ὑπάγετε», δὲν εἶπεν ἀμέσως· «Εγὼ πρὸς τὸν Πατέρα
πορεύομαι»· ἡμεῖς δὲ οὐ δύνασθε ἔλθῃν ὡς· ἀλλὰ πα-
ρενέβαλε περιοδὸν τόσων λόγων, δηλοῦργήσας ἐρω-
τήσεις καὶ ἀποκρίσεις. Διότι, εἰς μὲν τοὺς Ἰουδαίους
εὐλόγως δὲν ἔλεγε τοῦτο εἰς τοὺς μαθητὰς του δὲ διὰ
τί δὲν τὸ ἔλεγε, εἶπε μὲν καὶ εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς τοὺς
Ἰουδαίους ὅτι ἐκ τοῦ Θεοῦ ἦλθεν καὶ πρὸς τὸν Θεόν.

20. ἰωάν. 14, 5.

21. ἰωάν. 14, 5.

22. «ὅτι τὴν συμμετρικὴν μετὰ τῆς ὁποίας διατυπώθηκε ἡ ἐν-
τίθεσις ταύτην ὁ Θεὸς ἐφάρχετο.
Εἰ γὰρ Ἰουδαῖοι διηγάσαντο σπουδαστικὰ καὶ νὰ ἀπαλλοτρίωνται αὐτοῦ
βουλούμενοι».

πολλοὶ μὲλλον οἱ μηδέποτε αὐτοῦ χωρισθῆναι βουλούμενοι.

μαθεῖν ἡθέλουν.

23. ἰωάν. 14, 6.

μετοβαίνει, και τώρα δε αυτό τό λέγει, σαφέστερον από πριν.

Ἄλλως τε, και εις τούς Ἰουδαίους μὲν δὲν, τὸ εἶπε με τὴν σαφήνειαν ὅτι, εἰς ἔλεγεν· «οὐ δύνασθε πρὸς τὸν Πατέρα ἔλθειν, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ», παρευθὺς θὰ ἐνόμζον τοὺς λόγους τούτους ὡς ἔκφρασιν ἀλαζονείας, τώρα δὲ, ἀφοῦ ἀπέκρουε τοῦτο ἀπὸ αὐτοῦς, προσκαλεσεν ἀγωνίαν· Ἀλλὰ και εις τούς μαθητάς και εις τὸν Πέτρον θὰ ἔλεγε τις, διατί δὲν ὤμλησε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον· Διότι ἐγνώριζεν ὅτι εἶναι μεγάλη ἡ προθυμία αὐτοῦ και ὅτι, ἕνεκα τούτου περισσότερο θὰ τὸν ἐπέειξεν ἐνοχλῶν αὐτόν.

Διὰ τὰ ἀποτρέμει λοιπὸν αὐτὸν ἀπὸ αὐτά, κρούει τοὺς ὡς ἄνω λόγους²⁴. Ἀφοῦ δὲ κατώρθωσεν ἐκεῖνο, τὸ ὅποῖον ἤθελε, διὰ τῆς ἀσφαλείας και τῆς ἀποκρυφείας τοῦ λόγου, πάλιν ἀποκαλύπτει αὐτό· διότι ὅταν εἶπεν «δοῦν εἰμὶ, οὐδεὶς δύναται ἔλθειν», προσέθεσεν· «Εἰ ἰῇ οἴκη τοῦ Πατρὸς μου μοναὶ πολλὰ εἰσι» και πάλιν· «Οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν Πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ».

Τούτο λοιπὸν δὲν ἤθελεν, εις αὐτοὺς νὰ τὸ εἶπῃ ἐξ ἀρχῆς, θὰ νὰ μὴ προκαλέσῃ περισσότεραν ἀντιμίαν· θὰν δὲ κατεπράυνεν αὐτούς, τότε λέγει· τούτο ὅτι, ἀπ' οὗτο ἐπιτιμήθη ὁ Πέτρος ἀπεμάκρυνεν ὁ Κύριος τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ἀθυρίας, και οἱ μαθηταὶ φοβηθέντες, μήπως ἀκούσῃ τοὺς αὐτοὺς λόγους, τοὺς ὅποιους εἶπεν, εἰς τὸν Πέτρον ἡμιταδίζοντο περισσότερο νὰ ὁμολήσῃν.

«Ἐγὼ εἰμι ἡ οὁδός»· τοῦτο ἀποτελεῖ ἀπόδειξιν τοῦ «οὐδεὶς ἔρχεται εἰ μὴ δι' ἐμοῦ»· τὸ δὲ «ἡ ἀλήθεια και ἡ ζωὴ» ἀποτελεῖ ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι πάντως αὐτὰ θὰ γινούν· «Δὲν διατυπώνεται λοιπὸν ἐκ μέρους μου ψεύδος, εἰς ἐγὼ εἰμαι ἡ ἀλήθεια εἰς ἐγὼ εἰμαι, και ἡ ζωὴ οὗτος αὐτὸς ὁ θάνατος δὲν θὰ δινηθῇ νὰ ὅσας ἐμποδίσῃ νὰ ἔλθετε πρὸς τὸν Πατέρα». Ἀλλως τε, εἰς ἐγὼ εἰμαι ἡ ὁδός· δὲν θὰ ἔχετε ἀνάγκην ὁδηγοῦ· εἰς ἐγὼ εἰμαι και ἡ

24. «Ἐνὶ πρὸς τὸν πατέρα πορεύομαι ὑμεῖς δὲ οὐ δύνασθε ἔλθειν νῦν».

ἀλήθεια, δὲν ἀποτελοῦν ψεύδος τὰ ὅπ' ἐμοῦ λεγόμενα· εἰς ἐγὼ εἰμαι και ζωὴ, και ἂν ἀποθάνετε²⁵, θὰ ἐπιτύχετε τὰ λεχθέντα».

Τὸ λεχθὲν θεοβαίως περὶ τῆς ὁδοῦ και κατανόησαν και ὁμολόγησαν τοὺς δὲ λόγους λόγους ἡγνόνουν, δὲν ἐτόλμων ὅμως νὰ εἶπουν ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἡγνόνουν· ἀλλὰ μεγάλη ἦτο ἡ παρηγορία, τοῦ ἔλαθον ἐκ τῶν λόγων περὶ τῆς ὁδοῦ. «Ἐάν λοιπὸν ἐγὼ εἰμαι, Κύριος», λέγει, «τοῦ νῦν ὁδὸς ὁδηγήσω πρὸς τὸν Πατέρα, ὅπως δήποτε θὰ ἔλθετε ἐκεῖ· διότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἔλθετε δι' ἄλλης ὁδοῦ».

Ὅταν δὲ εἶπε προηγουμένως· «Οὐδεὶς δύναται ἔλθειν πρὸς με, εἰς μὴ ὁ Πατὴρ ἐλκύσῃ αὐτόν»²⁶, και πάλιν· «Ἐάν ἐγὼ ὤμωθῶ ἀπὸ τῆς γῆς, πάντας ἐλκύσω πρὸς ἐμαυτὸν»²⁷, και τώρα πάλιν· «Οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν Πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ»· δεικνύει τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἴσου μὲ τὸν Πατέρα.

Πῶς δὲ ἐνῆν εἶπαι· «Ὅπου ὤπαγώ οἴδατε, και τὴν ὁδὸν οἴδατε»· προσέθεσεν· «Εἰ ἐμὲ ἐγνώσκετε, και τὸν Πατέρα μου ἐγνώσκετε ἂν, και ἀπ' ἄρτι γνώσεσθε αὐτόν, και ἐωράκατε αὐτόν»²⁸. Λέγει αὐτὰ ὅχι ἀντιφάσκων· ὅτι, ἐγνώριζον μὲν αὐτόν, ἀλλ' ὅχι, ὅπως ἔπρεπε· διότι, ὡς Θεὸν μὲν τὸν ἐγνώριζον, ὡς Πατέρα δὲ ὅχι, ἀκόμη²⁹· διότι, κατόπιν τὸ «Ἄγιον Πνεῦμα, ὅταν ἐπεφοίτησεν», ἐτελειοποίησεν εἰς αὐτοὺς ὅλην τὴν σχετικὴν γνώσιν.

Ἐκεῖνο δὲ, τὸ ὅποῖον λέγει, σημαίνει περίπου τοῦτο· «Εἰ ἤδετε τὴν ἐμὴν οὐσίαν και τὴν ἀξίαν, και τὴν τοῦ Πατρὸς ἡδέετε».

«Και ἀπ' ἄρτι γνώσεσθε αὐτόν, και ἐωράκατε αὐτόν»· (τὸ μὲν πρῶτον ἀναφέρεται εἰς τὸ μέλλον, τὸ δὲ

25. «Κάν ἀποθάνητε»· φράσις ἀληθεύσα ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου· «ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ κὴν ἀποθάνῃ, ζήσεται» (Ἰωάν. 11. 26).

26. Ἰωάν. 8, 44.

27. Ἰωάν. 12, 32.

28. Ἰωάν. 14, 7.

29. Ἀπὸ ἐγνώριζον μὲν τὴν ὑπαρξίν Θεοῦ δὲν ἐγνώριζον ὁμοῦς ἐκείνην τὴν ὑπαρξίν τῶν τριῶν ὑποστάσεων τῆς θεότητος (Πατρὸς, Υἱοῦ καὶ Ἁγίου Πνεύματος).

δεύτερον εἰς τὸ παρόν), δηλαδὴ· «δ' ἐμοῦ». Λέγων δὲ «ἐωράκατα» ἐννοεῖ τὴν γνώσιν διὰ τῆς διανοίας· διότι τοὺς μὲν ὁρατοὺς δυνάμεθα καὶ νὰ θελήσωμεν καὶ νὰ ἀγνοώμεν, τοὺς δὲ γνωστούς δὲν δυνάμεθα νὰ γνωρίσωμεν καὶ νὰ ἀγνοώμεν³⁰.

Διὰ τοῦτο λέγει· «καὶ ἐωράκατα αὐτὸν» ὅπως λέγει· «Ὁφθὲν καὶ ἀγγέλους»³¹. Ἄν καὶ θεοβώς δὲν παρουσιασθῇ ἡ Ἰδία ἡ Οὐσία τοῦ Πατρός, ἀλλ' ὅμως λέγει, ὁ Κύριος ὅτι ἔχε παρουσιασθῇ, δηλαδὴ ὅσον εἶναι δυνατόν εἰς ἑκείνους νὰ ἴδουν Αὐτὸν.

Ἐχε, δὲ λεχθὲν οὕτω, δια νὰ μάθῃς ὅτι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἶδε τὸν Υἱὸν γνωρίζει τὸν Πατέρα. Εἶδον δὲ Αὐτὸν οὐχ μὲ μόνην τὴν οὐσίαν, ἀλλὰ περιβεβλημένον μὲ σάρκα. Συνήθιζε δὲ εἰς ἄλλας περιπτώσεις καὶ τὴν δυνάμειν νὰ τὴν ἀποκαλῇ γνώσιν, ὅπως ὅταν λέγῃ· «Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν θεωροῦσι»³². Καθαροὺς δὲ λέγει τοὺς ἀπηλλαγμένους ὁχμόνων ἐκ τῆς πορνείας ἀλλὰ καὶ ἐξ ὅλων τῶν ἁμαρτημάτων διότι πᾶσα ἁμαρτία ἀποβάτει εἰς τὴν ψυχὴν ρυπαρότητα.

Υ· «Ὡς πράττωμεν λοιπὸν τὰ πάντα, ὥστε νὰ ἐξαλείψωμεν τὴν ρυπαρότητα». Ἐκπλύνει δὲ ἐκ τῆς ἁμαρτίας κατ' ἀρχὴν τὸ λουτρὸν³³, κατόπιν δὲ καὶ ἄλλαι ὁδοὶ πολλαὶ καὶ παντὸς εἶδους διότι, ἐφ' ὅσον ὁ Θεὸς εἶναι, φανερῶς, καὶ μετὰ ταῦτα ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς ποικίλας ὁδοὺς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τῶν ἁμαρτημάτων, ἐκ τῶν ὁποίων πρώτη εἶναι ἡ ὁδὸς διὰ τῆς ἐλεημοσύνης διότι λέγει· «ἐλεημοσύνας γὰρ καὶ πίστεσιν ἀποκαθαίρουται ἁμαρτίαι»³⁴.

30. Αἰσθητικὸς ἐννοεῖται ἡ συμμετρία μετὰ τῆς ὁποίας ἐκφράζει τὴν δυνάμειν.

31. Τοὺς μὲν νὰ ἀρμυνοῖς δυνάμεθα καὶ ἄνθρωποι καὶ ἀγγέλους δὲ γνωσκόντες οὐ δυνάμεθα γνωσκέναι καὶ ἀγγέλους. Παραστήσαντες ἐν οὐδὲν τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, ὁμοιωθέντες καὶ ὁμοιοῦντες.

32. Τιμὴ 3 18

33. Διὰ τὸ ὅσον

34. Ματθ 5 8

35. Διὰ τὸ βάπτισμα

36. Περὶ 15, 27

Δὲν ἐννοῶ δὲ ἐλεημοσύνην, ἡ ὁποία προέρχεται ἐξ ἀδικίας, διότι τοῦτο οὔτε ἐλεημοσύνη δὲν εἶναι, ἀλλὰ ὁμοιότης καὶ ἀπανθρώπιος³⁶ διότι τί τὸ ὄφελος νὰ ἐκδόσῃς ἐκ ἀνθρώπου καὶ νὰ ἐνδόσῃς ἄλλον διότι πρέπει νὰ ἀρχίζωμεν τὴν πρᾶξιν ὁρμώμενοι ἐκ τῆς εὐσπλαγχνίας τοῦτο δὲ εἶναι ἀπανθρώπεια.

Διότι καὶ ἂν ὅλα τὰ ἀρπαγέντα ἀπὸ ἄλλους ἀνθρώπους τὰ δώσωμεν, δὲν προκύπτει οὐδὲν κέρδος δι' ἡμᾶς καὶ δεικνύει τοῦτο ὁ Ζακχαῖος, ὁ ὁποῖος εἶπεν ὅτι τότε ἐξελέωνε τὸν Θεόν, ὅταν δώσῃ τετραπλάσια ἐκ τῶν ἀφαιρηθέντων³⁷.

Ἡμεῖς δὲ ὅσοι ἀρπαζόντες, καὶ ὀλίγα δίδοντες, νομίζομεν ὅτι ἐξευμενίζομεν τὸν Θεόν, μὴ γνωρίζοντες ὅτι περισσότερον Αὐτὸν παροργίζομεν. Εἰπέ μου· εἰς ὅσον νεκρὸν καὶ ἀποσυντεθειμένον, ἀφοῦ τὸν ἑσώρξῃς ἐκ τῶν διασταυρώσεων τῶν ὁδῶν καὶ ἐκ τῶν παρόδων, τὸν ἔφερες εἰς τὸ θυσιαστήριον, ἔρα γε δὲν θὰ σὲ ἐλθοῦσιν ὅλοι. Ὡς θηλυρὸν καὶ ἀκάθαρτον.

Τι λοιπὸν; εἰς ὅσον ἀπαθείς ὅτι ἡ θυσία ἡ προερχομένη ἐξ ἀρπαγῆς εἶναι ἀκάθαρτος περισσότερον ἀπὸ τὴν προηγούμενην, ποῖα ἀπολογία θὰ ἐπιτύχωμεν. Διότι, ὡς ὑποθέσωμεν ὅτι ἐν κεφαλῇ προέρχεται ἐξ ἀρπαγῆς δὲν ἀναδίδει δυσωπῶσαν περισσότερον ἀπὸ τὴν δυσωπῶσαν νεκροῦ ὄνου, θέλεις νὰ μάθῃς πόση εἶναι ἡ ἀσπρότης τῆς ἁμαρτίας. Ἄκουσε τί λέγει ὁ Προφήτης· «Προσέχεσάν καὶ ἐσάπτησαν οἱ μάλωτές μου»³⁸.

Σὺ δὲ διὰ λόγων μὲν διατυπώνεις τὴν ἀλήθειαν, ὁ Θεὸς νὰ λησμονήσῃ τὰ κακά, τὰ ὅποια πράττεας, ὁ Ἰ-δίας δὲ μὲ ἐκεῖνα τὰ ὅποια πράττεας δηλαδὴ ἀρπαζὼν καὶ πλεονεκτηῶν, ἀντελεῖς ὥστε νὰ τὰ ἐνθυμῇται συνεχῶς, ἐφ' ὅσον θέτεις τὰ δημιουργήματα τῆς ἁμαρτίας σου εἰς τὸ θυσιαστήριον. Εἰς τὴν περίπτωσιν δὲ αὐτὴν δὲν εἶναι μόνον αὐτὸ τὸ ἁμαρτήμα ἀλλὰ καὶ τὸ ὑψύτερον αὐτοῦ, ὅτι μολύνεις τὰς ψυχὰς τῶν ἀγίων.

36. Καταργητικὸν οὗτω τὸ ἀνθρώπιον τῶν ἡμετέρων ὅτι ὁ σκοπὸς ἀγιάζει τὸ μέγα.

37. Λουκ 19 8

38. Ψαλμ 37 2

διότι, τὸ μὲν θυσιαστήριον εἶναι λίθος καὶ ἀγιάζεται, αἱ δὲ ψυχὰς τῶν ἀγίων φέρουν πάντοτε αὐτὸν τὸν Χριστόν, καὶ τοὺς λαοὺς καὶ ἀναπέμπει ἐκεῖ θυσίας προερχομένας ἀπὸ τοιαύτην ἀκαθαρσίας³⁹.

Δὲν εἶναι αὐτὰ τὰ χρήματα, δυνατὰ νὰ εἴπῃ τις, ἀλλὰ εἶναι ἄλλα. Αὐτὰ ἐκσφύρουν γέλωτα καὶ ἀποτελοῦν φλωαριαν. Δὲν γνωρίζεις ὅτι, καὶ ὅταν εἰς πολὺ πλῆθος πέσῃ μια σταγὼν ὕδατος, ὕδα μολύνονται; Ὅπως λοιπὸν εἰς πηλὴν καθάρων ὅταν κανεὶς ρίψῃ κόπρον τὴν καθιστῇ δλην ἀκάθαρτον, οὕτω καὶ εἰς τὸν πλοῦτον ὅταν εἰσέλθῃ πλεονεξία, τὰ κάμνε ὕδα νὰ ἀναβῶσιν τὴν ἐξ αὐτῆς προερχομένην θυσωδίαν.

Ἐπειτα τὰς μὲν χεῖρας νίπτωμεν, ὅταν εἰσερχώμεθα εἰς Ἑκκλησίαν, τὴν δὲ καρδίαν ὅχι, μήπως αἱ χεῖρες ὁμιλοῦν⁴⁰. Ἡ ψυχὴ προφέρει τοὺς λόγους, εἰς ἐκείνην στρέφει τὸ βλέμμα τοῦ ὁ Θεοῦ, δὲν ὁρίσται. οὐδεμία ἀνέγκη καθαρότητος τοῦ σώματος, ὅταν ἐκείνη ἔχῃ μολυνθῇ, διότι τι τὸ ὄφελος, ἂν πλύνῃς τὸ ἐξωτερικὸν τῶν χειρῶν, τὸ δὲ ἐσωτερικὸν τὸ ἔχεις ἀκάθαρτον.

Διότι τὸ σῶμα καὶ τὸ μεταβάλλον τὰ πάντα εἶναι τοῦτο, ὅτι, τὰ ἀσκήματα ἐνὶ φοβῷ μεθεῖ, ἀδιαφοροῦμεν διὰ τὰ σπουδαία. Τὸ νὰ προσεληθῶμεν θεοβαίως μὲ ἀνπτους χεῖρας, δὲν ἔχει σημασίαν, ἀλλὰ νὰ προσεληθῶμεν μὲ ἀνπτους (ὅχι καθάρων) διάνους εἶναι, τὸ χειρότερον ἐξ ὅλων τῶν κακῶν⁴¹.

Ἀκούει τί ἔχει λεχθῇ καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους, οἱ ὅποιοι ἔχουν ἀσχαληθῇ μὲ τοιοῦτοι εἶδους ἀκαθαρσίας. «Ἀπόπλυναι ὅσα κακίαις τὴν καρδίαν σου»⁴². «Ἔως πᾶ-

³⁹ Ὁ Σολομὼν εἰς τὰς «Παραμίας» τοῦ γράφει «Τίμα τὸν Κύριον ἐπὶ σὺν δικαίαν νόμον καὶ ἐπάρχου αὐτῇ ἐπὶ σὺν καρπὸν δικαιοσύνης. ἵνα πληθύνῃ τὰ ταμῆά σου πληθυνθῇ στήλη στήν σου καὶ ἡ γὰρ σου ἐκβλῶσιν» (Προι μ. 3 β 10).

⁴⁰ «Φωνὴν ἀριάν» Ἐκφρασις πειθὸν ἀληθείας ἐκ τοῦ Δημοσθένους («μὲνον οὐχ, λέγει φωνὴν ἀριάν» Α' Ὀλυμπ. 2).

⁴¹ Διὰ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ Ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας Κρήνη ἦτο ἀναγεγραμμένη ἡ φράσις

ΝΗΦΟΝ ΑΝΟΜΗΜΑΤΑ ΜΗ ΜΟΝΑΝ ΟΨΙΝ

⁴² Ιερ. 4, 14

τε θὰ ἔχης σκέψεις διὰ τοὺς κόπους σου; Ἄς πλυθῶμεν καὶ ἡμεῖς ὅχι διὰ βορβόρου, ἀλλὰ διὰ καθαροῦ ὕδατος, δι' ἐλεημοσύνης καὶ ὅχι διὰ πλεονεξίας.

Κατὰ πρότερον νὰ ἀποσχῇς τῆς ἀρπαγῆς, καὶ τότε νὰ δείξῃς τὴν ἐλεημοσύνην. Ἐκκλινώμεν ἀπὸ κακοῦ καὶ πονήσωμεν ἀγαθόν⁴³. Κράτει τὰς χεῖρας σου μακρὰν τῆς πλεονεξίας, καὶ τότε νὰ ὁδηγήσῃς αὐτὰς εἰς τὴν ἐλεημοσύνην. Ἄν δὲ μὲ τὰς αὐτὰς χεῖρας ἐκδύσωμεν ἄλλους ἀνθρώπους, καὶ ἂν δὲν ἐκδύωμεν δι' ἐκείνων τὰ ὅποια ἀφηρῶσιν ἐξ αὐτῶν, οὔτε τότε θὰ ἀποφύγωμεν τὴν τιμωρίαν διότι τὸ μέσον τοῦ ἐξαγνισμοῦ καθίσταται μέσον παντὸς παραπτώματος διότι, ἀπὸ τὸ νὰ ἐλεῇς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἶναι προτιμότερον τὸ νὰ μὴ ἐλεῇς διότι καὶ εἰς τὸν Κόλον⁴⁴ ἦτο προτιμότερον νὰ μὴ προσφέρῃ οὐδὲως θυσίαν. Ἐάν δὲ ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος προσέφερε τὰ κατώτερα παρῶργια τὸν Θεόν, πῶς δὲν θὰ τὸν παροργίσῃ ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος δίδει τὰ ξένα,

Ἐγὼ εἶπον εἰς σέ, λέγει, νὰ μὴ ἀρπάξῃς καὶ δι' αὐτῶν μὲ τιμῆς; τί νομίζεις, ὅτι εὐχαριστοῦμαι μὲ αὐτά, θὰ εἴπῃ λοιπὸν πρὸς σέ. «Υπέλασθες ἀναμίαν, ὅτι ἔσομαι σοι ὅμοιος ἐλέγχω σε καὶ παραστήσω κατὰ πρόσωπόν σου τὰς ἀμαρτίας σου»⁴⁵.

Ἀλλὰ εἶθε νὰ μὴ συμβῇ νὰ ἀκούσῃ κανεὶς αὐτοὺς τοὺς λόγους, ἀλλὰ ἀφοῦ ἐξασκήσωμεν καθάρων ἐλεημοσύνην, καὶ διατηρήσωμεν φωτεινὰς τὰς λαμπρόδας, νὰ εἰσελθῶμεν οὕτως εἰς τὸν νυμφῶνα διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

⁴³ Ψαλμ. 38 27

⁴⁴ Γεν. 4, 9 - 7

⁴⁵ Ψαλμ. 49 21

ΟΜΙΛΙΑ ΟΔ' (74)

(Ιωάν. 8, 8-14)

«Λέγει αὐτῷ Φίλιππος· Κύριε δεῖξον ἡμῖν τὸν Πατέρα, καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Τσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με, Φίλιππε. Ὁ φωταῖος ἐμὲ ἐώρακε τὸν Πατέρα».

α Ὁ μὲν Προφήτης ἔλεγεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους· «Ὅπως πόρνης ἐγένετό σοι, ἀπηνασχύνθησας πρὸς πάντας;»¹ ὅπως φαίνεται δὲ δὲν εἶναι δίκαιον νὰ εἴπῃ καὶ εἰς αὐτὰ εἰς ἐκείνην τὴν πόλιν² μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι με ἀνασχύντιαν στρέφονται ἀντιμέτωποι πρὸς τὴν ἀλήθειαν· διότι, ὅταν ὁ Φίλιππος εἴπῃ πρὸς τὸν Χριστὸν «Δεῖξον ἡμῖν τὸν Πατέρα σου», Ἐκεῖνος λέγει· «Τσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με, Φίλιππε»; Καὶ ὅμως ὑπάρχουσιν μερικοὶ, οἱ ὅποιοι καὶ μετὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἀποχωρίζουσιν τὸν Υἱὸν ἀπὸ τὸν Πατέρα.

Ποῖαν ἐν τούτοις μεγαλύτερον συγγένειαν ἀπὸ αὐτὴν ζητεῖς; Διότι μερικοὶ ἐκ τοῦ λόγου τούτου ἔπασαν

1 Ἰωάν. 14, 8-9.

2 ἰερ. 3, 3.

3 δηλ. τὴν Ἱερουσαλὴμ.

4 «Πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἐντάλασσον». Ἡ φράσις αὕτη ἐννόησιν καὶ ἐπιβρασιν τοῦ Ἰουδαίου, ὅπως γράφει πρὸς Δημόνικον «Εὐλαβοῦ ὅς διαβολὰς, κόν ψευδεὶς ὡσιν' οἱ γὰρ πολλοὶ τὴν μὲν ἀλήθειαν ἀγνοοῦσι πρὸς δὲ τὴν δόξαν ἀποβλέπουσιν» (Ἰωάν. Πρὸς Δημόν. 17).

5 «Καίτοι ποῶν βελῶν τούτης ζητεῖς ἐγγνώστη». Τοιοῦτος τύπος ἐρωτήσεως μετὰ τοῦ καίτοι καὶ συγκρίσεως εὐρηταὶ παρ' Ἰουδαίους· «Καίτοι τίς ἂν τούτης ἀνεμονίαν ἐπέδειξεν ἢ πατρικτέραν τῆς πρότερον γενομένης» (σοκρ. Πανηγυρ. 27).

εἰς τὴν αἵρεσιν τοῦ Σαβελλιαν¹. Ἀλλὰ καὶ τούτους καὶ ἐκείνους ἀφοῦ ἀφήσωμεν ἡμεῖς ὡς διαπράττοντας παρρησιαστικῶς ἐκ διαμέτρου ἀντιθέτους μεταξὺ τῶν, ὅς ἐξετάσωμεν τὴν ἀκριθεῖ ἔννοιαν τῶν λόγων.

«Τσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με, Φίλιππε;», λέγει. Τί δηλαδὴ, Σὺ εἰσαι ὁ Πατήρ, τὸν ὅποιον ἐπιζητῶ; Ὁχι, λέγει. Διὰ τοῦτο δὲν εἶπεν, «Οὐκ ἔγνωκάς αὐτόν», ἀλλὰ «Οὐκ ἔγνωκάς με;», μὴ δεικνύων τίποτε ἄλλο, παρὰ ὅτι δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ὁ Υἱός, παρὰ αὐτὸ ἀκριθὲς, τὸ ὅποιον εἶναι ὁ Πατήρ, μένων εἰς τὴν οὐσίαν Υἱός.

Διὰ ποῖον λόγον προέβη εἰς αὐτὴν τὴν ἐρώτησιν ὁ Φίλιππος, Ὁ Κύριος ἔλεγεν, «Εἰ ἐμὲ ἔγνωκατε, καὶ τὸν Πατέρα μου ἔγνωκατε αὐν², καὶ εἰς τοὺς οὐδαίους πολλάκις εἶπε τοῦτο ἀφοῦ λοιπὸν ἠρώτησεν αὐτόν ὁ Πέτρος πολλάς φορές, καὶ οἱ Ἰουδαῖοι. «Τίς ἐστὶν ὁ Πατήρ;», ἠρώτησεν αὐτόν καὶ ὁ Θωμᾶς, καὶ κανεὶς δὲν ἔμαθε τίποτε με ἀκριθεῖαν, ἀλλὰ ἀκόμη ἠγνοοῦντο οἱ λόγοι τοῦ Κυρίου, διὰ νὰ μὴ θεωρηθῇ ὅτι εἶναι θαρρετός ὁ Φίλιππος καὶ δι. ἐνοχλεῖ αὐτόν μετὰ τοὺς Ἰουδαίους, ἐφ' ὅσον καὶ αὐτὸς ἐρωτᾷ λέγων, «Κύριε, δεῖξον ἡμῖν τὸν Πατέρα σου», προσέθεσε· «καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν» δὲν ζητοῦμεν τίποτε περισσώτερον.

Καὶ ὅμως ὁ Χριστὸς ἔλεγεν «Εἰ ἐμὲ ἔγνωκατε, καὶ τὸν Πατέρα μου ἔγνωκατε αὐν» καὶ δι' ἑαυτοῦ ἐδεκνυε τὸν Πατέρα, ἀλλ' ἐκεῖνος ἀνέστρεψε τὴν τάξιν τῶν λεγομένων καὶ λέγει «Τὸν Πατέρα δεῖξον», ὡς ἐὰν ἐγκρίξῃ τὸν Ἰησοῦν με ἀκριθεῖαν.

Ἀλλὰ δὲν ἀνέχετα τοῦτον ὁ Χριστὸς, ἀλλὰ φέρει αὐτόν εἰς τὴν κανονικὴν ὁδόν, περὶ αὐτόν νὰ γνωριστῇ τὸν Πατέρα δι' αὐτοῦ ὁ Θωμᾶς δὲ ἤθελε νὰ

6. Οὗτος ἐπιδείκνυσεν ὅτι τὰ τρία πρόσωπα τῆς Θεότητος δὲν ἀποτελοῦν τρεῖς ὑποστάσεις διακρινόμενας ἀπ' ἀλλήλων, ἀλλὰ τρεῖς τρόπους ἐκφάνσεως τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ Θεοῦ. Δηλ. ὁ Θεὸς ἐν μὲν τῇ δημιουργίᾳ ἐμφανίζεται ὡς Πατήρ, ἐν δὲ τῇ ἀπολυτρώσῃ ὡς Υἱός, ἐν δὲ τῇ Ἐκκλησίᾳ δὲς Ἅγιον Πνεῦμα.

7. Ἀπομαρτύνθησαν δὲ οἱ βίαιοι ἱεράρχαι δὲν ἀπέκαλε' τούτην αἵρεσιν ὡς ἀπερόγη ἐν τῇ μεταφράσει αὐτῇ «ἑσάν».

7 Ἰωάν. 14, 7.

ἰδῇ τὸν Πατέρα διὰ τούτων τῶν ὀφθαλμῶν τῶν σωματικῶν, ἵσως ἐπειδὴ ἤκουε περὶ τῶν Προφητῶν ὅτι εἶβον τὸν Θεόν Ἄλλὰ αὐτά, Φίλιππε, ἦσαν ἐκφράσεις προσαρμοζόμεναι εἰς τὴν νοητικὴν ἱκανότητα τῶν ἀνθρώπων.

Διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς ἔλεγεν· «Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε»⁸, καὶ πάλιν· «Πᾶς ὁ ἀκούσας παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ μαθὼν ἔρχεται πρὸς με. Οὐτε φωνὴν αὐτοῦ ἀκηκόατε, οὔτε εἶδος αὐτοῦ ἑωράκατε»⁹· καὶ εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην· «Οὐδεὶς ὤφεται τὸ πρόσωπόν μου, καὶ ζήσεται»¹⁰.

Τί κάμνει λοιπὸν ὁ Χριστὸς, λέγει, μὲ λαὸν ἐπιτιμητὴν τόνον· «Τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με, Φίλιππε». Καὶ δὲν εἶπεν· «Οὐκ εἰδώς με», ἀλλ' «οὐκ ἔγνωκάς με». Μήπως, λέγει, θέλω νὰ γνωρίσω Σέ, τὸν Πατέρα Σου ζητῶ νὰ ἴδω, Σὺ δὲ λέγεις εἰς ἐμέ· «Οὐκ ἔγνωκάς με»; Ποῖαν λοιπὸν λογικὴν σχέσιν ἔχει τοῦτο; Πολλὴν θεοαίως· δηλαδή, ἐπειδὴ ὁ Κύριος εἶναι ταῦτα, τὰ ὁποῖον ἀκριβῶς καὶ ὁ Πατήρ, μένων ὕψος, εὐλόγως δεῖκνυσι τὸν Πατέρα εἰς ἑαυτὸν.

Ἐκείτοι, διακρίνων τὰς ὑποστάσεις, λέγει· «Ὁ ἑωρακὴς ἐμέ ἑώρακε τὸν Πατέρα», διὰ τὴν μὴ εἶπαι κανεὶς ὅτι ὁ ἴδιος εἶναι Πατήρ καὶ Υἱός· διότι ἐάν Αὐτὸς ἦτο ὁ Πατήρ, δὲν θὰ ἔλεγεν· «Ὁ ἑωρακὴς ἐμέ ἐκείνον ἑώρακε».

Πῶς δὲ δὲν εἶπεν εἰς αὐτόν· «Ἀδύναται πράγματα ζητεῖς καὶ οὐκ ἀνάλογα πρὸς τὰς δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι εἰς ἐμέ μόνον εἶναι τοῦτο δυνατόν»; Ἐπειδὴ ὁ Φίλιππος εἶπεν· «Ἀρκεῖ ἡμῖν, ὡς ἐάν ἐγνώριζε τὸν Ἰδ.ον τὸν Ἰησοῦν, Οὗτος ἀποδεκνύει, ὅτι οὕτως Αὐτὸν δὲν ἔχει ἴδαι· διότι ἀληθῶς καὶ ἑκεῖνον (τὸν Πατέρα) θὰ ἔβλεπεν, ἐάν ἠδύνατο νὰ ἴδῃ καὶ Αὐτόν (τὸν Υἱόν)». Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς ἔλεγεν· «Ὁ ἑωρακὴς ἐμέ ἑώρακε τὸν Πατέρα»· ἐάν κανεὶς με εἶδε, θὰ ἴδῃ καὶ ἑκεῖνον. Ἐκεῖνο δὲ τὸ ὁποῖον λέγει, σημαίνει τοῦ-

⁸ Ἰωάν. 1, 18.
⁹ Ἰωάν. 6, 45 καὶ 8, 37.
¹⁰ Ἐξοδ. 33, 20.

το περίτου, δηλαδή, ὅτι «οὔτε ἐμέ, οὔτε ἑκεῖνον εἶναι δυνατόν νὰ ἴδῃ κανεὶς»· ὅτι ὁ Φίλιππος ἐζήτην νὰ ἀποκτήσῃ γνῶσιν Αὐτοῦ διὰ τῆς ὁράσεως· καὶ ἐπειδὴ ἐνόμιζε ὅτι ἔχει ἴδε Αὐτόν (δηλ. τὸν Ἰησοῦν), ἤθελε δὲ καὶ τὸν Πατέρα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ ἴδῃ, ὁ Κύριος ἀποδεκνύει, ὅτι οὔτε Αὐτόν τὸν Ἰδ.ον δὲν εἶδε·

Ἐὰν δὲ κανεὶς δρασιν¹ ἐξῶ ἐννοῇ τὴν γνῶσιν, οὔτε φέρω ἀντίρρησην εἰς αὐτόν, ὅτι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐγνώρισεν ἐμέ ἐγνώρισε τὸν Πατέρα, Δὲν εἶπεν ὁμοῦς τοὺς λόγους τοὺτους, ἀλλὰ, διὰ τὴν δειξίαν τὸ ὁμοούσιον, εἶπεν· «Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος γνωρίζει τὴν ἰδικὴν μου οὐσίαν, γνωρίζει, καὶ τὴν οὐσίαν τοῦ Πατρὸς».

Καὶ τί εἶναι τοῦτο, δυνατόν νὰ εἴπῃ τις ἐφ' ὅσον καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος γνωρίζει, τὴν κτίσιν, γνωρίζει, καὶ τὸν Θεόν καὶ ὁμοῦς ὅλοι γνωρίζουν τὴν κτίσιν, καὶ τὴν ἔχουν ἴδει, ὅλλοι τὸν Θεὸν δὲν τὸν γνωρίζουν ὅλοι.

Ἄλλως τε, ὡς ἴδωμεν τι ζητεῖ νὰ ἴδῃ ὁ Φίλιππος, Ἄρα γε ζητεῖ νὰ ἴδῃ τὴν σαφὴν τοῦ Πατρὸς; μήπως τὴν ἀγαθότητα Αὐτοῦ; Ὁχι, ἀλλὰ ζητεῖ νὰ ἴδῃ, νὰ γνωρίσῃ τοῦτο, δηλαδή, τί τέλος πάντων εἶναι ὁ Θεός, αὐτὴν τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ ὥς πρὸς τοῦτο λοιπὸν ἀποκρ.νετα. ὁ Ἰησοῦς· «Ὁ ἑωρακὴς ἐμέ». Ἐκεῖνος δὲ, ὁ ὁποῖος εἶδε τὴν κτίσιν, δὲν εἶδε καὶ τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ.

«Εἰ τις εἶδεν ἐμέ τὸν Πατέρα μου εἶδε», λέγει, ἐάν δὲ ἦτο ὁ Ἰησοῦς ἄλλης οὐσίας (καὶ ὅχι, τῆς αὐτῆς μετὰ τοῦ Πατρὸς, δὲν θὰ ἔλεγεν τοὺς λόγους τοὺτους· Διὰ τὴν χρησιμοποίησιν δὲ κοινοτέρων ἐκφράσεων, κανεὶς, ὅταν ἀγνοῇ τὸν χρῆσιν, δὲν δύναται εἰς τὸν ἀργυρον νὰ ἴδῃ τὴν οὐσίαν τοῦ χρυσοῦ· ὅτι, ἡ φύσις ἐκείνη οὐλοῦ δὲν φαίνεται διὰ τῆς φύσεως ἄλλου ὀλικοῦ.

Διὰ τοῦτο καὶ καλῶς ὁ Κύριος ἐπετίμησε τὸν Φι-

¹ Ἐπὶ τῇ δὲ διὰ τῆς ἐκφράσεως «ἐώρακεν» ὁ Κύριος δὲν ἐπὶ λέει ὅσον σωματικῶν, διὰ τῶν σωματικῶν ὀφθαλμῶν ἐνεργουμένην. ἀλλὰ ἐννοῦναι τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰ τοῦ Θεοῦ.

² Διὰ τῆς λέξεως μεταφράζομεν τὴν λέξιν «δύμιν» (ἑρδν, ἄλε πιν). Ἄν χρησιμοποίησιν ὁ δὲ τις περὶ τῆς ὡς οὐσιαστικὸν ἀσυντάκτου πρὸς τὸ «ἐώρακεν».

λιπτον λέγων. «Τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὁμῶν εἰμι. Τόσῃ διδασκαλίᾳ ἐγεύθης, εἶδες θαύματα μὲ κύρος, καὶ ἄλλα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἦσαν χαρακτηριστικά τῆς θεότητος, καὶ τὰ ὁποῖα μόνον ὁ Πατὴρ ἐπιτελεῖ, δηλαδὴ ἁμαρτήματα νὰ συγχωρῶνται, κρυψὰ νὰ φέρωνται, εἰς τὴν δημοσιότητα»¹³ τὸν θάνατον νὰ φεύγῃ¹⁴, δημιουργίαν νὰ ἐπιτελέῃται ἐκ τῆς γῆς¹⁵, «καὶ οὐκ ἔγνωκάς με»:

Ὁ δ' Ἐπειδὴ δηλαδὴ εἶχε περιβληθῇ σάρκα, διὰ τοῦτο εἶπεν: «Οὐκ ἔγνωκάς με». Εἶδες τὸν Πατέρα; Νὰ μὴ ζητῆς τίποτε ἐπὶ πλέον νὰ ἴδῃς, διότι εἰς Αὐτὸν μὲ ἔχεις ἴδε. Ἐὰν μὲ εἶδες, νὰ μὴ ἐκδηλώνης οὐδόλως περιέργειαν διότι καὶ εἰς ἐμὲ ἔγνωρισες Ἐκείνου.

«Οὐ πιστεύεις, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ;»¹⁶, δηλαδὴ «εἰς ἐκείνην τὴν οὐσίαν φαίνομαι».

«Γὰ ρήματα ἔγωγ λαλῶ, ἀπ' ἐμοῦ τοῦ οὐ λαλῶ»¹⁷ Εἶδες ἔκφρασιν ἐξαίρουσαν τὴν συγγένειαν καὶ ἀποδεικνύουσαν τὴν ὑπερῶν μῆος καὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας:

«Ὁ δὲ Πατὴρ, ὁ ἐν ἐμοὶ μένων, αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα»¹⁸ Πῶς, ἀποῦ ἤρχον ἀπὸ τοῦς λόγους ἦλθεν εἰς τὰ ἔργα. Διότι ἐκεῖνος, τὸ ὁποῖον κανονικῶς ἠκολούθει, ἦτο νὰ εἴπῃ «Αὐτὸς λαλεῖ τὰ ρήματα». Ἀλλὰ ἐδῶ δύο ἐπιχειρήματα φέρεται, τὸ περὶ διδασκαλίας καὶ τὸ περὶ τῶν θαυμάτων ἢ ἀκολουθεῖ αὐτὴν τὴν πορείαν τοῦ λόγου (δηλαδὴ ἐκ τῶν λόγων εἰς τὰ ἔργα), ἐπειδὴ καὶ οἱ λόγοι ἀπετέλουν ἔργα.

Πῶς λοιπὸν Αὐτὸς ἐπιτελεῖ ἔργα; Καὶ ὁμοῦς ἀλλοχρὸς λέγει «Εἰ μὴ ποῶ τὰ ἔργα τοῦ Πατρὸς μου, μὴ πιστεύετε μοι»¹⁹ πῶς λοιπὸν ἐδῶ λέγει ὅτι ὁ Πατὴρ ἐπιτελεῖ τὰ ἔργα; Τὸ λέγει, ὁ ἄ νὰ δηλώσῃ αὐτὸ

13 «Εἰ μὲσον ἀνάμεσον» Κατὰ τὴν ἀνάλογον Νεοελληνικὴν ἔκφρασιν «νὰ θορῶνται σπὴ μέση».

14. Ἐννοεῖ τὰ θαύματα τῆς Ἀναστάσεως νεκρῶν.

15. Πρόκειται περὶ τῆς θεραπείας τοῦ τυφλοῦ διὰ τῆς ἐπιχρῶσεως τοῦ οὐοῦ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς αὐτοῦ.

16. ὡάν 14, 10.

17. ὡάν 14, 10.

18. ὡάν 14, 10.

19. Ἰωάν 10, 37.

ταῦτο, δι. δηλ. ὅτι δὲν μεσολαβεῖ τίποτε μεταξὺ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ.

Ἐκεῖνο δέ, τὸ ὁποῖον λέγει, σημαίνει τοῦτο. «Οὐκ ἂν ἄλλως ἐποίησεν ὁ Πατὴρ, καὶ ἄλλως ἐγὼ» καὶ ὁμοῦς εἰς ἄλλην περίπτωσιν λέγει, ὅτι καὶ Αὐτὸς καὶ ὁ Πατὴρ ἐργάζονται. «Ὁ Πατὴρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, καὶ ἐγὼ ἐργάζομαι»²⁰, διότι ἐκεῖ μὲν θέλει νὰ δείξῃ τὴν μὴ ὑπερῶν διαφορὰν εἰς τὰ ἔργα, ἐδῶ δὲ τὴν ταυτότητα εἰς αὐτά.

Ἐὰν δὲ ἡ συνηθὴς διὰ λόγων ἐμφάνις παρουσιάσῃ κάποιαν τοπικότητα, νὰ μὴ ἀπορήσῃς διότι διατὸν ὁ Κύριος εἶπε προηγουμένως «Οὐ πιστεύετε», τότε εἰπε τοῦτο, θέλων νὰ δείξῃ ὅτι ἐσχημάτισε τοὺς λόγους κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, διὰ νὰ φέρῃ τὸν Φίλιππον εἰς τὴν πίστιν διότι εἰσεχώρεε εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν.

«Πιστεύετε ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοὶ»²¹ Ἐπρεπε μὲν σεις, ἀκούοντες Πατέρα καὶ Υἱόν, νὰ μὴ ζητεῖτε τίποτε ἄλλο πρὸς παράστασιν τῆς κατὰ τὴν οὐσίαν συγγενείας Αὐτῶν, ἐὰν δὲ δὲν ἀρκῇ τοῦτο εἰς σὰς διὰ τὴν ἀπόδειξιν τοῦ ὁμοῦ καὶ ὁμοουσίου, τουλάχιστον μᾶθετε περὶ τοῦτου ἐκ τῶν ἔργων. Καὶ ἐὰν τὸ σὺ ἐωρακῶς ἐμὲ εἴωρακε τὸν Πατέρα μου, ἐλέγετο διὰ τὰ ἔργα, δὲν θὰ ἔλεγαν κατόπιν. «Εἰ δὲ μὴ, διὰ τὰ ἔργα πιστεύετε μοι»²².

Ἐπειτα, θέλων νὰ δείξῃ ὅτι δύναται νὰ ἐπιτελῇ ἅντ' αὐτὰ μόνον, ἄλλα καὶ ἄλλα ἔργα πολὺ σπουδαιότερα ἀπὸ αὐτά, ἐκέθετε αὐτὰ μὲ ἔξαρσιν διότι δὲν λέγει «καὶ μεῖζονα τούτων δύναμαι ποιῆσαι», ἀλλὰ, προῦντα τὰ ὁποῖον ἦτο πολὺ περισσότερον ἀξιολογώμαστον, λέγει. «Καὶ εἰς ἄλλους δύναμαι νὰ δώσω τὴν δύναμιν, νὰ ἐπιτελέσων ἔργα σπουδαιότερα ἀπὸ αὐτά, (τὰ ὁποῖα μέχρι τοῦδε ἔχετε ἴδε.)»

Ἀμήν, ἀμήν λέγω ὑμῖν διότι ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ, κακεῖνος ποιῆσει, καὶ μεῖζονα του-

20. ὡάν 6, 17.

21. Ἰωάν 14, 11.

22. ὡάν 14, 11.

των ποιήσε. ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν Πατέρα πορεύομαι»²³. Τοῦτο σημαίνει. «εἰς σὺς τοῦ λοιποῦ ἀνήκει τὸ ἔργον τῆς ἐπιτελέσεως θαυμάτων διότι ἐγὼ ἀπέρχομαι».

Ἐπειτα, ἀφοῦ ἐπέτυχεν ἐκεῖνο εἰς τὸ ὅποιον ἀπεσκόπει ὁ λόγος Του, λέγει ὅτι, «ὃ ἂν αἰτήσησθε ἐν τῷ ὀνόματί μου, λήψεσθε, καὶ ἐγὼ τοῦτο ποιήσω, ἵνα ἐν ἐμοὶ δοξασθῇ ὁ Πατήρ»²⁴. Βλέπετε πῶς πάλιν ὁ ἴδιος ἐπιτελεῖ τὸ ἔργον τοῦτο, τὸ ὅποιον ἀναφέρει.²⁵ διότι λέγει «ποιήσω ἐγὼ». Καὶ δὲν εἶπε «Τὸ ζητῶ ἀπὸ τὸν Πατέρα», ἀλλὰ εἶπεν «ἵνα δοξασθῇ ἐν ἐμοὶ ὁ Πατήρ». Καὶ ὅμως εἰς ἄλλην περίπτωσιν ἔλεγεν· «Ὁ Θεὸς δοξάσει αὐτὸν ἐν αὐτῷ»²⁶, ἔδω δὲ λέγει· «Αὐτὸς δοξάσει τὸν Πατέρα». Διότι, ὅταν ὁ Υἱὸς φαίνεται, ὅτι δύναται νὰ ἐπιτελῇ μεγάλα ἔργα, ὅθι δοξασθῇ ὁ Πατήρ.

Τί σημαίνει δὲ, «Ἐν τῷ ὀνόματί μου»; Σημαίνει ἐκεῖνο ἀκριβῶς, τὸ ὅποιον ἔλεγον οἱ Ἀπόστολοι· «Ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔγγραφα καὶ περιπατεῖ»²⁷ διότι ὅλα τὰ θαύματα, τὰ ὅποια ἐπετέλεσαν, ὁ Κύριος τὰ ἐνήργει. «Καὶ χεὶρ Κυρίου ἦν μετ' αὐτῶν»²⁸.

«Ἐγὼ ποιῶ», λέγει. Βλέπετε κύριος; Δηλαδὴ τὰ δι' ἄλλων πραγματοποιούμενα ἔργα ὁ ἴδιος τὰ ἐπιτελεῖ²⁹, ὡς πρὸς δὲ τὰ ἐπιτελούμενα δι' Αὐτοῦ αὐτοπροσώπως δὲν ἔχει τὴν ἰσχύν, ἀλλὰ τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Πατρὸς ἐπιτελεῖ αὐτά³⁰.

Καὶ ποῖος δύναται νὰ εἴπῃ αὐτοὺς τοὺς λόγους³¹; Διὰ ποῖον λόγον δὲ λέγε αὐτοὺς κατόπιν, διὰ νὰ ἐπιθεωρῶσιν τὸν λόγον Του καὶ νὰ δείξῃ ὅτι ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐλέγχθησαν προηγουμένως, ἦσαν λόγοι προσαρμολόμενοι εἰς τὴν νοητικὴν δυνατότητα τοῦ ἀνθρώπου.

23. Ἰωάν. 14. 12.

24. Ἰωάν. 14. 13.

25. Δηλ. τὸ «ὃ ἂν αἰτήσησθε».

26. Ἰωάν. 13. 32.

27. Πράξ. 3. 6.

28. Πράξ. 11. 21.

29. «Ἄνθρωποι ποιῶν», Ἰωάν. 14. 13.

30. «Ὁ δὲ Πατήρ δὲ ἐν ἐμοὶ μένων αὐτὰ κατ' ἐμὴν ἔργα». Ἰωάν.

14. 10.

31. «Ἐγὼ ποιῶ».

Τὸ δὲ «πρὸς τὸν Πατέρα πορεύομαι» σημαίνει τοῦτο «Δὲν θὰ ἀφανισθῶ, ἀλλὰ παραμένω εἰς τὴν ἰδίαν μου ἀξίαν, καὶ εἰμὶ εἰς τοὺς οὐρανούς». Ὅλα αὐτὰ δὲ τὰ ἔλεγε, διὰ νὰ παρηγορήσῃ αὐτοὺς· ὅτι ἐπειδὴ ἦτο φυσικόν οἱ μαθηταί, ἐφ' ὅσον ἀκόμη δὲν εἶχον κατανοήσει τοὺς περὶ ἀναστάσεως λόγους τοῦ Κυρίου, νὰ ἐπιδιδωτοῖν εἰς θλίβεράς σκέψεις, ὑπόσχεται ὅτι αὐτοὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ τοῦ εἶδους εἰς ἄλλους ὅθι ἐπιτελέσονται³², ἐνῶ ἕκαστος φροντίζει δι' αὐτοὺς, καὶ δεικνύει ὅτι μένει αἰώνως καὶ δὲν μένει μόνον, ἀλλὰ καὶ μεγαλύτεραν δύναμιν θὰ παρουσιάσῃ³³.

γ'. Ἄς ἀκολουθήσωμεν λοιπὸν Αὐτόν, καὶ ὡς λάβωμεν τὸν σταυρὸν διότι ἔν καὶ δὲν εἶναι τὰρὰ περίοδοι δωγμοῦ, ὁφίσταται ὅμως περίπτωσις ἄλλης μορφῆς θανάτου διότι λέγει· «νεκρώσατε τὰ μέλη ὁμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς»³⁴. Ἄς σθέσωμεν λοιπὸν τὴν ἐπιθυμίαν, ὡς νεκρώσωμεν τὸν θυμὸν ὡς ἐξαλείψωμεν τὸν φθόνον³⁵. Τοῦτο ἀποτελεῖ θυσίαν ζώσαν³⁶.

Ἡ θυσία αὕτη δὲν καταλύει, εἰς τέφραν, οὔτε διασκορπίζεται εἰς καπνόν, οὔτε ἔχει ἀνάγκη ζῶων, καὶ πυρός, καὶ μαχαίρας³⁷· διότι ὡς πῦρ καὶ μαχαίρα ἔχει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον Αὐτὴν τὴν μαχαίραν ἀφοῦ χρησιμοποίησιν, νὰ ἀποκόψῃ ἐκ τῆς καρδίας σου τὸ περιττὸν καὶ ξένον, νὰ ἀνοίξῃ τὴν κεκλεισμένην ἀκοήν σου διότι αἱ ἀσθενεῖαι καὶ αἱ πονηραὶ ἐπιθυμίαι συνιθίζουσιν νὰ φραττοῦν τὴν εἰσόδον τοῦ λόγου δηλαδὴ καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν χρημάτων, ὅταν τεθῇ πρὸ ἡμῶν, δὲν ἀφήνει νὰ ἀκούσωμεν τὸν λόγον περὶ ἐλεημοσύνης, καὶ ὁ φθόνος ὅταν παρουσιασθῇ, παρακωλύει ὡς τείχος τὴν περὶ ἀγάπης διδασκαλίαν, καὶ ἄλλο ἔλατ-

32. «Κύριος ποιῶν» Ἰωάν. 14. 12.

33. «καὶ μεζῶνα τούτων ποιῶν» Ἰωάν. 14. 12.

34. Κολοσ. 3. 5.

35. Παραστήρει τὰ μεταφορικὰ ἐκφράσεις καὶ τὸ κληρικὸν ὅχημα· «σθέσωμεν αὐτὴν ἐπιθυμίαν ἀποκτείνωμεν θυμὸν ἀνέλκωμεν φθόνον».

36. Ρωμ. 12. 1.

37. Ταῦτα ἦσαν τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν θυσιῶν τῶν ζώων.

τωμα. εταν παρουσασθῃ, νωθροτέρων καθιστῶ τὴν ψυχὴν δι' ὅλα.

Ἄς ἐξαλείψωμεν λοιπὸν τὰς πονηράς ἐπιθυμίας διότι καὶ ἀρκεῖ νὰ θελήσωμεν, καὶ ὅλα θὰ σθεσθῶν. Ἡ μὴ παρατηρήσωμεν, θεθαίως τοῦτο, ὅτι, δηλαδὴ καταδυναστεύει ἡμᾶς ἡ ἐπιθυμία τῶν χρημάτων, ἀλλὰ ἡ καταδυναστεύεις αὕτη εἶναι, δημ οὐργημα τῆς ὀκνηρίας μας.

Πολλοὶ θεθαίως λέγουσι, οὔτε τί εἶναι, ὁ ἀργυρος δὲν γνωρίζουν· διότι ἡ ἐπιθυμία αὐτῇ δὲν εἶναι φυσική· διότι, αἱ φυσικαὶ ἐπιθυμίαι, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς (ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς δημιουργίας τοῦ) ἐνεφυτεύθησαν εἰς τὸν ἄνθρωπον· ὁ χρυσὸς δὲ καὶ ὁ ἀργυρος ἐπ' ἀρκειτὸν χρόνον δὲν ἦτο γνωστὸν τί τέλος πάντων εἶναι³⁷.

Ἐκ ποίως αἰτίας λοιπὸν ηὐξήθη ἡ ἐπιθυμία δι' αὐτά, ἐκ τῆς μεταστροφῆς καὶ τῆς μεγίστης ὀκνηρίας· διότι, ἐκ τῶν ἐπιθυμῶν ὅλαι, μὲν εἶναι ἀναγκαῖαι, ἀλλὰ δὲ φυσικαί, ἀλλὰ δὲ οὐδὲν ἐκ τῶν δύο τούτων.

Ἀναφέρω σχετ καὶ παραδείγματα³⁸, ὅσα ἐπιθυμίας, ὅταν δὲν ἐκτελῶνται, καταστρέφουσιν τὸ ζῆλον, αὐταὶ εἶναι φυσικαὶ καὶ ἀναγκαῖαι (ὅπως τῶν τροφίμων, τῶν ποτῶν, καὶ ἡ ἐπιθυμία τοῦ ὕπνου), ὁ δὲ ἔρως τῶν σωμάτων, εἶναι μὲν φυσικός, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀναγκαῖος (ὅ ὅτι πολλοὶ ἔχουσιν κατανικήσει αὐτόν, καὶ δὲν κατεστράφησαν)· ἡ δὲ ἐπιθυμία τῶν χρημάτων δὲν εἶναι φυσική· οὔτε ἀναγκαῖα ἀλλὰ περὶ ταύτῃ καὶ ἂν θελώμεν, δὲν δεχόμεθα τὴν κυριαρχίαν αὐτῆς.

Ἡούχασε³⁹ καὶ ὁ Χριστὸς ὁμιλῶν περὶ παρθενίας λέγει, «ὁ δυνάμενος χωρεῖν χωρεῖτω»⁴⁰. Περὶ τῶν χρη-

37α. Τὸ αὐτὸ περὶ τοῦ λέγει καὶ ἐς τὴν 85ην ὁμιλίαν τοῦ ἰωαννου.

38. -Οἶον· Ἐκφορὰς συνήθη παρὰ Πλάτων.

39. -Ἠμέλει· Ἐκφορὰς παρὰ Πλάτων. Πλάτων δὲ θεός, ὁ ὁρῶν καὶ ὁ χρησιμεύων ἀποφύγει τὰς λέξεις ἐξων ὑπ' ὅντιν ὁ χρυσὸς 31 (82 β) τοῦ «θαύματος» διαλόγου τοῦ Πλάτωνος. Ἐνθα ἐξιστάται ὁ ἴσχυς σχετῶν μὲ τὴν ἀρετήν.

40. Ματθ. 19. 12.

μάτων δὲ δὲν ὁμιλεῖ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀλλὰ τί λέγει· «Ἐάν μὴ τις ἀποτάξῃται αὐτοῦ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν οὐκ ἔστι μοι ὄμιλος»⁴¹· δηλαδὴ ἐκεῖνο μὲν, τὸ ὅποιον ἦτο εὐκοινοῦ⁴², τὸ συνεβούλευεν, ἐκεῖνο δὲ, τὸ ὅποιον ὑπερσχύει τῶν περισσοτέρων ἀνθρώπων⁴³, τὸ ἀφῆκεν εἰς τὴν ἐκλογὴν αὐτῶν, διὰ τὴν λοιπὸν ἀποστεροῦμεν αὐτοὺς πάσης ὁκασιλογίας, διότι ἐκεῖνος μὲν, ὁ ὁποῖος ἐκυριεύθη ὑπὸ τοῦ τυραννικωτέρου πάθους δὲν θὰ τιμωρηθῇ πολὺ, ὁ δὲ ἀγκυλωτισθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀσθενούς πάθους, εἶναι ἑσπερημένος οἰκισθῆναι δικαιολογίας· ὅ ὅτι, τὸ θὰ ἀπαντήσωμεν, ὅταν λέγῃ ὁ Κύριος, «Πεινῶντά με εἴβετε, καὶ οὐκ ἐθρέψατε»⁴⁴· ποῖον δικαιολογίαν θὰ προσβάλωμεν, τὴν πτωχείαν; ἀλλὰ δὲν εἴμεθα πτωχότερο, ἀπὸ τὴν χηρὰν ἐκεῖνην, ἡ ὁποία τοῦ ἐρριψε δύο ὀβολούς, ὑπερέβαλεν ὀλοὺς⁴⁵· διότι, ὁ Θεὸς δὲν ζητεῖ ποσὸν εἰσφορᾶς, ἀλλὰ θαυμὸν τῆς ἀσέσεως καὶ τοῦτο εἶναι χαρακτηριστικὸν τῆς προνοίας Αὐτοῦ.

Ἀφοῦ θαυμάσωμεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς τὴν φιλοφροσύνην Αὐτοῦ, ὅς συνεσφείρωμεν κατὰ τὰς δυνάμεις μας, διὰ νὰ δυνηθῶμεν, ἀφοῦ καὶ κατὰ τὴν παρούσαν καὶ κατὰ τὴν μέλλουσαν ζωὴν ἐπιτυχώμεν τὴν φιλοφροσύνην τοῦ Θεοῦ εἰς μέγα θαυμὸν, νὰ γευσθῶμεν τὰ ὑπεσχημένα εἰς ἡμᾶς ἀγαθὰ διὰ χάριτος καὶ φιλοφροσύνης τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· Ἀμήν.

41. Λουκ. 14. 33.

42. Δηλαδὴ ἡ ἀποφυγὴ τῆς φιλοχρηματίας.

43. Δηλ. τὸ σχετικὸν μὲ τὴν ἀσθενεὴν ἐπιθυμίαν.

44. Ματθ. 25. 42.

45. Μάρκ. 12. 42. 44.

ΟΜΙΛΙΑ ΟΕ (75)

(Ιωάν. 8, 15-30).

«Εάν αγαπάτε με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἡμεῖς τηρήσατε» καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν Πατέρα, καὶ ἄλλον Παράκλητον θέσει ὑμῖν. ἵνα μὴν μὲν ἔσται εἰς αἰῶνα τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, οὐ οὐ θεωρεῖ αὐτό, οὐδὲ γινώσκει αὐτό»¹

α' Ὑπάρχει ἀνάγκη ἐπιτελέσεως ἔργων καὶ πρὸς ξένων ἐκ μέρους ἡμῶν εἰς πᾶσαν περίπτωσιν, καὶ ὅχι ἐπιδείξεως διὰ τῶν λόγων· ὅτι, τὸ νὰ εἴπῃ κανεὶς λόγους καὶ νὰ ὑποσχέσῃ εἶναι εὐκολον θεοβλαβῶς εἰς πάντα ἄνθρωπον, ἀλλὰ νὰ ἐπιτελέσῃ κανεὶς πράξεις ἕν· εἶναι ἐξ ἴσου εὐκολον².

Διατ. λαοπὸν³ εἶπον αὐτά, διότι πολλοὶ εἶναι τώ-

¹ Ιωάν. 14, 5-17

² Ὅρα τὴν ἀντίθεσιν ἐνθα εἰς τὸ τέλος τῶν δυο ἀντιθέμενων προτάσεων δὲν θέτει τὴν αὐτὴν λέξιν, ἀλλὰ συνωνύμους· «εἰπεῖν γὰρ καὶ ὑποσχέσθαι παντὶ πολὺ ῥῶδισιν»

³ Αἰσιοκρατήτης ἡ ἐρώτησις «Τί δήποτε» καὶ ἡ διὰ τοῦ ὁ «ὅτι» εἰσαγομένη ἀπάντησις. Τὰ εἶδος τοῦτο σχηματίζει ὑποφωρὰ καὶ ἀνθυποφωρὰ εἶναι ἐν χρήσει παρὰ Δημοσθένει· πρῶτον τὸ ὁποῖον διυμνεῖται νὰ διοποταζομένων ἀνθυποφωρῶν, τὸ οὗτον χωρίον τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ ρήτορος πρὸς χωρία τοῦ Ἀρχαίου ρήτορος.

Χρυσόστομος· «Τί δήποτε δὲ ταῦτα εἶπον ὅτι πολλοὶ νῦν εἰσι λέγοντες φοβεῖσθαι τὸν Θεὸν καὶ ἀγαπᾶν, τοιαῦτα δὲ βρῶναι τὰ ἐναντιὰ ἀντιδρῶντες».

Δημοσθένους· «Καὶ τοι εἰ δέποτε, ὡς ἄνθρωποι ἀθηνῶν νομίζετε τὴν μὲν τῶν Παναθηναίων ἐορτὴν καὶ τὴν τῶν Διονυσίων δεῖ τοῦ καθήκοντος χρόνον γίνεσθαι, ὅτι ἐπεὶ πάντα πάντα νόμιμα τέτακται»· (Α' Φίλιπ. 35).

«Τί δήποτε», ὁ πρὸς Πλάωνα· εἶδε τοῦτ' ἀρδύως· (Β' Φίλιπ. 7).

ρα ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι λέγουσιν ὅτι φοβοῦνται καὶ ἀγαποῦν τὸν Θεόν, ἀλλὰ μὲ τὰ ἔργα ἀποδεικνύουσιν τὸ ἀντίθετον· ὁ δὲ Θεὸς ζητεῖ τὴν ἀγάπην, ἡ ὅποια δεικνύεται διὰ τῶν ἔργων. Διὰ τοῦτο εἶπε καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς Του· «Εάν ἀγαπᾶτε με, τὰς ἐντολὰς μου τηρήσατε».

Διότ' ἀφοῦ εἶπεν «ὅτι ἐὰν αἰτήσητε ἐγὼ ποιήσω»⁴ διὰ νὰ μὴ νομίσουν οἱ Μαθηταὶ ὅτι τὸ νὰ ζητοῦν ἔχει ἰσχυρὸν εἰς πᾶσαν περίπτωσιν, προσέθεσεν· «Εάν ἀγαπάτε με»· τότε, λέγει, θὰ πραγματοποιήσω τὸ ζητούμενον.

Ἐπεὶ δὲ ἦτο φυσικόν, ὅταν αὐτοὶ ἤκουσαν νὰ λέγῃ «ἐγὼ πρὸς τὸν Πατέρα πορεύομαι»⁵, νὰ βορυθηθοῦν, λέγει· «Δὲν εἶναι ἐκδηλώσις ἀγάπης τοῦτο, δηλ. τὸ νὰ ταράσσασθε τώρα, ἀλλὰ τὸ νὰ πείθεσθε εἰς τοὺς λόγους μου· ἐδῶκα εἰς σὰς ἐντολὰς νὰ ἀγαπᾶτε ὁ εἰς τὸν ἄλλον, νὰ κάμνετε ὁ εἰς εἰς τὸν ἄλλον, διὰ καὶ ἐγὼ εἰς σὰς. Τοῦτο εἶναι ἀγάπη, τὸ νὰ πείθεσθε δηλαδὴ εἰς αὐτοὺς τοὺς λόγους καὶ νὰ ὑπακούετε εἰς τὸν ἀγαπώμενον»⁶.

«Καὶ ἐρωτήσω τὸν Πατέρα, καὶ ἄλλον Παράκλητον θέσει ὑμῖν»· Ὁ λόγος πάντων οὗτος προσαρμόζεται εἰς τὴν νοσητικὴν ἱκανότητα τῶν ἀνθρώπων. Δηλαδὴ ἐπειδὴ ἦτο φανερόν οἱ Μαθηταί, ὅτι ὅσον δὲν εἶχον μέχρι τότε γνωρίσει τὸν Πατέρα, νὰ ζητοῦν πολὺ ἐκείνην τὴν συνάντησιν, τοὺς λόγους Του, τὴν κατὰ σάρκα παρουσίαν Αὐτοῦ, καὶ νὰ μὴ δέχονται οὐδεμίαν παρεργονίαν, ὅταν Ἐκεῖνος ἦτο ὁπών, εἰ λέγει, «Ἐρωτήσω τὸν Πατέρα καὶ ἄλλον Παράκλητον θέσει ὑμῖν» δηλαδὴ, «ἄλλον, ὡς εἶμαι ἐγὼ».

Ἀς ἀποσπασθῶν αἰσχύνῃ οἱ πρεσβεύοντες τὰς νοσηρὰς ἰδέας τοῦ Σαββλίου⁷ καὶ οἱ μὴ ἔχοντες τὴν ὀρθὴν γνώμην περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος⁸, ὅτι τὸ θαῦμα τοῦ λόγου· τοῦτου εἰς τοῦτο ἔγκειται ὅτι, τὰς ἐκ δ' αἰέτου ἀντιθέτους αἰρέσεις δι' ἑνὸς πλήγματος κατέβαλε· διό-

⁴ Ιωάν. 14, 14

⁵ Ιωάν. 14, 12

⁶ Δηλαδὴ εἰς τὸν Κύριον

⁷ Σε ἐμὴν 74 σημ. β.

τ. με τὸ νὰ εἶπῃ: «Ἄλλον» δεικνύει τὴν διαφορὰν τῆς ὁποσώσεως Αὐτοῦ, μὲ τὸ νὰ εἶπῃ δὲ «Παράκλητον» δεικνύει τὴν συγγένειαν τῆς οὐσίας⁸.

Διὰ τ. δὲ λέγει. «Ἐρωτήσω τὸν Πατέρα»: Διότι, εἰς τὸν ἔλεγε. «Ἐγὼ πέμψω» δὲν θὰ ἐπιστεῦον ἐξ Ἰσοῦ τὴν αὐτὴν, τὸ ὁποῖον ἐπιδικάζεται ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ εἶναι τοῦτο, δηλαδὴ νὰ γίνῃ πιστευτὸς ὁ Θεὸς ὁ ἴδιος, διότι κατόπιν λέγει, ὅτι Αὐτὸς ὁ ἴδιος στέλλει Αὐτὸν (δηλαδὴ τὸν Παράκλητον), ὅταν λέγῃ «Λάθετε Πνεῦμα Ἅγιον», ἐξ ὧν δὲ λέγει ὅτι παρακαλεῖ⁹ τὸν Πατέρα, ὥστε νὰ καταστήσῃ ἐς αὐτοὺς ἀξίωσιον τὸν λόγον αὐτῶν.

Ἐφ' ὅσον ὁ Ἰωάννης λέγει περὶ Αὐτοῦ ὅτι «ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν», ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶχε, πῶς τὸ λαμβάνει, ἀπὸ ἄλλου; καὶ πάλιν «Αὐτὸς ὡς ἐστί, ἐν Πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί»¹⁰. Τὴν περισσώτερον ἀπὸ τοῦ ἀποστόλου εἶχεν, ἔαν ἐπρόκειτο νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τοῦ Πατέρα νὰ δώσῃ εἰς ἄλλους Ἅγιον Πνεῦμα, ἐφ' ὅσον ἐκεῖνο, πολλὰκις καὶ ἀνεὶ προσευχῆς φαίνεται ὅτι ἐπιτελοῦν τὸ ἔργον τοῦτο. Πᾶς δὲ, ἔαν κατόπιν παρακλήσεως ἀποστέλλεται, ὑπὸ τοῦ Πατρὸς, Αὐτὸ (δηλαδὴ τὸ Πνεῦμα) ὡς ἑαυτοῦ ἵπταται ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων, Πᾶς δὲ στέλλεται, ἐκ μέρους Ἁλίου. Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον πανταχοῦ παρευρίσκεται, καὶ διανέμει ἰσάκτερος εἰς ἕκαστον, τὰς δωρεὰς Αὐτοῦ, ὅπως θέλει, καὶ λέγει μὲ κύριος ἡ ἀφορίσαστε δὴ μοι τὸν Παῦλον καὶ τὸν Βαρνάβαν,¹¹

Ἄι καὶ εἰς τὸν Θεὸν ἦσαν λειτουργοὶ ἐκεῖνοι, οἱ

8 Ὅρα κατὰ ποῖον συμμετρικὸν τρόπον ἐκφράζει ὁ Θεὸς τὴν ἀρχὴν τῆς δυνάμεως ταύτης.

9 Τὸ μὲν γὰρ εἶπεν «Ἄλλον» δεικνύειν αὐτοῦ τῆς ὁποσώσεως τὴν διαφορὰν.

10 Τὸ δὲ εἶπεν «Παράκλητον» τῆς οὐσίας τὴν συγγένειαν.

11 Ἰωάν. 20, 22.

12 Ἐρωτήσω τὸν Πατέρα. Τὸ ῥῆμα «ἐρωτῶ» ἐν τῇ ἁγίᾳ Γραφῇ πολλὰκις σημαίνει «παρακαλῶ» (πρὸς ἁγίον ΡΟΜΟ).

13 Ἰωάν. 1, 16.

14 Λοκ. 3, 18.

15 Πρὸς 13, 2.

ὅποιοι ἐλειτουργοὶ, ἐν ταῦτοις μὲ κύριος ἐκάλεσεν Αὐτοὺς τὸ Πνεῦμα εἰς ἰδικόν Του ἔργον, δὲν ἔλεγε τοῦτο, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἐκάλε. αὐτοὺς εἰς ἔργον ἄλλο, ἀλλὰ διὰ νὰ δείξῃ τὴν ἐξουσίαν Αὐτοῦ.

Τὴ σημαίνει, δύναται εἰς νὰ εἶπῃ, λοιπὸν τὸ: «Ἐρωτήσω τὸν Πατέρα», Τὸ λέγει ὁ Ἰησοῦς θέλων νὰ δείξῃ ὅτι εἶναι κατὰ τῆς παρουσίας Αὐτοῦ (τοῦ Ἁγίου Πνεύματος) διότι ὅταν ἐκασθάρισεν αὐτοὺς διὰ τῆς θυσίας Του, τότε ἐπαφώτισεν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον. Καὶ διὰ τὸ λόγόν, ἐφ' ὅσον ὁ Ἰησοῦς ἦτο μετ' αὐτῶν, δὲν ἐνεφανίζετο τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον; Διότι, ἀκόμη ἡ θυσία δὲν εἶχε προσφερθῇ.

Ὅταν δὲ ἐν συνεχείᾳ καὶ ἡ ἁμαρτία ἐλύθη, καὶ οἱ ἱεροὶ ἐστέλλοντο εἰς ἀποστολὰς ἐπὶ κινδύνους, καὶ ἦτο, μάχονται διὰ τοὺς ἀγῶνας, ἐπρεπε νὰ εἴθῃ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ ἤλεφεν αὐτούς¹⁴; Διὰ ποῖον λόγον δὲ δὲν ἔρχεται μετὰ τὴν Ἀνάστασιν τὸ Πνεῦμα; Διὰ νὰ δεχθῶν τοῦτο λίαν εὐχαρίστως, ὅταν αἰσθανθῶν εἰς μέγαν θαῦμα τὴν ἐπιτέμειν αὐτῷ Αὐτό, ὅσον ἦτο μετ' αὐτῶν ὁ Χριστὸς, δὲν κατεχοντο ὑπὸ θαλψέως, ὅταν δὲ ἀπῆλθεν, ἀποστερηθέντες Αὐτοῦ καὶ καταληφθέντες ὑπὸ πολλοῦ φόβου, ἐπρόκειτο μὲ πολλὴν πθυμίαν νὰ δεχθῶν Αὐτό.

«Μεθ' ὡμῶν μένει» Ὁ λόγος οὗτος δεικνύει, ὅτι δὲν ἀπέργετα, οὔτε μετὰ τὸν θάνατον. Διὰ νὰ μὴ ὑπονοήσουσιν δὲ πάλιν ἄλλην ἐνσαρκώσιν, ὅταν ἀκούσιν περὶ Παρακλήτου, καὶ ἀναμνησθῶν, νὰ ζῶν αὐτὴν πρὸς γμασσοῦ μεμένην, θέλων ὁ Κύριος νὰ διορθώσῃ τὴν σκέψιν τῶν αὐτῶν λέγει: «Ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν αὐτόν, διότι δὲν θὰ συνανακαταρτῇ μὲ αὐτόν, ὡς συναναστράφην ἐγὼ, ἀλλὰ θὰ καταλήσῃ εἰς αὐτὸς τὰς ψυχὰς σας, διότι, αὐτὴν τὴν σημασίαν ἔχει, τὸ «ἐν ὡμῶν ἔσται»¹⁵.

14 - κατὰ τοὺς ἀγῶνας ἀπεβύοντο. ὅταν τὸν ἀλείψοντο ἐλθεῖν. ἢ μεταφορὰ ἀληθεῖς ἐκ τῶν ἀρχαίων ἀγῶνων, καὶ διὰ ἐκ τοῦ ἀγῶνος ἦτο πάλιν, κατὰ τὸν ὁποῖον οἱ ἀντίπαλοι ἡλεῖοντο δι' αὐτοῦ. δὲ νὰ εἶναι τὸ σῶμα τῶν ἐκλεκτῶν.

15. Ἰωάν. 14, 17.

ὀνομάζει δὲ Αὐτὸ Πνεῦμα ἀληθείας¹⁶, θέλων διὰ τῆς ὀνομασίας αὐτῆς νὰ δεῖξῃ τὰς προεικονίσεις τὰς περιεχομένου εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην¹⁷.

«Ἴνα μεθ' ὑμῶν ᾗ» Τ. σημαίνει «μεθ' ὑμῶν ᾗ», Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον λέγει ὁ Ἰδιος διὰ τὸν Ἐαυτὸν Του, δηλαδὴ: «ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι»¹⁸. Ἀλλως τε ὑπαινίσσεται καὶ κάτ. ἄλλα, δηλαδὴ ὅτι «δὲν θὰ πάθῃ αὐτὰ, τὰ ὅποια θὰ πάθω ἐγώ, οὐτε θὰ ἀπέλθῃ».

«Ὁ δὲ κόσμος οὐ δύναται λαθεῖν ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτό» Τί λοιπὸν, εἰπέ μοι¹⁹, εἶναι ἐκ τῶν ὁρατῶν; οὐδὲν. Ἀλλὰ ἐδῶ ὁμιλεῖ ὁ Κύριος περὶ γνώσεως Προσέθεσε λοιπὸν. «Οὐδὲ γινώσκει αὐτό» διότι συνιθίζει, καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιμελοῦς γνώσεως νὰ κάμνῃ λόγον περὶ ὁράσεως διότι, ἐπειδὴ ἐκ τῶν ἀσθησῶν ἡ σπουδαιότερα εἶναι ἡ ὁρασις, δι. αὐτῆς πάντοτε εἰκονίζει τὴν ἐπιμελή γνῶσιν.

Κόσμον δὲ ἐδῶ ἔνοε' τοὺς ποιητοὺς, καὶ οὕτω παρηγορεῖ αὐτοὺς, λέγων ὅτι δώσῃ εἰς αὐτοὺς δῶρον ἐξαίρετον Παρατήρει, μὲ πόσας ἐκφράσεις πλουτίζει, τὸν λόγον περὶ αὐτοῦ, τοῦ δῶρου. Εἶπεν: «εἶναι ἄλλος, ὅπως ἐγώ»²⁰ εἶπεν δι. «οὐκ ἀφ' ἑσῶν ὁμῶς» εἶπεν δι. «πρὸς ὁμῶς μόνους ἔρχεται. ὡς περ' οὐκ καὶ ἐγὼ» εἶπεν δι. «ἐν ὁμῶν μείνῃ» Ἀλλὰ οὐτε μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ἀπέβηκε τὴν θλίψιν αὐτῶν. Διότι οἱ Μαθηταὶ Αὐτὸν ἐζήτουν ἀκόμῃ, καὶ τὴν συναναστροφὴν μὲ Αὐτὸν φροντίζων λοιπὸν δι' αὐτὴν τὴν ἐπιθυμίαν των, λέγει: «Οὐδὲ ἐγὼ ἀφῆσω ὑμᾶς ὁρφανοὺς ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς»²¹.

«Μὴ φοβηθῆτε», λέγει. «δὲν εἶπον διὰ στέλλω αὐ

16 ὡν. 15, 26.

17 Δηλαδὴ τὴν ἰσχὺν τῶν διατάξεων τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου, τὴν ὁσίαν συνετήρησεν ὁ Κύριος.

28 Ματθ. 28, 20.

19 «εἰπέ μοι». Ἡ πρότασις αὕτη ἡ συχνὰ παρεμβαλλομένη εἰς τὰς ἐρωτήσεις τὰς ρητορικὰς ὑπὸ τοῦ θείου ἱερέως, ἔχει ληφθῆ ἐκ τοῦ Δημοσθένους ὅστις ποιεῖται χρῆσιν τῆς ταύτης ἐκφράσεως. Π.χ. «Ἡ βούλησίς εἰπέ μοι, περὶ ὧντες πυθάνεσθε...» (Α' φιλ. 10).

20 «Ἄλλαν παρόλκον δῶσει».

21 Ἰωάν. 14, 17.

λοι Παράκλητον διὰ τὸν λόγον τοῦτο, δηλαδὴ ἐπεδὴ μέχρι τέλους ἀπομακρύνομαι ἀπὸ σᾶς δὲν εἶπον ὅτι «παρ' ὑμῶν μένει» διὰ τοῦτο, δηλαδὴ ἐπεδὴ δὲν πρόκειται νὰ σᾶς ἴδω πλέον διότι (μαζὶ μὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα) καὶ ἐγὼ δὲ ἴδω ἔρχομαι πρὸς σᾶς.

«Οὐκ ἀφῆσω ὑμᾶς ὁρφανοὺς». Διότι, ἐπειδὴ δταν ἦρχοσε νὰ ὁμιλῇ ἔλεγε, «Τεκνία»²², διὰ τοῦτο καὶ ἐδῶ λέγει. «Οὐκ ἀφῆσω ὑμᾶς ὁρφανοὺς»²³.

Β' Κατ' ἀρχὴν μὲν λοιπὸν ἔλεγεν ὅτι «ἤξετε, ὅπου ἐγὼ ὑπάγω»²⁴ καὶ ὅτι «ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Πατρὸς μου μὲναι πολλάί εἰσιν»²⁵, ἐδῶ δὲ, ἐπειδὴ ἦτο μακρὸς ὁ χρόνος ἐκεῖνος²⁶ δι. δὲ, τὸ Πνεῦμα. Ἀλλὰ, ἐπειδὴ, ἐφ' ὅσον δὲν ἐγνωρίζον τί τέλος πάντων ἐσθίμηνεν ὁ λόγος αὐτός δὲν ἡσθάνοντο ἀρκετὴν παρηγορίαν, «Οὐκ ἀφῆσω ὑμᾶς ὁρφανοὺς», λέγει. δι. αὐτὸ τοῦτο κυρίως ἐζήτουν.

Ἀλλὰ ἐπεδὴ τὸ «ἐρχομαι, πρὸς ὑμᾶς» ἦτο φράσις ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος δηλοῖ ἐμφάνισιν, διὰ νὰ μὴ ἐπὶ ζήτουν τὰ νὰ ἐμφάνισιν ὁμοίαν μὲ τὴν προηγουμένην παρατήρει, πῶς δὲν ὁμιλήσῃ μὲν σαφῶς περὶ τοῦτο, ἀλλὰ ἔκαμιν ὑπαινυγμὸν διότι, ὅταν εἶπεν «Ἐτ μὲρόν, καὶ ὁ κόσμος οὐ θεωρεῖ με»²⁷ προσέθεσεν: «Ὑμεῖς θεωρεῖτε με»²⁸ ὡς νὰ ἔλεγεν: «Ἐρχομαι μὲν πρὸς σᾶς ὅχι ὁμοῦ κατ' ὁμοῖον τρόπον, κατ' ὅν ἦλθον καὶ προῆγοι μὲνως συναναστρεφόμενος μὲ σᾶς πάντοτε καὶ θημερινῶς».

Καὶ δὲ νὰ μὴ λέγουν: «Πῶς λοιπὸν εἴπες εἰς τοὺς ἰουδαίους. «Ἀπ' ἄρτι οὐκ ὕμνεσθέ με»²⁹, ἐξομολογεῖ τὴν φαινόμενὴν ἀντίθεσιν, ἀφοῦ εἶπε. «πρὸς ὑμᾶς» μόνους διότι, καὶ τὸ Πνεῦμα ταύτης φύσεως³⁰ εἶναι

22 ὡν. 13, 33.

23 Δηλ. ὁ Κύριος χρησιμοποιεῖ ἐκφράσεις οἰκογενειακῶν σχέσεων.

24 Ἰωάν. 14, 3.

25 ὡν. 14, 4.

26 Δηλ. ὁ μέχρι τῆς πραγματοποιήσεως τῶν λόγων ταύτων.

27 ὡν. 14, 19.

28 Ἰωάν. 14, 19.

29 Ἰωάν. 18, 10.

30 Δηλαδὴ νὰ μὴ ἐμφανέσθαι εἰς ὅλας τοὺς ἀνθρώπους.

«Ὅτι ἐγὼ ζῶ καὶ ὑμεῖς ζήσεσθε»³¹. Δὲν χωρίζει θεθαίως ἡμᾶς ὁ Στταυρὸς μέχρι τέλους, παρὰ μόνον ἐν μικρὸν διάστημα καλύπτει. ἔμε. Εἰς ἐμὲ δὲ φαίνεται ὅτι ζῶν ἄννοει ὅχι μόνον τὴν παρούσαν, ἀλλὰ καὶ τὴν μέλλουσαν.

«Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοί, καὶ ἐγὼ ἐν ὑμῖν»³². Οἱ λόγοι οὗτοι ὡς πρὸς μὲν τὸν Πατέρα ἀναφέρονται εἰς τὴν οὐσίαν, ὡς πρὸς δὲ τοὺς Μαθητὰς εἰς τὴν δυνάμειν καὶ εἰς τὴν ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ θεοθεσίαν.

Καὶ πῶς δικαιολογεῖται³³ τοῦτο: εἰπέ μου, δύναιται νὰ εἴπῃ τις πῶς λοιπὸν δικαιολογεῖται ἡ ἀντιθεσις; διότι εἶναι μεγάλη καὶ λίαν ἀπερος ἡ ἀπόστασις μεταξύ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν μαθητῶν· ἐάν δὲ χρησιμαποιοῦνται οἱ αὐτοὶ λόγοι³⁴, νὰ μὴ ἀπορήσῃς· διότι πληθεύει ἡ γραφὴ πολλὰς τὰς αὐτὰς ἐκφράσεις καὶ ὅποια λέγονται ἐπὶ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων, νὰ μὴ τὰς χρησιμοποιοῖ μετὰ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν· διότι καὶ θεοὶ λεγόμεθα³⁵ καὶ υἱοὶ Θεοῦ³⁶, καὶ ἐκείνη ἐκφράσις ἀναφερομένη εἰς ἡμᾶς καὶ εἰς τὸν Θεὸν δὲν ἔχει τὴν αὐτὴν ἔννοιαν καὶ εἰκὼν λέγεται ὁ Υἱὸς³⁷ καὶ δόξα³⁸ καὶ ἡμεῖς λαμβάνομεν αὐτὰς τὰς ὀνομασίας· ἀλλὰ μεγάλη εἶναι ἡ ἀπόστασις, (ἡ διαφορὰ).

Καὶ πάλιν, «Ὑμεῖς δὲ Χριστοῦ, Χριστὸς δὲ Θεοῦ»³⁹, ἀλλὰ δὲν ὑφίσταται ὁμοία σχέσις τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ἡμῶν πρὸς τὸν Χριστόν.

31 Ἰωάν. 14, 19

32 Ἰωάν. 14, 20.

33 «Καὶ πῶς ἔχει λόγον»· Ἡ συχνὰ χρησιμοποιομένη ὑπὸ τοῦ κερὸ Χρυσοστόμου ἐκφράσις «ἔχει λόγον» πιθανὸν ἐληφθῇ ἐκ τοῦ Πλάτωνος π.χ. «Ἄλλ' ἵσως ἔχει τινὰ λόγον» Πλ. Φαῖδων Β, «Τὸ νῦν μὴ ἀναγκαστὶν τοὺς φρονιμωτάτους ἐκ τούτης τῆς θεραπείας ἀποδοῦναι, ἐν τῇ ἐπιστάσει αὐτῶν οἴπερ ἄριστοι εἰσι τῶν δυνάτων ἐπιστάται, θεοὶ οὐκ ἔχει λόγον» (Πλ. Φαῖδων Γ)

34 «Ὁ ἐν Ἰωάν. 14, 20

35 Α' Κορινθ. 8, 6

36 Γαλ. 3, 26

37 Κολοσ. 1, 13

38 Α' Κορινθ. 11, 7

39 Α' Κορινθ. 5, 23

Τί σημαίνει δὲ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον λέγει: «Ὅταν ἀναστῶν, λέγε, θὰ γνωρίσετε ὅτι δὲν ἔχω ἀποχωρισθῇ ἀπὸ τοῦ Πατέρα, ἀλλὰ ἔχω τὴν αὐτὴν δύναμιν καὶ ὅτι με σὺς εἶμαι συνεχῶς, δεδομένου ὅτι τὰ πράγματα θὰ διακηρύττουν τὴν θεοθεσίαν πρὸς σᾶς, ἡ ὁποία παρέχεται ἐκ μέρους μου, οἱ ἐχθροὶ θὰ καταβάλλονται, σὺς θὰ ἐμιλῆτε θαρραλέως, τὰ κακὰ θὰ φεύγουν»⁴⁰, τὸ κήρυγμα θὰ ἀκμάζῃ καθημερινῶς, οἱ οὐκ ὑποχωροῦν καὶ θὰ ὑποτάσσονται εἰς τὸν λόγον τῆς εὐσεβείας.

«Καθὼς ἀπέστειλέ με, καὶ γὰρ ἀπέστειλα ὑμᾶς»⁴¹. Ἐλέπετε ὅτι οὔτε ἐδῶ δὲν ἔχει τὴν αὐτὴν σημασίαν ἡ λέξις. Διότι ἐάν θεσθῶμεν τὴν αὐτὴν λέξιν μετὰ τὴν αὐτὴν σημασίαν καὶ ἐπὶ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπὶ τῶν Μαθητῶν, οὐδόλως θὰ διαφέρουν οἱ Ἀπόστολοι ἀπὸ τὸν Χριστόν.

Διὰ τὴν λέγει δέ: «Τότε γνώσεσθε»; Διότι τότε⁴² εἰδὼν Αὐτὸν νὰ ἔχη ἀναστήθῃ καὶ νὰ συναναστρέφεται μετὰ αὐτοὺς, τότε ἐγνώρισαν τὴν ὁρθὴν πίστιν διότι ἦτο μεγάλη ἡ δύναμις τοῦ Πνεύματος ἡ ὁποία κατ' ὅλα ἐξεπαίδειεν Αὐτούς.

«Ὁ ἔχων μου τὰς ἐντολάς, καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκείνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με»⁴³· διότι δὲν ἀρκεῖ μόνον τὸ νὰ ἔχωμεν τὰς ἐντολάς, ἀλλὰ καὶ νὰ τηρῶμεν αὐτάς μετὰ ἐπιμέλειαν. Διὰ τὴν λέγει, δὲ πολλὰς εἰς αὐτοὺς τὸν αὐτὸν λόγον: (π.χ. «Εἰάν ἀγαπᾷτε με τὰς ἐντολάς μου τηρήσατε», καὶ «Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτάς» καὶ «Εἰάν τις μου ἀκούσῃ τὸν λόγον, καὶ τηρήσῃ αὐτόν, ἐκείνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με ὁ μὴ ἀκούων μου τοὺς λόγους, οὐκ ἀγαπᾷ με»⁴⁴).

Νομίζω ὅτι ὁ Κύριος κάμνει ὑπαινυγμὸν περὶ τῆς θλιψέως αὐτῶν διότι ἀπὸ πολλὰ ἐδίδαξαν εἰς αὐτοὺς περὶ θανάτου, λέγων «Ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν

40 «Ἐκ μέσου γνωμένον». Κατὰ τὴν κοινὴν ἐκφράσιν «φύγουν ἀπὸ τῆς μέσης».

41 Ἰωάν. 20, 21

42 Ἀπλ. κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

43 Ἰωάν. 14, 21

44 Ἰωάν. 14, 23-24

τῷ κόσμῳ τούτῳ, εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτὴν»⁴⁵, καὶ «ἐάν μή τις λάβῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθήσῃ μοι, οὐκ ἔστι μοι ἄξιός»⁴⁶, πρόκειται δὲ καὶ ἄλλα περισσότερα νὰ εἴπῃ, ψέγων τοὺς μαθητὰς λέγει· «Νομίζετε σεῖς ὅτι ἕνεκα ἀγάπης ὑποφέρετε ἐκ λύπης. Τὸ νὰ μὴ λυπηθῆτε θεσπάζω θά ᾔτο χαρακτηριστικὸν τῆς ἀγάπης» (ἐπειδὴ θέλει δὲ τοῦτο τὸ ἐπιχείρημα καθ' ὁλοκληρίαν νὰ στηρίξῃ, προχωρῶν εἰς τὸν λόγον τοῦ τὸν σχετικόν, ἐπαναλαμβάνων αὐτὸ κλεῖε, τοῦτον δηλαδὴ λέγει· «Εἰ ἠγαπατέ με, ἐχάρητε ἂν, ὅτι πρὸς τὸν Πατέρα μου πορεύομαι»⁴⁷) ὁ δὲ τὴν λόγῳ θελήσας ὑποφέρετε ἐκ λύπης τὸ νὰ λαμβάνετε δὲ τοιαύτην στέαν ἀπέναντι τοῦ θανάτου δὲν εἶναι γνώρισμα ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἐνθυμοῦνται τὰς ἐντολάς μου· διότι ἐπρεπε σεῖς νὰ σταυρωθῆτε»⁴⁸, ἴδαν πρῶτα μὲ ἠγαπατέ· διότι καὶ ὁ λόγος μου σιμβούλευε νὰ μὴ φοβείσθε ἐκείνους, οἱ ὅποιοι θανατώνουν τὸ σῶμα»⁴⁹. Τοὺς ἀνθρώπους τοῦ χαρακτηρισμοῦ τούτου καὶ ὁ Πατὴρ ἀγαπᾷ, καὶ ἐγὼ ἀγαπᾷ.

«Καὶ ἐμφανίσαι αὐτοῖς ἑμαυτὸν»⁵⁰. Κατόπιν ὁ Ἰούδας λέγει· «καὶ τί, ὅτι ἡμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν σεαυτὸν»⁵¹.

γ. Παρατηρεῖς ὅτι, ὑπὸ τῆς θελήσεως ἔχει συνθλῶθῃ ἡ ψυχὴ αὐτῶν, ὁ δὲ ὁ Ἰούδας συνεκνήθη καὶ ἔταρσθη, καὶ ἐνόμισεν ὅτι ὅπως τοὺς νεκροὺς τοὺς βλέπομεν εἰς δυσέρου, οὕτω καὶ ὁ Κύριος ἐπρόκειτο νὰ ἐμφανίζετο εἰς αὐτοὺς. Διὰ γὰρ μὴ σχηματίζουσιν λογικὴν τὴν γνώμην ταύτην ἄκουσε τί λέγει· «Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἐλευσόμεθα πρὸς αὐτόν, καὶ μόνῃ παρ' αὐ-

45. Ἰωάν. 12, 26

46. Ματθ. 10, 38

47. Ἰωάν. 14, 23

48. Ματθ. 10, 24

49. Ματθ. 10, 28

50. Ἰωάν. 14, 21

51. Ὁ Εὐαγγελιστὴς ἐνταῦθα διευκρινίζει περ' ταύτου, λέγων

«οὐχ ὁ Ἰουδαῖος» (Ἰωάν. 14, 22)

52. Ἰωάν. 14, 22

τῷ ποιήσομεν»⁵². σχεδὸν τοῦτο λέγει, «Ὡς περ ὁ Πατὴρ ἐμφανίζει ἑαυτὸν, οὕτω καὶ ἐγὼ».

Ὅχι μόνον δὲ διὰ τῶν λόγων τούτων, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς φράσεως· «μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν» ἐξηλείψε τὴν γνώμην αὐτῶν (περὶ ἐμφανίσεως αὐτοῦ εἰς ὄνειρα) αὐτὴ δὲ ἡ φράσις δὲν εἶναι χαρακτηριστικὴ ὁνείρων.

Σὺ δὲ παρατήρησε ὅτι, ὁ μαθητὴς καὶ θεωρεῖται καὶ δὲν τολμᾷ νὰ εἴπῃ καθαρὰ ἐκεῖνο, τὸ ὅποῖον ἐπεθύμει νὰ εἴπῃ ὁ δὲ δὲν εἶπεν· «Ἀλλοίμονον εἰς ἡμᾶς, ἀπὸ ἀποθνήσκουσιν, καὶ πρόκειται νὰ παρουσιάζεσθαι εἰς ἡμᾶς, καθ' ὅν τρόπον παρουσιάζονται ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἔχουν ἀποθάνειν» δὲν ὤμνησεν ὁ Ἰούδας κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀλλὰ εἶπε· «Τί ἔστιν, ὅτι ἡμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν σεαυτὸν, καὶ οὐχὶ τῷ κόσμῳ»;

Λέγει λοιπὸν ὁ Κύριος· «ἡμᾶς ἀποδέχομαι, ὅτι ὁ μὲν τὴν ἐντολήν μου τηρεῖτε» δηλαδὴ διὰ νὰ μὴ νομίσουν οἱ μαθηταί, θάλλοντες αὐτὸν κατόπιν, ὅτι εἶναι φάντασμα, διὰ τοῦτο προλέγει αὐτὰ. Καὶ διὰ νὰ μὴ νομίσουν ὅτι θὰ παρουσιασθῇ εἰς αὐτοὺς, καθ' ὅν τρόπον ἀνέφερα, διὰ τοῦτο λέγει καὶ τὴν αἰτίαν δηλαδὴ λέγει· «Ἐπειδὴ τηρεῖτε τὰς ἐντολάς μου, καὶ τὸ Πνεῦμα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον πρόκειται νὰ παρουσιασθῇ εἰς σᾶς (δηλαδὴ καθ' ὅν τρόπον Ἐγὼ)».

Ἐάν δὲ, ἐνῷ τὸσον χρόνον συναναστρεφόμενοι μετ' αὐτοῦ οἱ Μαθηταί, ἀκόμῃ δὲν ὑπομένουν τὴν ἐμφάνειν τοῦ ἐκείνου, μᾶλλον δὲ οὕτε κατανοοῦν αὐτήν, τί θὰ ἔπασχον, ἐάν ἐνεφανίζετο ὁ Κύριος εἰς αὐτοὺς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Διὰ τοῦτο καὶ τρώγει μετ' αὐτῶν, διὰ νὰ μὴ θεωρηθῇ φάντασμα ὅτι ἐάν ἐπὶ τῶν ὕδατων ἦσαν εἶδον αὐτὸν ἐσχημάτισαι αὐτὴν τὴν γνώμην⁵³, ἂν καὶ παρουσιάζετο ὅπῃ τὴν αὐτὴν μορφήν, καὶ πρὸ ὀλίγου χρόνου εἴχεν ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ αὐτοῦ ποιανὴν γνώμην θὰ ἐσχημάτιζον, ἐάν θεοβιάς ἐβλεπον αὐτὸν ἀμέσως μετὰ τὴν Ἀνάστασιν αὐτοῦ τὸν ὅποιον

53. Ἰωάν. 4, 23

54. Ματθ. 4, 23 καὶ Μάρκ. 8, 40.

είχον ἴδε, νὰ κρατῆται καὶ νὰ εἶναι ἀσπαργασσάμενος,

Διὰ τοῦτο συνεχῶς λέγει, εἰς αὐτοὺς ὅτι θὰ παρουσιασθῇ, καὶ δικτὶ θὰ παρουσιασθῇ, καὶ πῶς θὰ παρουσιασθῇ δὲ νὰ μὴ ἐκλάθουν Αὐτὸν ὡς φάντασμα.

«Ὁ μὴ ἀγαπῶν με τοὺς λόγους μου οὐ τηρεῖ. Καὶ ὁ λόγος, ὃν ἠκούσατε οὐκ ἔστιν ἐμὸς, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με»⁵⁵ Ὡστε ὅχι μόνον ἐμὲ δὲν ἀγαπᾷ, ἀλλὰ οὐτε τὸν Πατέρα, ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν ἀκούει τοὺς λόγους μου· διότι, ἐάν τοῦτο εἶναι, ἀπόδεξις ἀνάγκης, δηλαδὴ τὸ νὰ ἀκούῃ κανεὶς τὰς ἐντολάς, αἱ ἐντολαὶ δὲ εἶναι τοῦ Πατρὸς τότε ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀκούει αὐτάς, ὅχι μόνον τὸν Υἱόν, ἀλλὰ καὶ τὸν Πατέρα ἀγαπᾷ. Ἀλλὰ πῶς ὁ λόγος εἶναι ἰδικὸς Του, (Υἱὲ Θεοῦ), καὶ ὅχι ἰδικὸς Σου; Τοῦτο σημαίνει: «εἴ ποτε δὲν λέγω ἐξ ἑνὸς πρὸς τὸν Πατέρα, οὐτε τίποτε ἕλλο ἰδικόν μου ἀντίθετον πρὸς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον πρεσβεύει Ἐκεῖνος».

«Ταῦτα ἐλάλησα ὑμῖν, παρ' ὧν μὲνων»⁵⁶ Ἐπειδὴ δὲ αὐτὰς τὰ ὅποια εἶπεν ἦσαν ἀσαφῆ, καὶ ἄλλα μὲν δὲν τὰ κατενόουν, διὰ τὰ περισσότερα δὲ εἶχον καὶ ἀμφιβολίας διὰ τὸ νὰ μὴ ταράσσωνται πάλιν οὕτε νὰ ἐρωτοῦν. «Ποίας ἐντολάς,» ἀπηλλάξεν τοὺς Μιθῆτας ἀπὸ τῆς ἀγωνίας αὐτῆς. ἀποῦ εἶπεν· «Ὁ δὲ Παράκλητος ὃν πέμψει ὁ Πατὴρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει.»⁵⁷ «Ἰσως αὐτά, τὰ ὅποια ἐλέγχθησαν εἰς σὰς πόρτα νὰ εἶναι ἀσαφῆ» ἀλλὰ σαφὲς διδάσκαλος τούτων εἶναι Ἐκεῖνος (ὁ Παράκλητος).

Τὸ δὲ «παρ' ὧν μὲνω» εἶναι ὀπτανιγμός, ὅτι Αὐτὸς (ὁ Ἰησοῦς) θὰ ἀπέλθῃ. Ἐπειτα, διὰ τὸ νὰ μὴ λυπῶνται λέγει, ὅτι, ἐφ' ὅσον μένει πλησίον αὐτῶν, καὶ τὸ Πνεῦμα δὲν ἔρχεται, τίποτε σκουδαῖον οὐτε δυνάμει δὲν θὰ δινηθοῖν νὰ κατανοήσουν. Αὐτὰ δὲ λέγει, θέλων νὰ προπαρασκευάσῃ αὐτοὺς νὰ ὑπομείνουν μὲ γενναϊότητα τὴν ἀναχώρησιν Αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον αὐτῇ θὰ καταστῇ αἰτία μεγάλων ἀγαθῶν δι' αὐτοὺς.

⁵⁵ Ἰωάν. 14, 24.

⁵⁶ Ἰωάν. 14, 26.

⁵⁷ Ἰωάν. 14, 26.

Συνεχῶς δὲ δινοιάζει «Παράκλητον»⁵⁸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα λόγῳ τῶν θλίψεων, αἱ ὁποῖαι κατεῖχον τότε αὐτοὺς Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ αὐτὰ ὅταν ἤκουον οἱ Μαθηταὶ ἐταράσσοντο, ἀναλογιζόμενοι τὰς ἐνοχλήσεις, τοὺς πολέμους, τὴν ἀναχώρησιν Αὐτοῦ, παρατρεῖ πῶς ὁ Κύριος καθυπαυχάζει αὐτοὺς λέγων. «Εἰρήνην ἀφήμω ὑμῖν»⁵⁹ σχεδὸν λέγει. «Τι θλάττεσθε ἀπὸ τὴν ταραχῇ τοῦ κόσμου, ἐφ' ὅσον ἀπέναντί μου τηρεῖτε εἰρήνην, διότι ἡ ἐν λόγῳ εἰρήνη δὲν εἶναι, ὅπως ἡ εἰρήνη τοῦ κόσμου· διότι ἡ μὲν ἐξώθεν προερχομένη εἰρήνη, καὶ διὰ κακῶν συνάπτεται παλλάκης καὶ ἀνοφελῆς εἶναι, καὶ τοὺς ἔχοντας αὐτὴν οὐδὲως ὠφελεῖ, ἐγὼ δὲ παρέχω τοιαύτην εἰρήνην, ὥστε μεταξὺ σας νὰ εἰρηνεύετε, πράγμα τὸ ὁποῖον σὰς καθιστᾷ ἰσχυροτέρους».

Ἀλλ' ἐπειδὴ εἶπε πάλιν· «Ἀφήμω», τὸ ὁποῖον ἦτο λόγος ἀνθρώπων, ὁ ὁποῖος ἀναχωρεῖ, καὶ ἦτο ἀρκετὸς ὁ λόγος αὐτὸς νὰ ταράξῃ τοὺς Μαθητάς, διὰ τοῦτο ὁ Κύριος λέγει πάλιν. «Μὴ ταρασσέσθε ὑμῶν ἢ καρδίας, μηδὲ διωλιιάτων»⁶⁰. Βλέπετε ὅτι ἐταράσσοντο ἀφ' ἐνὸς μὲν ἕνεκα φιλοστοργίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἕνεκα δουλίας.

Ἐκκοῦσατε ὅτι, ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, ὅτι, ὑπάγω πρὸς τὸν Πατέρα, καὶ ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. Εἰ ἀγαπᾶτέ με, ἐχάρητε ἂν ὅτι, πορεύομαι πρὸς τὸν Πατέρα, ὅτι ὁ Πατὴρ μείζων μου ἔστι·⁶¹ Καὶ ποῖαν χαρὰν ἐπαρκεῖται τοῦτο νὰ φέρῃ εἰς αὐτοὺς ποῖαν παρηγορίαν;

Δ' Τ σημαίνει λοιπὸν αὐτὸ, τὸ ὁποῖον ἐλέγχθη, Δὲν ἐγνωρίζον ἀκόμη περὶ τῆς Ἀναστάσεως, οὐτε εἶχον περὶ τοῦ Κυρίου τὴν γνώμην, τὴν ὁποῖαν ἔπρεπε νὰ ἔχουν· (ὅτι, πῶς ἦτο δυνατόν αὐτὸ δι' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι οὐτε ὅτι, θὰ ἀναστήθῃ δὲν ἐγνωρίζον;) ἐνὸς μίζον δὲ ὅτι ὁ Πατὴρ εἶναι μέγας. Λέγει λοιπὸν· «έ».

⁵⁸ Παράκλητος ἐκ τοῦ «παράκλησις» ὅπερ εἰς τὴν προκειμένην περιπτώσιν σημαίνει «παραμυθεῖσθαι παρηγορεῖν» ἀπομεινῶς Παράκλητος = Παρηγορέας.

⁵⁹ Ἰωάν. 14, 27.

⁶⁰ Ἰωάν. 14, 27.

⁶¹ Ἰωάν. 14, 28.

ὅν καὶ δι' ἐμὲ φοβεῖσθε, μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι δὲν δύναμαι ἐγὼ νὰ προστατεύσω τὸν ἑαυτὸν μου, οὔτε ἔχετε τὴν πεποίθησιν ὅτι μετὰ τὴν σταύρωσιν πάλιν θὰ σῶς ἴδω ἐν τοῖσις, ἐφ' ὅσον ἠκούσατε ὅτι ἀπέρχομαι πρὸς τὸν Πατέρα, ἔπρεπε τοῦ λοιποῦ νὰ χαρῆτε διότι θὰ μεταβῶ πρὸς Ἀνώτερον καὶ Δυναμένον· νὰ ἔξαλείψῃ ὅλα τὰ κακά».

«Ὑμεῖς ἠκούσατε, ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν» Δ.απ. ἔχει προσθέσει αὐτοῦς τοὺς λόγους· Διότι τόσον μεγάλην πεποίθησιν ἔχω, λέγει, ὅ· ἐκείνας τὰ ὅποια συμβαίνουν, ὥστε καὶ νὰ προείπω αὐτὰ διὰ τοῦτο δὲν φοβοῦμαι. Τοῦτον τὸν λόγον λοιπὸν καὶ διὰ τὸ μέλλον· «εἶπον ὑμῖν πρὶν γενέσθαι, ἵνα, ὅταν γένηται, πιστεύσητε ὅτι ἐγὼ εἶπα»⁶² ὥς νὰ εἴπῃ· «Μήπως ἐγνωρίζετε αὐτὰ ὅσα ἐγὼ δὲν νὰ εἴλεγον, ἀλλὰ ὅταν θὰ εἴλεγον, ἂν δὲν εἶχον πεποίθησιν ὅτι θὰ πραγματοποιηθῶν».

Εἶπες ὅτι ὁ λόγος οὗτος προσαρμόζεται εἰς τὴν νοητικὴν ικανότητά αὐτῶν⁶³, διότι καὶ, ὅταν λέγῃ, «Δοκεῖτε ὅτι οὐ δύναμαι παρακαλέσαι τὸν Πατέρα, καὶ

62 Ἰωάν. 14. 29

63 «Εἶπες, συγκαταβάσας τὸν λόγον οὗτο· «Ὁ θεὸς Ἰσχυρὸς χρησιμοποίησεν ἡμῶν ἀφ' ἑαυτῶν, ὅταν θέλῃ νὰ τὸν ἐπὶ ὃν Κύριος χρησιμοποίησεν ἀλλὰ συμπεριφέρει πρὸς τὸ μέτρον τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας διὰ τὸν ὅτι οὐκ ὀφείλει νὰ εἴπῃ. Αὐτὰ δὲν θὰ ἴσαν κατανόησις ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· ἂν χρησιμοποίησεν ἐκφράσεις ἀνάλογον πρὸς τὸ ὅπως αὐτῶν· Τούτο μαρτυρεῖ καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος γράφων ἐκ ἐπ' αὐτῶν τοῖς τὰ εἶπες· «Οἷσα ἄνθρωποι ἐν Χριστῷ πρὸς ἐμὴν δοκίμασάν με ἀρνηθέντες τὸν τοιοῦτον λόγον τῶν οὐρανῶν. Καὶ οἷσα τῶν τοιοῦτων ἀνθρώπων ὅτι ἠρπάγη εἰς τὸν παράδεισον καὶ ἤκουσαν ὁρᾶν ῥήματα ἃ οὐκ ἔστιν ἀνθρώπων λαλῆσαι» (Β' Κορινθ. 12, 2-4).

Καὶ ὁ ἀρχαῖος ἐπίσκοπος διὰ τοῦτο θεοῦ τῶν ὅτι δὲν χρησιμοποίησεν τὰς αὐτὰς ἐκφράσεις μετὰ τοῦ ἀνθρώπου, οὕτως ὁ Ὁ ἄριστος λέγει περὶ τοῦ Σκευεύου ποταμοῦ.

«Ὁν πρὸς τὸν καλῶς θείον ἀνδρὲς δὲ Σκευεύου ποταμοῦ (Γ' Οὐ. 14, 76)· Περὶ δὲ ἀνδρὸς οἷσους ἀρνηθέντες ὁρᾶν τὸν τοιοῦτον λόγον λέγει· «Καὶ δὲ κληρονομήσας θεοῦ, ἀνδρὲς δὲ κομιθέντες» (Οὐ. 14, 28). Δηλαδὴ ἀρνηθέντες οἱ ἀρχαῖοι, ὅτι ὁ θεὸς χρησιμοποίησεν τὰς ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἐκφράσεις ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων. (Δὴλον γὰρ ὅτι εἰ νὰ ἦσαν αὐτὰ κακοῦ ἀνθρώπου ἀρνηθέντες, ὅτι ὅτι εἴς τὸν ἐνέμετα Πλάτ' Κριτύλος 381 D).

παραστήσει μοι δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων»⁶⁴, ὁμιλεῖ σύμφωνα μετὰ τὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι τῶν ἀκούοντων· ὅτι οὔτε ἐκεῖνο δύναται νὰ εἴπῃ τις, καὶ ἂν ἀκόμη εἶναι λίαν παράφρων, ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ βοηθήσῃ τὸν ἑαυτὸν Του, ἀλλὰ εἶχαν ἀνάγκην ἀγγέλων, ἐπειδὴ ὅμως οἱ Μαθηταὶ εἶχον γνώμην περὶ αὐτοῦ ὡς ἀνθρώπου, διὰ τοῦτο λέγει· «Δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων» καὶ ὅπως βέβαια ἀπλῶς μίαν ἐρώτησιν ἀπετύθη πρὸς τοὺς Ρωμαίους καὶ τοὺς ὑπηρέτας, καὶ ἔρραψεν αὐτοὺς πρὸς τὰ ὅπια⁶⁵.

Ἐάν δὲ λέγῃ κανεὶς ὅτι εἶναι μεγαλύτερος ὁ Πατήρ, ὡς πρὸς τὸ ὅτι ἀποτελεῖ τὴν γέννησιν προσελούσας τοῦ Υἱοῦ, οὔτε εἰς τοῦτο ἐκφράζομεν ἀντίθετον γνώμην⁶⁶. Ἀλλ' ὅμως τοῦτο δὲν κάμνει τὸν Υἱὸν νὰ εἶναι ὅλης οὐσίας, Ἐκεῖνο δὲ, τὸ ὅποσον λέγει ὁ Κύριος, σημαίνει τοῦτο περίπτου· «Ἐφ' ὅσον εἶμαι ἐδῶ, εἶναι εὐλογον νὰ νομίζετε σεις ὅτι κινδυνεύομεν, ἂν δὲ ἀπέλθω ἐκεῖ, νὰ ἔχετε τὴν πεποίθησιν ὅτι ἐξοικισμέθα ἐν ἀσφαλείᾳ» διότι οὐδεὶς θὰ δυνηθῇ νὰ ὑπερισχύσῃ Ἐκεῖνον (δηλαδὴ τοῦ Θεοῦ)· ὅλα δὲ οἱ λόγοι οὗτοι ἐλέγοντο προσαρμόζομενοι εἰς τὴν ἀδυναμίαν τῶν μαθητῶν· διότι καὶ ἐγὼ μὲν ἔχω θάρρος καὶ δὲν ὑπολογίζω τὸν θάνατον·

Διὰ τοῦτο θεοβαίως εἶπε· «Ταῦτα εἶπον ὑμῖν, πρὶν γενέσθαι»· «Ἐπειδὴ δὲ», λέγει, «ἀκόμη δὲν δύνασθε νὰ κατανοήσῃτε τὸν λόγον περὶ αὐτῶν, διὰ τοῦτο σῶς λέγω παρηγορητικούς λόγους ἀναφέρων τὸν Πατέρα, διὰ τὸν ὅποσον λέγετε ὅτι εἶναι μέγας».

64 Ματθ. 26. 53

65 Ἰωάν. 18. 9.

66 «Ὑμῖν αὐτῶν τὴν ἐννοiam μόνον δύναται ὁ Πατήρ νὰ ἀναμνησθῇ· οὐκ ἔστιν ὅτι μὲν ὑμῶν τὴν ἐννοiam ἀλλὰ πρᾶτος ὡς οὐδεὶς ἄλλος περὶ τῶν ὅτι εἶναι ὅπως μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ἀλλὰ μόνον πρᾶτος· Αὐτὸ εἶναι ἡ γνάμην τοῦ Χριστοῦ· (Ὑπομνήματα ἀποστολικὰ ἐν τῇ Παρρησίᾳ καὶ Μ. ΟΝΕ Ρ. Ο. Τ. 50 σελ. 408. Ἀπομνημόνευμα τῆς ἐκκλησίας (α) Ἀπομνημόνευμα ὡς ἐκεῖ· «ΕΑ SO. LUM RAT ONE POTEST PATER MA OR DI CI MO NON PROPRIE MAIOR SED PR OR UT QUIVIS PATER NON EST NATURA MA OR FILIO SUO SED PRIOR TANTUM FA EST MENS CHRYSOSTOMI»)· Τὸ πρότερον ἐννοεῖται δὲν λέγεται ἀπὸ ἀνάγκης χρόνου.

Ἀφοῦ λοιπὸν παρηγόρησεν αὐτοὺς, λέγει, πάλιν λόγους προκαλοῦντας λύπῃν· «Οὐκέτι λαλήσω μεθ' ὑμῶν»⁶⁷. Διὰ ποίον λόγον; «Ἐρχεται γὰρ ὁ τοῦ κόσμου τοῦτου ἄρχων, καὶ ἐν εἰμὶ ἔχει, οὐδέν»⁶⁸. Ἀποκαλεῖ δὲ ἄρχοντα τοῦ κόσμου τὸν διάβολον, δυνατίζων αὐτῷ καὶ τοὺς πονηροὺς ἀνθρώπους· δὲν ἐξουσιάζει δηλαδὴ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, διότι. ἢ· αὐτὰ τὰ ἀνέτρεπε καὶ θά τὰ κατέρριπτε· ἐξουσίᾳ δὲ αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι παρὰ τοῦτον εἰς αὐτὸν τοὺς ἑαυτοὺς τῶν. Διὰ τοῦτο δυνατίζε, αὐτὸν καὶ ἄρχοντα τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου⁶⁹, σκότους ἐδῶ πάλιν ἀποκαλῶν τὰς πονηρὰς πράξεις.

Τί λοιπὸν, ὁ διάβολος Σὲ θανατώνει, Οὐδὲλως⁷⁰· διότι δὲν ἔχει οὐδεμίαν ἐξουσίαν ἐπ' ἐμοῦ. Πῶς λοιπὸν Σὲ θανατώνουν; Διότι τὸ θέλω, καὶ διὰ τὴν γνώρισιν ὁ κόσμος ὅτι ἀγαπῶ τὸν Πατέρα· διότι, ἐνδὲν εἰμαι ὁπλόλογος διὰ θάνατον, λέγει, οὕτε ὀφείλω εἰς Ἐκείνον, ἐν τούτοις διὰ τῆς ἀγάπῃς ἀπέναντι τοῦ Πατρὸς ὑπομένω τὸν θάνατον.

Τοῦτο δὲ λέγει, διὰ τὴν ἀναπαύσιν πάλιν τὴν ψυχὴν τῶν μαθητῶν καὶ διὰ τὴν μάθουσι ὅτι ὅχι παρὰ τῆς θέλησίν Του, ἀλλὰ μετὰ τὴν θέλησίν Του ἔρχεται πρὸς τὸ σταυρικὸν πάθος, καὶ περιφρονῶν τὸν διάβολον.

Διότι δὲν ἦτο ἀρκετὸν νὰ εἴπῃ ὅτι «ἐμὲ μὲν χρόνιον μεθ' ὑμῶν εἰμι»⁷¹, ἀλλὰ συνεχῶς ἐπαναλαμβάνει. τοῦτο, τὸ ὁποῖον προέβλεπε· λύπην, εὐλόγως, μέχρις ὅτου καταστήσῃ αὐτὸ παραδεκτὸν ἐκ μέρους τῶν Μαθητῶν, ἀφοῦ παρεμβάλλει εἰς τοῦτο καὶ τὰ ἀγαθὰ. Διὰ τοῦτο ἔκτοτε λέγει· «Υπάγω καὶ ἔρχομαι» καὶ ὅτι «ἔτι εἰμὶ ἐγώ, ἵνα καὶ ὑμεῖς ἦτε»⁷², καὶ τοῦ δύνασθαι μοι νῦν ἀκο-

67 ἰωάν. 14. 30.

68 ἰωάν. 14. 30.

69 Ἐφεσ. 6. 12.

70 «Ἦ οὐκ ὁ διάβολος Σὲ ἀναφέρει οὐδὲ μὲν»· Τύπος ἐρωτήσεως· κριτικῶς ληθεῖται ὅτι τὸν Πλάτωνος διελόγων (Πρβλ. ΠΛ. Κριτ. 9. 10, 12· Φαιδρ. 9. 10. 16. 21, 28. 29, Κριτύλος 429a, κ.ά.)

71 ἰωάν. 7. 38.

72 ἰωάν. 4. 3.

λουθῆσαι, ἀκολουθήσατε δὲ ὑπερῶν⁷³ καὶ πρὸς τὸν Πατέρα πορευομένους, καὶ «ὁ Πατὴρ μείζων μου ἔστιν», καὶ «πρὶν γενέσθαι εἰρήκα ὑμῖν», καὶ ὅτι. οὐκ ὅπ' ἀνάγκης ταῦτα πάσχω, ἀλλὰ δι' ἀγάπην τοῦ Πατρὸς, ὅστε νὰ ἐννοήσουν οἱ Μαθηταὶ ὅτι τὸ συμβαίνον δὲν εἶναι ἐλπίον, οὐτε προέβλεπε θλόσθην, ἐὰν θεοαίως ἔκεινος, ὁ Ὅποιος ἀγαπᾷ εἰς μέγα βαθμὸν Αὐτὸν (τὸν Ἰησοῦν), καὶ ἀγαπᾶται ὑπ' Αὐτοῦ θέλει τοῦτο.

Διὰ τοῦτον λοιπὸν τὸν λόγον συνεχῶς ὁμιλεῖ ἐν ναμιγνύων τὰ εὐχάριστα καὶ τὰ δυσάρεστα, θέλων νὰ ἀσκήσῃ τὸ φρόνημα αὐτῶν· ὅτι καὶ τὸ «παρ' ὑμῖν μένει» καὶ τὸ ὅτι. «συμφέρει ὑμῖν»⁷⁴, ἡ ἀναχώρησίς μου, ἦσαν λόγοι ἀνθρώπου παρηγοροῦντος αὐτούς.

Διὰ τοῦτον δηλαδὴ τὸν λόγον ἐκ τῶν προτέρων ἀπείρους λόγους εἶπε περὶ τοῦ Πνεύματος, τὸ «ἐν ὑμῖν ἔστι» καὶ «ὁ κόσμος οὐ δύναται λαθεῖν», καὶ «αὐτὸς ἀνομιλήσει πάντα», καὶ «Πνεῦμα ἀληθείας», καὶ «Πνεῦμα ἀγίου», καὶ «Παρακλητὸν» καὶ ὅτι «συμφέρει ὑμῖν»· διὰ τὴν μὴ θλίβωνται οἱ Μαθηταὶ μετὰ τὴν ἰδέαν ὅτι, δὲν ὑπάρχει κανεὶς, ὁ ὁποῖος θὰ τοὺς προστατεύσῃ καὶ θὰ τοὺς βοηθήσῃ. Λέγει, δὲ ὅτι συμφέρει εἰς αὐτοὺς νὰ ἀναχωρήσῃ θέλω· νὰ δεῖξῃ ὅτι θὰ καταστήσῃ αὐτοὺς πνευματικούς.

ε. Τοῦτο θεοαίως βλέπομεν καὶ ὅτι ἔχει πραγματοποιηθῇ· ὅτι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι, ἔτρεμον καὶ ἐφοβούντο, ὅταν ἔλαβον τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἐρρήττοντο εἰς τὸ μέσον τῶν κινδύνων καὶ ἦτο μὴ ἀσθῆσαι διὰ τὸν σίδηρον τὸ πῦρ τὰ θηρία, τοὺς θαλασσίους κινδύνους καὶ παντὸς εἶδους τιμωρίαν καὶ αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἀγράμματοι, καὶ ἀπαιδεῖται ὁμιλοῦν μετὰ τὸν θάνατον ὥστε νὰ ἐκπλήττουν τοὺς ἀκροατάς· διότι, ἀπὸ πηλίκους τὸ Πνεῦμα κατέστησεν αὐτοὺς σιδηροῦς, καὶ πτερωτοῦς, καὶ δὲν ἀφῆκεν αὐτοὺς νὰ ὑποπέσουν εἰς οὐδὲ μὴ ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν· διότι εἶναι τοιαύτη ἡ χάρις ἐκείνη (τοῦ Ἁγίου Πνεύματος), καὶ ἐν ἐξῆρθι θλί-

73 ἰωάν. 13. 38.

74 ἰωάν. 16. 7.

μιν, τὴν διαλύει, καὶ δι' εὐρὴν ἐπιθυμίαν πονηρὰν τὴν ἀφανίζει καὶ ἀν' εὐρὴν διελίαν, τὴν ἀπομακρύνει, καὶ δὲν ἄν ηναι, ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος μετέχει. Αὐτοῦ νὰ εἶναι τοῦ λοιποῦ ἀνθρώπου⁷⁵ ἀλλά, ὡς ἐάν μετέβη εἰς τὸν οὐρανόν, νὰ φαντάζεται ὅλα τὰ ἐκεῖ εὐρισκόμενα, προετομαίνει αὐτόν⁷⁶.

Διὰ τοῦτο κανεὶς δὲν ἔλεγεν ὅτι κατὰ ἐξ ἐκείνων, τὰ ὅποια εἶχεν, εἶναι ἰδικόν του, ἀλλὰ ἐπέδιδοντο μὲ ἥλυν εἰς τὰς προσερχάς καὶ μὲ χαράν καὶ ἀπλότητα καρδίας⁷⁷. Διότι τοῦτο κυρίως θέλει τὸ "Ἄγιον Πνεῦμα"· «ὁ γὰρ καρπὸς τοῦ Πνεύματος, χαρὰ, εἰρήνη πᾶσις, πραότης»⁷⁸.

Καὶ ὅμως πολλάκις θλίβονται οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι, δύναται νὰ εἴπῃ τις· ἀλλὰ ἡ λύπη εἶναι ἐξ ὧν περισσότερον εὐχάριστος ἀπὸ τὴν χαράν. Διότι καὶ ὁ Κἀὶν ἐλυπήθη, ἀλλὰ κατὰ τὴν κοσμικὴν λύπην· καὶ ὁ Παῦλος ἐλυπήθη ἀλλὰ συμφωνοῦσα μὲ τὴν κατὰ Θεὸν λύπην⁷⁹.

Διότι πᾶν ὅ,τι εἶναι πνευματικόν, ἀποφέρει μέγιστον κέρδος ὅπως πᾶν κοσμικόν ἀποφέρει τὴν χερμίστην ζημίαν.

"Ὡς προσελκυσάμεν λοιπὸν τὴν ἀκαταμάχητον βοήθειαν τοῦ Πνεύματος, φιλάσποντες τὰς θείας ἐντολάς, καὶ οὐδόλως θὰ ἡμεῖς κατωτέροι τῶν ἀγγέλων διότι οὐτε ἐκεῖνοι, ἐπειδὴ εἶναι ἀσώματα, εἶναι τοιοῦτοι, δηλ. ἐνάρετοι, (διότι, ἐάν συνέβαινε τοῦτο, κανεὶς ἐκ τῶν

75. "Ἀνθρώπος θεθαίως ὑπὸ τὴν ἐννοίαν τοῦ νηπιου τοῦ σωματοῦ.

76. Ἄνδρ' ὁδοιπορὶ καὶ ἀποφθεγμῶν καὶ οἱ λόγοι αὐτοῦ τοῦ θείου ἱεράρχου περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

77. Τὸ αὐτὸ γὰρ ἡ χάρις ἐκείνη καὶ εὐρύτην εὐρὴν, διαλύει καὶ ἐπιθυμίαν πονηρὰν, δαπανᾷ καὶ δειλίαν, ἐμβάλλει.

καὶ οὐκ ἀρίστην λοιπὸν ἀνθρώπων εἶναι τὸν μετασχόντα αὐτοῦ ἀλλὰ, ὡς περὶ εἰς τὸν οὐρανὸν μεταστάντα τὸν οὐρανὸν πάντα τὰ ἐκεῖ φαντάζεσθαι παρασκευάζει.

77. Πρὸς 2, 48.

78. Γαλ 5, 22-23.

79. Ὅρα τὴν ἀνέλευσιν. Ἐπεὶ καὶ ὁ Κἀὶν ἐλυπήθη, ἀλλὰ τὴν τοῦ κόσμου λύπην καὶ ὁ Παῦλος ἐλυπήθη, ἀλλὰ τὴν κατὰ Θεὸν.

ἀσωμάτων δὲν θὰ καθίστατο πονηρός), ἀλλὰ ἡ διάθεσις εἰς πᾶσαν περίπτωσιν εἶναι αἰτία ὅλων τῶν πραγμάτων.

Διὰ τοῦτο καὶ μεταξύ τῶν ἀσωμάτων εὐρέθησαν κατωτέροι ἀπὸ ἀνθρώπους καὶ δι' ἡ μὴ ἔχοντας λογικόν, καὶ μεταξύ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἔχουν σώματα αὐτῶς εὐρέθησαν ἄνθρωποι κατωτέροι ἀπὸ τοὺς ἀσωματους. "Ὅλοι λοιπὸν οἱ θετικοί, οἱ ὁποῖοι κατοικοῦν τὴν γῆν, ἂν καὶ ἔχουν σώματα, κατάρθωσαν, ἐκεῖνα τὰ ὅποια κατάρθωσαν διότι κατώκησαν ὡς ἐάν ἦσαν παρεπιδημοί, τὸν δὲ οὐρανὸν ὡς πολῖται⁸⁰.

Νὰ μὴ λέγῃς λοιπὸν οὕτω σοι: «Περιβάλλομαι σάρκα δὲν δύναμαι νὰ ὑπερτερήσω, οὐτε νὰ καταβάλω τοὺς ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς μάχους». Νὰ μὴ κατηγορήσῃς τὸν δημιουργὸν διότι, ἐάν τὸ νὰ φέρωμεν σάρκα καθίσταται ἀδύνατον τὴν ἀρετὴν, τότε ἡ κατηγορία δὲν στρέφεται ἐναντίον μας· ἀλλὰ τὸ ὅτι τὸ νὰ φέρωμεν σάρκα δὲν καθίσταται ἀδύνατον τὴν ἀρετὴν τὸ ἀπέδειξε ἡ χρεῖα τῶν ἀγγέλων.

Τὸν Παῦλον λοιπὸν δὲν τὸν ἡμιπόδισεν ἡ φύσις τῆς σαρκὸς νὰ καταστή τοιοῦτος, ὅς τις κατέστη, οὐτε τὸν Πέτρον νὰ λάβῃ τὰς κλεῖδας τῶν οὐρανῶν⁸¹ καὶ ὁ Ἐνώχ δὲ, ἐνῶ περιεβλήθη σάρκα, μετέστη καὶ δὲν εὐρίσκετο⁸² οὕτω καὶ ὁ Ἡλίας ἡρώδης εἰς τὸν οὐρανὸν μὲ τὴν σάρκα, καὶ ὁ Ἀβραάμ μετὰ τοῦ Ἰσαάκ καὶ τοῦ Ἰακώβ, ἐνῶ εἶχον σάρκα, ἐλαμψαν⁸³ καὶ ὁ ὡσεὶ μὲ τὴν σάρκα ἐπάλασε πρὸς τὸ ἀκόλαστον ἐκεῖνο γύναιον⁸⁴.

Καὶ διὰ τὴν νὰ ἀναφέρω τὴν σάρκα, καὶ ἄλλους

80. Τοῦτο ἐνθυμεῖται ἐν χωρίῳ τοῦ Κερύκου, ὁ ὁποῖος γράφει: «EX VITA ITA D BOEDO TAMQUAM EX HOSPITIO, NON TAMQUAM EX DOMO COMMORAND ENIM NATURA DEFENSORIUM DEDIT NON HAB TANDI» (CIC. «CATO MAIOR DE SENECTUTIS» 84) [ἐκ τοῦ οἴου ἀποχωρῶ ὡς ἐκ τοῦ οἴου φιλοξενίας, οὐχ ὡς ἐκ οἴκου διότι ἡ φύσις ἐδωκε τόπον παρεπιδημίας καὶ οὐχ κατακίσε].

81. Ματθ 18, 18-19.

82. Γεν 5, 24 καὶ Ζακ 14, 18.

83. Γεν 38, 7-10.

ἀπόμνη ἐάν θέσῃς περίε τῆς σαρκὸς σου. αὐδόλως δὲ λέγεται διότι ὁ Παῦλος λέγει· ἂν καὶ ἐγὼ ἔχω δεσθῇ, ἀλλ' ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ οὐ δέχεται.⁸⁴

Καὶ εἰ ἀναφέρω τὰ δεσμά καὶ τὴν ἄλυσιν, Πρόθεσε τὰ δεσμωντήριον καὶ τὰ κλειθρα, καὶ οὕτω τότε καθίστανται αὐτὰ ἐμπόδια εἰς τὴν ἀρετὴν. Οὕτω λοιπὸν ἐδιδάξεν ὁ Παῦλος· διότι δεσμός τῆς ψυχῆς δὲν εἶναι ὁ σίδηρος, ἀλλὰ ἡ δουλία καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν χρημάτων, καὶ τὰ ἀπειρα πάθη αὐτὰ δεσμεύουν τὸ σῶμα, καὶ ἂν ἀπόμνη εἶναι λελυμένον (ἀπὸ τὰ ὕλκα δεσμά).

Ἀλλὰ αὐτὰ γεννῶνται ἀπὸ τὸ σῶμα, δύνανται νὰ εἴ τη τις. Αὐτὰ ἀποτελοῦν ψευδῇ δικαιολογίαν καὶ πρόφασιν· διότι, ἐὰν ἐγεννῶντο ἀπὸ τὸ σῶμα, ὅλοι θα τὰ βφίσταντο αὐτὰ δηλαδὴ ὅπως τὸν κόπον καὶ τὸν ὕπνον καὶ τὴν πείναν καὶ τὴν διψῶν δὲν δυνάμεθα νὰ διαφυγώμεν· ἐπειδὴ ὑπάρχουν ἐκ φύσεως, αὐτὰ καὶ τὰ πάθη ἐάν ᾔσαν τοιαῦτα, δὲν ἄφηναν κανένας μακρὰν τῆς ἐξουσίας. Ἐάν δὲ πολλοὶ θυθῶντο, τὰ διαφεύγουσι, εἶναι καταφανές ὅτι τὰ τοιαῦτα ἐλαττώματα εἶναι δημιουργήματα ψυχῆς, ἢ ὅτι αὐτὰ περιπίπτει εἰς ἀκηρίαν.

Αὐτὰ λοιπὸν ὅς ἀποκόμωμεν, καὶ ὅς μὴ καταγώρῳμεν τὸ σῶμα, ἀλλὰ ὅς ὑποτάξωμεν αὐτὸ εἰς τὴν ψυχὴν, ὥστε, ἔχοντες αὐτὸ ἐγκλινανώγητον νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ αἰῶνα ἀγαθὰ δια χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν.

Ο Μ Ι Α Α Ο Ξ (76)

[Ιωάν. 8, 31 . κ. 10]

«Ἐγείρεσθε, ὄνυχον ἐνταῦθα»

α. Δελὴν καὶ ἀνάνθρωπον καθιστᾷ τὴν ψυχὴν ἡ ἀμαρτία, ὅπως θεοσάως μεγάλην καὶ ὑψηλὴν ἡ ἀκαταβυσσὸς δὲ τῶν οὐρανῶν δογματῶν· διότι μία ψυχὴ, ὅταν δὲν κατακόλληται ἐπιμέλειαν, εἶναι δελὴ ὅχι ἐκ φύσεως, ἀλλὰ ἐκ διαθέσεως· διότι ὅταν ἴδω τὸν ἀνθρώπον ὅλως μὲν δεκνύοντα πόλιν, ὅλως δὲ δελὴν, δὲν ἰσχυρίζομαι πλέον ὅτι τὸ πάθος ὑφίσταται ἐκ φύσεως· διότι τὰ ἐκ φύσεως ὑπάρχοντα δὲν μεταβάλλονται.

Πάλιν, ὅταν ἴδω αὐτοὺς, οἱ ὅποιοι τώρα εἶναι δελὴ, νὰ καθίστανται διὰ μᾶλλον τολμηροί, πάλιν τὴν αὐτὴν γνώμην σχηματίζω, ἀποδίδων τὸ πᾶν εἰς τὴν διὰ θεοῦ. Διότι καὶ οἱ Μαθηταὶ ἦσαν εἰς μέγαν φόβον δελὴ, πρὶν μάθουν ἐκεῖνα τὰ ὅποια ἔπρεπε, καὶ πρὶν ἀξιοθεοῦν τῆς δωρεᾶς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, κατόπιν ὁ μὲν κατέστησαν θαρραλεώτεροι ἀπὸ τοὺς λέοντας.

Καὶ ὁ Πέτρος, ἐνῶ δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπομείνῃ ἀπειλὴν προσερχομένην ἐκ τῶν λόγων κορασίου, ἐκρέματο μὲ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω, καὶ ἐμυστιγώνετο, καὶ ἐνῶ διέτρεχε μύλους κινδύνους, δὲν ἐσιώπῃ, ἀλλὰ ὡς

1. Ιωάν. 14, 31

2. «ὁ κατὰ φύσιν, ἀλλὰ κατὰ προαίρεσιν». Ταῦτε ὅροι εἶναι καὶ προαίρεσιν κινδύνους ὁ θεὸς ἱερὰς καὶ νὰ ἐλάθῃ ἐκ τοῦ ἁσκήματος πρὸς. «ἡγεῖτο γὰρ εἶναι πρὸς εἰρήνην πολλὰ κρείττω φύσιν νόμον καὶ τὸν ὅσον γενεὴν καὶ προαίρεσιν ἀνάγκης» (Ἰσακ. πρὸς Δημόν. 18)

3. Μαρθ. 26, 68-75. Μάρκ. 14, 68. 72. Λουκ. 22, 55-52. Ιωάν. 18, 17 καὶ 25, 27.

νά ύφίστατο ἐν ὧνε ραυ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐπαρχεν, παρ-
ταῦτα ἔδε κνυε θάρρος· ἀλλὰ δὲν ἔκαμνε τοῦτο πρὸ
τῆς Σταχυώσεως τοῦ Κυρίου.

Διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς ἔλεγεν: «ἐγείρεσθε ἀγωνίην
ἐντεῦθεν» Διὰ ποῖον λόγον; εἰπέ μου· δὲν ἐγνώριζε
τὴν ὥρον, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἐπρόκειτο νὰ παρουσιασθῇ
ὁ Ἰούδας; ἀλλὰ ἐφοβεῖτο μήπως, ἀφοῦ ἔλθῃ ἐκεῖ ἐδ-
ρη αὐτοῦ, καὶ πρὶν ὁ Κύριος συμπληρώσῃ τὴν ἀρί-
στην διδασκαλίαν του, μήπως παρουσιασθῶν οἱ σχε-
διαζόντες τὰ κακὰ ἐναντίον Αὐτοῦ.

Ἀπομάκρυνε ἀπὸ σοῦ τοιαύτην ἰδέαν· ὅ ἐτι αὐτὰ
εἶναι ἀσύμφωνα πρὸς τὴν ἀξίαν Αὐτοῦ. Ἐάν λοιπὸν δὲν
ἐφοβεῖτο διὰτὶ ἄρα γε ἀπομακρύνει αὐτοὺς ἀπὸ ἐκεῖ,
καὶ ἀφοῦ συνεπλήρωσε τὴν διδασκαλίαν, ὁδηγᾷ· τότε
αὐτοὺς εἰς τὸν κήπον· ὁ ὁποῖος ἦτο γνωστὸς εἰς τὸν
Ἰούδαν. Καὶ ἂν ἀκόμη ἦρχετο ὁ Ἰούδας, δὲν ἠδύνατο
νὰ ἐκτυφλώσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, πρᾶγμα τὸ
ὁποῖον ἔκαμνε καὶ ὅταν ὁ Ἰδιος δὲν παρευρίσκετο!

Διὰτὶ λοιπὸν ἀποχωρεῖ ἀπὸ ἐκεῖ, Δίδει καὶ ῥὸν εἰς
τοὺς Μαθητάς νὰ ἀνακνεύουσιν ὀλίγοι· διὰτὶ καὶ εὐλο-
γον ἦτο αὐτοί, ἐπειδὴ εὐρίσκοντο εἰς φανερόν μέρος,
νὰ τρέμουν καὶ νὰ φοβῶνται, καὶ ἔνεκα τοῦ χρόνου
καὶ ἔνεκα τοῦ τόπου· δηλαδὴ καὶ νύξ ἦτο θαυμάτιη
καὶ δὲν ἦτο δυνατόν εἰς τοὺς Μαθητάς νὰ προσέχουν
εἰς τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ πάντοτε νὰ στρέ-
φουν εἰς τὸν νοῦν των καὶ νὰ φαντάζονται αὐτοὺς, οἱ
ὁποῖοι θὰ παρουσιασθῶν καὶ μάλιστα ἦτο ἐπόμενοι
νὰ συμβᾶναι αὐτὰς, ἔσ' ὅσον καὶ ὁ λόγος τοῦ Διδε-
σκάλου ἔκαμν αὐτοὺς νὰ ἀναιμενοῦν τὰ δέντρα· ἔτι γὰρ
μικρόν⁵ λέγει, «καὶ οὐκ εἰμὶ μεθ' ὑμῶν» καὶ «ἔρχε-
ται ὁ τοι κόσμος τοῦτου ἄρχων»⁶.

Ἀφοῦ λοιπὸν, ὅταν ἤκουον τοὺτους τοὺς λόγους
καὶ παρομοίους, ἐταράσσοντο, μετὰ τὴν ἰδέαν ὅτι ἐντὸς

4. ὡν 18, 5.
5. ὡν 14, 6.
6. ὡν 14, 20.

ὀλίγοι⁷ θὰ αὐληγηθῶν ὁδηγῇ αὐτοὺς εἰς ἄλλον τό-
πον, ὥστε, ἀφοῦ νομίσουν ὅτι εὐρίσκονται ἐν ἀσφαλείᾳ
τοῦ λοιποῦ νὰ ἀκούουν τοὺς λόγους Αὐτοῦ ἀνευ φόβου
καθ' ὅσον μάλιστα ἐπρόκειτο νὰ ἀκούσων σπουδαία
δόγματα. Διὰ τοῦτο λέγει· «Ἐγείρεσθε, ἀγωνίην ἐν-
τεῦθεν».

Κατόπιν προσθέτε· «Ἐγὼ εἰμὶ ὁ ἀμπελος, ὑμεῖς
τὰ κλήματα»⁸. Τί θέλει νὰ ὑπαινιχθῇ διὰ τῆς παραβο-
λῆς αὐτῆς. Ὅτι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν προσέχει, εἰς
τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ζήσῃ, καὶ
ὅτι τὰ μέλλοντα θαύματα ἐπ' τελοῦνται διὰ τῆς δυνά-
μεως τοῦ Χριστοῦ.

«Ὁ Πατὴρ μου ὁ γεωργὸς ἔστι»⁹. Τί λοιπὸν, «Ἐ-
γε, ἀνάγκην βοηθείας ὁ Υἱός; Ἀπομάκρυνε τοιαύτην
ἰδέαν ἀπὸ σοῦ! Διὰτὶ τὸ παραδειγμα τῆς ἀμπελοῦ
δὲν δε κνίε τοῦτο. Πρόσεχε λοιπὸν μετὰ πόσῃ ἐπιμέ-
λειαν βλατυπῶναι τὴν παραβολὴν· δηλαδὴ δὲ λέγει,
ὅτι ἡ ρίζα γεύεται τὴν φροντίδα τοῦ γεωργοῦ, ἀλλὰ
τὰ κλήματα· Ἡ ρίζα δὲ εἰς τὴν παραβολὴν αὐτὴν ἔχει
παραλειφθῇ· διὰτὶ ἄλλον λόγον, ἀλλὰ διὰ νὰ μάθουν
οἱ Μαθηταὶ ὅτι δὲν δύνανται τίποτε νὰ ἐπιτελέσουν
ἀνευ τῆς δυνάμεως Αὐτοῦ, καὶ ὅτι κατὰ τοιαῦτον τρό-
πον πρέπει νὰ εἶναι ἡνωμένοι μετὰ τὴν πίστιν, καθ' ὅν
τρόπον τὸ κλῆμα μετὰ τὴν ἀμπελον.

«Πᾶν κλῆμα ἐν ἐμοὶ φέρων καρπὸν, ἀφρεί αὐτὸ ὁ
Πατὴρ»¹⁰. Ἐδῶ ὑπαινίσσεται τὴν ζωὴν, ἀποδεικνύων
ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν ἀνευ ἔργων νὰ εὐρίσκεται κανεὶς
εἰς αὐτήν.

7. «ἐθροισθῶντα, ὡς αὐτὸς μόνος ἀλλοτρώμενος». Το τμήμα τοῦ-
το ἔγραψεν ὁ ἐρὸς Χρυσόστομος ἔχων ὑπ' ὄψιν πρὸς τὸν Ἰωάννην τῆς
«Κύριος Ἀναβάσκει» τοῦ Ἰεροφάντου, ἐνθα ὁ ἐν λόγῳ συγγραφεὺς
γράφει· «ἐνθα δὴ πολλὰ τόρατος ἐγένετο· οὐκ ἔστι γὰρ ὁδὸς οὐκ
ἔστιν ἐλπίς καὶ πάντες δὲ ἀποκτείνονται ἐπὶ τῇ σφαιρᾷ» (Ἰεροφ. Κύ-
ρου Ἀνάβασις, 1. 8. 21).

8. Εἰς ἀμφοτέρω τοῦ χωρίου παρίσταται ἐκδηλώσις φόβου περὶ διέ-
σει κινδύνου.

9. ὡν 15, 1.

10. Ἰωάν 15, 1.

11. Ἰωάν 15, 2.

«Καὶ πᾶν τὸ καρπὸν φέρον καθαίρει αὐτό»¹¹ τοῦτο σημαίνει «πολλὴς ἐπιμελείας ἀπολαύειν ποιεῖ». Παρ' οὗτο ἡ ρίζα ἔχει ἀνάγκη νὰ τήν φροντίδος πρὸ τῶν κλημάτων, ἀκαπομένη περὶ αὐτῆς, καὶ γυμνουμένη, ἐν τούτοις ὁ Κύριος ἐδῶ θέν ὁμιλεῖ οὐδόλως περὶ αὐτῆς, ἀλλὰ καθ' ὁλοκληρίαν ὁμιλεῖ περὶ κλημάτων, θέλων νὰ δείξῃ ὅτι ὁ Ἰδιὸς μὲν εἶναι αὐτάρκης, οἱ δὲ Μαθηταὶ ἔχουν ἀνάγκη πολλῆς βοηθείας ἐκ μέρους τοῦ γεωργοῦ, καὶ ἂν ἀκόμη εἶναι εἰς μέγαν θάσμον ἐνάρητοι.

Διὰ τοῦτο λέγει: «Τὸ καρπὸν φέρον καθαίρει.» δηλαδὴ τὰ μὲν πρῶτον, ἐπειδὴ εἶναι ἀκαρπον, οὔτε εἰς τὴν ἀμπελον δύναται νὰ παραμῇ, τὸ δὲ δεύτερον, ἐπειδὴ καρποφορεῖ, καθιστᾷ αὐτὸ γονιμώτερον. Δύναται δὲ νὰ εἴπῃ τις, ὅτι τοῦτο ἔχει λεχθῇ ἐν σχέσει καὶ πρὸς τὰς θλίψεις αὐτῶν, αἱ ὅποιαί τότε θὰ ἐπηκολοθοῦν διότι τὸ καθαίρει αὐτὸ σημαίνει «περικόπτε» πράγμα τὸ ὅποιον καθιστᾷ γονιμώτερον τὸ κλῆμα. Ἐκ τούτου δεκνύεται ὅτι αἱ δοκιμασίαι, ἀκόμη ἰσχυροτέρους καθιστοῦν αὐτούς.

«Ἐπεὶ, δὲ νὰ μὴ λέγουν.» «Περὶ τίνων ταῦτα λέγει,» καὶ πάλιν ἐμβάλλει αὐτοὺς εἰς δυνάμεις σκέψεως¹², λέγει: «Ἦδὴ ὑμεῖς καθαροὶ ἐστέ διὰ τὸν λόγον ὃν λελάληκα ὑμῖν»¹³. Βλέπει πῶς παρουσιάζει τὸν ἑαυτὸν Του, ὅτι φροντίζει διὰ τὰ κλήματα, Διὸ λέγει: «Ἐγὼ αὖς ἐκαθάρισά» (ἢ καὶ προηγουμένως δεικνύει, ὅτι ὁ Πατὴρ ἐπιτελεῖ ταῦτα ἐν τούτοις τίποτε δὲν μεσολαβεῖ μεταξύ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ)¹⁴ πρέπει δὲ ἐν συνεχείᾳ νὰ ἐπιτελεσθῶν τὰ ἐκ μέρους σας ἔργα.

Κατόπιν, δὲ νὰ δείξῃ ὅτι ἔκομε τοῦτο, ὅχι ἐπειδὴ ἔχει ἀνάγκη τῆς ἐκ μέρους ὑμῶν ὑπηρεσίας, ἀλλὰ διὰ νὰ προκόπουν, προσθέτει: «Ὡς περὶ τὸ κλῆμα οὐ δύναται ἀφ' ἑαυτοῦ φέρειν καρπὸν, οὕτως οὐδὲ ὁ ἐν ἐμοὶ μὴ

μένων»¹⁵. Διὸ, διὰ νὰ μὴ ἀποχωρισθῶν ἕνεκα τῆς δουλίας, τὴν ἐξασθενήσασιν ψυχὴν τῶν Μαθητῶν τὴν ἐνσχέ καὶ τὴν ἐνώνει μετ' ἑαυτοῦ Του, καὶ παρέχει διὰ τὸ μέλλον ἐλπίδας ἀγαθὰς¹⁶ δηλαδὴ ἡ μὲν ρίζα παραμένει, ἡ δὲ ἀφαίρεσις καὶ ἡ διατήρησις εἶναι ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ὑφίστανται τὰ κλήματα.

Κατόπιν, ἀφ' οὗ προέτρεψε τοὺς Μαθητὰς καὶ ἀπὸ τὰς δύο πλευρὰς, δηλαδὴ καὶ ἀπὸ τὰ ἐσχάριστα καὶ ἀπὸ τὰ δυσάρεστα, ζητεῖ πρῶτον ἐκεῖνα, τὰ ὅποια δύναται νὰ ἐπιτελεσθῶν ἐκ μέρους ἡμῶν, «Ὁ ἐν ἐμοὶ μένων, καὶ ἐν αὐτῷ»¹⁷. Παρατηρεῖς ὅτι, καὶ ὁ Υἱὸς ὅχι, ἀλλ' ὡς περὶ τὸν Πατέρα συμβάλλει εἰς τὴν φροντίδα διὰ τοὺς Μαθητὰς; διότι ὁ μὲν Πατὴρ καθὰ ρίζαν αὐτοὺς, ὁ δὲ Υἱὸς τοὺς κρατεῖ μετ' ἑαυτοῦ. Ἡ δὲ παραμονὴ εἰς τὴν ρίζαν, αὐτὴ καὶ νὰ καρποφοροῦν τὰ κλήματα διότι ἐκεῖνο μὲν, τὸ ὅποιον δὲν καθαρίζεται, παραμένει, δὲ εἰς τὴν ρίζαν, φέρει καρπὸν. ἂν καὶ ὅχι ὅσον ἔπρεπε ἐκεῖνο δὲ τὸ ὅποιον δὲν παραμένει, εἰς τὴν ρίζαν, οὐδόλως φέρει καρπὸν. Ἀλλ' ὅμως καὶ ὁ καθαρισμὸς ἐδεύθη ὅτι εἶναι ἔργον τοῦ Υἱοῦ, καὶ ἡ παραμονὴ εἰς τὴν ρίζαν ἔργον τοῦ Πατρὸς, ὁ ὅποιος καὶ τὴν ρίζαν ἔχει γενήσῃ.

Θ, Εἶδες πῶς εἶναι ὅλα κοινὰ, δηλαδὴ καὶ ἡ καθαριὰ καὶ ἡ ἀπόλαυσις τῆς δυνάμεως τῆς ἀντιλουμένης ἐκ τῆς ρίζης; Μεγάλη ζημία εἶναι θεοσάως, τὸ ν' μὴ δύναται κανεὶς νὰ ἐπιτελέσῃ οὐδὲν ἔργον δὲν τερματίζει, ὅμως ὁ Κύριος μέχρι τούτου τοῦ σημείου τὴν τιμωρίαν, ἀλλὰ περαιτέρω συνεχίζει τὸν σχετικὸν λόγον δηλαδὴ λέγει: «ἐδέχθη ἔξω»¹⁸ (δαδομένου ὅτι δὲν εἶναι πλέον ἀντὶ κείμενον τῆς ἐργασίας τοῦ γεωργοῦ).

15. Ἰωάν 15, 4. Τὸ κείμενον τῆς Κ.Δ. ἔχει ὡς εἴρη: «καθὼς τὸ κλῆμα οὐ δύναται καρπὸν φέρειν ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅταν μὴ ᾖ ἐν ἐμοὶ μόνον».

16. «Καὶ χρηστὰς ὑποστεινέας ἅς ἡν ἐλπίδας» «Ἐκφρασις ἐν χρίσει περὶ ἀποδοθῆναι οὕτω πρὸς ἡμᾶς ἐλπίδας ὑμῖν ὑποστεινέναν» (ἀποδοθῆναι «Περὶ συντάξεως» 19) «Καὶ τὸν ἐλπίσαν ὅς ὑποστεινέναν» (ἀποδοθῆναι «Κατὰ Ἀρ. ἀποκρίτους» 14).

17. Ἰωάν 15, 5.

18. Ἰωάν 15, 6.

11. Ἰωάν 15, 2.

12. Κατὰ τὸ κοινὸν λεγόμενον «ὡς ἐννοεῖς».

13. Ἰωάν 15, 3.

14. Διὸ δὲν ὑπάρχει οὐδεμία διαφορὰ μεταξύ Αὐτῶν.

«καὶ ξηραίνεται»¹⁹ τοῦτο σημαίνει: «ἐάν εἶχε μέρος τῆς ρίζης, τὸ ἀπομακρύνει ἐάν εἶχε κάποιοι χάρι, στερεῖται αὐτῆς, καὶ μένει ὄναι τῆς θεηθείας τῆς προερχομένης ἐξ Ἑκείνου καὶ τῆς ζωῆς».

Καὶ ποῖον εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα «Εἰς τὸ πῦρ θωάλεται»²⁰ Ἀλλὰ δὲν περιέρχεται εἰς τοιαύτην κατάστασιν ἕκείνος, ὁ ὁποῖος παραιμενεὶ πλησίον τοῦ Κυρίου.

Κατόπιν ὁ Κύριος δευκνυεὶ τί σημαίνει τὸ νὰ παραμείνῃ κανεὶς πλησίον Αὐτοῦ, καὶ λέγει «Ἐάν τὰ ρήματά μου ἐν ὑμῖν μένῃ»²¹. Βλέπετε ὅτι καὶ προηγουμένως δικαίως ἔλεγον ὅτι ζητεῖ ὁ Κύριος τὴν ἀπόδειξιν τῆς πίστεως τὴν ἐκδηλουμένην διὰ τῶν ἔργων; Διότι, ὅταν εἶπεν: «ὃ ἐάν αἰτήσῃτε ποιήσω»²², προσέθεσεν: «Ἐάν ἀγαπήσῃτε με, τὰς ἐντολάς τὰς ἐμὰς τηρήσατε»²³ καὶ ἔδωκε λέγει: «Ἐάν μένῃτε ἐν ἐμοί, καὶ τὰ ρήματά μου ἐν ὑμῖν μένῃ, ὃ ἐάν θαλήσῃτε, αἰτήσεσθε, καὶ γινήσεται ὑμῖν»²⁴.

Αὐτὰ δὲ τὰ ἔλεγε, θέλων νὰ ἀποδείξῃ ὅτι οἱ μὲν σχεδόν πάντες κακοὶ κατ' Αὐτοῦ θὰ κατακαοῦν, οἱ δὲ Μαθηταὶ θὰ φέρουν καρπὸν. Τὸν φόβον λαπὼν, ὁ ὁποῖος ἐξεδηλώνετο ὑπὸ τῶν Μαθητῶν, ἀφοῦ μετέθεσαν εἰς ἑκείνους (τοὺς ἐπισκόλους)²⁵, καὶ ἔδειξεν ὅτι οἱ Μαθηταὶ θὰ εἶναι ἀκαταμάχητοι, λέγει: «Ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ Πατήρ μου, νὰ ὑμεῖς μοὶ γένησθε μαθηταί, καὶ καρπὸν πολὺν φέριτε»²⁶.

Ἐκ τούτων τῶν φράσεων καθιστᾷ φερόμενον τὸν λόγον διότι ἐάν ἡ καρποφορία τείνη πρὸς τὴν δόξαν τοῦ Πατρὸς, δὲν θὰ ἀμελήσῃ διὰ τὴν Ἰδικήν Του δόξαν.

¹⁹ Ἰωάν. 15, 8.

²⁰ Ἰωάν. 15, 8.

²¹ Ἰωάν. 15, 7.

²² Ἰωάν. 14, 14.

²³ Ἰωάν. 14, 15.

²⁴ Ἰωάν. 15, 7 Ὀλίγον παραλλαγμένον τὸ χωρίον.

²⁵ Ἀποστόλῃ ἤθελε νὰ τὸνίσῃ ὅτι φερίτω (οἱ ἐπίσκοποι) ἡμέτεροι νὰ φερόμενοι καὶ ὡς οἱ Μαθηταί.

²⁶ Ἰωάν. 15, 8 Ἐνταῦθα ὁ Θεὸς ἐπάρχηθη τὰς πράξεις κατὰ αἰετὸν ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ αὐθεντικοῦ καίμενου.

«Καὶ γενήσεσθε ἐμοὶ μαθηταί»²⁷ Παρατηρεῖς, πῶς ἕκείνος, ὁ ὁποῖος καρποφορεῖ ἕκείνος εἶναι μαθητῆς; Τί σημαίνει θε; «Ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ Πατήρ», σημαίνει: «χαίρει, ὅταν ἐν ἐμοὶ μένῃτε, ὅταν καρπὸν φέριτε».

«Καθὼς ἠγάπησέν με ὁ Πατήρ, καθὼς ἠγάπησέν ὁ υἱός»²⁸ Ἐδῶ τοῦ λοιποῦ ἀμειβεῖ κατὰ τρόπον περισσώτερον λεγόντων εἰς τοὺς ἀνθρώπους²⁹ διότι ὁ λόγος αὐτός, δεδομένου ὅτι ἔχει ἀπευθυνθῇ πρὸς ἀνθρώπους, ἔχει τὴν ἀνάλογον ἰσχύν διότι ἕκείνος, ὁ ὁποῖος καὶ νὰ ἀποθάνῃ προσέτιμῃσεν, καὶ ἤξιώσεν τούτης τιμῆς ἕκείνους, οἱ ὅποιοι ἦσαν καὶ δοῦλοι καὶ ἐχθροὶ καὶ πόλεμοι, καὶ ὑψώσεν αὐτοὺς εἰς τοὺς οὐρανοὺς, πόσῃ ἐκτασιν ἀγάπης ἔδειξεν;

Ἐάν λοιπὸν σὰς ἀνταπῶ, ἔχετε θάρρος ἐάν ἡ καρποφορία ἀποτελῇ δόξαν τοῦ Πατρὸς, μὴ ὑποπτεύετε τίποτε κακόν.

Ἐπειτα, διὰ νὰ μὴ καταστήσῃ αὐτοὺς ἀδυσλόγητους, βλέπει πῶς τάλιν ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν αὐτῶν. «Μένετε ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ»³⁰ διότι τοῦτο ἀπὸ αἰῶνος ἐξαργυρᾶται. Ἀλλὰ πῶς θὰ πραγματοποιηθῇ τοῦτο, «Ἐάν τὰς ἐντολάς μου τηρήτε», λέγει, «καθὼς ἐγὼ τοῦ Πατρὸς μου τὰς ἐντολάς τηρήκα»³¹.

Πάλιν ὁ λόγος προχωρεῖ κατὰ ἀνθρώπινον τρόπον διότι θεθαίως ὁ Νομοθέτης δὲν ἐπρόκειτο νὰ ὑποταγῇ εἰς ἐντολάς³² βλέπει δὲ, ἕκείνο τὸ ὅποιο πάντοτε λέ

²⁷ Ἰωάν. 15, 8.

²⁸ Ἰωάν. 15, 8.

²⁹ Εἶναι τοῦτο, τὸ ὅποιο συχνὰ ὁ ἱερός Χρυσοστόμος καλεῖ «συγκριτικόν».

³⁰ Ἰωάν. 15, 9.

³¹ Ἰωάν. 15, 10.

³² Ἀποστόλῃ ὁ ἱερός ὡς Θεὸς εἶναι Νομοθέτης τοῦ Θεοῦ Νόμου, ὡς ὁ Πατήρ ἐπὶ πάντας ἐκείνους τὰς ἐντολάς δὲν ὑποτάσσεται εἰς αὐτάς, ὡς ὁ ἄνθρωπος ἀλλὰ ἐφ' ὅσον χρησιμοποιοῖ ἐκείνους κατὰ ἀνθρώπινον σύστημα, λόγῳ μετοχῇ τῶν ἄλλων ἐπὶ ὡς ἡμεῖς τηρεῖ τὰς ἐντολάς τοῦ Πατρὸς, ὑπὸ τὴν ἀνθρώπινον δεξιάν, ἰδιότητά.

Ὁ δὲ νὰρ εἶναι ὁ νομοθέτης ὑπὸ ἐντολάς ἐμελλε καίσεσθαι. Πρὸς τὸ τοῦ Αἰσίου «Ὁ γὰρ εἶπεν τὸν αὐτὸν υἱὲν μὲν ὡς θυγατρὸν ἀφαιρήσεσθαι, οἱ δὲ θεομαθεὶς ὡς ἀδελφὸν ὄντα κληροδοῦναι».

γώ τοῦτο καὶ ἐδὼ δε κινῆται λόγῳ τῆς ἀδυναμίας τῶν ἀκροατῶν; Δηλοῦν τοὺς περισσότερους λόγους τοὺς λέγει σύμφωνα μὲ τὴν σκέψιν αὐτῶν (προσαρμόζει αὐτοὺς εἰς τὴν νοητικὴν ἰκανότητά αὐτῶν), καὶ δι' ἑλῶν δε κινῆει εἰς τοὺς Μαθητάς ὅτι εὐρισκονται ἐν ἀσφαλείᾳ, καὶ ὅτι οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν θὰ ἀφανισθοῦν, καὶ ὅτι πᾶν ὅ,τι ἔχουν ἀποκτήσῃ, τὸ ἔχουν λάθῃ ἀπὸ τοῦ Υἱοῦ καὶ ὅτι ἐὰν ἐπιδείξουν ἐνάρκτον βίον, οὐδεὶς θὰ καταθέλῃ ποτὲ αὐτούς.

Νᾶ σκεφθῆς δὲ ὅτι ὁ Κύριος ὁμολεῖ εἰς τοὺς Μαθητάς μὲ μεγαλύτερον κύρος διότι δὲν εἶπεν «Μείνετε ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Πατρὸς», ἀλλὰ εἶπεν: «ἐν τῇ ἐμῇ».

Ἔπειτα, διὰ τὰ μὴ λέγουσιν, ὅτι μᾶς κατέστησας πολέμιους³³ πρὸς πάντας, τότε μᾶς ἐγκαταλείπετε καὶ ἀναχωρεῖτε; δεκνύει ὅτι δὲν ἐγκαταλείπετε, αὐτούς, ἀλλὰ ὅτι εἶναι ἠνωμένοι μὲ αὐτοὺς κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ἐὰν θέλουν ἐκεῖνοι, καθ' ὃν τρόπον τὸ κλῆμα μὲ τὴν ἀμπελὸν. Καὶ πάλιν, διὰ τὰ μὴ καταστῶν ἀδυσφοροῦν θορυβώδεις ἐκ τῶν λόγων Ἐκείνου, λέγει ὅτι δὲν εἶναι ἀμετάβλητον τὸ καλόν, ἐὰν δεκνύουν ἀδυσφορίαν.

Ἔπειτα, διὰ τὰ μὴ παρουσιάσῃ τὴν ὁλὴν ὑπόθεσιν ὡς ἀνήκουσαν εἰς Αὐτόν, καὶ συντέλεσεν εἰς τὸ νὰ ἐκπέσωσιν περισσότερον ἐκ τῆς Πίστεως οἱ Μαθηταί. λέγει: «Ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ Πατήρ» δηλαδή εἰς πᾶσαν περίπτωσιν, δεικνύει τὴν ἰδικὴν Του ἀγάπην καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ Πατρὸς πρὸς αὐτούς.

Ἐπομένως δὲν ἀπεδέλουν δόξαν αἱ ἐκδηλώσεις τῶν Ἰουδαίων³⁴, ἀλλὰ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἐπρόκειτο νὰ λάθω³⁵.

Κατόπιν, ὅ αὐτὰ μὴ λέγουσιν: «Ἐξεπέσαμεν ἀπὸ τὰ πατρικὰ ἀγαθὰ ἐγκαταλείφθημεν, ἐστερήθημεν τῶν

καλλίστων» (Ἰω. 8:12). Ἀπὸ τῶν τὰ χεῖρα εἰσπόμενα διὰ τοῦ οὐ γὰρ ἔχον δεκνύουν τὰ νομικὰ καὶ λογικὰ ἀδύνατον.

³³ «ἐξεπώλεμας». Παρὰ «Οὐκ ἐπώλεμας δὲν εἶναι λήπαι» (Δημοσθ. Α' Οὐκ. 7).

³⁴ Δηλαδή ἡ τυπικὴ ἡμέρα τοῦ Μωσαιοῦ Νόμου καὶ τὰ νομικὰ.

³⁵ δηλ. τὴν βίαν Χάριν μετὰ τῶν δωρεῶν Αὐτῆς.

πάντων», λέγει: «παρατηρήσατέ με ἐγὼ ἡγαπηθὴν ὑπὸ τοῦ Πατρὸς, ἀλλ' ὅμως ὑφίσταμαι. αὐτὰ, τὰ ὅποια παρῶν ἀζονται πρὸ ἐμοῦ δὲν σὰς ἐγκαταλείπει δὲ διὰ τὴν ἐλλείπον ἀγάπην τῶρα διότι, ἐὰν ἐγὼ πρόκειται νὰ θανατωθῶ, καὶ δὲν θεωρῶ τοῦτο ὡς ἀπόδειξιν ἐλλειμῶς ἀγάπης ἐκ μέρους τοῦ Πατρὸς, ὅτι σὺς πρέπει νὰ ταράσσεσθε: διότι ἐὰν παραμένετε σταθεροὶ εἰς τὴν ἀγάπην μου, οὐδόλως θὰ δυνηθῶν τὰ κακὰ αὐτὰ, τὰ ἐπερχόμενα, νὰ προσεγγίσουν ἐμὴν εἰς βίαν ἀφορὰ τὴν ἀγάπην».

γ' Ἀφοῦ λατῶν ἡ ἀγάπη εἶναι κατὰ σπουδαῖον καὶ ἀκαταμάχητον, ὅς ἐβίωμεν αὐτὴν διὰ τῶν ἔργων. Ὁ Κύριος ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἐχθροί, τοὺς συνεφιλίωσεν μὲ Αὐτόν, ἡμεῖς δὲ, ἀφοῦ κατέστημεν φίλοι, ὅς παραμεινόμεν τοιοῦτοι. Ἐκεῖνος ἔκαμε τὴν ἀρχὴν, ἡμεῖς δὲ τὸν ἀκολουθήσωμεν. Ἐκεῖνος δὲν μᾶς ἀγαπᾷ ἀποβλέπων εἰς προσωπικὸν Του κέρδος, (ὅτι δὲν ἔχει οὐδεμίαν ἀνάγκην), ἡμεῖς τοῦλάχιστον ὅς ἀγαπῶμεν ἀποβλέποντες εἰς τὸ συμφέρον μας. Ἐκεῖνος αὐτοὺς, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἐχθροὶ ἡγάπησεν ἡμεῖς αὐτόν, ὁ ὅποιος εἶναι φίλος, ὅς ἀγαπήσωμεν³⁶ διότι τῶρα θεβαίως πράττομεν τὰ ἀντίθετα διότι καθημερινῶς ἐξαιτίας ἡμῶν, ἐλασφημεῖται ὁ Θεός, ἕνεκα τῶν ἀρπαγῶν καὶ τῆς πλεονεξίας.

Καὶ ἵσως κανεὶς ἀπὸ σὰς νὰ εἴπῃ «Καθημερινῶς ὁμιλεῖς περὶ πλεονεξίας». Εἶθε νὰ ᾔτο θυνατόν καὶ καὶ ἐκαστὴν νύκτα νὰ λέγω τοῦτο: εἶθε καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν ἀκολουθῶν τοὺς ἀνθρώπους, καὶ εἰς τὴν τράπεζαν (δηλαδή ἐν ὅρῳ γεύματος) εἶθε καὶ αἱ γυναῖκες, καὶ οἱ φίλοι, καὶ τὰ τέκνα, καὶ οἱ δοῦλοι καὶ οἱ γέγονοι καὶ οἱ γέγονες, καὶ αὐτὸ τὸ ἔδαφος, καὶ οἱ τοῖ-

³⁶ Παρατηρήσατε τοὺς συμμετρικοὺς παραλληλισμοὺς μετὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν.

«Αὐτὸς ἐχθρούς ὄντας κατέλλαξεν ἡμῶν φίλοι» νενόμενοι με νῆσαν' αὐτὸς ἡρέστο, ἡμῶν τῶν ἀκολουθησάντων αὐτὸς οὐκ εἰς οἶκον κέρδος ἀγαπᾷ (ὁνειδιστὴς νῶς ἔστιν) ἡμῶν κἂν εἰς τὸ συμφέρον ἡμῶν αὐτὸς ἐχθρούς ὄντας ἐφίλησεν, ἡμεῖς κἂν φίλον ὄντα ἀγαπήσωμεν.

χο. να ᾔτο δυνατόν πάντοτε να ἐκστομίζουν αὐτὸν τὸν λόγον, ὥστε νὰ ἡθυσάμεθα οὕτω νὰ παύσωμεν ἐπ' ἁλίσσον. νὰ ὁμιλῶμεν σχετικῶς δι' αὐτὴν δὴν τὴν οἰκουμένην τὴν προσέβαλεν αὕτη ἡ ἀσθένεια, καὶ καταλαμβάνει τὰς ψυχὰς ὧλων, καὶ οὕτω μεγάλη καθίσταται ἡ τυραννία τοῦ μαμμωνᾶ³⁷.

ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ ἀπηλευθερώθημεν, καὶ εἰμεθα δοῦλο. εἰς τὸν χρυσόν· Ἄλλου ἀνακηρύττομεν τὴν Ἐξουσίαν, καὶ εἰς ἄλλον ὑπακούομεν· καὶ εἰς διττὰ διατάξει μετὰ προθυμίας ὑπακούομεν καὶ τὴν συγγένειαν, καὶ τὴν φιλίαν, καὶ τὴν φύσιν, καὶ τοὺς νόμους, καὶ ὅλα τὰ ἀννοούμενα ἐξ αἰτίας ἐκεῖνου.

Κανεῖς δὲν στρέφει τὸ ἔλεμμά του εἰς τὸν οὐρανόν, κανεῖς δὲν σκέπτεται τὰ μέλλοντα. Ἀλλὰ θὰ ἔλθῃ καιρὸς, ὅταν δὲν θὰ προκύβῃ κέρδος οὔτε ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς λόγους· διότι λέγει· Ἐν τῇ ᾄδῃ, τίς ἐξομολογήσεται σοι...³⁸

Ποθὴτός εἶναι ὁ χρυσός, καὶ πολλὴν ἀπόλαυσιν παρέχει, εἰς ἡμᾶς, καὶ συντελεῖ εἰς τὸ νὰ τιμώμεθα, ἀλλὰ ὅχι καθ' ὅν τρόπον ὁ οὐρανός· διότι τὸν πλούσιον πολλοὶ καὶ ἀποστρέφονται καὶ μισοῦν, ἐκείνον δὲ ὁ ὁποῖος διάγει ἐνάρετον θίον σέβονται καὶ τιμοῦν³⁹.

Ἀλλὰ ὁ πτωχὸς περὶ νελάττα καὶ ὅν ἀκόμη εἶναι ἐνάρετος, δύναται νὰ εἴπῃ τῷ δὲν γίνεται ὅμως τοῦτο ἐκ μέρους ἀνθρώπων λογικῶν, ἀλλ' ἐκ μέρους ἐκείνων, οἱ ὅποιοι εἶναι παράλογοι. διὰ τοῦτο δὲν πρέπει οὔτε νὰ δίδωμεν σημασίαν δι' οὗτε καὶ ὅν ἐμυκνῶντο μὲν οἱ θῖο καὶ ἐκράζον οἱ κολοιοί⁴⁰, οἱ δὲ σοφοὶ ὧλοι ὧλων ἔπαινον· θὰ καταλείπομεν τὴν δημίγυριν αὐτῇ⁴¹.

37 Μωμῶδες Ἀραμ. ἡ λέξις σημαίνοσα τὸν πλοῦτον (Παῦλ. Ματθ. 6, 24, Λουκ. 16, 13 καὶ Κολ. 3, 5).

38 Ματθ. 8, 8.

39 Ἄνθρωποι οἱ οἱ λόγοι οὗτοι.

40 Τὸν γὰρ πλοῦτον καὶ ἀποστρέφονται πολλοὶ καὶ μισοῦσι τὸν δὲ ἐν ἀρετῇ ζῶντα σὺνδοκῶν καὶ πηλοῦν.

41 Κολοαῖος εἶδος πτηνοῦ (ἡ κοινῶς λεγόμενη «κολοιακούδα»).

42 Θεοτρον ἀποκαλεῖ αὐτὴν ὁ πρὸς Χριστόστομος. διὸ νὰ δεῖται ὅτι ὅταν εὐρισκῶνται οἱ εἰς θέατρον προσέχοντες τὰ ἐν αὐτῷ λεγόμενα, μὴ δίδωσι σημασίαν εἰς τοὺς ἐξωθεν βαρύνοντας· πολλὰ μέλλον πρέπει νὰ συμβῇ τοῦτο εἰς τὰς ἐρᾶς ἀμνηστίας τῶν Χριστιανῶν καὶ ἐν γένει εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Χριστιανοῦ.

καὶ θὰ ἐστρέφομεν τὴν προσοχὴν πρὸς τὰς κραυγὰς τῶν μὴ ἐχόντων λογικόν· διότι εἶναι ὅμοιοι, μὲ κολοιοὺς, καὶ κατώτεροι ἀπὸ ὄνους ὅσοι θαυμάζουν τὰ τῆς παρούσης ζωῆς.

Ἐπετα, ἂν μὲν ἐπίγειος θούλευς σὲ θαυμάζει, δὲν βίβεις σημασίαν εἰς τὸ πλῆθος, καὶ ὅν ἀκόμη ὧλοι γελοῦν εἰς θάρος σου, ἂν δὲ σὲ ἐπαυγῇ ὁ Δεσπότης τῶν ὧλων, ἐπιζητεῖς τοὺς ἐπαίνους τῶν κληρικών καὶ τῶν κληνόντων. Διότι οἱ παράλογοι ἀνθρώποι μὲ αὐτὰ τὰ ἔντομα θαυμάζουν ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν Θεόν, μᾶλλον δὲ οὔτε μὲ αὐτὰ, ἀλλὰ εἶναι κάπως κατώτεροι ἀπὸ αὐτὰ.

Μέχρι πότε θὰ κινούμεθα ἐντὸς τοῦ θαλάσσιου, μέχρι πότε θὰ καθιστῶμεν δι' ἡμᾶς θεατὰς τοὺς ἀργασχόλους καὶ τοὺς γαστριμαργούς; Ἐκεῖνοι δύνανται νὰ ἐπιδοκμαζοῦν τοὺς παίζοντας κώλους⁴², τοὺς μεθύοντας, τοὺς κοιλισθούλους· ἀλλὰ εἰκόνα τῆς ἀρετῆς ἢ τῆς κακίας δὲν δύνανται οὔτε εἰς τὸ δνειρόν των νὰ σχηματίσιν.

Ἐπετα ἐάν κανεῖς σὲ σκωπῇ, ἐπεὶ δὲ δὲν γνωρίζεις, νὰ κατασκευάζῃς τοὺς ὀχέτους τῶν ὑδραγωγείων. δὲν θὰ τὸ θεωρήσῃς κακόν, ἀλλὰ καὶ θὰ γελάσῃς εἰς θάρος ἐκείνου, ὁ ὅποιος ἀποδίδει εἰς σὲ τὴν ἐν λόγῳ ἀγνοίαν. ὅταν θέλῃς δὲ νὰ ἀσκήσῃς τὴν ἀρετὴν, ἔκρινον, οἱ ὅποιοι δὲν ἔχουν γνώσιν αὐτῆς, τοὺς καθιστᾷς κριτὰς ἐν σχέσει πρὸς αὐτὴν.

Διὰ τοῦτο οὐδέποτε φθάνομεν εἰς τὴν τέχνην ἐκείνην⁴³, διότι δὲν ἀναθετομένην τὴν ὑπόθεσιν μας εἰς τοὺς ἐμπείρους, ἀλλὰ εἰς τοὺς ἀμάθεις. Ἐκεῖνοι δὲ κρίνουν ὅχι σύμφωνα μὲ τοὺς κανόνας τῆς τέχνης, ἀλλὰ μὲ τὴν ἀμύσειάν των.

Διὰ τοῦτο παρακαλῶ, ἅς μὴ λοιδώνομεν ὅτι ὅμοιον

42 Παιγνίον τῶν ἀρχαίων (Παῦλ. τὰ σημερινὰ «ζάρια»).

43 Ἐνταῦθα ὁ ἱερός Χρυσόστομος παραμυθίζει τὴν ἀρετὴν μὲ τὴν τέχνην τὴν ὅποιαν προσποδοῦμεν νὰ μάθωμεν.

τους πολλούς⁴⁴ (ὡς πρὸς τὴν γνώμην των), μάλλον δὲ οὐτε ἐταίρους νὰ ἐπαυθώμεν, οὐτε χρήματος, οὐτε πλοῦτον, οὐτε κακὸν νὰ θεωρώμεν τὴν πτώχειαν· ὅτι καὶ τῆς φρονήσεως καὶ τῆς καρτερίας καὶ πάσης φιλοσοφίας εἶναι διδάσκαλος εἰς ἡμᾶς ἡ πτωχεία⁴⁵. διότι καὶ ὁ Λόζαρος⁴⁶ μετὰ τὴν πένιν ἐζη καὶ ἐστεφανώμετο, καὶ ὁ ἁγὼς μόνον ἄρτον νὰ εὕρῃ ἐπεθύμει, καὶ ὁ Ἰωσήφ εἰς περιέλθει εἰς τὴν ἐσχάτην πένιν, καὶ ἦτο ὄχι μόνον δοῦλος, ἀλλὰ καὶ δασμότης, καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον περισσύτερον αὐτὸν θαυμάζομεν καὶ δὲν ἐπαινοῦμεν τόσον αὐτόν, ὅταν διένεμε τὸν σίτον, ὅσον, ὅταν ἔμεινε εἰς τὸ δασμωτήριον· οὐτε ὅταν περιεβάλλετο τὸ διαδήμα, ἀλλὰ ὅταν περιεβάλλετο τὴν ἀλυσιν· οὐτε ὅταν ἐκόσθητο ἐπ' τοῦ θρόνου, ἀλλὰ ὅταν καθίστατο ἀντακείμενον ἐπιθουλήῃ καὶ ἐπωλείῳ⁴⁷.

Αὐτὰς λοιπὸν διαίχοντες ὑπ' ὕμν., καὶ τοὺς στεφάνους, οἱ ὅποιοι πολέκοντα ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἀγῶνας, ἔχον τὸν πλοῦτον τὴν τιμὴν, τὴν πολυτέλειαν καὶ τὴν ἐξουσίαν· ἀλλὰ τὴν πένιν, τὴν ἀλυσιν, τὰ δεσμά καὶ τὴν καρτερίαν ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς νὰ θαυμάζομεν· διότι τὸ μὲν τέλος τῶν πρώτων εἶναι πλήρες θορύβων καὶ ταραχῆς καὶ ἔχει συνδεθῇ μετὰ τὴν παρούσαν ζωὴν, τὸ δὲ κέρδος τῶν τελευταίων εἶναι ὁ οὐρανὸς καὶ τὰ εὐρησκόμενα εἰς τοὺς οὐρανούς· ἀγαθὰ, τὰ ὅποια οὐτε ἀφθαλμὸς εἶδεν, οὐτε οὖς ἤκουσεν⁴⁸· τὰ ὅποια εἶθε νὰ συμμέλῃς βλο· νὰ ἐπιτυγχάνῃς διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει· ἢ δοῦναι εἰς τοὺς ἀγῶνας τῶν αἰώνων Ἁμῶν.

44 Παῦλ. τὸ τοῦ Σικκάρου λέγοντος ἐς τὸν Κρίτων· «Οὐκ ὄρα, ὡς ἐλὼν σὲ, πᾶν ἡμῶν οὕτω φρονιότητος· ὅτι ἐροῦσιν οἱ πολλοὶ ἡμῶν, ὅτι ὁ ἐπὶ τὸν περ δίκαιον καὶ ἀδίκων ὁ εἰς καὶ αὐτῆς ἡ ἀλήθεια».

45 Παῦλ. «Διογένης τὴν πένιν αὐτοῦ διδάσκον ἐπὶ εἶναι ἐπικώρημα πρὸς τὴν ἀπορίαν· ὃ γὰρ ἀναγνὼν πείθει τοὺς λόγους περὶ τῆς πείνης· ὅτι ἐν ἔργῳ τὴν πένιν ἀναγκάζει» (Γ' τοῦ Α' τοῦ Β').

46 Ἰδε παραβολὴν πλουτοῦ καὶ Λοζάρου (Λουκ. 16 19 31).

47 Γεν. 37 κ. ε.

48 Ἐνταῦθα ὁ θεὸς ἐρήρησε ἀναλαμβάνοντες τοὺς λόγους τοῦ ἀποστόλου Παύλου· «ὁ ἀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσεν» (Α' Κορινθ. 2 8).

ΟΜΙΛΙΑ ΟΖ' (77)

(Ἰωάν. ιε', 11 .στ', 3)

«Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ ἐν ὑμῖν μείνῃ, καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ. Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμὴ, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἐγὼ ἀγάπησα ὑμᾶς¹».

α. Πάντα τὰ ἀγαθὰ τότε ἀποφέρουν τὴν ἀμοιβήν, ὅταν φθάσουν εἰς τὸ ἀρμόζον ἀποτέλεσμα, ἔσθ' ὅτε διακοπῇ ἐν τῷ μεταξὺ ἡ ἐπιτελείς των, τότε ἀποτελοῦν ναυάγιον· καὶ ὅπως τὸ πλοῖον τὸ φέρον ἀπειρὰ φορτία, ἔσθ' ὅτε φθάσῃ εἰς τοὺς λιμένας, ἀλλὰ θυθισθῇ εἰς τὸ μέσον τοῦ πελάγους, οὐδεμίαν ὠφέλειαν συναποκομίζει ἐκ τοῦ μακροῦ ταξιδίου, ἀλλὰ καὶ μεγαλυτέραν ζημία· δημιουργεῖ, ὅσον μεγαλυτέρους κόπους ὑπέμεινεν, οὕτω ζημιούνται, καὶ αἱ ψυχαί, αἱ ὅποια, ἐνὶ πλησιάζουν πρὸς τὸ τέλος τῶν κόπων, καταπίπτουν καὶ κατατρέφουν, ἐντὶ εὐρίσκονται εἰς τὸ μέσον τοῦ ἀγῶνος.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν ὅτι· δόξα καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη θὰ συναντήσῃ αὐτοὺς, οἱ ὅποιοι τρέχουν μετ' ὁπομνήν διὰ τὴν ἐπιτελεσιν ἔργων ἀγαθῶν²· τοῦτο λοιπὸν ἀκριβῶς καὶ διὰ τοὺς Μισσητάς· τῶρα ἐτοιμάζει ὁ Χριστὸς. Ἀφοῦ διηλασθῇ ἐδέχθη αὐτοὺς, καὶ ἐκεῖνο ἐχαίροντο· ὁ ἁγὼς, κατόπιν τὸ πάθος, ὅταν θὰ ἐτελείτο καὶ οἱ δυσάρεστοι λόγοι ἐπρόκειτο νὰ διακόψουν αὐτὴν τὴν εὐχαρίστησιν, ἀφοῦ ὠμίλησεν ἀρκετὰ καὶ παραγόρησεν αὐτοὺς, λέγει· «Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ ἐν ὑμῖν μείνῃ, καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ».

¹ Ἰωάν. 15 11 12.

² Ρωμ. 2 7. Ἡ μεταφορὰ ἐλήφθη ἐκ τοῦ στοδίου· ἐνθα οἱ ἔρμεις ἀγωνίζονται νὰ φθάσουν εἰς τὸ τέμα.

τοῦτο σημαίνει. «διὰ τὰ μὴ ἀπομακρυνθῆτε ἀπ' ἐμοῦ, διὰ τὰ μὴ δικάσῃτε τὸν θρόνον»³· ἐχαίρετε δι' ἐμέ, καὶ εἰς μέγαν θαυμὸν, ἀλλὰ σὰς κατέλασθε θλίψεις· αὐτὴν λοιπὸν ἐγὼ θα δελεάσω, ὅς ἂν ἐλθῇ εἰς τὸ τέλος ἡ χαρὰ· θέλει νὰ δείξῃ ὅτι τὰ συμβαίνοντα εἰς τὴν παροῦσαν περιστάσιν δὲν εἶναι, ὥς αὐτῆς, ἀλλὰ τέρας.

«Εἶδον ὅτι σὺς ἐσκαιδαλλίσθητε» δὲν σὰς καταφρόνησα, δὲν εἶπα· διατὶ νὰ μὴ παραμένετε γενναῖοι; ἀλλὰ εἶπον εἰς σὰς λόγους προκαλοῦντας παρηγορίαν. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον θέλω ὁ ἅπαντός νὰ σὰς διατηρήσῃ σταθεροῦς εἰς τὴν αὐτὴν ἀγάπην. Ἐκρούσατε περὶ βασιλείας· ἠρθάνθητε χαρὰ. Διὰ τὰ καταστή λοιπὸν πλήρης ἡ χαρὰ σας, εἶπον τοὺς λόγους.

«Αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ ἐντολή ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἐγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς»· βλέπετε ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ εἶναι συνδεδεμένη μὲ τὴν ἰσκίην μας καὶ ἔχει συναφθῇ κατὰ τοιοῦτον τρόπον ὥς νὰ ἀποτελῇ σφιδά μετ' αὐτῆς; Ἀ ἂν τοῦτο ἄλλοτε μὲν λέγει, ὅτι εἶναι δύο αἱ σχετικαὶ ἐντολαί, ἄλλοτε δὲ μία· διότι δὲν εἶναι δυνατὸν, ὅταν λαθῇ κανεὶς τὴν μίαν ἐντολήν, νὰ μὴ ἔχῃ καὶ τὴν ἐντολήν τὴν ἄλλην· διότι ἄλλοτε μὲν λέγει, «Ἐν τούτῳ ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμονται»⁴· ἄλλοτε δὲ λέγει «Ὅσα θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, τὰ αὐτὰ καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς· οὕτως γάρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται»⁵, καὶ «τὴν ἰσκίαν νόμου ἡ ἀγάπη»⁶· πρῶγμα, τὸ ὁποῖον καὶ ἐδῶ λέγει.

Διότι ἔσονται νὰ «παραμείνουν»⁷ ἐξαρτάται ἀπὸ τὴν ἀγάπην· ἡ δὲ ἀγάπη ἐκ τῆς τηρήσεως τῶν ἐντολῶν, ἡ δὲ ἐντολή εἶναι «ἵνα ἀγαπᾶμεν ἀλλήλους»· τὸ νὰ παραμείνῃ κανεὶς εἰς τὸν Θεὸν ἐξαρτάται ἐκ τῆς ἀγάπης πρὸς ἀλλήλους⁸.

3. Εὐαγγεῖα ὁ θεὸς ἱεράρχης ἔχει ὑπ' ὅψιν τὸ τοῦ Αποστόλου Παύλου «τὸν θρόνον τοῦ τέλεκα» (Β' Τιμ. 2, 4-7).

4. Ματθ. 23, 40.

5. Ματθ. 7, 12.

6. Ρωμ. 13, 10.

7. Ιωάν. 15, 10. Ο ἑκκλη. ρήτωρ προβαίνει εἰς τὴν εἰδος σωφειᾶς ἀλλοτρίαν, θεολογῶν ὅτι νὰ ἀποδείξῃ ὅτι τὸ νὰ παραμείνουν οἱ ἐνθρονιστοὶ εἰς τὸν Θεὸν ἐξαρτάται ἐκ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀ-

Καὶ δὲν λέγει, διὰ τὴν ἀγάπην, ἀλλὰ δεικνύει καὶ τὸν τρόπον αὐτῆς· «Καθὼς ἐγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς»· Πά- λιν δεικνύει ὅτι ἡ ἀναχώρησις τοῦ αὐτοῦ δὲν εἶναι ἐκ- δήλωσις μίσους, ἀλλὰ ἀγάπης· «ὥστε ἔπρεπε περισσό- τερον δι' αὐτὸν τὸν λόγον νὰ θαυμάζωμαι διότι πρὸς χάριν τῶν ψυχῶν σας θυσιάσω τὴν ζωὴν μου». Ἀλλ' εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν δὲν ὁμιλεῖ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀλλὰ μόνον εἰς τὴν ἀρχὴν μὲν περιγράφει τὸν ἄριστον ποινόμενον⁹, ἐδῶ δὲ ἐνῶ νοθεύει αὐτοῦ καὶ δεικνύει τῆς ἀγάπης τὸ μέγεθος καὶ τὸν ἑαυτὸν τοῦ, ποῖος εἶναι.

Ἀλλὰ διὰ ποῖον λόγον εἰς πᾶσαν περίπτωσιν τονί- ζει τὴν ἀγάπην; Διότι τοῦτο εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῶν Μαθητῶν τοῦ, τοῦτο εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον συνθέτει τὴν ἀρετὴν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος τό- σα λέγει περὶ αὐτῆς, δεδομένου ὅτι ἦτο γνώσις Μα- θητῆς τοῦ Χριστοῦ καὶ ἴσως πείραν αὐτῆς¹⁰.

«Ὑμεῖς φίλοι μου ὅστε· πάντα γὰρ ὅσα ἤκουσα πα- ρὰ τοῦ Πατρὸς μου, ἐγνώρισα ὑμῖν»¹¹. Πῶς λέγει, λοι- πόν. «Πολλὰ ἐγὼ λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ δύνασθε θιασά- ζειν ἄρτι»¹²; τίποτε ἄλλο δὲν ἀποδεικνύει διὰ τοῦ «πάν- τα» καὶ τοῦ «ἀκούσαι», παρὰ ὅτι τίποτε ξένον δὲν λέ- γει, ἀλλὰ μόνον ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἤκουσεν ἐκ τοῦ Πα- τρὸς· Ἐπειδὴ δὲ τοῦτο κυρίως θεωρεῖται χαρακτη- ριστικὸν φιλίας ὅτι εἶναι, δηλαδὴ τὸ νὰ σὰς λέγω τὰ ὁ πόρρητα, ἐκρῖνῃτε, λέγει, ἀλλοὶ καὶ αὐτῆς τῆς συμμε- τοχῆς¹³.

Ὅταν δὲ λέγῃ «πάντα», ἐννοεῖ ὅσα ἔπρεπεν ἐκεῖ- νοι νὰ ἀκούσων.

Ἐπειτα φέρει καὶ ἄλλην ἀπόδειξιν τῆς φιλίας ὁ-

γάνης, συλλογίζεται ὡς εἴης.

Τὸ «μεῖναι» ἀπὸ τῆς ἀγάπης γίνεσθαι.

ἡ ἀγάπη ἀπὸ τῆς τηρήσεως τῶν ἐντολῶν γίνεσθαι.

ἐντολή τοῦ Θεοῦ ἐστίν· «ἵνα ἀγαπᾶμεν ἀλλήλους».

⁹ Ἀρὰ τὸ μείνει ἐν τῷ Θεῷ, ἀπὸ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης γίνεσθαι.

¹⁰ Ιωάν. 10, 11-14.

¹¹ Α' Κορινθ. 13, 1-8. Τὸ χωρίον τοῦτο χαρακτηρίζεται ὡς ὁ μόνος τῆς ἀγάπης.

¹² Ιωάν. 15, 14.

¹³ Ιωάν. 16, 12.

¹⁴ Ἀποκ. 1, 7. Τὸ χωρίον τοῦτο χαρακτηρίζεται ὡς ὁ μόνος τῆς ἀγάπης.

χι τυχαίαν. Ποία λοιπόν είναι αὕτη; «Οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε» λέγει, «ἀλλ' ἐγὼ ἐξελέξαμην ὑμᾶς»¹³. τοῦτο σημαίνει· «ἐγὼ ἐπεδίωξα τὴν φυλὴν σας». Καὶ δὲν ἐστάθη ἐξ ὧδ', ἀλλὰ λέγει «ἐθῆκα ὑμᾶς»¹⁴, δηλαδὴ, «ἐφύτευσα», «ἐνταῖς ὑμεῖς ὑπάγετε»¹⁵ (ἀκόμη χρησιμοποιεῖ τὴν μεταφορὰν τῆς ἀμπελῆς) δηλαδὴ «ἵνα ἐπεκταθῆτε», «καὶ καρπὸν φέρητε, καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μένη»¹⁶.

Ἐάν δὲ παραμένη ὁ καρπὸς, πολὺ περισσότερον σεῖς· διότι θὲν ἡγάπησα μόνον σᾶς, λέγει, ἀλλὰ καὶ μεγίστην εὐεργεσίαν παρέσχον ἐκτείνων τὰ κληματα σας εἰς πᾶν μέρος τῆς οἰκουμένης.

δ'. Παραστηρεῖς διὰ πόσων τρόπων δεικνύει τὴν ἀγάπην Του; μὲ τὸ νὰ λέγῃ εἰς τοὺς Μαθητὰς τὰ ἀπόρητα, μὲ τὸ νὰ ἐπιδιώξῃ πρῶτος τὴν φυλὴν αὐτῶν, μὲ τὸ νὰ χάρισῃ εἰς αὐτοὺς σπουδαία ἀγαθὰ, μὲ τὸ νὰ πάθῃ ὑπὲρ αὐτῶν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα τότε ἔπαυσε.

Ἐκ τούτων ἀποδεκνύει, ὅτι καὶ παραμένει συνεχῶς μὲ αὐτοὺς, οἱ ὅποιοι, πρόκειται νὰ δάσουν καρπὸν τῆς διδασκαλίας Του· διότι εἶναι ἀνάγκη νὰ λάβουν τὴν ἐκ μέρους Αὐτοῦ βοήθειαν, διὰ νὰ καρποφορήσουν.

«Ἵνα, ὃ ἐάν ἀπῆσθε τὸν Πατέρα ἐν τῷ ἀνάματι μου, δῶ ὑμῖν»¹⁷· ἐάν δὲ ὁ Πατὴρ λαμβάνῃ τὸ αἷμα, πῶς τὸ πραγματοποιεῖ ὁ Υἱός; διὰ νὰ μάθῃς ὅτι ὁ Υἱὸς δὲν εἶναι κατώτερος.

Τούτοις λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἀγαπήτε ἀλλήλους»¹⁸. τοῦτο σημαίνει· «θὲν λέγω αὐτοὺς τοὺς λόγους, διὰ νὰ διατυπώσω μομφήν, ὅτι θυσιάζω τὴν ζωὴν μου, ὅτι πρῶτος ἦλθον πρὸς σᾶς, ἀλλὰ διὰ νὰ σᾶς παρτρύνω εἰς φυλίσαν.

Ἐπειτα, ἐπειδὴ τὸ νὰ καταδιώκωνται, ὑπὸ τοῦ πλῆθους καὶ νὰ ἀνεθίζωνται ἦτο δυσάρεστον καὶ ἀνυπόφο-

13. ὡν. 15, 16

14. ἰωάν. 5, 16

15. ὡν. 15, 16

16. ὡν. 15, 16

17. ἰωάν. 15, 6

18. ἰωάν. 15, 7 [Τὸ αὐθεντικὸν κείμενον ὄντ' τοῦ «λελάληκα» ἔχει τὸ «ἐντέλλομαι»]

ρον, καὶ ἀρκετὸν καὶ τὴν ἀψηλά ἱσταμένην φυγὴν νὰ καταβῇ, διὰ τοῦτο, ἀφοῦ προεῖπε πολλά, καταλήγει, εἰς τοῦτο· δηλαδὴ ἀφοῦ προητοίμασε τὴν ψυχὴν αὐτῶν τότε θάνατον, εἰς αὐτὰ θέλων νὰ ἀποδείξῃ ἐν ἀσθενείᾳ ὅτι αὐτὰ τὰ ὁποῖα προέλεγε, εἶναι ὑπὲρ αὐτῶν, ὅπως ἀκριθῶς ἀπέδειξε καὶ τὰ ἄλλα· δηλαδὴ ὅπως εἶπεν ὅτι «θὲν πρέπει, νὰ ἐθίξεσθε, ἀλλὰ καὶ νὰ χαίρεσθε, διότι ἀπερχομαι πρὸς τὸν Πατέρα» (διότι πράττει τοῦτο ὅχι ἐγκαταλείπων, ἀλλὰ εἰς μέγαν θαυμὸν ἀγαπῶν αὐτούς) αὕτω καὶ ἐδῶ δεικνύει, ὅτι, πρέπει νὰ χαίρουν καὶ ὅχι νὰ λυπῶνται.

Καὶ παρατήρει, πῶς ἀποδεικνύει, αὐτὸ δηλαδὴ δὲν εἶπε· «γνωρίζω ὅτι εἶναι λυπηρὸν τὸ μέλλον νὰ συμβῇ, ἀλλὰ πρὸς χάριν μου νὰ τὸ ὑπομείνετε, ἀφοῦ καὶ δι' ἐμὲ πάσχετε»· ὅτι αὕτη ἡ δικαιολογία δὲν ἦτο ἀρκετὴ νὰ παρηγορήσῃ. διὰ τοῦτο ἀκριθῶς, ἀφοῦ ἀφῆκεν αὐτὴν, προσβάλλει, ἀλλήν Ποία λοιπόν εἶναι αὕτη, «Ὅτι, αὐτὸ (δηλαδὴ τὸ δώκεσθαι καὶ ἀνεθίζεσθαι) εἶναι ἀπόδειξις τῆς προτέρας ἀρετῆς. Καὶ ἀπειναντίας ἔπρεπε νὰ λυπηθῇ, ὅχι, ὅτι, μισεῖσθε τώρα, ἀλλὰ ἐάν ἐπρόκειτο νὰ ἀγαπήσθε ὑπὸ τοῦ κόσμου, διότι τοῦτο ὁπαινέσεται ὅταν λέγῃ· «Εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφύλαξε»¹⁹.

Ὡστε ἐάν ἡγαπήσθε, εἶναι φανερόν ὅτι οὕτω δὲ παρῆκατε μίαν ἐνδειξὴν, κληρίδας. Ἐπειτα, ἐφ' ὅσον ὅταν προεῖπε αὐτὸ δὲν τὸ ἐπέλεωσεν, τὸ συμπληρᾷ· ναι πάλιν διὰ τοῦ λόγου· «Οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ Κυρίου αὐτοῦ· Εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμεῖς δ' ὀφείλουσθε»²⁰. Ἐδείκνυν ὅτι ὡς πρὸς τοῦτο θὰ γινούμην ὡς Μαθηταὶ εἰς μέγστον θαυμὸν μνηστὰς Αὐτοῦ· διότι, ἐφ' ὅσον μὲν ἦτο ἐν σαρκὶ ὁ Χριστός, οἱ Ἰουδαῖοι, κατ' ἐκείνου διεξήγαγον τὸν πόλεμον, ὅταν δὲ μετέστη, κατ' ἐκείνων πάλιν ἐστράφη ἡ μάχη.

Ἐπειτα, ἐπειδὴ, ἐφ' ὅσον ἦσαν ὀλίγοι, ἐταράσσοντο, δεδομένου ὅτι, ἐπρόκειτο νὰ ἀντιμετωπίσουν πόλεμον τόσο μεγάλου πλῆθους, ἐνθαρρύνει, τὴν ψυχὴν αὐτῶν ὅ

19. ἰωάν. 15, 18

20. ἰωάν. 15, 20.

Κύριος, λέγων ὅτι «τοῦτο κυρίως ἀποτελεῖ ἔργον χάριος ἡλιαδὴ τὸ ὅτι μισείσθε ὅπῃ τῶν ἀνθρώπων· διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ συμμετάσχετε τῶν παθῶν μου. Δὲν πρέπει, λοιπόν, σεῖς νὰ θαυμάησθε, διότι οἱ εἰς δὲν εἶσατε ἀνώτεροι ἀπὸ ἐμὲ διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ προηγουμένως εἶπα: «Ὁὐκ ἔστι, δοῦλος, μείζων τοῦ κυρίου, αὐτοῦ». Ἐπειτα ἀκολουθεῖ καὶ τρίτος παρηγορητικὸς λόγος, ὅτι ἡλιαδὴ καὶ ὁ Πατὴρ ὁρίζεται, μετὰ τῶν Μαθητῶν, οἷός, λέγει, «Ταῦτα πάντα ποιήσασι, διὰ τὸ ὄνομά μου, ὅτι, οὐκ οἴδασιν τὸν πέμψοντά με»²¹ ἡλιαδὴ «κακεῖνον ὄφριζον».

Πρὸς τοῦτο δὲ θέλων νὰ σπερήσῃ τοὺς Ἰουδαίους δι-
κασιολογίας καὶ προσθέτων καὶ ἄλλαν παρηγορητικὸν
λόγον λέγει, «Εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἀμαρ-
τίαν οὐχ εἶχον»²², ἀποδοὺ κινῶν ὅτι, ἀδικῶς θὰ ἐπιτελέ-
σουν τὰς εἰς θάρος Αὐτοῦ καὶ τῶν Μαθητῶν ἐνεργείας.

«Διὰ τὸ λοιπὸν μὲς ὁδήγησας εἰς τόσα κακὰ δὲν
ἐγνωρίζεις ἐκ τῶν προτέρων τοὺς πολέμους καὶ τὸ μί-
σος;» Διὰ τοῦτο λέγει, πάλιν, «Ὁ ἐμὲ μισῶν καὶ τὸν Πα-
τέρα μου μισεῖ»²³, προλέγων εἰς αὐτοὺς σοβαρὴν τιμω-
ρίαν προερχομένην ἐκ τῆς διαθέσεως ταύτης.

Δὲν εἶπε δὲ πάποτε ἐδικα ολογοῦντο, ὅτι χάριν
τοῦ Πατρὸς ἐδώκου Αὐτόν· ὁ Κύριος καταργεῖται τὴν
δικαιολογίαν αὐτῶν, εἶπε τοὺς λόγους τούτους (οὐ
γὰρ ἔχουσι πρόφασιν)· «παρέσχον τὴν διὰ τῶν λό-
γων διδασκαλίαν, προσέθεσα τὴν διδασκαλίαν διὰ τῶν
ἔργων σύμφωνα μὲ τὸν νόμον τοῦ Μωϋσέως, ὁ ὅποιος
προσέταξεν ὅλους νὰ πεῖθωνται εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὅποιος
πράττει καὶ λέγει ταῦτα διδάγματα ὅταν μάλιστα
αὐτὰ ὁδηγοῦν εἰς τὴν εὐσέβειαν, καὶ παρακαλεῖται
σπουδᾶ ὅταν θαύματα».

Δὲν εἶπε δὲ ἄπλως «σημεῖα», ἀλλὰ εἶπεν· «ἂν μη-
δεῖς ἄλλος ἐποίησεν»²⁴ Καὶ αὐτῶν τῶν θαυμάτων οἱ Ἰ-
διο, οἱ Ἰουδαῖοι, ὁπότε μάρτυρες, λέγοντες· «Οὐ-

21 Ἰωάν. 15, 21

22 Ἰωάν. 16, 22

23 Ἰωάν. 15, 23

24 Ἰωάν. 15, 24

δέποτε οὕτως ἐφάνη ἄνθρωπος ἐν τῷ Ἰσραήλ»²⁵, καὶ
«οὐκ ἠκούσθη ἐκ τοῦ αἵματος ὅτι, ἤνοιξέ τις ὀφθαλμούς
τυφλοῦ γεγεννημένου»²⁶ καὶ τὸ σχετικὸν μὲ τὸν Λάζα-
ρον καὶ διὰ τὰ ἄλλα παρόμοια, καὶ ὁ θαυματουργικὸς
τρόπος ὅλα εἶναι καινοφανῆ καὶ παράδοξα.

Διὰ, λοιπόν, θὰ ἠδύνατο νὰ εἴπῃ τις, καὶ Σὲ καὶ ἡ-
μᾶς δώκου; «Ὅτι, ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἔστα. Εἰ ἐκ τοῦ
κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει»²⁷.

Καὶ ἀρχὴν ὑπενθυμίζει εἰς αὐτοὺς τοὺς λόγους, τοὺς
ὁποίους εἶπε καὶ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς²⁸ αὐτοῦ· ἀλλὰ ἐ-
κεῖ μὲν κατὰ ἡπιώτερον τρόπον τὰ λέγει, θὰ νὰ μὴ θα-
ρυνθῇ αὐτοὺς, ἐδῶ δὲ ἐπιθέτως, ἀπεκάλυψε τὸ πᾶν.

Καὶ ἀπὸ τῶν εἶναι φανερόν, ὅτι, μισοῦμεθα δι' αὐτὸν
τὸν λόγον, Ἀπὸ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα γίνονται εἰς θάρος
μου. Δηλ. εἶπέ μου, τί ἐκ τῶν λεγθέντων ἢ πραχθέντων
ἔχοντες νὰ κατηγορήσων, δὲν μὲ ἐδέχθησαν, ἔπειτα, ἐ-
πειδὴ ἡ ὑπόθεσις ἠδύνατο εἰς ἡμᾶς νὰ προκαλέσῃ ἐκ-
πλήξιν, ἀνέφερε καὶ τὴν αἰτίαν ἡλιαδὴ τὴν πονηρίαν
τῶν Ἰουδαίων.

Καὶ οὕτε ἀρκεῖται εἰς αὐτό, ἀλλὰ ἐπικαλεῖται, καὶ
τὸν Προφήτην, διὰ νὰ δεῖξῃ ὅτι ὁ Προφήτης εἶχε προα-
νταγίλῃ αὐτὰ ἐξ ἀρχῆς, καὶ ἔλεγεν· «ἐμίσησάν με θω-
ρεάν»²⁹, πράγμα, τὸ ὅποιον καὶ ὁ Παῦλος πράττει. Δη-
λοῦν ἐπειδὴ πολλοὶ ἠπόρουν, πῶς οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἐ-
πίστευσαν, ἀναφέρει, προφῆτας, οἱ ὁποῖοι προλέγουσιν ἐξ
ἀρχῆς, καὶ δεκνύουσιν τὴν αἰτίαν, ὅτι ἡλιαδὴ ἡ πονηρία
αὐτῶν καὶ ἡ ἀφροσύνη εἶναι, ἡ αἰτία τῆς ἀπιστίας αὐτῶν.

Ἐάν τὸν λόγον σου δὲν ἐτήρησαν, διὰ τοῦτον τὸν
λόγον οὕτε τὸν ἴδιόν μας δὲν θὰ τηρήσων· ἐάν ἐδιδάξαν
Σὲ διὰ τοῦτο καὶ ἡμᾶς θὰ καταδικάσωμεν· ἐάν εἴδω θαύ-
ματα, τί ὁποῖα οὐδεὶς ἄλλος ἐτετέλεσεν ἐάν ἤκουσας

25 Ματθ. 9, 33

26 Ἰωάν. 9, 32

27 Ἰωάν. 15, 19

28 Πιθανόν ὁ θεὸς, σφόδρως νὰ ἐνόησεν ἡμᾶς ἀπάντησιν, τὴν ὁ-
ποῖαν ἔδωκεν ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς νομιζομένους ἀδελφούς του. Ἄντι
τῆς τεκνίας τοῦ ἰσχυροῦ ἐκ τῆς πρώτης γυναίκας αὐτοῦ. (Ἰωάν. 7, 3-9)

29 Ψαλμ. 68, 5

λόγους, τούς οποίους οὐδείς ἄλλος εἶπεν ἢ ἂν μισοῦν τὸν Πατέρα σου, καὶ σὲ μαζί με 'Εκείνον, διὰ τοῖον λόγον, θά ἔλαγέ τ.ς, μὴς ἔρωμες εἰ μέσῳ αὐτῶν; πῶς ἡμεῖς τοῦ λοιποῦ θά ἡμεθα ἀξιόπιστοι., Ἰοῖος δὲ ἀπὸ τούτῳ ὁμοεθνεῖς μας θά προσέξῃ εἰς ἡμᾶς

γ' Διὰ νὰ μὴ ταράσσωνται λοιπὸν σκεπτόμενο, αὐτά, παρατήρει ποίαν παρηγορίαν προσθέτει. «Ὅταν ἔλθῃ ὁ Παράκλητος, ὃν ἐγὼ πέμψω, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσῃ περὶ ἐμοῦ. Καὶ ὁμοίως δὲ μαρτυρεῖτε, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς μετ' ἐμοῦ ἐστέ»³⁰ 'Εκεῖνος θά εἶναι ἀξιόπιστος, διότι εἶναι Πνεῦμα ἀληθείας.

Διὰ τοῦτο ὁ Κύριος δὲν ἀνόμασεν αὐτὸ «Πνεῦμα ἐγ.», ἀλλὰ «ἀληθείας». Τὸ δὲ «ὃ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται» δείκνυσι, ὅτι, διὰ ἀκριβῶς τὰ γνωρίζει, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁ Ἰησοῦς λέγει, περὶ 'Εαυτοῦ, ὅτι δηλαδὴ «οἶδα πᾶθεν ἔρχομαι, καὶ πού ὑπάγω»³¹ καὶ ἐκεῖ τὰ λέγει, αὐτὰ ὁμολῶν περὶ τῆς ἀληθείας.

«Ὁν ἐγὼ πέμψω». Δοῦ ὅτι ὁ ἀποστέλλων τὸ Πνεῦμα δὲν εἶναι μόνον ὁ Πατήρ, ἀλλὰ καὶ ὁ Υἱός. Καὶ σὺς δὲν θά ᾔσθῃ ἀξιόπιστος, οἱ ὅποιοι μετ' 'Εμοῦ συναυτοστράφητε, καὶ δὲν ἠκούσατε τὴν διδασκαλίαν μου ἀπὸ ἄλλου»

Καὶ οἱ Ἀπόστολοι, διὰ ἐκ τούτων τῶν λόγων διαβεβαιώσονται λέγοντες, «Ὅστινες συνεβόγομεν καὶ συνετίσαμεν αὐτῷ»³². Ὅτι αὐτὰ δὲ ἔχουν λεγθῇ ὑπὸ τοῦ Κυρίου ὅχι, πρὸς εὐχαριστίαν ἀπλῶς τῶν Μασθητῶν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐπεβεβαίωσε αὐτὸ ὡς μάρτυς διὰ τούτῳ λόγους

«Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα μὴ σκανδαλισθῆτε»³³ δηλαδὴ «ὅταν ἴδῃτε πολλοὺς ἀπειθοῦντας καὶ βεβηλὰς πᾶς σχόντας ὑμᾶς»

«Ἀποσταλῶντας ποτήσουσιν ὑμᾶς»³⁴ Δὲ ὅτι συνε

30 Ἰωάν. 18, 26-27

31 Ἰωάν. 8, 14

32 Πρὸς Ε. 10, 41

33 Ἰωάν. 18, 1

34 Ἰωάν. 18, 2

φώνησαν πλέον, ἂν καὶ εἰς ὁμολογήσῃ τὸν Χριστόν, νὰ ἀπομακρυνθῇ τῆς συναγωγῆς»³⁵.

«Ἀλλ' ἔρχεται ὥρα, ἵνα πᾶς ὁ ἀποκτενῶν ὑμᾶς δοξῇ λατρεῖαν προσφέρειν τῷ Θεῷ»³⁶ Ὅδῳ θά ἐπιβιάζουν τὸν ἰδικόν σας φόνον, μὲ τὴν ἰδέαν, ὅτι εἶναι πρᾶξις εὐσεβείας καὶ ἀρεστῆ εἰς τὸν Θεόν.

Ἐπειτα προσθέτει πάλιν τοὺς παρηγορητικούς λόγους: «Καὶ ταῦτα ποιήσουσιν, ὅτι οὐκ ἐγνώσαν τὸν Πατέρα, οὐδὲ ἐμέ»³⁷ Ἀρκεῖ εἰς σᾶς ὡς παρηγορία τὸ ὅτι θά πάσχετε αὐτὰ δι' ἐμέ καὶ διὰ τὸν Πατέρα. Ἐδῶ ὑπενθυμίζει, πάλιν εἰς αὐτοὺς τὸν μακαρισμὸν, τὸν ὁποῖον ἐλάγην, ὅταν ἤρχιζεν αὐτόν, ὡς ἔζης. «Μακάριοι ἐστέ, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς, καὶ διώξωσι, καὶ εἰπῶσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι ἐνεκεν ἐμοῦ. Χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς»³⁸

Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα, ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα, μὴ μονεῖτε τούτων»³⁹ ὥστε ἀπὸ αὐτῶν, τούτῳ λόγῳ καὶ τοὺς λοιποὺς νὰ τοὺς θεωρῆτε ἀξιόπιστους, διότι δὲν θά ἔχετε νὰ εἰπῆτε ὅτι, διὰ νὰ κολακεύσω σᾶς, ἔλεγον μόνον τὰ εὐχάριστα, ὅτι οἱ λόγοι, αὐτοὶ ᾔσων λόγοι ἀπατήης, ὅτι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔχει πρόθεσιν νὰ ἐξαπατήσῃ, δὲν θά προέλεγεν εἰς σᾶς καὶ λόγους ἀποκριπτικούς.

Διὰ τοῦτο λοιπὸν προεῖπον εἰς σᾶς τὰ μέλλοντα νὰ συμβοῦν, ὥστε νὰ μὴ διαταράξουν σᾶς, ὅταν παρουσιασθοῦν ἀπροσδοκῆτως, ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλον λόγον, δηλαδὴ διὰ νὰ μὴ λέγετε ὅτι δὲν ἐγνώριζον ἐκ τῶν προτέρων ὅτι, αὐτὰ θά συμβοῦν.

«Μνημονεύετε οὖν ὅτι, ἐγὼ εἶπον ὑμῖν» διότι πάντοτε οἱ Ἰουδαῖοι διὰ τὴν καταδίωξιν τῶν Μασθητῶν

35 «Ἥδη γὰρ συνεβητο, ὅταν τις ὁμολογήσῃ τὸν Χριστόν, ἵνα ἀποκτενέσθῃς γέννηται». Ἐννοεῖται ὁ Θεὸς, ὁ ὁποῖος ἀναλαμβάνει σκεδὸν τοὺς λόγους τοῦ εὐαγγελιστοῦ ὁμολογῶντος περὶ τῆς θρασύτητος τοῦ τυρλοῦ (Ἰωάν. 8, 22)

36 Ἰωάν. 16, 2

37 Ἰωάν. 18, 3

38 Μάρκ. 8, 11-12

39 Ἰωάν. 16, 4

προέβαλλον πονηράν δικαιολογίαν καταβώκοντες αὐτοὺς ὡς καταστροφεῖς. Ἀλλὰ δὲν ἐτάρασσε τοὺς Μαθητάς τοῦτο. ἐφ' ὅσον ἤκουσαν ἐκ τῶν προτέρων καὶ ἐγνώριζον τοὺς λόγους, διὰ τοὺς ὁποίους ἔπασχον· διότι ἦτο ἀρκετὴ ἡ αἰτία τῶν συμβαινόντων νὰ ἐνθαρρύνῃ αὐτοὺς. Διὰ τοῦτο τὴν αἰτίαν αὐτὴν εἰς πᾶσαν περιπτώσιν ἐπαναλαμβάνει ὁ Κύριος λέγων· «Οὐκ ἔγνωσάν με», καὶ ὅτι «εἰ ἐμὲ ποιήσουσι καὶ διὰ τὸ δινοῦμαι καὶ διὰ τὸν Πατέρα»⁴⁰, καὶ ὅτι. ἐγὼ πρῶτος ἔπαθον, καὶ ὅτι «δὲν ἀποτολμοῦν αὐτὰς τὰς πράξεις ἀπὸ δικαιολογίαν αἰτίαν».

δ' Αὐτὰ καὶ ἡμεῖς ὡς σκεπτόμεθα εἰς τὰς δοκιμασίας, ὅταν ὑποφέρωμεν κάτι ἐκ μέρους πονηρῶν ἀνθρώπων, στρέφοντας τὸ βλέμμα μας εἰς τὸν Ἀρχηγὸν ἡμῶν καὶ τελειωτὴν τῆς πίστεως, καὶ ὅτι πάσχομεν ἐκ μέρους χυδαίων ἀνθρώπων, καὶ διὰ τὴν ἀρετὴν, καὶ δι' Ἐκεῖνον· δι.ὲν σκεπτόμεθα αὐτὰ ἅλα θὰ εἶναι εὐκολώτατα καὶ ὑποφερτά· διότι ἐάν κανεῖς, ὅταν πάσχῃ δι' ἀγαπητὰ πρόσωπα, καυχῶνται ἐπίσης διὰ τοῦτο, ἐάν κανεῖς πᾶθῃ κατὰ τὸν Θεόν, ποῖον αἰσθῆσαι θὰ δοκιμάσῃ διὰ τὰ κακά;

Διότι ἐάν ὁ Ἰδιὸς ἕνα σιμῶν προκαλοῦν ἀποδοκιμασίαν, δηλαδὴ τὴν σταυρώσιν τὴν δυνάμει δόξαν πρὸς χάριν ἡμῶν, πολὺ περισσότερον ἡμεῖς πρέπει νὰ ἔχωμεν τοιαύτην διάθεσιν δι.ὲν, ἐάν βινάμεθα τόσον νὰ περιφρονῶμεν τὰ πάθη, πολὺ περισσότερον τὰ χρήματα καὶ τὴν πλεονεξίαν.

Πρέπει, λοιπόν, ὅταν πρόκειται, νὰ πάσχωμεν κάτι δυσάρεστον ὅχι τοὺς πόρους ἀλλὰ καὶ τοὺς στεφάνους νὰ σκεπτόμεθα⁴¹· διότι πῶς ἀκριβῶς οἱ ἔμποροι ὅχι μόνον τὰ τελέγη, ἀλλὰ καὶ τὰ κέρδη σκέπτονται ὁ-τω καὶ ἡμεῖς τὸν οὐρανόν, καὶ τὴν ἀπάντην τοῦ Θεοῦ ἐλευθερίαν λόγου πρέπει νὰ ἀναλογιζώμεθα.

⁴⁰ ἰωάν. 15, 21.

⁴¹ Ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσοστόμος ἐφάνη λίαν συνειδήσι εἰς τοὺς λόγους τούτους, ὡς διαπιστοῦται ἐκ τοῦ ὅλου βίου αὐτοῦ καὶ πρὸ πάντων ἐκ τοῦ τέλους αὐτοῦ.

Καὶ ἐν φανῇ εὐχάριστος ἡ πλεονεξία, νὰ σκεφθῇς ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν τὴν θέλει, καὶ ἀμέσως θὰ σοῦ φανῇ ὅχι εὐχάριστος πάλιν ἐάν εἶναι θαρρὺ τὸ νὰ διδῇς εἰς τοὺς πτωχοὺς, νὰ μὴ σταματήσῃς τὴν σκέψιν σου εἰς τὴν σχετικὴν δαπάνην, ἀλλὰ νὰ μεταφέρῃς ἀμέσως τὴν δαπάνην σου εἰς τὸν θερμισμόν⁴² ἐκ τῆς σχετικῆς σπαράξ.

Καὶ ὅταν εἶναι θαρρὺ τὸ νὰ ἀπέχῃς ἀπὸ ἐπιθυμίας ξένης γυναικός, νὰ σκεφθῇς τὸν ἐκ τοῦ κόπου τούτου στέφανον, καὶ εὐκόλως θὰ ὑπομείνῃς τὸν κόπον διότι ἐάν ὁ φόβος τῶν ἀνθρώπων ἀποτρέπῃ, ἀπὸ τὰς ἀτόπους πράξεις, πολὺ περισσότερον ὁ φόβος διὰ τὸν Χριστόν.

Σκληρὰ εἶναι ἡ ἀρετὴ⁴³ ἀλλὰ ὡς περιβάλλομεν τὴν δυν. αὐτῆς μετὰ τὴν ἔκτασιν τῆς ὑποσχέσεως τῶν μελλόντων ἀγαθῶν· διότι οἱ μὲν ἐνάρητο, καὶ ἄνευ αὐτῶν τῶν ἀγαθῶν τὴν βλέπουσι αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν φεραίαν, καὶ διὰ τοῦτο ἔλασχοῦν αὐτὴν, καὶ διὰ τὸ ὅτι ἀρέσκει εἰς τὸν Θεόν, δὲν ἐρρίζονται δι' αὐτὴν μετὰ τὸν σκοπὸν τῆς ἀμοιβῆς, καὶ θεωροῦν σπουδαίαν τὴν σωφροσύνην, ὅχι διὰ νὰ μὴ τιμωρηθῶν, ἀλλὰ δι.ὲν τοιαύτην ἐντολήν ἔδωκεν ὁ Θεός. Ἐάν δὲ κανεῖς εἶναι ἀσθενέστερος (ὡς πρὸς τὴν ἐξάσκησιν τῆς ἀρετῆς) ὡς σκεφθῇ καὶ τὰ θρα-θεῖα.

Τοιοῦτατρόπως ὡς πράττωμεν καὶ ἐπὶ τῆς ἐλεημοσύνης, καὶ ὡς ἐλεῶμεν τοὺς συνηθρώπους μας, καὶ νὰ μὴ βλέπωμεν μετὰ ἀδιαφορίαν νὰ ἀφανίζονται ἐκ τῆς πείνης διότι πῶς δεῖ εἶναι ἀποπν. οἱ ἴδιοι μὲν νὰ καθήμεθα ἐπὶ τῆς τραπέζης γελώντες καὶ ἐπιβιδόμενοι εἰς τρυφήν, ἐάν ἐνῶ δὲ ἀκούοιεν ἄλλους, οἱ ὅποιοι διέρχονται διὰ τῆς γενικῆς ὁδοῦ, θηρνοῦντας, νὰ μὴ στρεφώμεθα πρὸς τὸν κλαυθμόν· ἀλλὰ καὶ νὰ βυσσάν-

⁴² Διὰ τὴν ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ ἀμοιβὴν διὰ τὴν ἐλεημοσύνην.

⁴³ Πρὸς τὸ τοῦ Ἀριστοτέλους «ἀρετὰ πολὺμυθε γένεθ θρα-περεῖ».

σχετῶμεν, καὶ νὰ ἀποκαλῶμεν τὸν θρηνοῦντα ἀκα-
τεῶνα⁴⁴.

Τί λέγεις, ἄνθρωπε, δι' ἄρτον ἓνα σοφίζεται κα-
νείς ἀπότην; Ναι, δύνανται νὰ ἀπαντήσῃ τ.ς. Δι' αὐτὸν
λοιπὸν τὸν λόγον κυρίως θεὸς ἐλεῖται, δηλαδὴ θεὸς ἀπαλ-
λάσσεται, δι' αὐτὸν κυρίως τὸν λόγον ἐκ τῆς ἀνάγκης.

Ἄλλ' ἐάν δὲν θέλῃς νὰ δώσῃς, νὰ μὴ ὑβρίσῃς τὸν
ζητοῦντα ἐάν δὲν θέλῃς νὰ παύσῃς τὸ ναυάγιον, νὰ
μὴ ὠθήσῃς τὸν ναυσάγον εἰς θάλασσαν.

Διότι, νὰ σκεφθῇς, ὅταν τὸν πτωχὸν τοῦ θὰ προσ-
έλθῃ εἰς σέ, τὸν ἀπώθησῃς εἰς ποῖαν κατάστασιν θὰ
εὐρεθῇς, ὅταν παρακαλῇς τὸν Θεόν διότι λέγει· «ὃ
μέτρω μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσετα ὑμῖν»⁴⁵.

Νὰ σκεφθῇς, πῶς ὁ πτωχὸς θὰ ἀπέλθῃ συντετριμ-
μένος, κύπτων κάτω τὴν κεφαλὴν, δυρρόμενος, ἀφοῦ
ἔλαθε μαζί με τὴν πτωχείαν καὶ τὴν πληγὴν τὴν προαρ-
χομένην ἐκ τῆς ὕβρεως· διότι ἐάν τὴν ἐπαιτεῖαν τὴν
θεωρῇτε σέ· καταράν τὸ νὰ μὴ λάθῃ κανεὶς ὅταν
ζητῇ, καὶ νὰ ἀπέλθῃ ἀφοῦ ὑβρίσῃ, πῶσιν κακοδοκι-
μοῦνται δημιουργεῖ.

Μέχρι ποῦτε θὰ ἑμοιάζωμεν μετὰ τὰ θηρία καὶ αὐ-
τὴν τὴν ἀνθρωπίνην ἡμῶν φύσιν θὰ ἀγνοῶμεν ἕνεκα
τῆς πλεονεξίας; Πολλοὶ στενάζουν δι' αὐτὰ ἀλλὰ δὲν
θέλω μόνον τώρα, ἀλλὰ πάντοτε νὰ διατηροῦν αὐτὴν
τὴν εὐσπλαγχνίαν⁴⁶.

44 «Πᾶς γὰρ οὐκ ἴσταντο αὐτοὺς μὲν ἐπὶ τῆς τροπῆς καθε-
ζεσθαι νελεύοντας καὶ τρυφῶντας, ἐτέρων δὲ διὰ τοῦ συμφοῦ τοιούτων
ἀκούοντας ἐλαιοφυμένους μηδὲ ἐπιστρέφοντας πρὸς τὴν ἀλά-
γιαν, ἀλλὰ καὶ δυσχεραίνον καὶ ἀπαρτῶνα καλεῖν» Ἀπὸν ἀπομνηστο-
ν καὶ οἱ λόγοι οὗτοι εἰς πρὸς τὴν συντάξιν τοῦ τιμωτοῦ ταύτου ὁ
θεὸς ἐρώχτης μισθὸν νὰ ἔλαθεν ὡς ἔμιν χάριν λόγου τοῦ Λυ-
σίου, τὸ ὅποιον καὶ παραθέτομεν.

45 «Καὶ οὗτοι πᾶς οὐκ ἴσταντο ὅτιν ἂν βαλὴ, τοῖσιν πάνσιν εἰ μὲν
ἐπὶ βασιλείᾳ ὄκνουσαν ἐώρα με σιωπῶν (τ' γὰρ ἂν καὶ ἐλεγεν),
ὅτ' ὅ· ἐὰν τοὺς ἡγαγόνους ἵππους ἀναβαίνειν περὶ σόβα καὶ πρὸς τὴν
ὡς δυνατός εἰμι» (Λυσίου «ὡπὲρ ὀδυνάσκου» 12).

46 Ματθ. 7, 2.

48 Δηλαδὴ πολλοὶ ἀκούσας, καθ' ἃν σπινθὴν βάλῃς ὁ ῥήγας, οἱ
ἀσθενεῖς ἔλασαν, ἀλλὰ οὕτως συνιστᾷ αὐτοὺς νὰ μὴ σισθενεῖν
τοῦτο προσκαίρουσ καθ' ἃν σπινθὴν ἀμείβῃ, καὶ κατὰ τὴν νὰ παρέλθῃ τὸ
εἶδημα ταῦτο, ἀλλὰ πάντοτε νὰ σισθενεῖν ἔλασαν.

Νὰ σκεφθῇς τὴν ἡμέραν ἐκείνην, καθ' ἣν θὰ στα-
θῶμεν πρὸ τοῦ θήματος τοῦ Χριστοῦ, καὶ θὰ παρακα-
λῶμεν νὰ τύχωμεν ἑλέους, καὶ ἀφοῦ φέρῃ ὁ Χριστὸς
εἰς τὸ μέσον τοὺς πένιτας, καὶ θὰ λέγῃ πρὸς ἡμᾶς θεὸς
«ὃ· ἓνα ἄρτον καὶ ἓνα ὄβολον προσεκάλεσάτε εἰς τὰς
ψυχὰς αὐτῶν τόσον μεγάλην θύελλαν», τί θὰ ἀπαντή-
σωμεν, τί θὰ ἀπολογηθῶμεν δέ.

Διὰ νὰ θεσπισθῇς δὲ δεῖ, καὶ αὐτοὺς θὰ φέρῃ εἰς
τὸ μέσον ἀκούσε τί λέγει· «Ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε
ἐν τούτων, οὐδὲ ἔμοι ἐποιήσατε»⁴⁷. Διότι, ἐκεῖνοι (οἱ
πένιτες) δὲν θὰ εἰπουν τίποτε πρὸς ἡμᾶς, ἀλλ' ὁ Θεὸς
ὡπὲρ αὐτῶν θὰ ἐπιτιμήσῃ ἡμᾶς. Διότι, καὶ τὸν Λάζα-
ρον εἶδεν, ὁ πλούσιος, καὶ ὁ μὲν Λάζαρος τίποτε δὲν
εἶπε πρὸς αὐτόν, ὁ δὲ Ἀβραάμ ὠμίλησε δι' ἐκεῖνον.

Οὕτω θὰ συμβῇ καὶ ἐν σχέσει μετὰ τοὺς πτωχοὺς
οἱ ὅποιοι τώρα καταφρονοῦνται ἐκ μέρους μας ἡγλα-
δὴ δὲν θὰ ἴδωμεν αὐτοὺς νὰ προτείνουν τὰς χεῖρας με-
θυσιν ἀξιοσύνητος, ἀλλὰ νὰ εὐρίσκονται ἐν ἀνυπαύσει
ἡμεῖς δὲ θὰ λάθωμεν τὴν ἔμιν ἐκείνων, καὶ εἴθε μόνον
τὴν ὅμν, καὶ ὅχι τὸ πολὺ σκληρότερον, ἡγλαδὴ τὴν τι-
μωρίαν!

Διότι οὕτε ὁ πλούσιος ἐπεθύμει ἐκεῖ νὰ χορτασθῇ
ἀπὸ τὰ ψυχὰς, ἀλλὰ ἐφλεγετο καὶ ἐτιμωρεῖτο σκληρῶς
καὶ ἡκούσεν· «ἀπέλαυες τὰ ἀγαθὰ σοὶ ἐν τῇ ζωῇ σου
καὶ ὁ Λάζαρος τὰ κακά»⁴⁸.

Νὰ μὴ θεωρῶμεν λοιπὸν τὸν πλούσιον ὡς κατὰ τὸ
μέγα διότι αὐτὸς εἶνα δι' ἡμᾶς ἐφόδον διὰ τὴν κόλα-
σιν ἐάν δὲν προσέχωμεν ὅπως θεσπῶς ἐάν προσέχω-
μεν καὶ ἡ πτωχὸς ἀ καθίσταται προσθήκη καὶ ἀνεσώως
καὶ ἀναπαύσεως εἰς ἡμᾶς· διότι καὶ τὰ ἀμαρτηματα
ἐξαλείφουμε, ἐάν εὐχαρίστως ὁπομένωμεν τὴν πτωχεί-
αν, καὶ πολλὴν ἐλευθερίαν λόγου ἀποκτῶμεν ἐκωντοῦ
τοῦ Θεοῦ.

ε'. Νὰ μὴ ζητῶμεν λοιπὸν πάντοτε τὴν ἀνεσιν,
διὰ νὰ εὐρωμεν ἀνεσιν ἐκεῖ, ἀλλὰ νὰ δεχθῶμεν νὰ ὑπο-
μείνωμεν τοὺς κόπους διὰ τὴν ἀρετὴν, καὶ νὰ περικό-
πτωμεν τὰς περιττὰς, καὶ τίποτε περισσότερο νὰ μὴ ζη-

47 Ματθ. 25, 45.

48 Λευκ. 16, 26.

τῶμεν, ἀλλὰ ὅλα τὰ ὑπάρχοντά μας νά τὰ δαπανῶμεν διὰ τοὺς ἔχοντες ἀνάγκην· διότι, πόλιν δικαιολογίαν θὰ προσάλλωμεν, ὅταν ἑκεῖνος μὲν ὑπόσχεται εἰς ἡμᾶς τὸν οὐρανόν, ἡμεῖς δὲ δὲν δίδωμεν εἰς Αὐτόν οὔτε ἄρτον, ὅταν ἑκεῖνος μὲν πρὸς χάριν σου ἀναπέλῃ τὸν ἥλιον⁴⁹, καὶ σοὺ προσφέρῃ ὅλην τὴν ὀπηρεσίαν τῆς κτσεως, σὺ δὲ οὔτε ἐνάμα διδῇς εἰς Αὐτόν, οὔτε φροντίζῃς νά εὐρῇ στέγην.

Καὶ τ. ἀναφέρω τὴν κτίσιν καὶ τοὺς ἥλιον; Σοὺ δὲ δώκε τὸ σῶμα Του, τὸ Τιμιόν Αἷμα Του, σὺ δὲ οὔτε νά πῃ δὲν ὁ βίος εἰς Αὐτόν, Μίαν φορά βίωσας εἰς Αὐτόν, Ἀλλὰ δὲν ἀποτελεῖ τοῦτο ἐλεημοσύνην· διότι, ἐφ' ὅσων, ἐνῷ ἔχεις, δὲν διδῇς, δὲν ἔχεις ἀκόμη ἐκπληρώσει τὸ ὅλον ἔργον σου· διότι, καὶ αἱ παρθένοι, ἐνῷ εἶχον τὰς λαμπάδας εἶχον ἔλαιον, ἀλλὰ ὅχι ἀρκετόν⁵⁰.

Ἐπρεπε θεοσίως, καὶ ἂν ἀκόμη παρῆιες ἀπὸ τὰ ἰδὲκά σου νά μὴ ἦσαι τόσοι φεδωλός· τῶρα δὲ, ἐνῷ διδῇς τὰ προερχόμενα ἐκ τοῦ δεσπότου, διὰ ποῖον λόγον εἶσαι φεδωλός; Μήπως θέλετε νά μάθετε τὴν αἰτίαν αὐτῆς τῆς ἀποθνήσκουσας. Οἱ μὴ ἐλεημονεῖς τὰ ὑπάρχοντά των τὰ συλλέγουσι ἀπὸ τὴν πλεονεξίαν, καὶ ὥς πρὸς τὴν ἐλεημοσύνην δὲν εἶναι πρόθυμοι· διότι ἑκεῖνος, ὁ ὁποῖος μανθάνει κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νά κερδίζῃ, δὲν γινώριζε (δὲν συνηθίζε) νά δαπανᾷ.

Διότι, πῶς ἑκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔχει προπαρασκευασθῇ, δια νά ἀρπάξῃ, δύναται νά ἀσκήσῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ δι' ἀντιθετοῦ ἐνέργειαν, διότι ἑκεῖνος, ὁ ὁποῖος λαμβάνει τὰ ἀνήκοντα εἰς ὅλους, πῶς θὰ δυνηθῇ νά παρὰ χωρήσῃ τὰ ἰδὲκά του εἰς ὅλλον.

Διότι καὶ ὁ κωνὸς ὅταν συνηθίσῃ νά τρώγῃ σάρκα, δὲν δύναται πλέον νά φυλάττῃ τὴν ἀγέλην· διὰ τοῦτο τοὺς κυναῖς αὐτοῦ οἱ ποιμένες τοὺς θανατώνουν. Τοῦτο δὲ, διὰ νά μὴ πτόθωμεν καὶ ἡμεῖς, ὅς ἀπέχωμεν ἀπὸ γεύματος αὐτοῦ τοῦ εἶδους· διότι, γίνονται σάρκα.

49. Ματθ 5, 45.

50. Ματθ 25, 1-13.

καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι προκαλοῦν τὸν διὰ τῆς πείνης θάνατον⁵¹.

Δὲν θέλεις πῶς ὁ Θεὸς ἀφῆκεν εἰς ἡμᾶς ὅλα τὰ πράγματα κοινά, διότι, ἐάν ἐπέτρεψε νά ὑπάρχουν πτωχοὶ ἀπὸ ἀπόψεως χρημάτων, καὶ αὐτὸ τὸ ἔκαμε χάριν τῶν ἀποκτόνων πλοῦτη, ὥστε νά δύνασται αὐτοὶ νά ἐξαλείψουν τὰ ἁμαρτήματά των διὰ τῆς ἐλεημοσύνης πρὸς ἐκεῖνους· αὐ δὲ καὶ εἰς τοῦτο κατέστης σκληρὸς καὶ ἀπάνθρωπος.

Δὲν τοῦτο εἶναι φανερόν, ὅτι, ἐάν καὶ εἰς τὰ σπουδαιότερα ζητήματα ἐλάμβανες αὐτὴν τὴν ἐξουσίαν⁵², θὰ ἐνήργεις μύριους φόνους, καὶ θὰ ἀπέκλειες καὶ τὸ φῶς καὶ ὅλην τὴν ζωὴν διὰ νά μὴ συμῶθῃ δὲ αὐτὰ, ἀναγκαστικῶς ἡμπούδισεν τὴν ἀπλησίαν εἰς ἐκεῖνα.

Ἐάν δὲ ποιήτε, ἀκούοντες αὐτοὺς τοὺς λόγους, πολὺ περ σοότερον ἐγώ, θέλω νά συμβαίνειν αὐτά⁵³. Μέχρι τότε σὺ θὰ εἶσαι πλούσιος, καὶ ἐκεῖνος πτωχός· Μέχρι τῆς ἐσπέρας⁵⁴, περαιτέρω δὲ ὅχι πλέον· διότι εἶναι τόσοι θραυχοὶ ὁ Θεός, καὶ ὅλα πλέον συντόμως θὰ ἀπέλθουν, ὥστε τὸ πᾶν νά θεωρῆται ὡς σύντομος ὥρα.

Ποία ἀνάγκη ὑπάρχει εἰς σέ ἀποθνήσκων μὲ ἀσθονῶν πραγμάτων καὶ πλήθους δουλοῦ καὶ οἰκονόμων, διότι νά μὴ ἔχῃς κήρικας τῆς ἐλεημοσύνης, διότι ἡ μὲν ἀποθήκη οὐδεμίαν φωνὴν ἀφῆκε, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ληστές θὰ προσελκύσῃ, αἱ δὲ ἀποθήκαι τῶν πτωχῶν πρὸς αὐτὸν τοῖς Θεὸν θὰ ἀνασθῶν, καὶ θὰ καταστήσων εὐχάριστον τὴν παρουσίαν ζωὴν, καὶ ὅλα τὰ ἁμαρτήματα θὰ ἐξαλειφθῶν, καὶ δόξαι ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ, καὶ μὴν ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων θὰ φέρουν.

Διὰ τοῦτο ἀρνείσαι εἰς τὸν ἑαυτὸν σου τὴν ἀγαθὰ· Διότι, ὅχι, ἐκεῖνος (τοὺς πένιτας), ἀλλὰ τὸν

51. Τοῦτο ἐπῆρσαν οἱ κατὰ τὴν περιόδον τῆς κατοικῆς ἀποκρύπτοντες τὰ πρῶτα καὶ πωλόντες αὐτὰ εἰς υπερόρκους τιμὰς, αἱ καλούμεναι «καυδόνες».

52. Ὅπως ἐπὶ εἰς τὴν Ζήτημα τῆς χρήσεως τοῦ πλουτοῦ.

53. Παρατήρησον τὸν παραλληλισμὸν.

«Ἐὰν ὁλοκαίτε, τοῦτο ἀκούοντες πολλὰ μέλαινα ἐγὰ τοῦτο γινόμενα ἔργων».

54. «Ἐσπέραν» ἐννοεῖ τὸν θάνατον.

ἐαυτὸν σου θὰ ἀφελήσης εἰς μεγαλύτερον θωβὸν, ὅταν εὐεργετῇς ἐκείνους διότι εἰς μὲν τοὺς πένητας θὰ ἐπανορθώσης τὴν κατάστασιν τῆς παρουσίας ζωῆς, διὰ δὲ τὸν ἐαυτὸν σου, θὰ ἀποταμιεύσης ἐκ τῶν προτέρων τὴν μέλλουσαν δόξαν καὶ τὸ θάρος⁵⁵ τὰ ὅποια εἶθε νὰ συμβῇ ὅλο· ἡμεῖς νὰ ἐπιτύχωμεν διὰ χάριτος καὶ φύλαν θρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν Ὁ τοῖον ἀνέκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΟΗ' (78)

(Ἰωάν. 19 4-15)

«Ταῦτα δὲ ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶπον ὑμῖν, ὅτι μεθ' ὑμῶν ἔμνη· Ἦν δὲ ὁπώρα πρὸς τὸν πέμψαντά με καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με· Ποῦ ὑπάγεις; Ἀλλ' ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν»

α. Μεγάλη εἶναι ἡ ευραυνία τῆς θλίψεως καὶ ἔχομεν ἡμεῖς ἀνάγκην πολλῆς ἀνδρείας, ὥστε νὰ σταθῶμεν με γενναύτητα ἀπέναντι αὐτοῦ τοῦ πάθους, καὶ ἐκμεταλλεόμενοι τὴν ἐξ αὐτοῦ προκύπτουσαν χρησιμότητα νὰ ἀφηνώμεν τὸ περιττόν διότι τὸ πάθος τοῦτο ἔχει καὶ κάποιαν χρησιμότητα· δηλαδὴ ὅταν μὲν ἀμαρτάνωμεν ἡμεῖς ἢ ἄλλοι, τότε μόνον εἶναι ὀρθὸν νὰ λυπώμεθα, ὅταν δὲ εὐρεθῶμεν εἰς περιπτώσεις ἀνθρωπίνων ὁ-

⁵⁵ Ἦθε ἀποθνήσκω, μετ' θαυμασίου παραλληλισμοῦ «Ὁὐ γὰρ ἐκείνους, ἀλλὰ αὐτὸν εἶπε ὥστε μολῶντα εὐεργετῶν» τοῖς μὲν γὰρ τὰ παρόντα ἐπανορθώσεις αὐτῷ δὲ τὴν μέλλουσαν δοῦναι καὶ ευρησίαν προσηύδα·
1 Ἰωάν. 19 4-8

ποθέσεων, τοῦ λοιποῦ εἶναι ἀχρηστος ἡ θλίψις.

Ἀφοῦ λοιπὸν καὶ τοὺς μαθητάς, ἐφ' ὅσον δὲν ἦσαν ἀκόμη τέλει, ἡ θλίψις προσέβαλε, παρατήρει πῶς ὁ Κύριος διορθῶναι αὐτοὺς διὰ τῆς ἐπιπλήξεως· διότι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἀπέβαλλον προηγουμένως εἰς αὐτὸν μωρίας ἐρωτήσεις, (διότι καὶ ὁ Πέτρος ἔλεγε· «Ποῦ ὑπάγεις;»², καὶ ὁ Θωμᾶς· «Ὅκ οἶδαμεν, ποῦ ὑπάγεις, καὶ πῶς θυνάμεθα τὴν ὁδὸν εἰδέναι;»³, καὶ ὁ Φίλιππος· «Δείξον ἡμῖν τὸν Πατέρα σου»)⁴ αὐτοὶ τώρα, ὅταν ἤκουσαν ὅτι· «ἀποσυνοχώρους ποιήσουσαι»⁵, καὶ ὅτι ἐμίσήσουσιν ὁμᾶς⁶ καὶ ὅτι «ὁ ἀποκτείνων ὁμᾶς ὁδεῖ· λατρεῖαν προσφέρειν τῷ Θεῷ»⁷, τόσον ἀπεθαρρύνθησαν, ὥστε νὰ μὴ δύνανται ἐν συνεχείᾳ οὐτε νὰ ἀρθρώσουν λέξιν οὐτε νὰ συζητήσουν μετ' ὁν Κύριον.

Τοῦτο ἀκριβῶς λοιπὸν ψέγων πρὸς αὐτοὺς ἔλεγε· «Ταῦτα ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶπον ὑμῖν, ὅτι μεθ' ὑμῶν ἔμνη. Μὲν δὲ ὁπώρα πρὸς τὸν πέμψαντά με, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με· Ποῦ ὑπάγεις; Ἀλλ' ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν· διότι εἶναι φοβερόν πρᾶγμα ἡ ἁμετρος θλίψις φοβερόν πρᾶγμα καὶ πρόξενός θανάτου.

Διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος ἔλεγε· «Μὴ πως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος»⁸.

«Ταῦτα δὲ ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶπον ὑμῖν», λέγει Ἀλλὰ δια τοῖον λόγον δὲν τὰ εἶπεν ἐξ ἀρχῆς; Διὰ νὰ μὴ λέγῃ καθεὶς ὅτι ἐκφράζει εἰκασίας ἐξ ἐκείνων, τὰ ὅποια πολλάκις συμβαίνουν. Καὶ διὰτὶ λοιπὸν ἐπιχειρεῖ πρᾶγμα, τὸ ὅποion ἔχει, τόσην δυσκολίαν; Τὰ ἐγνώριζον μὲν, λένε, αὐτὰ καὶ ἐξ ἀρχῆς, καὶ δὲν τὰ ἔλεγον ὅχι ἐπειδὴ δὲν τὰ ἐγνώριζον, ἀλλὰ ὅτι μεθ' ὑμῶν ἔμνη.

Καὶ τοῦτο πάλιν τὸ λέγει κατὰ τρόπον νοητὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους· ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ νὰ ἔλεγον· «Ἐπει-

2 Ἰωάν. 13, 18

3 Ἰωάν. 14, 5

4 Ἰωάν. 14, 8

5 Ἰωάν. 16, 2

6 Ἰωάν. 9, 22

7 Ἰωάν. 16, 2

8 Β' Κορινθ. 2, 7

δὴ ἦσθε ἐν ἀσφαλείᾳ, καὶ ἦτο δυνατόν νὰ τοῦ ὑποβάλ-
λατε ἐρωτήσεις, ὅταν ἠθέλατε, καὶ ἐναντίον ἐμοῦ ὅλος
ὁ πόλεμος ἐστρέφετο, καὶ ἦτο περιττόν νὰ εἶπω αὐτὰ
ἐξ ἀρχῆς·

Ἄρα γε λοιπὸν δὲν τὸ εἶπε τοῦτο; δὲν εἶπεν, ἀ-
φοῦ ἐκόλλεσα τοὺς δαυδαί; «Επὶ ἡγεμόνας καὶ θασι-
λεῖς ἀχθήσεσθε καὶ μαστιγώσουσιν ὑμᾶς ἐν ταῖς συνα-
γωγαῖς; Πῶς λοιπὸν λέγει· «Ἀπ' ἀρχῆς οὐκ εἶπον»;
Διότι ἐκεῖ προεῖπε μαστιγώσεις καὶ προσαγωγὰς αὐ-
τῶν ἐνωτίων τῶν ἀρχόντων, δὲν εἶπεν ὅμως ὅτι ἴσως θὰ
θεωρηθῇ ὁ θάνατος αὐτῶν ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων σημαν-
τικὸς, ὥστε τὸ γεγονός νὰ θεωρηθῇ καὶ ὡς λατρεία
ὅτι, τοῦτο κυρίως περισσώτερον ἐξ ἔλων ἦτο ἀρκετὸν
τοὺς Μαθητάς νὰ καταποθήσῃ, δηλαδὴ τὸ ἑάν ἐπρό-
κετο νὰ δικασθοῦν ὡς ἀσεβεῖς καὶ καταστροφεῖς.

Πλὴν τούτων δὲ τῶν λόγων δυναμέσθαι καὶ τοῦτον
τοῦ λόγου νὰ προσθέσωμεν, ὅτι εἰς μὲν τὴν πρώτην περὶ-
πτῶσιν εἶπεν ἐκεῖνος τὰ ὅποια ἐπρόκειτο νὰ ὑποστοῦν
ἐκ μέρους τῶν ἔθνικῶν, εἰς αὐτὴν δὲ ἐδῶ τὴν περίπτω-
σιν προσέθεσε καὶ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἐπρόκειτο νὰ ὑπο-
στοῦν ἐκ μέρους τῶν Ἰουδαίων, μὲ μεγαλύτεραν ἔξαρ-
σιν, καὶ ἐπιηροφόρησεν αὐτοὺς ὅτι αὐτὰ πλησιάζουσιν.

Ἐνὼν δὲ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμπτον μὲ, καὶ οὐδεὶς
ἐξ ὑμῶν λέγει. Ποῦ ὑπάγεις; Ἄλλ' ὅτι ταῦτα λελαλήκα
ὑμῖν, ἡ λύπη πεπληρώκει ὑμῶν τὴν καρδίαν. Καὶ αὐτὴ
ἡ παρηγορία δὲν εἶναι μικρά, τὸ ὅτι δηλαδὴ οἱ Μαθηταὶ
ἔμαθον ὅτι ὁ Κύριος ἐγνώριζε τὴν υπερβολικὴν θλίψιν
τῶν δι' ἡ ἐκ τῆς ἀγωνίας διὰ τὴν ἀναχώρησιν Αὐτοῦ,
καὶ ἐκ τῆς ἀναιμίας τῶν ἐπ' κεμένον δεινῶν (διότι, δὲν
ἐγνώριζον, ἑάν θὰ δυνηθοῦν νὰ ὑπομένουν αὐτὰ μὲ γεν-
ναίᾳ ὁρμῇ) ἐμενοὶ ἐμυρόντηται.

Διὰ τοῦτον ὁ Κύριος δὲν προεῖπεν εἰς τοὺς Μαθη-
τάς αὐτὰ κατόπι, ὅταν δηλαδὴ ἠξιώθησαν νὰ λάβουν
τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, διὰ τὰ μάθησθαι ὅτι ἦσαν εἰς μέγαν
θαυμὸν ἐνάρετοι, διότι ἑάν, ἐνῶ ἀκόμη δὲν εἶχον ἀξιώσθαι
τῆς ἐπιφοίτησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δεῖ ἀπεσκη-
ρῶν ἀπὸ τῶν διδασκαλῶν, σκέψαι τοιοῦτον χαρακτήρος ἐ-
πρόκειτο νὰ εἶναι, ὅταν ἠξιώθησαν τῆς χάριτος τοῦ Ἁ-
γίου Πνεύματος· ὅτι ἑάν τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου πε-
ρὶ τῶν μελλόντων ἤκουον τότε (δηλαδὴ μετὰ τὴν ἐπι-

φοίτησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος) καὶ ὀπόμενον, τότε
τὸ πᾶν θὰ ἀπεδίδομεν εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα· τῶρα δὲ
ὀλόκληρος ὁ καρπὸς εἶναι, θεμιτοῦργημα τοῦ φρονήμα-
τος αὐτῶν καὶ καθαρὰ ἀπόδειξις τοῦ πόθου Αὐτῶν διὰ
τὸν Χριστόν, ὁ ὁποῖος ἐθασάνειε τὴν ἀκόμη γυνήν·
ὁ ἀνοίαν αὐτῶν.

Ἄλλ' ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λέγω⁹. Παρατή-
ρει πῶς παρηγορεῖ αὐτοὺς πάλιν «ὅτι δὲν λέγω
τοὺς λόγους τοὺς προκαλοῦντας εὐχαρίστησιν», λέγει,
«ἀλλὰ, καὶ ἂν ἀπείρους φορές λυπηθῆτε, πρέπει νὰ ἀ-
κούσετε ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον συμφέρει, διότι συμφωνοῦν
μὲν μὲ τὴν ἐπιθυμίαν σας εἶναι νὰ εἶμαι ἐγὼ παρών,
ἀλλὰ τὸ συμφέρον σας εἶναι ἄλλο».

Ἰδίον δὲ Ἐκεῖνου ὁ ὁποῖος λαμβάνει πρόνοιαν,
εἶναι διὰ τὰ συμφέροντα τῶν φίλων νὰ μὴ λαμβάνῃ ὑπ'
ἑαυτὴν τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῶν καὶ νὰ μὴ ἀπομακρύνῃ αὐ-
τοὺς ἀπὸ ἐκείνου, τὸ ὁποῖον τοὺς ὠφελεῖ· διότι λέγει·
«Ἐάν γὰρ ἐγὼ μὴ ἀπέλθω, ὁ Παράκλητος οὐ μὴ ἐλ-
θῇ»¹. Τ. λέγουσιν ἐδῶ ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν τὴν
ὁρμὴν γνῶσιν περὶ τοῦ Πνεύματος¹², συμφέρει νὰ ἀ-
πέλθῃ ὁ Κύριος, καὶ νὰ ἔλθῃ δοῦλος. Βλέπετε πόσον
μεγάλη εἶναι ἡ ἀξία τοῦ Πνεύματος;

Ἐάν δὲ ἀπέλθω, πέμψω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς³. Καὶ
ποῖον θὰ εἶναι τὸ κέρδος; Ἐκεῖνος ὅταν ἔλθῃ θὰ ἐλέγξῃ
τοὺς κόσμον⁴, δηλαδὴ, «ὅταν θὰ πράξουν αὐτὰ, χωρὶς
νὰ τιμωρηθοῦν, ὅταν ἔλθῃ ὁ Παράκλητος· ὅτι, ἀρκε-
τὰ μὲν εἶναι τὰ ἔργα τὰ ὅποια ἤδη ἔχουν γίνῃ νὰ ἀπο-
στομώσουν τοὺς Ἰουδαίους, ὅταν δὲ καὶ δι' Ἐκεῖνου
ἐπιτελῶνται αὐτὰ, καὶ διατυπωθῶν διδάγματα τελειό-
τερα καὶ τελεσθῶν θαύματα μεγαλύτερα, πολὺ περισ-
σότερον θὰ κατακριθῶν, βλέποντες τόσα νὰ γίνονται ἐν
τῷ ὀνόματι μου· τοῦτο δὲ καθ' ὅσον σαφέστερον τὴν ἀπό-

9 Ἀλλ' ἐγὼ μὴ φρατίζομαι ἀκόμη ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος

10 Ἰωάν. 16. 7

11 Ἰωάν. 16. 7

12 Ὑπεναντί τούτων ἀρκετοῦς τοὺς προειδόμενα ἐμφανισθέντα θα-
ύματα περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος

13 Ἰωάν. 16. 7

14 Ἰωάν. 16. 8.

δεξιν τῆς Αναστάσεως διότι, τώρα μὲν δύνανται νὰ λέγουν· Εἶναι ὁ υἱὸς τοῦ τέκτονος, τοῦ ὁποίου γνωρίζομεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα· ὅταν ὁμοίως ἴδουν τὸν ὀπίσταν νὰ καταργητῇ, τὴν κακίαν νὰ ἐκθάλῃται, τὴν λωλύτητα τῆς φύσεως νὰ διορθώνεται¹⁵, τοὺς θαύματος νὰ ἐκδωκῶνται, τὴν ἀνέκφοραστον χορηγίαν τοῦ Πνεύματος, καὶ ὅλα αὐτὰ νὰ γίνονται διὰ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ Ὁνόματός μου, τί θὰ εἰπουν, Διότι περὶ ἐμοῦ ἐμαρτύρησε καὶ ὁ Πατήρ, θὰ μαρτυρήσῃ δὲ καὶ τὸ Πνεῦμα· ἂν καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν¹⁶ ἐμαρτύρησεν, ἐν τούτοις καὶ τώρα θὰ πράξῃ τοῦτο».

δ'. Το δὲ «ἐλέγξει περὶ ἁμαρτίας»¹⁷, σημαίνει τοῦτο· «Ὅταν δὴ ποτε δικαιολογίαν αὐτῶν θὰ ἀποκρίσῃ, καὶ θὰ ἀποδείξῃ ὅτι, ὑπέπεσαν εἰς παραπτώματα ἀουγχώρητα» καὶ περὶ δικαιουσύνης, ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν Πατέρα παρεύομαι, καὶ οὐκ ἔτι θεωρεῖτά με¹⁸· δηλαδὴ «παρεσχόν ἀμεμπτον θίον».

Καὶ ὥς πρὸς τοῦτο ἀποτελεῖ ἀπόδειξιν τὸ ὅτι μεταβάλλει πρὸς τὸν Πατέρα· ἐπειδὴ δηλαδὴ πάντοτε κατηγόρουν τὸν Ἰησοῦν ὅτι, δὲν προέρχεται ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τοῦτο ἔλεγεν αὐτὸν ἁμαρτωλὸν καὶ παρὰ νόμον, λέγει, ὅτι, καὶ αὐτὴν τὴν δικαιολογίαν θὰ τὴν καταρρίψῃ· διότι, ἐάν τὸ νὰ θεωροῦμαι ἐγὼ ὅτι, δὲν προέρχομαι, ἐκ τοῦ Θεοῦ τοῦτο ἀποδεικνύει παρανομίαν, ὅταν τὸ Πνεῦμα δείξῃ ὅτι, ἐγὼ ἀπῆλθον ἐκεῖ, καὶ ὅχι προσωρινῶς ἀλλ' ὅτι, παραμένω ἐκεῖ, (διότι τὸ «οὐκ ἔτι θεωρεῖτά με», εἶναι φράσις Ἐκείνου ὁ Ὅποιος ἀποδεικνύει τοῦτο), τί θὰ εἰπουν ἐν συνεχείᾳ,

Παρατήρει ὅτι, διὰ τῶν δύο τούτων ἐπιχειρημάτων καταρρίπτεται ἡ ποιηρὰ γνώμη τῶν Ἰουδαίων· δηλαδὴ οὔτε τὸ νὰ ἐπιτελῇ κοινὰς θαύματα εἶναι, χαρακτηριστικὸν ἁμαρτωλοῦ (διότι, δὲν δύνανται ἁμαρτωλὸς νὰ ἐπιτελῇ θαύματα)¹⁹, οὔτε τὸ νὰ εὕρισκεται, πλησίον τοῦ

15. Πράξ. 3, 1-20

16. Ματθ. 3, 18. Μαρκ. 1, 10. Λουκ. 3, 22. Ἰωάν. 1, 32.

17. Ἰωάν. 10, 8.

18. Ἰωάν. 10, 30.

19. Ἰωάν. 9, 16 καὶ 31, 33.

Θεοῦ αἰωνίως εἶναι ἴδιον ἁμαρτωλοῦ· «Ὅσοι δὲν δύνανται πλέον νὰ λέγετε ὅτι, «ὁὗτος ἁμαρτωλὸς ἐστίν, ὅτι οὐκ ἐστίν· ἔκ τοῦ Θεοῦ».

«Περὶ δὲ κρίσεως, ὅτι, ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου κέκριται»²⁰. Πάλιν ἐδῶ ἐπαναφέρει τὸν λόγον περὶ δικαιουσύνης, διότι κατενίκησε τὸν ἀντίδικον²¹. Δὲν θὰ κατενίκησεν αὐτόν, ἐάν ἦτο ἁμαρτωλός· πρῶγμα τὸ ὅποιον, οὔτε κανεὶς δίκαιος ἐκ τῶν ἀνθρώπων δὲν ἠδυνήθη νὰ πράξῃ· «Διότι, ὅτι ἔχει κατακριθῇ δ'· ἐμὲ, θὰ τὸ γνωρίσουν ἑκείνοι, οἱ ὅποιοι, μετὰ ταῦτα θὰ καταπατοῦν αὐτόν, καὶ θὰ γνωρίζουν καλῶς τὴν Ἀνάστασίν μου, γεγονός τὸ ὅποιον ἀποτελεῖ χαρακτηριστικὸν Ἐκείνου, ὁ Ὅποιος κατακρίνει διότι ὁ ἀντίδικος δὲν ἠδυνήθη νὰ μὲ καταβάλῃ».

Ἀφοῦ λοιπὸν οἱ Ἰουδαῖοι, ἔλεγον ὅτι, θαυμάσιον ἔχω, καὶ ὅτι εἰμαι πλάνος, καὶ αὐτοὶ οἱ λόγοι, κατόπιν θὰ ἀποδειχθῶν ὅτι, εἶναι ἀνυπόστατοι· διότι, δὲν θὰ καταβάλουν αὐτόν, ἐάν ἦμην ὑπόλογος δι' ἁμαρτίαν· τώρα δὲ καὶ ἔχει κατακριθῇ καὶ ἔχει ἐκτοπισθῇ».

Ἔτι, πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν ἀλλ' οὐ δύνασθε θαυμάζειν ἄρτι²². Λοιπὸν «συμφέρε, ἐμὲ ἀπελθεῖν»²³, ἐάν θεοσέως τότε πρόκειται νὰ θαυμάσετε αὐτά, ὅταν δηλαδὴ ἀπέλθω. Καὶ τί ἔχει γίνεαι; Ἀνώτερον Ζοῦ εἶναι τὸ Πνεῦμα, ἐφ' ὅσον τώρα μὲν δὲν θαυμάζομεν αὐτά, τότε δὲ Ἐκεῖνο θὰ παρασκευάσῃ ἡμᾶς ὥστε νὰ δυνηθῶμεν τοῦτο, ἀνατρεῖν εἶναι ἡ ἐνέργεια τοῦ Πνεύματος καὶ τελειότερα

Δὲν αἰσθάνει, τοῦτο· διότι, καὶ Ἐκεῖνος (δηλ. ὁ Παράκλητος) θὰ εἰπῇ τοὺς ἱδούκους μου λόγους, διὰ τοῦτο λέγει, «Ἀπ' ἐαυτοῦ λαλήσει, οὐδέν, ἀλλὰ ὅσα ἂν ἀκούσῃ λαλήσει, καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ ὑμῖν· Ἐκεῖνος ἐμὲ βοήσας, ὅτι, ἐκ τοῦ ἐμοῦ λημψεται καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. Πάντα, ὅσα ἔχει ὁ Πατήρ, ἐμὰ ἐστίν»²⁴.

20. Ἰωάν. 10, 11.

21. Δηλαδὴ τὸν διάβολον.

22. Ἰωάν. 16, 12.

23. Ἰωάν. 16, 7.

24. Ἰωάν. 16, 13-15.

Διότι, ἐπειδὴ εἶπεν ὅτι «ἐκεῖνος ὁμοῦς διδάσκει καὶ ἀνακηρύσσει, καὶ ἐν ταῖς θλίψεσιν ὁμοῦς παραμυθῆσται». πρῶγμα τὸ ὅποιοι ὁ Ἰδιὸς ὁ Ἰησοῦς δὲν ἔκαμε, καὶ ὅτι «συμφέσει ἐμὲ ἀπελθεῖν», «κἀκεῖνον ἐλθεῖν», καὶ «νῦν μὲν οὐ θύνασθε θαστάζειν τότε δὲ θυήσεσθε» καὶ ὅτι «ὁδηγήσει εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν»²⁵, διὰ τὰ μὴ θεωρήσουν οἱ Μαθηταὶ ἀκούοντες αὐτοῦς τοὺς λόγους, ὡς ἀνώτερον τὸ Πνεῦμα καὶ καταλήξουν εἰς τὴν χειροτέραν γνώμην ἀσθεῖας, διὰ τοῦτο λέγει «Ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται» τούτο σημαίνει· «Ἐκεῖνα ἀκριβῶς, τὰ ὅποια ἐγὼ αὐτὰ θὰ εἴπω καὶ Ἐκεῖνος».

Ὅπως ακριβῶς ὅταν λέγῃ περὶ ἑαυτοῦ «Ἀπ' ἐμοῦ οὐ λαλῶ»²⁶, ἐννοεῖ τούτο, ὅτι τίποτε ἐξ ὧν λέγει δὲν εἶναι ἐκτὸς τῶν λόγων τοῦ Πατρὸς, τίποτε ἰδιαίτερον ἀπένοσται Ἐκεῖνου ἢ ἕνουν πρὸς Ἐκεῖνον, οὕτω ὁμιλεῖ καὶ περὶ τοῦ Πνεύματος.

Τὸ δὲ «ἐκ τοῦ ἐμοῦ» σημαίνει «ἐξ ὧν ἐγὼ γνωρίζω ἐκ τῆς ἰδίας μου γνώσεως» διότι ἡ γνώσις ἡ ἰδικὴ μου καὶ τοῦ Πνεύματος εἶναι μία.

«Καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ ἡμῖν» Ἐξῆς ὡσεὶ τὸ φρόνημα αὐτῶν διότι διὰ τίποτε ἄλλο δὲν διωχτόσαν τὸ ἀνθρώπινον γένος διὰ τὰ μανθάνειν τὰ μέλλοντα. Διὰ τοῦτο συνεχῶς ἡρώτων τὸν Κύριον «Ποῦ ὑπάγεις», «ποῖα εἶναι ἡ ὁδός»²⁷. Ἀπολλάσσων λοιπὸν τοὺς ἰησοῦς καὶ ἀπὸ αὐτῆς τὴν φροντίδα λέγει ὅτι «πάντα θὰ προεῖπῃ εἰς σὲ ὥστε νὰ μὴ καταβληθῇτε ἀπροφύλακτοι».

«Ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει» Πᾶς, «Ἐν τῷ ὀνόματί μου θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἐπιτέλειαν τῶν ἔργων» διότι, ἐπεὶ δὴ ἐπρόκειτο νὰ ἐπιτελέσουν σπουδαιότερα θαύματα ὅταν θὰ ἐνεφανίζετο τὸ Πνεῦμα, διὰ τούτο, πάλιν τονίζων τὴν ἰσοτιμίαν αὐτοῦ λέγει «Ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει».

Πόσον ἐνωεῖ «πᾶσαν ἀλήθειαν», Διότι καὶ τούτο μαρτυρεῖ δι' αὐτὸν (τὸν Παράκλητον), ὅτι αὐτὸς δηλ.

²⁵ ἰωάν. 16, 13

²⁶ ἰωάν. 14, 10

²⁷ ἰωάν. 14, 5 καὶ 13, 36

ἡμᾶς «ὁδηγήσει εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν» διότι ὁ Ἰδιὸς μὲν ὁ Χριστὸς καὶ ἐπειδὴ εἶχε περιβληθῇ σάρκα, καὶ διὰ τὰ μὴ θεωρηθῇ ὅτι ὁμιλεῖ περὶ ἑαυτοῦ, καὶ ἐπειδὴ ἀκόμη οἱ Μαθηταὶ δὲν ἐγνώριζον σαφῶς περὶ τῆς Ἀναστάσεως, καὶ ἐπειδὴ ἦσαν ἀτελέστεροι, καὶ ὁ αὐτοῦ ἰουδαίους, διὰ τὰ μὴ θεωρηθῶν ὅτι τιμωροῦν αὐτὸν ὡς παρανομούντα, συνεχῶς δὲν ἐξέφερε κανένα ὁμηλὸν λόγον, οὕτε σαφῶς ἡ διδασκαλία τοῦ παρουσίως διαφοράς ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου· ὅταν δὲ οἱ Μαθηταὶ ἀπεχωρίσθησαν ἀπὸ τοῦ ἰουδαίου, καὶ ἐκεῖνο, τοῦ λοιποῦ ἦσαν ἐξω τοῦ περιβάλλοντος τοῦ Ἰησοῦ καὶ πολλοὶ ἐπρόκειτο νὰ πιστεύουν καὶ νὰ συγχωρηθῶν διὰ τὰ ἀμαρτήματά των, καὶ ἄλλοι ἦσαν ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ὁμιλοῦν περὶ αὐτοῦ, εὐλόγως Ἐκεῖνος δὲν ἔλεγεν ὁ Ἰδιὸς πλέον μεγάλους λόγους περὶ ἑαυτοῦ.

«Ὅποτε δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἀγνοίας μου» λέγει, «τὸ ὅτι δὲν εἶπον ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἔπρεπε νὰ εἴπω, ἀλλὰ τῆς ἀδυναμίας τῶν ἀκούοντων» διὰ τοῦτο, ὅταν εἶπεν «Ὁδηγήσει εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, προσέθεσε, «Ἀπ' ἐαυτοῦ οὐκ ἐρεῖ» διὰ τὰ θεοαποκάλυψιν δηλᾶν ὅτι τὸ Πνεῦμα δὲν ἔχει ἀνάγκην διδασκαλίας, ἀκουσε τί λέγει ὁ Παῦλος «Ὅτι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ»²⁸.

Ὅπως λοιπὸν τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου γνωρίζει, χωρὶς νὰ μανθάνῃ ἀπὸ ἄλλων, οὕτω καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἁγ.ον «ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται» τούτο σημαίνει. «Θὰ εἴπω λόγους συμφώνους πρὸς τοὺς ἰδικούς μου» «Πάντα, ὅσα ἔχει ὁ Πατήρ, ἐμὰ ἐστίν»· «Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐκεῖνα εἶναι ἰδικὰ μου, ὁ δὲ Παράκλητος θὰ εἴπω λόγους τοῦ Πατρὸς μου, τοὺς ἰδικούς μου θὰ εἴπω»²⁹.

γ. Ἀλλὰ διατί δὲν ἤρχετο τὸ Πνεῦμα πρὶν ὁ Χρ.

²⁸ Α Κορινθ. 2, 11

²⁹ Ἐννοεῖται ὁ θεὸς Ἰσραὴλ χρησιμοποιοῦν εἰδὸς κατηγοριοῦ συλλογισμοῦ

Ὁ Παράκλητος ἐκ τῶν τοῦ Πατρὸς ἐρεῖ.

Πάντα ὅσα ἔχει ὁ Πατήρ, ἐμὰ ἐστίν.

Ἀρα ὁ Παράκλητος ἐκ τῶν ἐμῶν ἐρεῖ.

στός ἀπέλθῃ, ἂν ὅτι ἐφ' ὅσον ἀκόμη δὲν εἶχεν ἀρετὴν ἢ κατάρτα, τὸ προπατορικὸν ἁμάρτημα δὲν εἶχε λυθῇ, ἀλλ' ἀκόμη ὅλοι ἦσαν ὑπόλογοι διὰ τὴν τιμωρίαν, δὲν θὰ ἤρχετο. Πρέπει λοιπὸν, λέγει, νὰ λυθῇ ἡ ἐχθρα, καὶ νὰ συμφιλιωθῇτε σὺν τῷ Θεῷ, καὶ τότε νὰ δεχθῇτε τὴν δωρεὰν ἐκείνην.

Ἀλλὰ ὁ ἀπὶ λέγει. «Πέμνω αὐτόν», τοῦτο σημαίνει. «Θὰ σὺς προπορασκεύσω θιὰ νὰ ὑποδεχθῇτε αὐτόν» διότι πῶς ἀποστέλλεται Ἐκεῖνος, τὸ ὅποιον εὐρίσκεται παντοῦ, ἄλλως τε δεῖκνύει καὶ τὴν διαφορὰν τῶν ὑποστάσεων. Διὰ δύο λόγους δὲ λέγει αὐτὰ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, καὶ ἐπειδὴ αὐτοὶ δυσκόλως βὰ ἀπεσπῶντο ἀπὸ αὐτόν, νὰ τοὺς πείσῃ νὰ προσκολληθοῦν εἰς τὸ Πνεῦμα, καὶ διὰ νὰ λατρεύσουν αὐτό· διότι ἡ δύναμις μὲν καὶ ὁ Ἰδιὸς νὰ ἐπιτελέσῃ αὐτὰ, ἀλλὰ διὰ τοῦτον τὸν λόγον ἀφίγει νὰ ἐπιτελῇ καὶ Ἐκεῖνος θαύματα, δὲ νὰ μάθουν τὴν ἀξίαν αὐτοῦ· διότι ὅπως ὁ Πατὴρ δύναται νὰ δημιουργήσῃ τὰ θνῶτα, ὁ δὲ Υἱὸς πράττει τὸ αὐτὸ διὰ νὰ μάθωμεν τὴν δύναμιν αὐτοῦ, ὁμοίως συμβαίνει καὶ μὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἰδιὸς ἐσαρκώθη, φυλάττων τὴν ἐνέργειαν διὰ τὸ Πνεῦμα³², καὶ φράττων τὰ στόματα ἐκείνων, οἱ ὅποιοι λαμβάνουν τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἀνεκφράστου φιλοανθρωπίας ὡς εὐκαρίαν ἀσεβοῦς δοξασιᾶς³³· διότι, ὅταν λέγουσι ὅτι διὰ τοῦτο ἐσαρκώθη ὁ Υἱὸς, ἐπειδὴ ἦτο κατώτερος τοῦ Πατρὸς, θὰ εἰπώμεν πρὸς αὐτούς. «Τὶ δύνασθε λαὸν νὰ εἴπητε περὶ τοῦ Πνεύματος; Διότι δὲν ἔλαθε σάρκα, καὶ δὲν θὰ εἴπητε διὰ τὸν λόγον τοῦτον θεσπείας ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀνώτερον τοῦ Υἱοῦ, ὅτε δὲ ὁ Υἱὸς εἶναι κατώτερος αὐτοῦ.

Διὰ τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ Βαπτίσματος ἡ Τριάς λαμβάνεται· διότι καὶ ὁ Πατὴρ δύναται τὸ πᾶν νὰ ἐπιτελέσῃ καὶ ὁ Υἱός, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἀλλὰ, ἐπεὶ δὴ περ,

³² Δεδομένον, ὅτι ὅπως λέγει Ἀλλοχοῦ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, τὰ σπουδαιότερα θαύματα ἐπετελέσθησαν ὑπὸ τῶν ἀποστόλων μετὰ τὴν Ἐπιφοίτησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος (Ἰδε καὶ Ἰωάν. 7 38-39 καὶ 14, 26).

³³ Ἐννεύει τοὺς ἀπρετηκοῦς.

τοῦ Πατρὸς οὐδεὶς ἀμφισβόλλει, ἡ δὲ ἀμφισβόλλια ἦτο περὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου, διὰ τοῦτο ἔχει ληφθῇ εἰς τὴν μυσταγωγίαν ἡ Ἁγία Τριάς, ὥστε κατὰ τὴν κοινωνίαν τῶν ἀπορρήτων ἐκείνων ἀγαθῶν, νὰ μάθωμεν καλῶς καὶ τὴν κοινωνίαν τῆς ἀξίας αὐτῶν.

Διότι, διὰ νὰ θεσβαιώθῃς, ὅτι δύναται ὁ Υἱὸς νὰ ἐπιτελέσῃ μόνος αὐτὰ, τὰ ὅποια δύναται ἐπὶ τοῦ Βαπτίσματος μετὰ τοῦ Πατρὸς νὰ ἐπιτελέσῃ Ὁ Θεός, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, πρέπει νὰ ἀκούσῃς σαφῶς περὶ αὐτῶν· δηλαδὴ εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἔλεγεν· «Ἰνα γὰρ εἰδῇτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει, ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφίγειν ἁμαρτίας»³⁴ καὶ πάλιν· «Ἰνα υἱοὶ φωτός γενησθε»³⁵ καὶ ἐγὼ ζωὴν αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς³⁶· κατόπιν μετὰ τοῦτο λέγει· «Ἰνα ζωὴν ἔχουσ καὶ περισσὴν ἔχωσιν»³⁷.

Ἀς ἴδωμεν δὲ καὶ τὸ Πνεῦμα νὰ ἐπιτελῇ αὐτὸ τοῦτο. Ποῦ εἶναι δυνατόν νὰ τὸ ἴδωμεν; Ἐκείστω δὲ ἡ φανέρωσις τοῦ Πνεύματος, λέγει. «δίδεται πρὸς τὸ συμφέρον»³⁸ (Ἐκεῖνος λοιπὸν, ὁ ὅποιος παρέχει αὐτὰ, πολλὰ μᾶλλον ἔχει τὴν δύναμιν νὰ αὐγαρῇ καὶ ἁμαρτήματα) καὶ πάλιν· «Τὸ Πνεῦμα ἐστὶ τὸ ζωοποιόν»³⁹, καὶ «ζωοποιήσῃ διὰ τοῦ ἐνοικούντος αὐτοῦ Πνεύματος ἐν ὑμῖν»⁴⁰, καὶ «Τὸ Πνεῦμα ζωὴ διὰ δικαιοσύνης»⁴¹, καὶ πάλιν· «Εἰ δὲ Πνεῦμα, ἀγασθε, ὅτι ἐπὶ ὑμῶν»⁴². «οὐ γὰρ ἔλαθετε πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον· ἀλλ' ἔλαθετε Πνεῦμα υἱοθεσίας»⁴³ καὶ τότε δὲ ὅλα δοκὰ θαύματα ἐπιτελοῦν διὰ τῆς παρουσίας τοῦ Πνεύματος, τὰ ἐπετελοῦν καὶ εἰς τοὺς Κορινθίους γράφων ὁ Παῦλος ἔλεγεν· «Ἀλλ' ἀπελούσασθε, ἀλλ'

³² Μάρκ. 2 10.

³³ Ἰωάν. 12 38.

³⁴ Ἰωάν. 10, 28.

³⁵ Ἰωάν. 10 10.

³⁶ Α Κορινθ. 12, 7.

³⁷ Ἰωάν. 8 53.

³⁸ Ρωμ. 8, 11.

³⁹ Ρωμ. 8, 10.

⁴⁰ Γαλ. 5 18.

⁴¹ Ρωμ. 8 15.

ἡγασθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐν τῷ Πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν.⁴²

Ἐπειδὴ λοιπὸν περὶ μὲν τοῦ Πατρὸς πολλὰ ἤκουσαν καὶ τὸν Υἱὸν δὲ εἶδον οἱ ἀπετέλεσαν πολλὰ, περὶ δὲ τοῦ Πνεύματος τιποτε ἀκόμη σαφῶς δὲν ἐγνώριζον, θαυματοργεῖ καὶ Αὐτὸ καὶ εἰσάγει τὴν τελείαν γνῶσιν.

Ἀλλὰ διὰ τὴν μὴ σχηματισθῆναι γνῶσιν οὐκ εἶναι ἀνώτερον, (τοῦτο πρὸ ἀλλων εἶπον), διὰ τοῦτο ὁ Κύριος λέγει: «Ὅσα ἂν ἀκούσῃ λαλήσῃ, καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ». Διότι ἐὰν δὲν συνέβαινε τοῦτο, πῶς δὲν θὰ ἦτο παράξενον, ἐὰν τότε ἐπρόκειτο τὸ «Ἄγιον Πνεῦμα νὰ ἀκούσῃ τοὺς λόγους τοῦ Πατρὸς, καὶ πρὸς χάριν τῶν Μαθητῶν; Διότι οὔτε ἐπρόκειτο τότε σύμφωνα μετὰ τὴν γνῶσιν σας νὰ λάβῃ γινώσκον, παρὰ μόνον χάριν μόνον ἐκείνων οἱ ὁποῖοι θὰ ἤκουον. Καὶ ποῖος λόγος παραινωμένος ἀπὸ αὐτῶν δὲν θὰ ἐπῆρχε;

Ἀλλὰς τε καὶ τὸ ἐπρόκειτο νὰ ἀκούσῃ τὸ «Ἄγιον Πνεῦμα» δὲν τὰ εἶπεν ὅλα αὐτὰ διὰ τῶν προφητῶν; Διότι ἐὰν μὲν ἐπρόκειτο νὰ διδάξῃ περὶ τῆς καταργήσεως τοῦ Νόμου, εἶχε λαβῆναι τοῦτο ἐὰν δὲ περὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς βασιλείας Αὐτοῦ καὶ τῆς οἰκονομίας, καὶ αὐτὰ εἶχον λεχθῆναι καὶ τὴν δηλαδὴ σπουδαιότερον ἐπρόκειτο μετὰ ταῦτα νὰ εἴπῃ.

Καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ. Ἐδῶ κυρίως δεικνύει τὸ ἀξιωμα τοῦ Θεοῦ, ἐφ' ὅσον τοῦτο κυρίως ἀποτελεῖ ἰδιότητα τοῦ Θεοῦ, δηλαδὴ τὸ νὰ λέγῃ τὰ μέλλοντα. Ἐὰν δὲ καὶ Αὐτὸ ἐμάνθανεν ἀπὸ ἄλλων, δὲν θὰ εἶχε οὐδεμίαν ὑπεροχὴν ἀπέναντι τῶν Προφητῶν· ἀλλ' ἐδῶ μὲν τοὺς ἀνωτέρω λόγους ὁ Κύριος δεικνύει τὴν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεὸν ἀκριβῆ γνῶσιν, οἱ δηλαδὴ τὸ Πνεῦμα εἶναι ἀδύνατον νὰ εἴπῃ τι διάφορον.

Τὸ δὲ ἐκ τοῦ ἑμοῦ λήφεται σημαίνει· «ἐκ τοῦ χαρίσματος, τὸ ὁποῖον ἦλθεν εἰς τὴν σάρκα μου» ἢ: ἐκ τῆς γνώσεως, τὴν ὁποίαν καὶ ἐγὼ ἔχω, διὰ ὅς ἔχον ὁ Παράκλητος ἐλθεῖν, οὔτε ὡς ἐάν ἐμοῦ ἀπὸ ἄλλου, ἀλλὰ ὑπὸ τὴν ἐννοίαν οὐκ ἡ γνῶσις εἶναι μία καὶ ἡ αὐτή.

42 Α. Κορινθ. θ, 1

Καὶ διὰ τὸ ὁ Κύριος ἐξεφράσθη κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ ὅχι κατ' ἄλλον, διὰ τὸ ἀκόμη δὲν ἐγνώριζον τὰ περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς μίαν μόνον φρονεῖν θὰ λαμβάνει, δηλαδὴ νὰ γίνῃ πιστευτὸς καὶ ἀποδεκτὸς ἐκ μέρους τῶν Μαθητῶν, καὶ νὰ μὴ σκανδαλισθοῦν ἐκ τῶν λόγων τούτων διότι ἐπειδὴ ἐλεγεν· «Εἰς ἐστὶν ὁμοῖοι οἱ διδάσκαλοι, ὁ Χριστός», διὰ τὴν νὰ μὴ νομίσουν ὅτι δὲν πειθαρχοῦν εἰς Αὐτόν, ἐὰν παύθωνται εἰς Ἐκεῖνον (τὸ Πνεῦμα), «μία», λέγει, «εἶναι ἡ ἰδική μου διδασκαλία καὶ ἡ διδασκαλία Ἐκεῖνου» ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἐπρόκειτο ἐγὼ νὰ διδάξω, ἐκ τῶν ἰδίων καὶ Ἐκεῖνος θὰ ὁμιλήσῃ. Μὴ νομίζετε λοιπὸν οὐκ. ἄλλα εἶναι τὰ διδάγματα Ἐκεῖνου διότι καὶ ἐκεῖνα εἶναι ἰδικά μου καὶ τὴν δόξαν μου ἀπῆρχον» διότι ἐν εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Οὕτω θέλει νὰ εἰμεθα καὶ ἡμεῖς, ὅταν λέγῃ· «νὰ ᾄδω ἐν καθάρᾳ καὶ ἐγὼ καὶ σὺ ἐν ἑσμεν».

Ὁ δὲ Διὸς τιποτε δὲν εἶναι ὅμοιοι μετὰ τὴν ὁμόνοσιν καὶ τὴν συμφωνίαν διότι ὁ εἰς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον γίνεται τὸ πολλαπλάσιον μέρος τῶν ἄλλων διότι ἐὰν ὑπάρχουν δύο ἢ δέκα μετὰ τὴν αὐτὴν φυσικὴν διάθεσιν, ὁ εἰς πλέον δὲν εἶναι εἰς, ἀλλὰ ἕκαστος ἐκ τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν καθίσταται δεκαπλάσιος, καὶ θὰ εὖρος εἰς τοὺς δέκα τὸν ἕνα, καὶ εἰς τὸν ἕνα τοὺς δέκα.

Καὶ ἐν ἔχον ἐγθρόν, δὲν καταβάλλεται τόσον, ὅταν προσβάλῃ τὸν ἕνα, ὅσον ὅταν προσβάλῃ τοὺς δέκα διότι δὲν βάλλεται ὑπὸ ἐνὸς μόνου, ἀλλὰ ὑπὸ τῶν δέκα.

Ἐστερήθη τις, ἀλλὰ δὲν ὑφίσταται στέρησιν διότι καθίσταται εὐπορος διὰ τοῦ μεγαλύτερου μέρους (δηλ. διὰ τῶν ἐννέα φθλόν) καὶ τὸ στερουμένον μέρος, δηλ. τὸ μικρότερον καλύπτεται, ἀναπληρώνεται, διὰ τοῦ μεγαλύτερου μέρους, τὸ ὁποῖον εὐπορεῖ.

Ἐκαστος ἐκ τούτων ἔχει εἰκοσι χεῖρας, καὶ εἰκοσιν ὀφθαλμούς, καὶ ἄλλους τάσους πόδας· ὁ δὲ δὲν

43 Ματθ. 23, 8
44 Ἰωάν. 17, 11

θλέπε, μόνον δια τῶν ὀφθαλμῶν τῶν ἰδῶν του, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν ἄλλων, δὲν στηρίζεται μόνον ἐπὶ τῶν ἰδῶν του ποδῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ποδῶν τῶν ἄλλων, δὲν ἐργάζεται μόνον διὰ τῶν ἰδικῶν του χερῶν ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν χερῶν ἐκείνων.

Ἐχει φυγὰς δέκα· διότι δὲν μεριμνᾷ μόνον ὁ ἴδιος διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλὰ καὶ ἐκείναι αἱ ψυχὰς ὃ αὐτὸν. Ἐὰν δὲ γινῶν καὶ ἑκατόν, τὸ αὐτὸ πάλιν θὰ συμ-
βῇ καὶ θὰ ἐπεκταθῇ ἡ δύναμις των.

Ἔιδες τὴν ὑπεροχὴν τῆς ἀγάπης, πῶς καθιστᾷ τὸν ἕνα ἀκαταγνώριστον καὶ πολλαπλάσιον εἶδες πῶς ὁ εἰς δύναται νὰ εἶναι καὶ εἰς πολλὰ μέρη, δηλαδὴ ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τὴν Περσίδα καὶ εἰς τὴν Ρώμην, καὶ εἶδες, ὅτι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον δὲν ἐπιτεγγόνη, ἡ φύσις τὸ ἐπιτεγγόνη, ἡ ἀγάπη, δηλαδὴ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται ἐκεῖ εἶναι, καὶ ἐδῶ, ἐκεῖνο δὲ, τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται ἐδῶ εἶναι καὶ ἐκεῖ μᾶλλον δὲ ὁλόκληρος, ὁ φίλος εἶναι ἐδῶ, ὁλόκληρος καὶ ἐκεῖ.

Ἐὰν λοιπὸν ἔχη κανεὶς χίλους φίλους ἢ δύο χιλιάδας, νὰ σκεφθῇ εἰς ποῖον σημεῖον πάλιν θὰ αὐξησῇ τὴν δύναμιν του. Παρατηρεῖς πόσον αὐξητικὴν δύναμιν ἔχει ἡ ἀγάπη, διότι τοῦτο εἶναι τὸ ἀξιοθαύμαστον, τὸ νὰ κατοικήσῃ τὸν ἕνα δυνατόν ὡς εἶναι χίλιοι ἄνθρωποι.

Διὰ ποῖον λόγον λοιπὸν δὲν ἀποκτῶμεν τὴν δύναμιν αὐτὴν, καὶ καθιστῶμεν ἀσφαλεῖς τοὺς ἑαυτοὺς μας, τοῦτο εἶναι ἰσχυρότερον οἰασθήποτε ἐξουσίας καὶ πλοῦτος, τοῦτο εἶναι ἀνώτερον καὶ τῆς ὕψους καὶ αὐτοῦ τοῦ φωτός, τοῦτο εἶναι ἡ θέσις τῆς χαρᾶς⁴⁵.

Μέχρι τότε θὰ περιορίζωμεν τὴν ἀγάπην εἰς ἕν καὶ δύο πρόσωπα, μάθε περὶ τοῦ ζητήματος τούτου καὶ ἐκ τῆς ἀντιθέτου πλευρᾶς. Ἄς ὑποθέσωμεν ὅτι εἶναι κα-

45 Ἀξιωματικόν οὖν ὁ λόγος αὗτος. «Τοῦτο δυναστεία καὶ πλοῦτος καὶ ἰσχυρὸν πᾶν, τοῦτο ὕψος, τοῦτο αὐτὰ τοῦ φωτός κτλ., τοῦτο εὐθυμία ὑπόθεσις».

Περὶ τῆς θέσεως τῆς φιλίας ἔχουν διδόντες πολλοὶ ὀρθοί ὡς ὁ Σωκράτης («Ἦδ' ἡ ἀπονημένευστα» Ξενοφώντας), ὁ Ἰσακράτης (λόγος πρὸς «Δημόνικον») ὁ Κικέρων (DE AMICITIA) κ.λ.

ποῖος ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει κανένα φίλον, πρῶτον τὸ ὁποῖον εἶναι χαρακτηριστικὸν τῆς μεγαλυτέρας ἀνοησίας (ὅ ὅτι ὁ ἀνόητος θὰ εἴπῃ «δὲν ἔχω φίλον») ὁ ἄνθρωπος αὗτος ποῶν ζωὴν θὰ διέλθῃ διότι καὶ ἂν εἰς ἀπειροὺ βαθμοὺν εἶναι πλούσιος, καὶ ἂν εὐρίσκεται ἐν μέσῳ ἀφρόνων καὶ ταλαυτελῶν πραγμάτων, καὶ ἂν ἔχη ἀποκτήσει ἅπερ αὐτὸς ἀγαθὰ καθίσταται ἐρημος καὶ γυμνὸς ἀπὸ θαλάσσης.

Εἰς τοὺς φίλους διὸς δὲν συμβαίνει τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἂν εἶναι πτωχοί, καθίστανται εὐπορώτεροι καὶ ἐκείναι, τὰ ὅποια κάποιος δὲν ἐπιχειρεῖ νὰ εἴπῃ ὁ ἴδιος ὑπὲρ τοῦ ἑαυτοῦ του. αὐτὰ θὰ τὰ εἴπῃ ὁ φίλος του καὶ οὕτως δὲν δύναται νὰ παράσχη εἰς τὸν ἑαυτὸν του θά ὑμνηθῇ δι' ἄλλου καὶ πολλὸν περισσύτερος, καὶ οὕτως ἡ φιλία θὰ καταστή δι' ἡμᾶς θέσις πίστεως ἀπολαύσεως καὶ ἀσφαλείας ὅ ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ θλασθῇ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εὐρίσκεται ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶσαν δορυφόρων δὲν εἶναι, θεοσάως οἱ σωματοφύλακες τοῦ βασιλέως τῶσαν ἐπιμελῆς, ὅσοι αὐτοὶ (δηλαδὴ οἱ φίλοι) διότι ἐκεῖνοι μὲν (δηλαδὴ οἱ σωματοφύλακες) εἰς ἀνάγκης καὶ φόβου ἐνεργοῦν τὴν φρούρησιν, οὗτο δὲ εἰς εὐνοϊκῆς διαθέσεως καὶ ἀγάπης αὐτὴ δὲ ἔχει μεγαλυτέραν ἐξουσίαν ἀπὸ τὸν φόβον καὶ ἄκείνος μὲν (ὁ βασιλεὺς) τοὺς φρουροὺς αὐτοῦ φοβεῖται, οὗτος δὲ (ὁ φίλος) εἰς αὐτοὺς μᾶλλον παρά εἰς τὸν ἑαυτὸν του ἔχει πεποίθησιν, καὶ χάρις εἰς αὐτοὺς κανένα δὲν φοβεῖται, εἰ ἐκεῖνον, οἱ ὁποῖοι σχεδὸν ὅλουν κακῶς ἐναντίον ται.

Ἄς ἐκμεταλλευθῶμεν λοιπὸν τὸ ἀγαθὸν τοῦτο⁴⁶, ὁ μὲν πτωχὸς ὁ ἂν νὰ ἔχη ἀνακούφισιν τῆς πτωχείας, ὁ πλούσιος, διὰ νὰ ἔχη τὸν πλοῦτον ἐν ἀσφαλείᾳ, ὁ ἄρχων, διὰ νὰ εἶναι κῆ με ἀσφάλεια, ὁ ἐξουσιαζόμενος διὰ νὰ ἔχη εὐνοϊκοὺς τοὺς ἀρχοντας.

Τοῦτο εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς ἡμετέρας, τοῦτο εἶναι ἡ θέσις τῆς πραότητος. Διότι καὶ μεταξὺ τῶν ἡρώων

46 «Ἐμπορευσάμεθα οὖν τὴν ἐπιτορίαν ταύτην» Ὁ θεὸς ἱεράρχης ἀρεσκόμενος εἰς τὴν χάριν μεταφορῶν καὶ παρομοιώσεων παρεμυθεῖ ἐδῶ τὴν φιλίαν μὲ ἐπικερδὲς ἐμπόριον.

κυρίως είναι σκληρά και ἀπίθασσα ἐκείνα, τὰ ὅποια δὲν σχηματίζουν ἀγάλας.

Διὰ τοῦτο κατοικοῦμεν πόλεις, καὶ ἔχομεν ἀγοράς, διὰ νὰ συναναστρέφώμεθα μεταξύ μας. Τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος συνέστησε λέγων· «Μὴ ἐγκαταλιμπάνοντες τὴν ἐπισυναγωγὴν αὐτῶν»⁴⁷. Διότι τίποτε δὲν εἶναι τόσον κακὸν ὅσον ἡ μόνωσις, καὶ ἡ ἑλλειψις συμφωνίας καὶ ἡ μὴ προσέγγισις πρὸς ἀλλήλους⁴⁸.

Θὰ εἴπῃ τις· Τί εἶναι λοιπὸν οἱ Μοναχοὶ καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἔχουν καταλάβει τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων; Οὐτε ἐκεῖνοι εἶναι, ἀνευ φίλων, ἀλλὰ ἀπέφυγον μὲν τοὺς θορύβους τῆς ἀγορᾶς, ἔχουν δὲ πολλοὺς μετ' αὐτῶν ψυχικὴν διόθεσιν, καὶ συνδεμένους ἐπιμελῶς μεταξὺ τῶν καὶ, διὰ νὰ κατορθώσουν αὐτό, ἀνεχώρησαν.

Διότι, ἐπειδὴ ἡ διαμάχη δὲ τὰς ὑποθέσεις δημιουργεῖ πολλὰς ἐριδας, διὰ τοῦτο, ἀφοῦ ἀπήλθον⁴⁹, τὴν ἀγάπην καλλιεργοῦν μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν.

Τί λοιπὸν, δυνατόν νὰ εἴπῃ τις, ἐὰν καπελὶ εἶναι μόνος, καὶ ἐκεῖνος ἔχει ἀπείρους φίλους; Ἐγὼ μὲν θεοσέως θέλω, ἐάν εἶναι δυνατόν, νὰ γνωρίζουν νὰ συναναστρέφονται μεταξύ τῶν, ἀλλὰ κατ' ἀρχὴν ἡ φιλία νὰ μένῃ σταθερά· διότι δὲν δημιουργεῖ ὁ τόπος τοὺς φίλους.

Πολλοὺς θεοσέως θαυμαστάς ἔχουν οἱ Μοναχοί· δὲν θὰ τοὺς ἐθαυμάζωι δὲ ἐκεῖνοι, ἐάν δὲν τοὺς ἡγάπων. Καὶ οἱ τὸ οὐ πόλιν οἱ Μοναχοὶ προσεύχονται δι' αὐτὴν τὴν οἰκουμένην, πρᾶγμα τὸ ὅποιον ἀποτελεῖ μεγίστην ἀπόδειξιν φιλίας.

Διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὰ μυστήρια ἀσπαζόμεθα ἀλλήλους, διὰ νὰ γίνωμεν οἱ πολλοὶ ἓν καὶ διὰ τοὺς ἀμνητοὺς κάμνομεν κοινὰς προσευχάς, ἀναπέμποντες δεή-

47 Εβρ. 10, 25.

48 Ο Κικέρων λέγει SOLITUDO ET VITA SINE AMICIS PLENA METUS ET INSIDIARUM EST (Ἡ μόνωσις καὶ ἡ ζωὴ ἀνευ φίλων πλήρης φόβου καὶ πονέων εἶναι).

49 «Ἐκ μέρους γενόμενα». Πρὸς τὴν νεωτέραν ἑκδοσιν· «Ἐκ συναντῶν ἀπὸ τῆ μέρους».

σεις ὑπὲρ τῶν ἀσθενούντων, καὶ τῶν καρπῶν τῆς οἰκουμένης, καὶ τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης.

Παρατηρεῖς ὅλην τὴν δύναμιν τῆς ἀγάπης, εἰς τὰς προσευχάς· εἰς τὰ μυστήρια, εἰς τὰς προτροπὰς, ἡ ἀγάπη εἶναι αἶψον ὅλων τῶν ἀγαθῶν. Ἐάν ἀκολουθήσωμεν αὐτὴν μὲ ἐπιμέλειαν καὶ τὰ ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ κολῶς θὰ ρυθμίσωμεν, καὶ τὴν βασιλείαν θὰ ἐπιτύχωμεν τὴν ὅποιαν εἴθε νὰ συμθῇ ὅλοι νὰ ἐπιτύχωμεν διὰ χάριτος καὶ φιλευθροπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ Ὁποίου καὶ μετὰ τοῦ Ὁποίου στήκει ἡ δόξα εἰς τὸν Πατέρα συγχρόνως μετὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΘΘ' (79)

(Ἰωάν. ις', 16-33)

«Μικρόν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με' καὶ πάλιν μικρόν καὶ δεῦτε· ὡς εἶπα πρὸς τὸν Πατέρα. Ἐγὼ οὖν ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς ἀλλήλους· Τί ἐστίν, ὃ λέγει· Μικρόν,» καὶ τὰ εἴρη.

α. Τὴν ψυχὴν ἡ ὁποία πονεῖ καὶ κατέχεται ὑπὸ θλίψεως πολλῆς τίποτε δὲν συνηθίζε. τόσον νὰ τὴν κοιτασθῇ ὅσον οἱ λόγοι οἱ γεννῶντες τὴν λύπην ἐπαυλασθῶμεν οὐ συνεχῶς. Διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς, ὅταν εἶπεν «Ἐγὼ πάγω» καὶ οὐκέτι λαλήσω μεθ' ὁμῶν², συνεχῶς ἐπαναλαμβάνει τὰ αὐτά, λέγων· «Μικρόν καὶ οὐκέτι θεωρεῖτέ με» καὶ «ὅτι ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με».

1 Ἰωάν. 16, 18-17
2 Ἰωάν. 14, 30

Δηλαδή όταν ἐκέρχον αὐτοὺς διὰ τῶν περὶ Πνεύματος λόγων, τότε πάλιν καταβάλλει τὰ φρονήματα αὐτῶν. Διὰ τοῖν λόγων λοιπὸν κάμνει τοῦτο, δοκίμαζε τὸ φρόνημα αὐτῶν καὶ καθιστῇ αὐτὸ καρτερικώτερον, καὶ συνηθίζε αὐτοὺς καλῶς μὲ τὴν ἀκρόασιν τῶν λυπηρῶν νὰ ὑπομεινῶν μὲ γενναϊότητα τὸν ἀποχωρισμὸν Αὐτοῦ· διότι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἐξησκήθησαν εἰς αὐτὸ μὲ τοὺς λόγους, ἐπρόκειτο καὶ εἰς τὴν πραγματοποιήσιν του ἐν συνεχείᾳ νὰ ὑπομεινῶν αὐτὸ εὐκόλως.

Ἐὰν δὲ κοινῆς ἐξετάσει ἀκριβῶς, καὶ ὁ ἴδιος ὁ λόγος τοῦ ἀποτελεῖ παρηγορίαν, τὸ δὲ δηλαδὴ εἶπε: «πρὸς τὸν Πατέρα ἀπερχομαι»· ὃ δὲ τοῦτο ἦτο λόγος Ἐκείνου ὁ Ὅμοιος ἡμεῖς ὅτι δὲν θὰ ἀπολεσθῇ, ἀλλὰ ὁ θάνατος Αὐτοῦ ἀποτελεῖ μίσην μετάθεσιν.

Καὶ ἄλλοι παρηγορητικὸν λόγον προσέθεσαν εἰς αὐτοὺς δηλαδὴ δὲν εἶπε μόνον· «Μικρόν καὶ οὐκέτι θεωρεῖτέ με», ἀλλὰ καὶ προσέθεσε «Μικρόν καὶ διψήσθῃ με» βεβαιῶν ὅτι καὶ θὰ ἀπαιθῇ, καὶ ἐπ' ὀλίγον χρόνον θὰ εἶναι ὁ χωρισμός, καὶ διαρκής ἡ συναναστροφή Αὐτοῦ μὲ τοὺς Μαθητάς.

Τοῦτο ὅμως δὲν τὸ κατενόησαν. Διὰ τοῦτο καὶ αὐτοὺς δύνανται νὰ ἀπορήσῃ κανεὶς πῶς, ἐνῶ πολλοὶς ἤκουον αὐτοὺς τοὺς λόγους, ἀμφισβόλλουν τοῦτον, ὥς νὰ μὴ εἶχον ἀκούσει τιποτέ; Διὰ τοῖν λόγων λοιπὸν δὲν κατενόησαν τὰ λεγόμενα, ἢ λόγῳ τῆς λύτης ὅπως ἐγὼ τουλάχιστον νομίζω, (διότι αὐτὴ ἀπεμάκρυνε ἐκ τῆς σκέψεως αὐτῶν τὰ λεγόμενα), ἢ λόγῳ τῆς ἀσυνφείας τῶν λεγομένων. Διὰ τοῦτο καὶ ἐφάνη εἰς αὐτοὺς ὅτι ὁ Κύριος διετίπωσε δύο ἐννοίας ἀντιθέτους, αἱ ὁποῖαι πραγματ. δὲν ἦσαν ἀντίθετοι· ὅτι λέγουσιν «εἰ ὁμομεθ' αὐτὸν ποῦ ὑπάγετε, εἰ δὲ ὑπάγετε, πῶς ὁμομεθεσέ», διὰ τοῦτο λέγουσιν· «Ὅτε οὐδαμῶς τί λαλεῖς».

Διότι ἐγνώριζον μὲν ὅτι ἐπρόκειτο νὰ ἀπέλθῃ, ἢ γινώσκον ὅτι μετ' ὀλίγον χρόνον θὰ ἔλθῃ πρὸς αὐτοὺς. Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ ἐπὶ μὲν αὐτοὺς ὁ Κύριος, διότι δηλαδὴ δὲν κατενόησαν τὸν λόγον αὐτόν. Διότι θέλων νὰ ἐγχαράξῃ εἰς αὐτοὺς τὴν περὶ τοῦ θανάτου Αὐτοῦ

ἰδέαν τί λέγει, ἢ Ἄμην, ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι κλαύσετε καὶ θρηνήσετε ἡμεῖς (λόγοι, οἱ ὅποιοι ἦσαν σχετικοὶ μὲ τὸν θάνατον καὶ τὸν σταυρὸν), ὁ δὲ κόσμος χαρήσεται»· Δηλαδὴ ἐπειδὴ οἱ Μαθηταὶ δὲν ἤθελον τοῦτο δεσπεύδον ταχέως νὰ πιστεύσουν ὅτι δὲν θὰ ἀποθάνῃ, κατόπιν, ὅταν ἤκουσαν ὅτι θὰ ἀποθάνῃ, ἀμφισβόλλων, μὴ γνωρίζοντες τί σημαίνει τέλος πάντων τὸ «μικρόν», διὰ τοῦτο ὁ Κύριος λέγει: «Κλαύσετε καὶ θρηνήσετε ἅλλ' ἢ λύπη ὑμῶν εἰς χαρὰν γενήσεται».

Ἔπειτα, θέλων νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι μετὰ τὴν λύπην ἔρχεται χαρὰ, καὶ ὅτι ἡ λύπη γενεῖ τὴν χαρὰν, καὶ ὅτι ἡ μὲν λύπη εἶναι σύντομος, ἡ δὲ εὐχαρίστησις συνεχής, φέρει παράδειγμα ἐκ τοῦ κόσμου καὶ τί λέγει: «Ἡ γυνή, ὅταν τίκῃ, λύπην ἔχει». Καὶ χρησιμοποιοῖ παραβολὴν τὴν ὅποιαν χρησιμοποιοῦν καὶ οἱ προσφίται, οἱ ὅποιοι συνεχῶς παρορροῦνται τὰς θλίψεις πρὸς τὸν ἔντονον βαθμὸν τῶν ὀδίνων. Ἐκεῖνο δὲ τὸ ὅποιον λέγει ὁ Κύριος, σημαίνει τὸ ἐξῆς περίπου: «Ὡδίνες θὰ σὲ καταλάβουν ἀλλὰ ἡ ὀδὴν τοῦ τοκετοῦ καθίσταται αἰτία χαρᾶς» καὶ οὕτω συγχρόνως ἐπιβεβαιώνει τὸν περὶ τῆς Ἀναστάσεως λόγον Αὐτοῦ, καὶ ἀποδεικνύει ὅτι τὸ νὰ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ ἐδῶ ὅμοιον εἶναι μὲ τὸ νὰ ἐέλθῃ καθεὶς ἐκ τῆς μήτρας εἰς λαμπρὸν φῶς· ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ νὰ ἔλγῃ. «Νὰ μὴ ἀπορήσετε, ἐπειδὴ διὰ μέσου ταύτης λύτης σὲς ὀδηγῶ εἰς τὰ συμφέροντά· διότι καὶ ἡ μήτηρ διὰ νὰ γίνῃ μήτηρ, οὕτω, διὰ μέσου λύτης διέρχεται».

Ὑπανίσταται, δὲ ἐδῶ καὶ κατὰ μυστικὴν δὲ δηλαδὴ Αὐτὸς κατήργησε τὰς ὀδίνους τοῦ θανάτου καὶ ἔκαμεν ὥστε νὰ γεννηθῇ νέος ἄνθρωπος. Καὶ δὲν εἶπε μόνον, ὅτι θὰ παρέλθῃ ἡ θλίψις, ἀλλὰ ὅτι οὕτω ἐνθουσιάζεται αὐτὴν· τὴν εἶναι ἡ χαρὰ, ἡ ὅποια ἐπακολουθεῖ. Οὕτω θὰ συμβῇ καὶ εἰς τοὺς ἁγίους.

4 ἰωάν. 16, 20

5 ἰωάν. 16, 20.

6 ἰωάν. 16, 21

7 «οὐδὲ μέμνηται αὐτῆς» ἰωάν. 16, 21 (οὐκέτι μνημονεύει τῆς θλίψεως)

Καὶ ὅμως δὲν χαίρει ἡ γυνὴ διὰ τοῦτο, ὅτι, δηλαδὴ ἦλθεν ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον ἀλλ' ὅτι ἐγεννήθη ὁ αὐτῇ τὸ δίδον· ὅτι, ἔαν ἔχαρε διὰ τὸ πρῶτον, τίποτε δὲν θὰ ἡμποδίσαι καὶ ὁ ἄλλῃ γυναικί, ἡ ὅποια τί κτε., νὰ χαίρουν αἱ μὴ τ' ἐκτασσαι.

Διὰ τοιοῦτον ὠμύλησεν οὕτω, Δ. ὅτι, ἔλαθε τὸ παράδειγμα τοῦ τακετοῦ πρὸς τοῦτον τὸν σκοπὸν μόνον, δηλαδὴ διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἡ λύπη μὲν θὰ εἶναι πρόσκαιρος, ἡ δὲ χαρὰ θὰ εἶναι συνεχὴς ὅτι ὁ θάνατος ἀποτελεῖ μετὰβασιν πρὸς τὴν ζωὴν, καὶ μέγα θὰ εἶναι τὸ κέρδος ἐκ τῶν ὀδυνῶν.

Καὶ δὲν εἶπεν «ἐτέχθη παιδίον» ἀλλ' ὅτι «ἄνθρωπος»⁸ Διότι, ἐδῶ, κατὰ τὴν γνώμην μου ὑπαινίσσεται τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἐπρόκειτο νὰ γεννηθῇ ὁ Χρὶς διὰ τὸν θάνατον τὸν προκαλέσαντα τὰς ὀδύνας, ἀλλὰ διὰ τὴν Βασιλείαν διὰ τοῦτο δὲν εἶπεν «Ἐγεννήθη αὐτῇ παιδίον» ἀλλ' «ἐγεννήθη ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον καὶ ὁμῶς οὖν νῦν μὲν λυπηθήσεσθε πάλιν, δὲ ὀψιμα. ὑμεῖς, καὶ ἡ λύπη ὑμῶν εἰς χαρὰν γενήσεται»⁹.

Ἔπειτα δ' αὖ νὰ δείξῃ ὅτι, δὲν θὰ ἀποθάνῃ τλέον, λέγει, «Καὶ οὐδεὶς αὐτὴν αἶρει ἀφ' ὑμῶν· Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐμεῖς οὐκ ἐρωτήσετε οὐδεν»¹⁰ Πάλιν, τίποτε ἄλλο δὲν ἀποθεκνύει διὰ τῶν λόγων τούτων, παρὰ μόνον ὅτι, προέρχεται ἐκ τοῦ Θεοῦ Διότι, τότε ἐν συνεχείᾳ θεοῦ τὰ νῦν ὀφείτετε δια.

Τι σημαίνει δὲ «Ἐμε οὐκ ἐρωτήσετε», δὲν θὰ ἔχετε ἀνάγκην μεσολαβητοῦ, ἀλλὰ ἀρκεῖ, τὸ «Ὄνομα μου μόνον ἀφοῦ ἐπ' ἐκλήσεσθε, νὰ τὰ λάβετε δια, «Ἀμήν, ἀμήν λέγω ὑμῖν ὅτι, ὅσα ἐάν αἰτήσητε τὸν Πατέρα μου ἐν τῷ ὀνόματί μου» Δεικνύει, τὴν δύναμιν τοῦ ὀνόματος, ὅτι, ἐφ' ὅσον θεοειδώς, ἐνῶ δὲν εἶναι ὁμοίος, οὕτως παρακαλεῖται ἀλλὰ ὀνομαστικῶς μόνον καλεῖ

8 Ἰωάν. 8 21
9 Ἰωάν. 16, 21-22 καὶ 20 Ἐννοθεῖ ὁ θεὸς τὴν ἐπαγγελίαν ἐπὶ τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀνάστασιν τῶν ἁγίων
10 Ἰωάν. 16 22-23
11 Ἰωάν. 16 23

καὶ ἐνώπιον τοῦ Πατρὸς καθιστᾷ ἄνθρώπους ἀξιωματικούς¹².

Ποῦ λοιπὸν ἔχει συμβῇ τοῦτο, Ἐκεῖ ὅπου λέγουσι «Ἐπιδε ἐπὶ τὰς ἀπειλὰς αὐτῶν, καὶ δὸς τοῖς δοῦλοις σου μετὰ παρηγοίας λαλεῖν τὸν λόγον σου, καὶ ποιῶν ἐν τῷ ὀνόματι σου σημεῖα καὶ σημεῖα ὁ τὸς, ἐνθά ἦσαν»¹³ Ἐδῶ ἀποδεικνύει ὅτι συμφέρει πάλιν Ἐκεῖνος νὰ ἀπέλθῃ, ἐφ' ὅσον θεοειδώς, ἕως τότε, τίποτε δὲν ἐζήτησαν, τότε δὲ θὰ τὰ λάθουν δια, ὅσα ζητήσουν «Μὴ νομίζετε θεοειδώς, ὅτι ἐπειδὴ τοῦ λο. τοῦ δὲν θὰ εἶμαι με σᾶς, ὅτι, ἔχετε ἐγκαταλειφθῇ τὸ ὄνομα μου θὰ παρὰσχη μεγαλύτερον ἐλευθερίαν νὰ δμύλητε»

ὁ Ἐπειδὴ λοιπὸν ἦσαν συγκεκαλυμμένα αὐτὰ, τὰ ὅποια εἶχον λεχθῇ, ὁ Κύριος λέγει, «Ταῦτα ἐν παροιμίαις λελάληκα ὑμῖν, καὶ ἔρχεται, ἴδω, ὅτι οὐκ ἐστὶ ἐν παροιμίαις λαλήσω ὑμῖν»¹⁴ «Θὰ ἔλθῃ καιρὸς, κατὰ τὸν ὅποιον δια, θὰ τὰ γνωρίσετε σαφώς» (ἐννοεῖ δὲ τὸν χρόνον τῆς Ἀναστάσεως) τότε φανερά θὰ σὰς ὁμολήσω περὶ τοῦ Πατρὸς (δ. ὅτι, καὶ ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας συνεστρέφετο, καὶ συνωμίλησε με αὐτούς, συνεστιαζόμενος καὶ λέγων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ)¹⁵ διότι τωρὰ μὲν, ἐπειδὴ εἶδτε ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ φόβου, δὲν προσέχετε εἰς τὰ λεγόμενα, τότε, δια, μὲ ἴδωτε νὰ ἔχω ἀναστήθῃ, καὶ συνεστρέφεσθε μαζί μου θὰ θυνηθῇτε θαρραλέως δια νὰ τὰ μάθετε, διότι ὁ Ἰδὼς ὁ Πατὴρ θὰ σὰς ἀναστήθῃ, ἐπειδὴ ἡ πρὸς ἐμὲ πίστις σας θὰ ἔχη καταστή σταθερά.

12 Λόγος τῶν ἐπιτελεσμένων ἐπὶ αὐτῶν θυμῶν. «Ὀνομαζόμενος», ἐν τῷ ὀνόματι μου. δια ἐλθόμενος εἰς τὰς πόλεις τῶν Ἀποστόλων οὗτοι πρὸ τῆς ἐπιτελείας θεραπεύει ἐλθόντες, ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ. Π. χ. ὁ Ἀπόστολος Πέτρος θεραπεύει τὸν χωλὸν εἰπὼν «Ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Ναζωραίου θύειρα καὶ περὶ αὐτοῦ» (Πράξ. 3, 6) ὁ δὲ Ἀπόστολος Παῦλος ἀπαλλάσσει ἐκ τοῦ ἀκαθάρτου πνεύματος τὴν παιδίσκην ἐν Φίλιπποις, εἰπὼν εἰς τοῦτο «παρονομάζω σοι ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐξελθεῖν ἐκ αὐτῆς» (Πράξ. 16, 18)

13 Πράξ. 4, 29-31

14 Ἰωάν. 16, 25

15 Πράξ. 1, 3, 4

«Καὶ οὐκ ἐρωτήσω τὸν Πατέρα»¹⁶. «Ἀρκεῖ ἡ ἀγάπη σας πρὸς ἐμέ, διὰ τὴν ὅσας χρησιμεύσεις ὡς συνηγοροῦς». «Ὅτι, ὅμως ἐμὲ πεφύληκατε καὶ πεπιστεύκατε ὅτι ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἐξῆλθον. Ἀπὸ τοῦ Πατρὸς ἐξῆλθον καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον. Πάλιν ἀφῆλμι τὸν κόσμον, καὶ πορεύομαι πρὸς τὸν Πατέρα»¹⁷. Διότι, ἀπειθὴ ὁ περὶ Ἀναστασίας λόγος παρηγόρει αὐτοὺς εἰς μέγαν θαυμῶν, καὶ μαζὶ μὲ αὐτὸν καὶ τὸ ὅτι ἤκουον ὅτι «παρὰ Θεοῦ ἐξῆλθον, καὶ ἐκεῖ ὑπάγω», διὰ τοῦτο ὁ Κύριος συνεχῶς ἐπαναλαμβάνει αὐτὰ ὅτι τὸ μὲν πρῶτον διεθεσάμενον ὅτι ὁρθῶς πιστεύουσιν εἰς Αὐτόν, τὸ δὲ δεύτερον ὅτι πρόκειται νὰ ἐθρῖσκωνται ἐν ἀσφαλείᾳ.

Ὅταν μὲν λοιπὸν ἔλεγε «Μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με καὶ μικρὸν καὶ ὀφεισθε με» εὐλόγως δὲν ἐγνώριζον τὴν σημασίαν τῶν λόγων τούτων, τώρα δὲ δὲν συμβαίνει, τοῦτο πλέον.

Ἀλλὰ τι σημαίνει «Ἐμὲ οὐκ ἐρωτήσετε», Σημαίνει, «Δὲν θὰ εἴπητε: Ὁδεῖον ἡμῖν τὸν Πατέρα σου»¹⁸, καὶ «ποῦ ὑπάγεις»¹⁹ διότι θὰ ἀποκτήσετε βλην τὴν γνώσιν, καὶ ὁ Πατὴρ θὰ εἶναι διατεθειμένος ἀπάναντες, ὅπως καὶ ἐγώ. Τοῦτο κυρίως ἔκαμιν αὐτοὺς νὰ ἐνοπνεύσων, τὸ ὅτι δηλαδὴ θὰ εἶναι φίλοι εἰς τὸν Πατέρα. Διὰ τοῦτο λέγουσι «Νῦν οἶδαμεν, ὅτι οἶδας πάντας»²⁰.

Βλέπετε, ὅτι ἀπῆντησε σύμφωνα μὲ ἐκεῖνα, τὸ ὁποῖον εὐρίσκετο εἰς τὴν διανοίαν τῶν λαυθάνων; «Καὶ οὐ χρειάζομαι ἔχειν, ἵνα τίς με ἐρωτῇ»²¹, δηλαδὴ πρὶν ἐκκώσεως γινώριζε ἐκεῖνα, τὰ ὅποια μᾶς ἀνησυχοῦν καὶ μᾶς καθησύχασι, ὅταν εἴπῃς, «Ὁ Πατὴρ ὑμῶν φιλεῖ, ὅτι ἐμὲ πεφύληκατε».

Μετά τούτους καὶ τῶσαν σπουδαίους λόγους, τότε λέγουσι «Νῦν οἶδαμεν», Βλέπετε, πῶς εἶναι ἀτέλεις, Ἐπειτα, ἐπειδὴ ὡς νὰ εὐχαριστοῦν Αὐτόν λέγουν

- 16. Ἰωάν. 16. 29
- 17. Ἰωάν. 16. 27-28
- 18. Ἰωάν. 14. 8.
- 19. Ἰωάν. 14. 5.
- 20. Ἰωάν. 16. 30
- 21. Ἰωάν. 16. 31

«Νῦν οἶδαμεν», ὁ Κύριος λέγει. «Ἐχετε ἀνάγκην πολλῶν ἄλλων, ὥστε νὰ φθάσετε εἰς τὴν τελειότητα. Τώρα ἀκόμη δὲν ἔχει κατορθωθῇ ἀπὸ σας. Τώρα λοιπὸν θὰ με παραδώσετε εἰς τοὺς ἐχθρούς, καὶ τόσος φόβος θὰ σας καταλάβῃ, ὥστε δὲν θὰ δυνηθῇτε οὔτε ὅλοι μαζὶ νὰ ἀναχωρήσετε. Ἀλλὰ οὐδὲν κακὸν δὲν πρόκειται νὰ πάθω ἐννεκα τούτων».

Βλέπετε πῶς πάλιν ὁ λόγος προσαρμόζεται εἰς τὴν νόησιν αὐτῶν. Κατὰ τοῦτο λοιπὸν κατηγορεῖ τοὺς Μαθητάς, ὅτι συνεχῶς ἔχουν ἀνάγκην προσαρμογῆς τοῦ λόγου. Τοῦ εἰς τὰ ἀνθρώπινα μέτρα. Διότι, ἐπειδὴ ἔλεγον «Ἰδε νῦν παρηγορεῖ λαοὺς, καὶ παρομιαν οὐδεμίαν λέγεις, καὶ διὰ τοῦτο πιστεύουσιν σοι», δεκνύει ὁ Κύριος ὅτι τώρα, που πιστεύουσιν, δὲν πιστεύουν ἀκόμη, οὔτε δέχεται τοὺς λόγους αὐτῶν. Αὐτὰ τὰ λέγει μεταφέρειν αὐτοὺς νοερῶς εἰς ἄλλον καιρὸν²².

Τὸ δὲ «ὁ Πατὴρ μετ' ἐμοῦ ἔστι»²³ διὰ τοὺς Μαθητάς πάλιν τὸ εἶπε διότι ἤθελε πάντοτε νὰ μάθουν τοῦτο. Ἐπειτα, δεκνύων δὲ δὲν παρεῖχεν εἰς αὐτοὺς τὴν τελείαν γνώσιν, ὅταν ἔλεγει αὐτὰς ἄλλα εἰς τοιοῦτοι θαυμῶν ὥστε νὰ μὴ ἐπαναστατῇ ἡ σκέψις των, (διότι ἦτο φυσικὸν αὐτοὶ νὰ σκέπτονται κατὰ κάποιον ἀνθρώπινον τρόπον, καὶ ὅτι δὲν θὰ τυχόν οὐδεμιᾶς θεοθείας ἐκ μέρους Ἑλενίου) λέγει «Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἵνα ἐν ἐμοὶ εἰρήνην ἔχητε»²⁴ τοῦτο σημαίνει «ἵνα μὴ ἐπιβαλῇτε με τῆς διανοίας ὑμῶν»²⁵, ἀλλὰ παραθέλησθε».

Νὰ μὴ θεωρήσῃ κανεὶς λοιπὸν τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου τούτους ὡς δόγμα διότι ἔχουν λεχθῇ πρὸς παρηγορίαν ἡμῶν καὶ δι' ἀγάπην. Διότι λέγει «Δὲν θὰ ὑποστήτε αὐτὰ μέχρι αὐτοῦ τοῦ σημείου»²⁶ θὰ παύσουν

22. Δηλαδὴ ὅταν θὰ πραγματοποιηθῶν αὐτὰ τὰ ὅποια προλέγει, καὶ περὶ τῶν ὁποίων φοβούνη α Ἰωάννην, ἡ ἐλπίδων.

23. Ἰωάν. 16. 32.

24. Ἰωάν. 16. 33.

25. Δηλαδὴ κατὰ τὴν κοινὴν ἔκφρασιν «Νὰ μὴ με ἐβάλῃτε ἀπὸ τοῦ νοῦ σας».

26. Δηλαδὴ μέχρι τοιοῦτου βαθμοῦ, τὸν ὅποτον φαντάζεσθε, δελ μὴ νομίσητε, ὅτι θὰ μένῃτε ὄντως δοθεῖσας.

δια σὰς τὰ θεῶν· ἀλλὰ ἐφ' ὅσον εὐρίσκεσθε εἰς τὸν κόσμον, θὰ ἔχετε θάλαμιν· ὅχι, τώρα, ποὺ παροξίζομαι, ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα. Ἀλλὰ διατηρήσατε ὑψηλὸν φρόνημα· διότι, οὐδὲν κακὸν θὰ πάθετε διότι ὅταν ὁ Διδάσκαλος ὑπερτερῇ τῶν ἐχθρῶν, οἱ μισθῶνται δὲν πρέπει νὰ θλιβάνται». Καὶ πῶς εἶπέ μοι, ἔχεις νικήσει, τὸν κόσμον²⁷, «Εἶπον μὲν ἤδη ὅτι, κατέβαλον τὸν ἐρχοντα τοῦ κόσμου²⁸, θὰ τὸ γνωρίσετε τοῦτο καὶ κατόπιν, ὅταν ὅλοι θὰ ὑποχωροῦν καὶ θὰ ὑπακούουν εἰς σὰς.

γ. Εἶναι δὲ δυνατόν καὶ ἡμεῖς νὰ νικήσωμεν, ἐάν θέλωμεν, στρέφοντες τὸ θέλημα εἰς τὸν Ἀρχηγόν τῆς Πίστεως ἡμῶν, καὶ θαυμάζοντες αὐτὴν τῇ ὁδοῦ τὴν ὁποῖαν ἐχάραξεν Αὐτός εἰς ἡμᾶς τότε οὐτε ὁ θάνατος θὰ ὑπεριχύσῃ ἀπέναντί μας.

Γ λοιπὸν δὲν θὰ ἀποθάνωμεν, δύναται νὰ εἴπῃ τις· διότι, ἐκ τούτου, εἶναι φανερόν, ὅτι, ὁ θάνατος δὲν θὰ ὑπερσχύσῃ. Καὶ ὅμως τότε θὰ εἶναι ἐνδοξος ὁ ἀνταγωνιστὴς ὅχι, ὅταν δὲν συμπλακῇ μετ' ὁ ἐχθρόν, ἀλλ' ὅταν, εἰς περὶπτωσιν, κατὰ τὴν ὁποῖαν θὰ συμπλακῇ μετ' αὐτόν, δὲν καταβάλλεται. Δὲν εἴμεθα λοιπὸν λόγῳ τῆς συμπλοκῆς μετ' ὁ θάνατον θνητοί· ἀλλὰ λόγῳ τῆς νίκης ἀπέναντί του ἀθάνατο²⁹. διότι, τότε θὰ εἴμεθα θνητοί, ἐάν παρεμένωμεν πλησίον τοῦ θανάτου συνεχῶς.

Διότι, ὅπως δὲν δύναμα νὰ εἴπω τὰ λίαν μακρόθια ἐκ τῶν ζώων ἀθάνατοι· ἐν καὶ πολὺν χρόνον παραμένουν· ἔξω ἀπὸ τὸν θάνατον, οὕτω δὲν δύναμα, νὰ εἴπω θνητόν, ἐπειδὴ διελεύθη σωματικῶς διὰ τοῦ θανάτου ἐκεῖνον, ὁ ὅποιος πρόκειται μετὰ τὸν θάνατον νὰ ἀναστῇ· εἶπέ μοι, ἐάν κάποιος ἐπ' ὀλίγον κατέστη ἐρυθρός αὐτόν θὰ τὸν ὀνομάζωμεν συνεχῶς ἐρυθρόν, οὐδόλως διότι, τὸ σμῦθάν δὲν ἀποτελεῖ μόνον

27 Ἰωάν 16 30

28 ἰωάν 12, 31 καὶ 18, 1

29 Παρατήρησι τὸ σχῆμα ὄντ θεάσεως, ἐνθα αἱ προτάσεις τίθενται κατὰ πόρισον σχῆμα.

=Ὁσὸ τὸν ὄντ εἰς τὴν συμπλοκὴν θνητο ἀλλὰ διὰ τὴν νίκην ἀθάνατοι».

κατάστασιν. Ἐάν κάποιος καταστῇ ὀχρὸς, τοῦτον θὰ ὀνομάσωμεν, κτεροπατῆ, οὐδόλως διότι τὸ πάθος του εἶναι πρόσκαιρον.

Λοιπὸν οὐτε θὰ ὀνομάσῃς θνητὸν ἐκεῖνον, ὁ ὅποιος ἐπ' ὀλίγου χρόνον θὰ περιέλθῃ εἰς τὸ κράτος τοῦ θανάτου· διότι καὶ τοὺς κοιμωμένους οὕτω δύναμεθα νὰ ὀνομάσωμεν διότι, θὰ νὰ ἐκφρασθῇ οὕτω, καὶ οἱ κοιμώμενοι ἔχουν ἀποθάνει καὶ δὲν ἐπιτελοῦν οὐδεμίαν ἐνέργειαν.

Θεεῖρε, ὁ θάνατος τὰ σώματα, καὶ τί μὲ αὐτό, διότι, ἀποθνήσκουν τὰ σώματα, ὅχι διὰ νὰ παραμείνουν εἰς τὴν φθοράν, ἀλλὰ διὰ νὰ καταστατοῦν ἀθάνατοι.

Ἄς νικήσωμεν λοιπὸν τὸν κόσμον ἄς τρέχωμεν πρὸς τὴν ἀθανασία·ν ἄς ἀκολουθήσωμεν τὸν Βασιλέα· ἄς στήσωμεν τρόπιον εἰς Αὐτόν· ἄς περιφρονήσωμεν τὰς τέρψεις αὐτοῦ· καὶ δὲν ὑφίσταται ἀνάγκη κόπων ἄς μεταθεσώμεν τὴν ψυχὴν, μας πρὸς τὸν Οὐρανόν, καὶ ὅλος ὁ κόσμος ἔχει νικήθῃ. Ἄν δὲν ἐπιθυμήσῃς αὐτόν ἔχει νικήθῃ· ἂν ἐμπαίξῃς αὐτόν, ἔχει νικήθῃ³⁰.

Ξένο εἴμεθα καὶ παρεπίδημοι³¹, ἄς μὴ θλῶμεθα λοιπὸν διὰ τὰ λυπηρὰ περιστατικά· διότι οὐτε, ἐάν καταγόμενος ἀπὸ λαμπρὰν πατρίδα καὶ ἐνδόξους προγόνους ἀτήρχεσθαι εἰς ἀπομεικρυσμένην χώραν, χωρὶς νὰ εἶσαι εἰς οὐδένα γνωστός, χωρὶς νὰ ἔχῃς τέκνος· οὕτε πλοῦτον, καὶ κατόπιν κάποιος σὲ ὕβριζε, θὰ ἐθλίβεσθαι, ὡς ἐάν ὑφίστασθαι ταῦτα εἰς τὴν πατρίδα σου· διότι τὸ νὰ γνωρίζῃς καλῶς, ὅτι, εἰς ξένην χώραν εὐρίσκεσαι σὲ ἐπειθε· ὅλα νὰ τὰ ὑπομένης εὐκόλως, καὶ τὸ νὰ περιφρονήσῃς, καὶ τὸ νὰ πενῇς καὶ νὰ διψῇς καὶ δὲ τιδῇποτε πάθῃς.

Τοῦτο νὰ σκεφθῇς καὶ τώρα, ὅτι, δηλαδὴ εἶσαι ἐξ-

30 «Ἄν μὴ ἐπιθυμήσῃς αὐτοῦ νενικήσῃς»

ἐν καταγέλῳ αὐτὸν ἡττᾶται»

Συνώνυμο, ἀρδαιεῖ με ὀνομακώτατον καὶ ὀνοματέλεστον σχῆμα

31 Εβρ. 13, 14

νος και παρεπιδημος³², και τίποτε να μη σε ταράσση νον.

Εκ τῶν συμβαινόντων εἰς αὐτήν διότι καὶ πόλιν ἔχεις, τῆς ὁποίας τεχνίτης καὶ δημιουργὸς εἶναι ὁ Θεός· ἡ δὲ ἐδὼ παρεπιδημία γίνεται ἐπὶ θρασὺν καὶ ὀλίγον χρό-

ῖον· Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θέλεις ἄς πληττεται, ἄς ὑβρίζεται, ἄς ἐξευτελίζεται εὐρισκόμεθα εἰς ξένην χώραν, καὶ ζῶμεν κατὰ τρόπον εὐτελῆ· ὁ δὲ τὸ κακὸν εἶναι, νὰ πάθῃ κανεὶς αὐτὰ εἰς τὴν πατρίδα του, μεταξὺ τῶν συμπολιτῶν του τότε εἶναι ἡ μεγαλύτερα προσβολὴ καὶ ζημία.

Ἐάν εὐρίσκεται δὲ κανεὶς ἐκεῖ, ὅπου δὲν ἔχει κανένα γνωστόν, ἴσως τὰ ὑπομένει εὐκόλως· διότι ἡ ὕβρις κρίνεται βαρυτέρα ἐκ τῆς νοστορίας τῶν ἐκτοξευόντων αὐτήν π.χ., ἐάν κανεὶς ἐνῶ γνωρίζει ὅτι ὁ ὑπαρχος εἶναι ὑπαρχος, τὸν ὕβριση, ἡ ὕβρις θεωρεῖται πικρὰ· ἐάν δὲ, ὅταν θεωρήσῃ κάποιον ὡς ἰδιώτην, τὸν ὕβριση, οὐτε δάναται νὰ θίξῃ αὐτὸν ὁ ὁποῖος ὕβριστα, τὴν ὕβριν.

Τοιαυτοτρόπως λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ἄς σκεφθῶμεν διότι δὲν γνωρίζουν οἱ ὕβρισταί ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον εἴμεθα, δηλαδή ὅτι εἴμεθα πολῖται τῶν οὐρανῶν καὶ ἔχομεν ἀπογραφή εἰς τὴν ἐνω πατρίδα, καὶ μετέχομεν τῆς χάριτος τῶν Χερουβείμ. Ἄς μὴ θλιβώμεθα λοιπὸν, οὐτε τὴν ὕβριν νὰ τὴν θεωρῶμεν ὡς ὕβριν. Ἐάν ἐγνωρίζον αὐτό, δὲν θὰ ὕβριζον.

Μὲν θεωροῦν πτωχοὺς καὶ ἀθλοῦς. Νὰ μὴ θεωρῶμεν λοιπὸν ἡμεῖς αὐτὴν τὴν ὀνομασίαν ὡς ὕβριν· εἰπέ μου· ἐάν κανεὶς, ἐνῶ ὁδοιπορεῖ, ἀφου προσπεράσῃ τοὺς δούλους του, ἐκάσθητο ὀλίγον διάστημα εἰς πανδοχεῖον, περιμένων αὐτούς, ἔπειτα ὁ πανδοχεύς, ἢ κάποιος ἐκ τῶν ὁδοιπορῶν ὠρυίετο καὶ τὸν ὕβριζεν, ἀγνοῶν, ποῖος ἦτο, ἀρα γε ὁ εἰρημνὸς ὁδοιπόρος δὲν θὰ γελᾷ διὰ τὴν ἀγνοίαν ἐκείνου; δὲν θὰ τέρψῃ αὐτὸν περισσότερο ἢ πλάνη; δὲν θὰ διασκεδάσῃ, ὡς νὰ ὕβριζετο κανεὶς ἄλλος.

³² Ἡ σκέψις αὕτη ἀναπτύσσεται ὅταν ὁ Θεὸς ἐπαγγέλλεται νὰ φέρῃ με καρτερῶς τὴν ἐξορίαν· 15α καὶ ὁμιλίαν 78ην, σελ. 80.

Οὕτω καὶ ἡμεῖς ἄς πράττωμεν· διότι καὶ εἰς πανδοχεῖον καθήμεθα, ἀναμένοντες τοὺς ἰσχυροὺς μας, οἱ ὁποῖοι θαβίζουσι αὐτὴν τὴν ὁδόν. Ὅταν τότε ἴδωσι μαζὶ εὐρεθῶμεν, τότε θὰ γνωρίσουν τοίους ὕβριζον. Αὐτοὶ τότε θὰ στρέψουν τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω³³, τότε θὰ εἰπουν· «Οὗτός ἐστιν, ὃν ἐσχομεν ἡμεῖς οἱ ἀφρονεῖς εἰς γέλωτα»³⁴.

δ' Ἄς παρηγορησώμεν λοιπὸν τοὺς ἑαυτοὺς μας με αὐτὰ τὰ δύο, δηλαδή καὶ με τὸ ὅτι ἡμεῖς δὲν ὕβριζόμεθα (ὁ δὲ δὲν γνωρίζουν ποῖοι εἴμεθα) καὶ με τὸ ὅτι καὶ ἐν θλώμεν νὰ τοὺς τιμωρήσῶμεν, θὰ τιμωρηθοῦν σκληρότατα. Ἀλλὰ νὰ μὴ συμβῇ νὰ ἔχωμεν τόσοι σκληροὶ καὶ ἀπὸνθρωποι ψυχὴν!

Τί νὰ κάμωμεν λοιπὸν, ὅταν ὕβριζώμεθα ὑπὸ τῶν συγγενῶν μας, διότι τοῦτο εἶναι θαρρύ. Τοῦτο Θεσβαίως εἶναι ἐλαφρόν· Διὰ τὴν ἀρὰ γε, διότι δὲν ἀνεχόμεθα τὰ ἀγαπῶντα πρόσωπα, ὅταν μᾶς ὕβριζον, εἰς τὸν αὐτὸν θαθμὸν με ἐκείνους τοὺς ὁποίους δὲν γνωρίζομεν. Παρηγοροῦντες λοιπὸν τοὺς ὕβριθθέντας, λέγομεν πολλὰ καὶ αὐτοὺς τοὺς λόγους· «Ἀδελφός σου εἶναι αὐτός, ὁ ὁποῖος σὲ ὕβρισε, ὑπόμεινέ το με γυναικότητα π.τ. τῆς σου εἶναι, θεὸς σοι εἶναι».

Ἐάν δὲ τὸ ὄνομα τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τοῦ πατρὸς εὐλασθῇται, πολὺ περισσότερον, ἐάν εἴπω κατὰ στενωτέρας αἰγνεσας ἀπὸ αὐτὰ δηλαδή δὲν εἴμεθα μόνον ἀδελφοί, ἀλλὰ καὶ μέλη καὶ ἐν σώμα. Ἐάν δὲ εὐλασθῇσαι τὸ ὄνομα τοῦ ἀδελφοῦ, πολὺ περισσότερον τοῦ μέλους.

Δὲν ἤκουσες τὴν παρομίαν τῶν ἔθνικῶν· δι. πρέπει τοὺς φίλους νὰ τοὺς ἀνεχάμεθα με τὰ ἐλαττώματά των³⁵. Δὲν ἤκουσες τὸν Παῦλον νὰ λέγῃ «ἀλλήλων τὰ θάρη θαστάζετε»³⁶, δὲν βλέπετε τοὺς ἐραστάς·

³³ «Κάτω νύχουσι» Κατὰ τὴν κοινὴν ἑκδοσιν «Θα σκάνουν τὸ κεφάλι».

³⁴ Σοφ. Σολομ. 5 β.

³⁵ Πρὸς Κορ. τὴν ἀγιομένην παρομίαν· «Ἀνάγε τὰ φίλα σου με τὸ ἐλαττώματά του».

³⁶ Γαλ. 6,2.

(Διότ' αναγκάζομαι, ἐπειδὴ δὲν δυνάμεθα νὰ λάβωμεν σχετικὸν παράδειγμα ἀπὸ σᾶς, νὰ φέρω τὸν λόγον εἰς ἐκείνην τὴν ὑπόθεσιν. Κάμνει δὲ αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος, ὁμολῶν οὕτω· «Εἴτα τοὺς μὲν τῆς σαρκὸς ἡμῶν πατέρας εἶχουμεν καθευτάς, καὶ ἐνετρεπόμεθα»³⁷. Μᾶλλον δὲ ἐκεῖνο εἶναι καταλληλότερον διὰ τὴν περίστασιν νὰ εἴπωμεν, τὸ ὁποῖον ἀκριβῶς λέγει εἰς τοὺς Ῥωμαίους· «Ὡστερ», λέγει «παρεστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ τῇ ἀνομίᾳ εἰς τὴν ἀνομίαν, οὕτω παραστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ δικαιοσύνῃ»³⁸. Διὸ καὶ ἡμεῖς, ἔχοντες πεποιηθῆναι ἀκολουθοῦμεν τὸ παράδειγμα)

Δὲν θέλεις λοιπὸν τοὺς ἐραστάς, πόσα αὐτοὶ, φερόμενο, ὑπὸ πορνῶν γυναικῶν δευὰ ὑποφέρουν, ραπίζόμενοι, πληττόμενοι, καταγελωζόμενοι, ἀνεχόμενοι τὴν ἀσέλγειαν, τὴν ἀποστραφὴν καὶ τὰς μυρίας ὀφθαλμοῦ τῆς πόρνῃς; Ἀλλ' ὅμως καὶ μίαν φορὴν ἔσταν ἴσους κατὰ εὐχάριστον καὶ ἡμερον, νομίζοντες ὅτι ὅλα εἶναι εὐτυχῇ δ' αὐτοὺς καὶ ὅλα εὐνοϊκὰ καὶ ἂν ἀκόμη ἀκολουθήσῃ πτωχεία, ἢ νόσος ἢ κατὰ παρόμοιον δι' αὐτοὺς δηλαδὴ θεωροῦν τὸν θῖον αὐτῶν ἀδελφόν ἢ μοσκάρον, ἀναλόγως πρὸς τὴν διάθεσιν τῆς ἐρωμένης / πέναντι αὐτῶν.

Καὶ δὲν γνωρίζουν ἀνθρωπίνην δόξαν, οὔτε ἀτιμίαν, ἀλλὰ, καὶ ἂν κανεὶς τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἐνεκα τῆς πολλῆς ἡθονῆς καὶ τῆς ἐκ μέρους ἐκείνης εὐθυμερίας ὅλα τὰ ἀνεχόντα, εὐκόλως καὶ ἂν δὲ ἐκείνη τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ ἂν πύση αὐτοὺς εἰς τὸ πρόσωπον, ἐκείνοι νομίζοντες οὐ φαίνονται διὰ ῥόδων ἐνὶ πάσχουν αὐτὰ.

Καὶ τί ἀπορίας ἄξιον, ἂν ἔχουν τοιαύτην διάθεσιν πρὸς αὐτήν; διότι καὶ τὴν οἰκίαν ἐκείνης τὴν θεωροῦν λαμπρότερα ὅτι εἶναι ἀπὸ ὅλης τῆς οἰκίας, καὶ ἂν ἀκόμη εἶναι πηλὴ καὶ ἂν ἀκόμη εἶναι ἐτοιμόρροπος.

Καὶ διατί νὰ ἀναφέρω τοὺς τοίχους; Διότι καὶ τοὺς τοίχους ἀκόμη θέλοντες, ὅπου συχνάζουν τὴν ἐσπεραν ἐκείναι, διεγείρονται.

37. Ἐδρ. 12 β.
38. Ρωμ. 6, 19

Ἐδὼ δὲ νὰ μοῦ ἐπιτρέψετε ἐν συνεχείᾳ νὰ εἴπω τὸν Ἀποστολικὸν λόγον. Ὅπως ἐκεῖνος λέγει· «Ὡστερ παρεστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ ἀκαθαρσίᾳ, οὕτω παραστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν τῇ δικαιοσύνῃ», κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἐγὼ λέγω· «Ὡς ἠγοστήσαμεν ταῦτα, ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους, καὶ οὐδὲν δευὸν ἡγησόμεθα πάσχειν».

Καὶ τί λέγω «ἀλλήλους», ὅς ἀγαπήσωμεν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὸν Θεόν; Ἐδοκίμασατε φρικτὴν δευὸν ἠκούσατε ὅτι τόσον μέτρον ἀγάπης διὰ τὸν Θεόν ζητῶ δευὸν ἐδείξαμεν διὰ τὴν πόρνην, Ἀλλ' ἐγὼ ἀποθάνομαι φρικτὴν, διότι οὔτε τόσον μέτρον ἀγάπης δὲν ἐδείξαμεν διὰ τὸν Θεόν.

Καὶ, ἂν θέλετε, ὅς τὸ διέλθωμεν τὸ ζήτημα διὰ τοῦ λόγου, ἂν καὶ τὸ λεγόμενον εἶναι πολὺ ἀνοητικόν. Ἡ ἐρωμένη εἰς τοὺς ἐραστάς δὲν ὑπόσχεται τί ποτε χρηστὸν, ἀλλὰ ἀτιμίαν, αἰσχύνην καὶ ὀφθαλμὸν διότι τὰ νὰ συχνάζῃ κανεὶς εἰς τὸν οἶκον πόρνῃς γυναικὸς τὸν κάμνει νὰ εἶναι καταγελαστός, αἰσχρὸς ἀτιμὸς. Ὁ δὲ Θεὸς οὐρανὸν καὶ τὰ οὐράν α ἀγαθὰ ὑπόσχεται, καὶ υἱὸς ἡμᾶς καταστήσει καὶ ἀδελφὸς τοῦ Μονογενοῦς καὶ ἐν ᾧ ζῆς, ἔπειρα ἀγαθὰ σοῦ ἔδωκε, καὶ δευὸν ἀποθάνης, ἀνάστασιν καὶ τόσα ἀγαθὰ ὑπόσχεται ὅτι, θὰ βῶσῃ δευὸν οὔτε νὰ σκεφθῇ κανεὶς εἶναι δυνατόν, καὶ τῖμους καὶ σεβαστοὺς ἡμᾶς καθιστᾷ.

Καὶ πάλιν ἐκείνη (ἡ πόρνη) ἀναγκάζει τοὺς ἐραστάς νὰ θανατοῦν ὅλα τὰ ἰδικὰ των δια θάνατον καὶ ἀπώλειαν, ὁ δὲ Θεὸς προτρέπει νὰ σπεύρῃς τὸν οὐρανόν, καὶ δίδει ἑκατονταπλάσια καὶ ζωὴ αἰώνιον πάλιν ἐκείνη ὡς δοῦλον μεταχειρίζεται, τὸν ἀγαπῶντα αὐτήν, διατάσσοντα αὐτὸν σκληρότερον, ἀπὸ οἰονδήποτε τύραννον, ὁ δὲ Θεὸς λέγει· «Οὐκ ἔτι λέγω ὑμᾶς δοῦλους, ἀλλὰ φίλους»³⁹.

ε. Εἰδότες τὴν μεγάλην ἔκτασιν καὶ τῶν ἐδῶ κακῶν, καὶ τῶν ἐκεῖ⁴⁰ ἀγαθῶν.

Τὶ λοιπὸν νὰ ἀναφέρωμεν πὰ ἀκολουθοῦντα, Πρὸς χάριν μὲν αὐτῆς καὶ πολλοὶ ἀγρυπνοῦν, καὶ δι' ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα θεὸς διατάξῃ μὲ προθυμίαν ὑπακούουν καὶ ἀφήνουν καὶ πατέρας, καὶ μητέρας, καὶ φίλους, καὶ χρηματά, καὶ προστάσιον, καὶ ὅλα τὰ ἰδικὰ των (πρόσωπα καὶ πράγματα) μὲ στερήσεις καὶ ἐρημίας πρὸς χάριν δὲ τοῦ Θεοῦ ἢ μᾶλλον πρὸς χάριν ἡμῶν τῶν ἰδίων, πολλὰκις οὔτε τὸ ἐν τρίτῳ ἐκ τῶν ὑπαρχόντων μας δὲν θέλομεν νὰ διαπανθίσωμεν, ἀλλὰ, ἐνῷ τὸν θλιπτομένον πεινῶντα, ἀσφαφοροῦμεν, καὶ, ἐνῷ τὸν θλιπτομένον γυμνόν, ἀντιπαρερχόμεθα, καὶ δὲν δίδομεν εἰς αὐτὸν τίποτε ἀξιόλογον.

Ἐκείνης δὲ καὶ θεραπευίδας ἀνέβουν οἱ ἑρασταί, καὶ θάρβαρον ἀκόμη ἱστάμενοι εἰς τὰ μέσον τῆς ἀγορᾶς, ὡς κόλακας καὶ εὐθῆμοι αὐζητοῦν, ἐπιδιδόμενοι εἰς μικρὰς συνμιλίας, καὶ νομίζουσιν ὅτι ἀπέναντι αὐτῆς τίποτε δὲν εἶναι ὅλη ἡ ζωὴ, οὔτε οἱ ἄρχοντες, οὔτε οἱ βασιλεῖς, (καὶ το γινώσκουσιν αὐτὸ, ὅσοι ἔχουν λάβει πείραν αὐτῆς τῆς ἀσθενείας) καὶ προτιμοῦν μᾶλλον νὰ εἶναι εὐχάριστοι εἰς αὐτήν, ὅταν διατάσῃ παρὰ νὰ ὑπηρετοῦν ἄλλους.

Ἄρα γε δὲν ἐπιούρει δικαίως τοῦτο τὴν γέννησιν, δὲν ἐπιούρει μύριαν καλὰσεις;

Ἄς ἀνέλθωμεν λοιπὸν, καὶ ἄς ἐπιδοθῶμεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Θεοῦ ἢ τῶσον, ὅσον πρέπει. ἢ κατὰ τὸ ἡμῶν ἐκείνου, τὸ ὁποῖον παρέχουν ἄλλοι εἰς τὴν πόριν, ἢ κατὰ τὸ ἐν τρίτῳ.

Μήπως αἰσθάνεσθε φρικτὴν πόλιν διότι καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος αἰσθάνομαι φρικτὴν. Ἀλλὰ ἤθελον διχ. μόνον διὰ τοὺς λόγους, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ πράγματα νὰ αἰσθάνεσθε φρικτὴν. Τώρα δὲ ἐδῶ μὲν ἡ καρδία ἡμῶν συγ-

40 «Τῶν ἐνδοθῶ κακῶν καὶ τῶν ἐκείθεν ἀγαθῶν» Ὁ θεὸς ἰσχύος ἐχρησιμοποίησε διχ. ἁπλῶς τὸ ἐπιρρημα ἐκεῖ ἀλλὰ τὰ ἐκείθεν ἱκανῶς διὰ νὰ δεῖξῃ ὅτι δὲν εὐρασκόντο μόνον εἰς τὸν Οὐρανόν τὰ ἀγαθὰ (ἐκεῖ) ἀλλὰ καὶ ἐδῶ ἀκόμη οἱ ἄνθρωποι ἀπολαύουσιν τῶν ἀγαθῶν τῶν προσερχομένων ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐκ τῶν Οὐρανῶν (ἐκείθεν)

κεῖται ἀλλὰ ὅταν ἐξέλθωμεν τοῦ ναοῦ, ὅλα τὰ λησματοῦμεν. Ποῖον λοιπὸν εἶναι τὸ κέρδος;

Διότι, εἰ μὲν ἐκεῖ πρέπει νὰ διαπανθίσῃ κανεὶς χρήματα, οὐδεὶς παραπονέεται διὰ τὴν πτωχείαν του, ἀλλ' ἀπεδεχθῇ ὅτι πολλὰκις καὶ ἐδανείσθῃ διὰ νὰ δώσῃ ἐδῶ δέ, εἰ μὲν ὑπενθυμώμεν τὴν ἐλεημοσύνην, τὰ τέκνα τὰς συζύγους, τὴν οἰκίαν, τὰς ὑποχρεώσεις ὡς προστάτων καὶ ἀπειρῶν ἄλλας δικαιολογίας προβάλλουν.

Ἀλλὰ ἐκεῖ, δύναται νὰ εἴπῃ τις, πολλὴ ἡδονὴ ἐκκρατεῖ τοῦτο θεοβαλῶς εἶναι, διὰ τὸ ὑποῖον θρηγῶ καὶ δούρομαι.

Τὸ εἰπῇτε λοιπὸν εἰ μὲν ἀποδεξώ ὅτι ἐδῶ ἡ τέρας εἶναι ἀνωτέρα; Δηλοῦν ἐκεῖ μὲν μέγα μέρος τῆς ἡδονῆς ἀφαιρῇ ἡ αἰσχύνῃ, ἡ ὄρεσις καὶ ἡ διαπάνη, κατὰ τὸν πόλεμον καὶ ἡ ἀπέχθεια, ἐδῶ δὲ τίποτε παρόμοιον δὲν συμβαίνει διότι, εἰπέ μοι, τί εἶναι ὁμοίον πρὸς αὐτὴν τὴν εὐχαρίστησιν, δηλοῦν νὰ κάθῃται κανεὶς ἀναμένων τὸν οὐρανόν, καὶ τὴν ἐκεῖ Βασιλείαν, καὶ τὴν λαμπρότητα τῶν ἀγίων, καὶ τὴν αἰνεῖ τέλους ζωῆς;

Ἀλλὰ, δύναται νὰ εἴπῃ τις, αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ ἀναμένονται ἐνῷ ἐκείνων λαμβάνει κανεὶς πείραν Ποίου εἶδους πείρα εἶναι αὐτή, θέλεις καὶ ἐδῶ νὰ εἴπω τὰ ἀγαθὰ, τῶν ὁποίων λαμβάνει κανεὶς πείραν; Νὰ σκεφθῇς πόσῃ ἐλευθερίαν ἐπιτυγχάνεις, πῶς οὐδένα φοβεῖσαι, οὔτε τρέμεις ἐφ' ὅσον ζῇς ἀναρέτως οὔτε ἐχθρόν, οὔτε ἐπιβούλον, οὔτε σικοφάντην οὔτε τὸν ἀνταγωνιστήν, οὔτε ἀντεραστήν, οὔτε ζηλότυπον οὔτε πτωχεύειν οὔτε ἀσθενεῖν, οὔτε τίποτε ὅλο ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἐκεῖ δέ, καὶ διὰ ἀπειραν συμβῶν συμφωνῶν μετὰ τὴν προσδοκίαν σου, καὶ εἰ μὲν ὁ πλοῦτος ρῆθ' ὡς ἀπὸ πηγῆς, ὁ πτωχὸς τῶν ἀντεραστῶν καὶ οἱ ἐπιβουλαί, καὶ οἱ ἐνέδραι θλῶν καθίστανον τὸν θλον τοῦ ἀσχολουμένου μετὰ αὐτὰ πολλὰ ἄθλων ὅτι, ἐφ' ὅσον ἐκείνη ἡ κατὰ πτωχὸς ἀρέσκειται εἰς ἀσελγείας καὶ τρομελῆς ἀπολαύσεις,

41 «Οὐδεὶς πένιν ὀδύρεται» Κατὰ τὸ κοινῶς λεγόμενον «Κανεὶς δὲν κλαίναται»

ἀναγκαστικῶς ἀναζωπυροῦνται ὁ πόλεμος διὰ τὴν ἀρεσκείαν ἐκείνης. Τοῦτο λοιπὸν εἶναι σκληρότερον ἀπὲρ ῥωι θανάτῳ καὶ περισσύτερον ἀφόρητον πάσης ἄλλης τιμωρίας.

Ἄλλ' ἐδῶ δὲν συμβαίνει τίποτε παρόμοιον· διότι λέγει «ὁ καρπὸς τοῦ Πνεύματος, ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη»⁴². Εἰς αὐδεμίαν περίπτωσιν παρυσιάζεται πόλεμος οὔτε χρημάτων ἁκαίρος δαπάνη, οὔτε αἵσχη με δαπάνη καὶ ἂν δώσης ὀβολόν, ἢ ἄρτον, ἢ ποτήριον ψυχροῦ ὕδατος, πολλὴν εὐχαριστεῖται θὰ ὁφείλῃ εἰς σέ, καὶ τὸ πότε δὲν πράττει. διὰ τὰ σὲ δογμάσει ἢ τὰ σὲ λυτήσῃ ἀλλὰ διὰ πρὸς τοῦ σκοπὸν, τὰ σὲ καταστήσῃ ἐνδοξόν, καὶ τὰ σὲ ἀπαλλάξῃ πάσης αἰσχύνης.

Ποῖον λοιπὸν ἀπολογίαν θὰ δώσωμεν, ποῖαν συγχώρησιν θὰ λάβωμεν, ὅταν ἀφῆνωμεν μὲν αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ, παραβιδωμεν δὲ τοὺς ἑαυτοὺς μας εἰς τὰ ἀντίθετα κακὰ καὶ θεληματικῶς ρήψωμεν αὐτοὺς εἰς τὴν φλεγομένην κἀμινον τοῦ πυρός,

Δὲ τὸ τοῦτο παρακαλῶ ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι κατέχονται ὑπὸ τοιαύτης ἀσθενείας νὰ γίνουν πόδι κύριοι τοῦ ἑαυτοῦ των νὰ τὸν κάμουν νὰ ἐπανεύρῃ τὴν ὁδὸν τὴν πνευματικὴν, νὰ μὴ τὸν ἀφήσουν νὰ περιέλθῃ εἰς ἀπόγνωσιν. Διότι καὶ ὁ Υἱὸς⁴³ ἐκεῖνος πολὺ χειρότερος ἀπὸ τὰ προσανεφθέντα ἔπαθεν ἀλλὰ, ὅταν ἐπανήλθεν εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον, καὶ τὴν προηγουμένην τιμὴν ἀνέκτησε, καὶ λαμπρότερος κατέστη ἀπὸ ἐκείνου ὁ ὅποιος πάντοτε ἔζησεν ἐναρέτως.

Τοῦτον θεοβαλὺς ἡμεῖς ὡς μιμηθῶμεν, καὶ, πρὸς τὸν Πατέρα ἀφοῦ ἐπανέλθομεν καὶ ἀργὰ ἐπὶ τέλος ὡς ἀπολαγῶμεν ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας ἐκείνης καὶ ὡς φέρωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας πρὸς τὴν ἐλευθερίαν, ὥστε καὶ τῆς βασιλείας τῶν Οὐρανῶν νὰ τύχωμεν διὰ χάριτος καὶ φυλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ Ὁποίου ἀνέκει, εἰς τὸν Πατέρα ἡ δόξα, συγχρόνως μετὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

⁴² Γαλ 5, 22.

⁴³ Λουκ 15, 11-32.

ΟΜΙΛΙΑ Π (80)

(Ἰωάν. ιζ', 1-5)

«Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐποίησε τοὺς ἀσθενοῦς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἶπε· Πάτερ, ἐλθέτω ἡ ὥρα, δοξάσόν σου τὸν Υἱόν, ἵνα καὶ ὁ Γίός σου δοξάσῃ σε»¹.

α. «Ὁ ποιήσας καὶ διδάξας», λέγει, «οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν»². Καὶ πολὺ ὀρθῶς διότι τὸ νὰ ἐκφράξῃ κανεὶς σοφίας διὰ λόγων, εἶναι εὐκόλουν, ἢ δὲ ἐπιβεβεῖς τῶν διδασκομένων διὰ τῶν ἔργων, εἶναι χαρακτηριστικὸν ἐνὸς γενναίου καὶ σπουδαίου.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς, ὅταν ὁμίλῃ περὶ ἀνεγκαιρίας φέρει εἰς τὸ μέσον τὸν ἑαυτοῦ του, προτρέπων τοὺς ἀκροατάς, νὰ λαμβάνουν ἀπὸ Αὐτοῦ παράδειγμα. Διὰ τοῦτο καὶ μετὰ τὴν συμβουλὴν αὐτὴν προβαίνει, εἰς προσευχὴν, διδάσκων ἡμᾶς εἰς τὰς δοκιμασίας, ἀφοῦ τὰ ἀφήσωμεν διὰ, εἰς τὸν Θεὸν νὰ καταφεύγωμεν.

Διότι ἀφοῦ εἶπεν «Ἐν τῷ κόσμῳ θλίβειν ἔξετε»³ καὶ ἀνεστάντωσε τὰς ψυχὰς αὐτῶν, πάλιν δὲ τῆς προσευχῆς ἐνθαρρύνει αὐτοὺς διότι μέχρι τότε ἐστρέφον τὴν προσοχὴν αὐτῶν οἱ Μαθηταὶ πρὸς Αὐτόν ὥπως εἰς ἀνθρώπων.

Καὶ διὰ τοὺς Μαθητάς ὁ Κύριος πράττει, αὐτὰς βίως καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Λαζάρου, καὶ λέγει.

¹ ἰωάν 17, 1.

² Ματθ 5, 19.

³ ἰωάν 16, 33.

τὴν αὐτὴν, δηλαδὴ ὅτι «διὰ τὸν ὄχλον τὸν παρестῶτα εἶπον, ἵνα πιστεῦσωσιν ὅτι σὺ με ἀπέστεilas»⁴

Να, δύναται νὰ εἴπῃ τις ἀλλὰ διὰ μὲν τοὺς Ἰουδαίους εὐλόγως ἐγίνοντο αὐτὰ, διὰ τοὺς Μαθητὰς ὁμως διὰ ποῖον λόγον. Καὶ δὲ αὐτοὺς μαθητὰς ὁρθῶς ἐγένοντο ὅσα ἐκείνοι, οἱ ὅποιοι κατόπιν ἰσῶν ἔργων καὶ λόγων, λέγουσι «Νῦν οἶδαμεν ὅτι πάντα οἶδας»⁵ περ σφόδτερον ἀπὸ ὅλους εἶχον φύσιν νὰ θεωροῦνθαι.

Ἄλλως τε οὐτε εὐχὴν ἀποκαλεῖ ὁ Εὐαγγελιστὴς τὴν ἐνέργειαν αὐτῇ, τοῦ Κυρίου ἀλλὰ τί λέγει «Ἦρε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν αὐρανόν», καὶ λέγει μᾶλλον ὅτι τοῦτο ἀποτελεῖ διὰλογον μὲ τὸν Πατέρα. Ἐάν τις εἰς ἄλλην περιπτώσιν ὁμολῇ περὶ εὐχῆς, καὶ δεικνύῃ τὸν Κύριον ἄλλοτε μὲν νὰ γονυπετῇ ἄλλοτε δὲ νὰ ὑψώσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν αὐρανόν, νὰ μὴ θεωρηθῇς διότι δὲ αὐτῶν διδασκόμεθα τὸ ἀδιόλεπτον τῆς προσευχῆς ὥστε, καὶ ὅταν ἰστώμεθα, νὰ βλέπωμεν πρὸς τὸν Οὐρανόν ὅχι μόνον μὲ τοὺς σωματικούς ὀφθαλμοὺς ἀλλὰ καὶ μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ πνεύματος, καὶ νὰ κάμπτωμεν συντριβόντες τὴν καρδίαν ἡμῶν διότι ἦλθεν ὁ Χριστὸς ὅχι μόνον διὰ νὰ παρυσιασθῇ τὸν ἑαυτὸν, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ τὴν ἀνέκφορον ἀρετὴν.

Ἐκεῖνος ὁ ὅποιος διδάσκει, δὲν πρέπει μόνον διὰ λόγῳ, ἀλλὰ καὶ δι' ἔργῳ νὰ διδάσκῃ.

Ἀς ἀκούσωμεν λοιπὸν τί λέγει. Ἐδὼ «Πάτερ, ἐλθέτω ἡ ὥρα, δέξασθαι σοὶ τοὺς υἱόν, ἵνα καὶ ὁ υἱός σου δοξάσῃ σε». Πάλιν δεικνύει εἰς ἡμᾶς ὅτι ἔρχεται εἰς τὸν σταυρὸν ὅχι παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ. Διότι, πῶς θὰ ἤρχετο παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ Ἐκείνου, ὁ ὅποιος καὶ εὐχεται τοῦτο νὰ συμβῇ καὶ τὸ πρᾶγμα τοῦτο ἀποκαλεῖ δόξαν, ὅχι μόνον αὐτοῦ ὁ ὅποιος θὰ σταυρωθῇ, ἀλλὰ καὶ τοῦ Πατρὸς. Διότι, καὶ αὐτως ἐγένετο δηλαδὴ ὅχι μόνον ὁ Υἱός, ἀλλὰ καὶ ὁ Πατὴρ ἐδοξάσθη· ὅτι πρὸ τῆς σταυρώσεως μὲν οὐτε οἱ Ἰουδαῖοι ἐγιν

4 Ἰωάν. 11. 42.
5 ἰωάν. 18. 30.

ρίζον αὐτόν, (διότι λέγει: «Ἰσραὴλ με οὐκ ἔγνω»)· καὶ μετὰ δὲ τὴν σταύρωσιν ἡ οἰκουμένη ὅλη προσέτρεξεν.

Ἐπειτα λέγει καὶ τὸν τρόπον τῆς δόξης, καὶ πῶς θὰ δοξάσῃ αὐτόν. «Καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκός. ἵνα πᾶν, ὃ δέδωκας αὐτῷ, μὴ ἀπώληται»⁶. Διότι πάντοτε τὸ νὰ εὐεργετῇ, εἶναι δόξα διὰ τὸν Θεόν.

Τί σημαίνει δέ, «Καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκός»; Κατ' ἀρχὴν δεικνύει ὅτι τὰ κηρύγματά τοῦ δὲν ἔχουν περιορισθῇ μόνον εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλὰ ἐκτείνονται καὶ εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην καὶ προετομάζει τὴν ἀρχὴν τῆς κλήσεως τῶν ἐθνῶν. Διότι, ὅταν εἴπῃ «Εἰς δὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθῃτε»⁷, πρόκειται δὲ μετὰ ταῦτα νὰ εἴπῃ· «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη»⁸, δεικνύει ὅτι καὶ ὁ Πατὴρ θέλει τοῦτο διότι τοῦτο πολὺ ἐσκαυδάλιζε τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλὰ ὅχι καὶ τοὺς μαθητὰς διότι οὐτε μετὰ ταῦτα ἐκόλωσεν ἐδέχοντο νὰ ἔρχωνται εἰς ἐπικοινωνίαν μὲ τοὺς ἔθνικοὺς, ἕως ὅτου ἔλαβον τὴν ἐκ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος διδασκαλίαν.

Μετὰ λοιπὸν τὴν εἰς τοσοῦτον θαυμὸν ἐμφάνισιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὅταν ὁ Πέτρος ἐφάσκει εἰς τὰ Ἱερουσόλιμα, μὲλεις κατὰρῶσθε νὰ ἀποφύγῃ τὰς κατηγορίας, ὅταν εἴπῃ ἐκεῖνα τὰ σχετικά μὲ τὴν σινδύναμ⁹.

Τί σημαίνει δέ, «Ἐδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκός», Πότε λοιπὸν ἔλαβεν αὐτὴν τὴν ἐξουσίαν, θὰ ἐρωτήσω τοὺς αἵρετικούς πρὶν πλῆσιν αὐτοὺς, ἢ κατόπιν; Διότι, ὁ Ἰησοῦς μὲν λέγει μετὰ τὴν Σταύρωσιν καὶ τὴν Ἀνάστασιν. Τότε λοιπὸν λέγει, «Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία»¹⁰· πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη»¹¹.

Τι λοιπὸν, δὲν εἶχεν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἱδικῶν του

5α Ἰω. 1. 3.

6 Ἰωάν. 17. 2 (τὰ ῥηθέντων κείμενον ἐνὶ τοῦ μὴ «ἐπὶ ὅλην» λέγει «ἐπὶ ὅλην τὴν οἰκουμένην»).

7 Ματθ. 10. 5.

8 Ματθ. 28. 19.

9 Πράξ. 10. 10 - 48 καὶ 11. 4 - 10.

10 Ματθ. 28. 18.

11 Ματθ. 28. 19.

ἔργων ἀλλὰ ἐδημιούργησε μὲν αὐτούς, ἐξουσίαν δὲ ἐπ' αὐτῶν δὲν εἶχε μετὰ τὴν δημιουργίαν (καὶ ὅμως φαίνεται ὅτι ἅλα ὁ ἴδιος τὰ ἐπιτελεῖ καὶ κατὰ τὴν προηγουμένην ἐποχὴν, καὶ ἄλλους μὲν τιμῶρει ὡς ἀμαρτάνοντας, ἄλλους δὲ, οἱ ὅποιοι ἐπιστρέφουν, τοὺς διορθώνει. (διότι λέγει. «Οὐ μὴ κρύψω ἀπὸ τοῦ παιδός μου Ἀβραάμ, ὃ ἐγὼ μέλλω το.εῖν»¹² ἄλλους δὲ καὶ τιμᾷ ὡς πρῶτοντας ὁρθῶς)· ἔπειτα, τότε μὲν εἶχε ἐξουσίαν, τῶρα δὲ ἀπώλεσε αὐτήν, καὶ τὴν ἔλαθε πάλιν. Καὶ ποῖος δαιμὼν θὰ ἔλεγεν αὐτοὺς τοὺς λόγους;

Ἐάν δὲ ἡ αὐτὴ ἐξουσία ἦτο καὶ τότε καὶ τῶρα (διότι λέγει. «ὥσπερ ὁ Πατὴρ ἔγειρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζῶοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ Υἱὸς οὓς θέλει ζῶοποιεῖ»¹³) τί σημαίνει ὁ λόγος Του ἐκεῖνος; Ἐπρόκειτο νὰ σταλῇ τοὺς Μαθητὰς εἰς τὰ ἔθνη διὰ νὰ μὴ νομίσουν λαίπρον εἶναι τοῦτο ἀποτελεῖ καινοτομίαν, ἐπειδὴ ἔλεγεν· «Οὐκ ἀπεστάλην, εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλὸτα οἴκου Ἰσραὴλ»¹⁴, δεκνύει ὅτι τοῦτο φαίνεται καλὸν καὶ εἰς τὸν Πατέρα.

Ἐάν δὲ τὸ λέγει τοῦτο μὲ ταπεινὸν τρόπον, οὐδὲν ὥς εἶναι ἀπορίας ἄξιον· διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον κατήργησε καὶ ἐκεῖνους τότε καὶ τοὺς μετὰ ταῦτα, καὶ ἐκεῖνο τὸ ὅποιον εἶπα, πάντοτε διὰ τῶν λίαν ταπεινῶν ἐκφράσεων ἐπειθεῖν ὅτι οἱ λόγοι Του προσημύχοντο εἰς τὴν νοσητικὴν ἱκανότητα ἐκείνων.

Β Ἀλλὰ τί σημαίνει· «Πάσης σαρκός»; Διότι θεοσίως δὲν ἐπίστευσαν ὅλοι. Καὶ ὅμως, ὅσον ἐξαρτᾶται, ἀπὸ Αὐτοῦ, ὅλοι ἐπίστευσαν ἂν δὲ δὲν ἐπρόσεχον εἰς τοὺς λόγους Του, δὲν εἶναι τοῦ Ἀδάσκοντος τὸ σφάλμα ἀλλ' ἐκεῖνον, οἱ ὅποιοι δὲν ἔδεχοντο τοὺς λόγους Του.

«Ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ ὁῦ αὐτοῖς ζωὴν αἰώ-

12. Γεν. 18, 17.
13. Ιωάν. 5, 21.
14. Ματθ. 10, 24.

νιον»¹⁵. Ἐάν δὲ καὶ ἐδῶ ὁμολῇ κατὰ τρόπον περισσώτερον προσημυομένον εἰς τὰ ἀνθρώπινα μέτρα, νὰ μὴ ἀπορήσῃς· διότι πράττει τοῦτο καὶ διὰ τὰς ἀναφερθείσας αἰτίας, καὶ διότι ἀποφεύγει ὁ ἴδιος νὰ λέγῃ κατὰ σπουδαῖον διὰ τὸν ἑαυτὸν Του, διὰ τοῦτο θὰ προσέκρουεν εἰς τὸ αἰσθημα τῶν ἀκροατῶν, ἐφ' ὅσον μέχρι τότε δὲν εἶχον σχηματίσει οὐδεμίαν ὁμηγλήν γνώμην περὶ Αὐτοῦ.

Ὁ Ἰωάννης θεολογῶν, ὅταν ὁμολῇ ὅτι ἑαυτοῦ, δὲν ὁμολοῖ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀλλὰ χρησιμοποιοῖ ὑψηλοτέρας ἐκφράσεις, οὕτω λέγων· «Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν»¹⁶ καὶ ὅτι «ζωὴ ἦν»¹⁷, καὶ ὅτι «φῶς ἦν»¹⁸ καὶ ὅτι «εἰς τὰ ἔθνη ἦλθεν»¹⁹, καὶ ὅτι «ἐγὼ εἶμι ἐξουσίαν, ἂν δὲν ἐλάμβανεν, ἀλλὰ ὅτι καὶ εἰς ἄλλους ἐδῶκεν ἐξουσίαν τοῦ γενέσθαι τέκνα Θεοῦ»²⁰.

Καὶ ὁ Παῦλος ὁμοίως ἀποκαλεῖ Αὐτὸν Ἰσὺν μὲ τὸν Θεόν²¹. Ὁ ἴδιος ὅμως ὁ Κύριος ζητεῖ ἀπὸ τὸν Πατέρα κατὰ τρόπον περισσώτερον ἰσχυρόντα εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ὁμολῶν οὕτω· «Ἵνα πᾶν, ὃ δέδωκας αὐτῷ, ὁῦ αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον· Αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκωσι σε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν, καὶ δι' ἀπέσταλκεν Ἰησοῦν Χριστόν»²². Λέγει· «Μόνον ἀληθινὸν Θεόν» πρὸς ὃ ἀκριβὲς ἀπὸ τοῦς μὴ πραγματικούς θεοὺς διότι ἐπρόκειτο νὰ σταλῇ τοὺς μαθητὰς εἰς τὰ ἔθνη. Ἀλλ' ἂν τοῦτο δὲν τὸ δεχθῶν, ἀλλὰ διὰ τοῦτο μόνον²³ ἀρνοῦνται, ὅτι ὁ Υἱὸς εἶναι ἀληθινὸς Θεός, τότε περὶ αὐτοῦ θὰ ἀρνηθῶν καὶ τὴν ὑπαρξίν τοῦ Θεοῦ διότι καὶ

15. ἰωάν. 17, 2

16. ἰωάν. 1, 3

17. ἰωάν. 1, 4

18. ἰωάν. 1, 9

19. ἰωάν. 1, 11

20. ἰωάν. 1, 12

21. Φίλιπ. 2, 6

22. ἰωάν. 17, 2-3

23. Ἀποδοῦν διὰ τὴν λέξιν «μόνον» (ἀληθινόν Θεόν) ἵνα βεβαιωθῇ ὅτι οἱ ἔθνη οὐκ ἐπὶ τὴν ἀρνησιν τοῦ Χριστοῦ ὡς ἀληθινόν Θεόν.

λέγει: «Τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ οὐ ζητεῖτε»²⁴.

Τί λοιπόν, δὲν θά εἶναι Θεὸς ὁ Υἱός; Ἐάν δὲ εἶναι Θεὸς ὁ Υἱός, καὶ ὁ τοῦ Πατρὸς ὀνομαζομένου μόνου, εἶναι φανερόν ὅτι εἶναι καὶ ἀληθινός, καὶ Ἐκεῖνου, ὁ Ὅποιος καλεῖται μόνος ἀληθινός²⁵.

Ἀλλὰ τί θύαν λέγει ὁ Παῦλος, «ὁ μόνος ἐγὼ καὶ Βαρναβᾶς»²⁶, ἂν γὰρ ἀποκλείει τὸν Βαρναβᾶν; Οὐδὲν ὅτι τὸ «μόνος»²⁷ χρησιμοποιεῖται πρὸς διάκρισιν ἀπὸ ἄλλους. Ἐάν δὲ εἶναι ἀληθινὸς ὁ Θεός, πῶς εἶναι ἀλήθεια²⁸, ὅτι, ἡ ἀλήθεια δὲν διαφέρει πολὺ τοῦ ἀληθινοῦ.

Διὰ τὸν μὴ ἀληθινὸν ἄνθρωπον τί θά εἴπωμεν, εἰπέ μου δὲν θά εἴπωμεν ὅτι δὲν εἶναι ἄνθρωπος; Ὅτι αὐτὸς τὰς συνθήκας, ἐάν δὲν εἶναι ἀληθινὸς Θεός ὁ Υἱός, πῶς εἶναι, Θεός, πῶς δὲ καθιστᾷ ἡμᾶς θεοὺς καὶ υἱούς, ὅταν δὲν εἶναι ἀληθής,

Ἀλλὰ περὶ τούτων ἔχει λεχθῆ ἀκριβέστερον εἰς ἄλλους λόγους διὰ τοῦτο, ὡς ἐξετάσωμεν τὰ περαιτέρω «Εγὼ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς»²⁹. Καλῶς εἶπεν, «ἐπὶ τῆς γῆς» διότι εἰς τὸν οὐρανὸν εἶχε δοξασθῆ, δεδομένου ὅτι καὶ εἰς τὴν φύσιν Του εἶχε τὴν δόξαν, καὶ ἐκ μέρους τῶν ἀγγέλων προσεκυνεῖτο. Δὲν ὁμιλεῖ λοιπὸν περὶ τῆς δόξης ἐκείνης, ἡ ὅποια ἀνήκει, εἰς τὴν φύσιν Αὐτοῦ, (διότι καὶ ἂν ἀκόμη καμὴς δὲν δοξαση Αὐτὸν κατ' ἐκείνην τὴν δόξαν μονίμως διατηρεῖ αὐτὴν

²⁴ Ἰωάν. 5, 44

²⁵ Καὶ ἐνταῦθα ὁ ἁγὸς Χρυσόστομος ποιεῖται χρῆσιν αἰρεῖτου συλλαγισμοῦ

Ο Πατὴρ Θεὸς ἐστιν

Ο Θεὸς ἀληθινὸς ἐστιν

Ο Υἱὸς Θεός ἐστιν

Ἄρα ὁ Υἱὸς ἀληθινὸς ἐστιν.

²⁶ Α Κορ. 9, 8.

²⁷ Εἰς τὴν προκείμενην περιήλθει ἐν τῇ Νῆα Ἑλληνικῇ χρῆσις, ποιεῖται ὅτι ἀπὸ τοῦ «μόνον» (μόνον ἐγὼ καὶ ὁ Βαρναβᾶς)

²⁸ Ἰωάν. 14, 6

²⁹ Ἰωάν. 17, 4

πλήρη), ἀλλὰ ἐννοεῖ αὐτήν, ἡ ὅποια προέρχεται ἐκ τῆς λατρείας τῶν ἀνθρώπων.

Λοιπὸν καὶ τὸ «ἐδόξασόν με» αὐτὴν τὴν σημασίαν ἔχει καὶ διὰ τὴν μάθησιν, ὅτι αὐτὸν τὸν τρόπον τῆς δόξης ἐννοεῖ ἀκούει τὰ ἐξῆς. «Τὸ ἔργον ἐτελείωσα, ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιῶ αὐτό»³⁰. ἂν καὶ θεοαίως ἡ ὑπόθεσις ἀκόμη αὐτῇ εἶχεν ἀρχήν, μᾶλλον δὲ οὕτε ἀρχήν. Πῶς λέγει, λοιπὸν «Ἐτελείωσα», ἡ σημαίνει, «ἐπετέλεσα πᾶν ὅτι ἐξαρτάται ἀπὸ ἐμέ», ἡ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον πρόκειται νὰ γ.νῇ, τὸ ἀναφέρει ὡς τετελεσμένον. ἡ, ἐκεῖνο τὸ ὅποιον κυρίως βυνόμεθα νὰ εἴπωμεν, ἐννοεῖ ὅτι, τὸ πᾶν εἶχε πλεον ἐπιτελεσθῆ διὰ τῆς τοποθετήσεως τῆς ριζῆς τῶν ἀγαθῶν, ἐκ τῆς ὁποίας ὅπωςδήποτε ἀναγκαίως θά παρήγοντο οἱ καρποὶ, καὶ οἱ εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἐπρόκειτο μετὰ ταῦτα νὰ ἐλθουν ὁ Ἰδὸς θά παρευρισκετο καὶ θά τοὺς ἡκολούθει.

Διὰ τοῦτο καὶ πάλιν λέγει κατὰ ἀνθρώπινον ἔκφρασιν, «Ὁ δέδωκάς μοι», Διότι θεοαίως ἐάν ἀνέμενεν ὁ Κύριος νὰ ἀκούσῃ καὶ νὰ μάθῃ θά ἀπέχον αὐτὰ πολὺ ἀπὸ τῆς δόξης Του, διότι, ὅτι οἰκεοθελῶς ἤλθει εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον (δηλαδὴ ἐνσάρκωσις, σαρκικὸν πάθος κ.τ.τ.), εἶναι ἐκ πολλῶν πραγμῶν φανερόν. Π.χ., ὅταν λέγει ὁ Παῦλος ὅτι «οὕτως ἡγάπησεν ἡμᾶς, ὥστε παραδοῦναι ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν»³¹, καὶ «οὐρανὸν ἐκένωσε μορφῇ δούλου λαθῶν»³², καὶ πάλιν «Καθὼς ἡγάπησέ με ὁ Πατήρ, καὶ γὰρ ἡγάπησα ὑμᾶς»³³.

«Δόξασόν με σὺ, Πάτερ, παρὰ πᾶσι τοῖς ἁγίοις, ἡ εἶχον προ τοῦ τοῦ κόσμου εἶναι παρὰ σοὶ»³⁴. Καὶ τοῦ εἶναι ἡ δόξα ἐκεῖνη, εἶπει ἔστιν ὅτι πλησίον τῶν ἀνθρώπων ἦτο ἀντὶ δόξης λόγῳ τῆς περιβολῆς Του πῶς ζητεῖ νὰ δοξασθῇ καὶ πλησίον τοῦ Θεοῦ, Ὁ λόγος ἐδὼ εἶναι περὶ τῆς οἰκονομίας, δηλαδὴ λέγει τοῦτο, ἐπειδὴ δὲν εἶχε ἀκόμη δοξασθῇ ἡ φύσις τῆς σαρκός,

³⁰ Ἰωάν. 17, 4

³¹ Εφ. 5, 2

³² Φίλιπ. 2, 7

³³ Ἰωάν. 15, 9

³⁴ Ἰωάν. 17, 5

ήλθε ἀκόμη εἶχεν ἀπολαύσει. τῆς ἀφθορίας, οὔτε εἶχε μετασχεῖν τοῦ θρασυκαυτοῦ θρόνου. Διὰ τοῦτο δὲν εἶπεν· «Επὶ τῆς γῆς, ἀλλὰ «παρὰ σοί»

γ' Αὐτὴν τὴν δόξαν θὰ ἐπιτύχωμεν καὶ ἡμεῖς σύμφωνοι μετὰ τὰ μέτρα μας, ἐάν εἰμεθα νηφάλιοι. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος λέγει· «Εἴπερ συμπάσχομεν, ἵνα καὶ συνδοξασθώμεν»³⁵.

Ἄρα εἶναι ἀξιοῦν μυρῶν δοκρῶν ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι, ἐνῶ ἐπικείται τὸσον μεγάλη δόξα, λόγῳ νουθετικῆς καὶ ὑπνου³⁶ πνευματικοῦ ἐπιφυλάσσουσιν κακὰ εἰς τοὺς ἑαυτοὺς των, καὶ, ἐάν ἀκόμη δὲν ὀψήσῃ γένεσις, εἶναι ἀθλιώτεροι θίων. Διότι ἐνῶ εἶναι δυνατόν εἰς αὐτοὺς νὰ βασιλεύουσιν καὶ νὰ συνδοξασθοῦν μετὰ τὸν γιόν τοῦ Θεοῦ ἀποστεροῦν τοὺς ἑαυτοὺς των τῶν ἀγαθῶν διότι, ἐάν ᾔτο ἀνάγκη νὰ κατακκοποῦν ἢ πολιτικῶς νὰ ἀποθάνουν, ἢ ἀπείρους ψυχὰς νὰ παραδώσῃ καὶ ἄλλα τόσα σώματα καθημερινῶς, δὲν ἔπρεπε νὰ τα ὑποστοῦν διὰ αὐτὰ χάριν τῆς δόξης.

Τώρα δὲ οὔτε τα χρήματα περιφρονούμεν, τα ὁποῖα καὶ ποτὶ τὴν θέλησίν μας θὰ ἀφίσωμεν δὲν περιφρονούμεν τὰ χρήματα, τὰ ὅποια μᾶς περιβάλλουσιν, μετὰ ὅτι κακὰ, τὰ ὅποια μένουσιν ἐδῶ, τὰ ὅποια δὲν μᾶς ἀνέχουσιν (ὅτι δὲν εἶναι ἰδικὰ μας ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ὁ οὐκὼμεν καὶ ἐν ταῖς ἐχόμεναις πατρικῆς κληρονομίας) οὗτοι δὲ προστεθῇ καὶ ἡ γένεσις καὶ ὁ ἀτελευτητὸς σκωλήξ, καὶ τὸ ἀσθεστον πῦρ, καὶ ὁ θρῆγμας τῶν ὁδόντων πῶς θὰ ὑποφέρωμεν αὐτά³⁷, εἰπέ μου.

Μέχρι ποτε δὲν θὰ φλεπωμεν περὶ τέρας, ἀλλὰ εἰς μάστιγας καθημερινὰς, καὶ φθονεϊκίας, καὶ λόγους ἀναφελείας θι. διαπαντῶμεν τὸ πᾶν, τρέφοντες τὴν γῆν³⁸, λι-

35 Ρωμ. 8, 17.

36 Νυκτεῖα καὶ ὕπνος σημαίνουν τὴν ἀδιαφορίαν διὰ τὴν ψυχικὴν σωτηρίαν. Πρὸς τὸ τοῦ Ρωμανοῦ τοῦ Μελαγχολίου.

«Ψυχὴ μου, ψυχὴ μου, ὠνάσται! Τὸ καθεύδεις».

37 Αἱ ἐκφράσεις ἔχουσιν ἀληθῆ ἐκ τοῦ κατὰ Μάρκον Εὐαγγελίου (Μάρκ. 9, 43-48).

38 Ἄν ἐνταῦθα ἐννοεῖται ὁ ἐρὸς Χρυσόστομος τὸ σῶμα τὸ ὅπολον ἀποτελεῖται ἐκ τῆς γῆς («ἡ γῆ ἐστὶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσε»· Γεν. 3, 19) σαφέστερον δὲ ἐξηγεῖται τοῦτο διὰ τῆς ἐπομένης φράσεως· «τὸ σῶμα τρέφοντες».

παίνοντες τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν παραμελοῦντες, διὰ μὲν τὰ ἀνγκαῖα σῶματι προνοοῖαν λαμβάνοντες, διὰ δὲ τὰ περιττὰ καὶ ἀναφελῆ πολλὴν φροντίδα καταβάλλοντες:

Καὶ λαμπροὺς μὲν τάφους κατασκευάζομεν, καὶ ἀγοράζομεν πολυτελεῖς οἰκίας, καὶ συγκεντρώνομεν πληθὺν ὑπηρετῶν πάσης φύσεως, καὶ σοφίζομεθα διαφόρους οἰκονόμους, ἀγρόν, οἰκῶν, διαχεριστάς χρημάτων, καὶ ἀρχοντας ἀρχόντων διορίζοντες, διὰ δὲ τὴν ψυχὴν, ἢ ὅποια ἔχει παραμεληθῇ, δὲν λαμβάνεται ἀπὸ μᾶς οὐδεμίαν πρόνοιαν.

Καὶ ποῖον θὰ εἶναι τὸ τέλος αὐτῶν, τί εἶναι αὐτὸς ὁ πολὺς θόρυβος διὰ τὰ διάφορα ζητήματα, διὰτὶ ἄρα γε συμβαίνει τοῦτο, καὶ διὰτὶ τὴν ψυχὴν, τὴν ὅποια ἐλάσσομεν, τὴν κατακόπτομεν, καὶ τὴν σπαράττομεν, διὰ τὴν ὑπηρεσίαν εἰς τοιαύτας ὑποθέσεις, ἐπινοοῦντες αὐτῶ διὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας σκληρὰν δουλείαν.

Διὸ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔχει ἀνάγκη πολλῶν, εἰνα. δοῦλος πολλῶν, καὶ ἂν ἀκόμη φαίνεται ὅτι εἶναι κύριος αὐτῶν³⁹. Διότι καὶ τῶν ὑπηρετῶν δοῦλος εἶναι ὁ δεσπότης, καὶ εἰσάγει ἄλλον τρόπον ὑπηρεσίας σπουδαιότερον καὶ δι' ἄλλους λόγους εἶναι ὁ δεσπότης δοῦλος, διότι, δὲν τολμᾷ ἀνεῖν ἐκείνων νὰ μεταβῇ εἰς τὴν ἀγοράν οὔτε εἰς τὸ λουτρόν οὔτε εἰς τὸν ἀγρόν, ἐκεῖνοι δ' αὖτε πολλὰς εἰς τοῦ δεσπότης παντοῦ κυκλοφοροῦν. Ἀλλ' ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θεωρεῖται ὅτι εἶναι κύριος ἂν δὲν παρευρίσκωνται οἱ δοῦλοι, δὲν τολμᾷ νὰ ἐξέλθῃ τῆς οἰκίας, ἀλλὰ καὶ ἂν μόνος προσάλῃ ἐκ τῆς οἰκίας, νομίζει διὰ τὸν ἑαυτοῦ του ὅτι εἶναι ἀντὶ κείμηνον γέλωτος.

Τῶς μερικὰ γελοῦν δι' ἡμᾶς, ἐπεὶ δὲ λέγομεν αὐτοὺς τοὺς λόγους, ἀλλὰ δι' αὐτὸν θεοκαίως τὸν λ' γον ἀκριβῶς θὰ ᾔσαν ἀξιοῦν μυρῶν δοκρῶν, διότι, διὰ νὰ θεοαωθῇ, ὅτι δουλείαν ἀποτελεῖ τοῦτο, εὐχαριστῶς θὰ σὲ ἡρώτων· ἦθελες νὰ εἶχες ἀνάγκη ἐκεῖνου, ὁ ὁποῖος θὰ ἔθετε εἰς τὸ στόμα σου τὴν τροφήν, ἢ

39 Ἀποσημειῖται οἱ λόγοι αὗτοι· «Ὁ γὰρ πολλῶν δεόμενος πολλῶν δοῦλος ἐστὶ καὶ δοκρὴ κρατεῖν τῶν τοιούτων».

θα ἐπιησιάζεν εἰς τὴν χάλιν σου τὸ ποτήριον, δὲν θὰ ἐνόμιζες ὅτι αὐτὴ ἡ ὑπηρεσία εἶναι ἀξία δοκρῶν; Ἀλλὰ τί, εἰς εἶχες ἀνάγκη μερικῶν, οἱ ὅποιοι θὰ σὲ ἐκράτουν, διὰ τὴν θὰ ἐλπίς, συνεχῶς, δὲν θὰ ἐθεώρεις ἕνεκα τούτου τὸν ἑαυτὸν σου ἐλευθὲρον καὶ ἀθλιώτερον ἀπὸ ἄλλους;

Λοιπὸν καὶ τώρα αὐτὸ τὸ αἶσθημα ἔπρεπε νὰ δοκιμάζης διότι οὐδεμία διαφορά ὑπάρχει, εἴτε πάσχει, αὐτὰ κανεῖς ἀπὸ λόγου ζῶα, εἴτε ἀπὸ ἀνθρώπου. Ἀλλὰ τί, εἰπέ μου: δὲν διαφέρουν καὶ κατὰ τοῦτο ἀπὸ ἡμῶς οἱ ἄγγελοι, δηλαδή ὅτι δὲν ἔχουν ἀνάγκη, ὅσων ἔχομεν ἡμεῖς; Λοιπὸν, ὅσων μὲν θλιωτέρων ἔχομεν ἀνάγκη, τῶσων πλησιάζομεν πρὸς ἐκείνους, ὅσων δὲ περισσοτέρων, τῶσων καταπίπτομεν εἰς τὸν ὀλέθριον τοῦτον θάνατον.

Καὶ διὰ τὴν μάθησιν ὅτι αὐτὰ ἔτσι εἶναι, νὰ ἐρωτήσης ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἔχουν γηράσει, ποῖον θάνατον θεωροῦν εὐτυχίαν, ἐκείνων, κατὰ τὸν ὅποιον ματαίως ἐκρατοῦντο ὅπως αὐτῶν τῶν πραγμάτων, ἢ ἐκείνων, κατὰ τὸν ὅποιον ὑπερσχύουσι αὐτῶν; Διότι δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἀκριβῶς ἐκαλέσαμεν τοὺς γέροντας, διότι οἱ νέοι, ἐπεὶ δὴ πνευματικῶς δὲν εἶναι γηράλαιοι, οὔτε γνωρίζουν τὸν μέγαν θάνατον τῆς δουλείας.

Ἀλλὰ τί. Οἱ κατεχόμενοι ὑπὸ πυρετοῦ, ὅταν, πολὺ διψῶντες, πίνουν πολὺ, καὶ ἔχουν ἀνάγκη πολλῶν ἱατρικῶν, ἢ ὅταν θεραπευθέντες ἀπαλλαγούν τῆς ἐπιθυμίας αὐτῶν, θεωροῦν εὐτυχεῖς τοὺς ἑαυτοὺς τῶν;

Παρατηρεῖς ὅτι εἰς πάσων περιπτώσεων εἶναι ἀθλιον, καὶ μικρὸν τῆς ἐγκρατεῖας, καὶ ἐπέκτασις τῆς δουλείας καὶ τῆς ἐπιθυμίας, τὸ νὰ ἔχη κανεὶς ἀνάγκη πολλῶν πραγμάτων; Διότι λοιπὸν θεληματικῶς ἐπιτείνομεν εἰς τοὺς ἑαυτοὺς μας τὴν ἀθλιότητα. Εἰπέ μου: εἰς βεβαίως ἦτο δυνατόν νὰ κατοικήσης ἀνεὺ στέγης καὶ τοίχων χωρὶς νὰ ἐλπίσῃς οὐδὲν, δὲν θὰ προτιμάς μᾶλλον τοῦτον τὸν τρόπον ζωῆς; Διότι λοιπὸν ἐπιτείνεις τὰ συμπτώματα τῆς ἀσθενείας, δὲν θεωροῦμεν τὸν Ἀδάμ εὐτυχῇ, ἐπειδὴ δὲν εἶχεν ἀνάγκη οὐδένος, οὔτε οἰκημάτων οὔτε ἐνδυμάτων;

Ναι, δύναται νὰ εἴπῃ τις· ἀλλὰ τώρα ἔχομεν περιέλθῃ εἰς ἀνάγκην διότι λοιπὸν αὐξάνομεν τὴν ἀνάγκην, διότι ἐὰν πολλοὶ καὶ ἐκ τῶν ἀναγκαίων πολλὰ

ἐλαττώνουν (ἐννοῶ δούλους, οἰκήματα καὶ χρήματα), ποῖαν δικαιολογίαν θυνόμεθα νὰ προσβάλωμεν, ὅταν ὑπερβαίνωμεν τὰ ἀναγκαῖα;

Ὅσον περισσότερα πράγματα περιβάλλομαι, τῶσων δουλὸν κότερος καθίσταμαι διότι ὅσων περισσοτέρων πραγμάτων ἔχεις ἀνάγκη, τῶσων περισσοτέρων ἐλαττώνεις τὴν ἐλευθερίαν σου διότι ἡ μὲν τελεία ἐλευθερία ἐγκλείεται εἰς τὸ νὰ μὴ ἔχωμεν οὐδεμίαν ἀνάγκην, ἢ δὲ ἐρχομένη εἰς ἀξίαν μετὰ ἀπὸ τὴν πρώτην ἐγκλείεται εἰς τὸ νὰ ἔχωμεν ἀνάγκην ὀλίγων πραγμάτων, τὴν ὅποιαν οἱ ἄγγελοι κατὰ τὸ πλεῖστον ἔχουν καὶ οἱ μίμητα ἐκείνων, τὸ νὰ κατορθώσουν δὲ αὐτὸ οἱ ἀνθρώποι, καὶ ὅταν μόνον ἐντὸς θνητοῦ σώματος, νὰ σκεφθῇς, πόσων μέγαν ἐπάγουν δημιουργεῖ.

Τοῦτο ἔλεγε καὶ ὁ Παῦλος εἰς τοὺς Κορινθίους, ὅταν ἔγραφε· «Ἐγὼ δὲ ὑμῶν φειδομαι»⁴⁰, καὶ εἶναι μὴ θάψῃς τὴν σαρκὶ ἐξωσιν οἱ τοιοῦτοι»⁴¹.

Διὰ τοῦτο ὀνομάζονται χρήματα, διὰ τὴν νὰ τὰ χρησιμοποιοῦμεν εἰς τὰς ἀνάγκας⁴², ὅχι, διὰ τὴν νὰ τὰ φυλάττωμεν καὶ νὰ τὰ κρυπώμεν διότι τοῦτο δὲν δεικνύει, ὅτι τὰ ἀπεκτήσαμεν, ἀλλὰ ὅτι ἀπεκτήθημεν ἀπὸ αὐτῶν διότι ἐὰν πρόκειται τοῦτο νὰ σκεφθῶμεν, πῶς νὰ καταστήσωμεν αὐτὰ πολλὰ, ὅχι, διὰ τὴν νὰ τὰ χρησιμοποιήσωμεν εἰς τὰς ἀνάγκας, ἀντιστρέφεται ἡ τάξις, καὶ ἐκεῖνα ἀποκτοῦν ἡμᾶς, καὶ ὅχι, ἡμεῖς ἐκεῖνα.

Ὅς ἀπολλασσώμεν λοιπὸν ἀπὸ αὐτῆς τὴν συγγὴν βουλείαν, καὶ ὅς γίνωμεν τέλος ἐλεύθεροι. Διότι ἐπινοοῦμεν διὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας πολλοὺς καὶ ποικίλους θεσμούς, δὲν οὐδὲν ἀρκεῖ ὁ θεσμὸς τῆς φύσεως, καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς ζωῆς, καὶ ἡ ἐνόχλησις ἀπειρῶν ὑποθέσεων, ἀλλὰ καὶ ἄλλα δίκτυα πλεκεῖς διὰ τὸν ἑαυτὸν σου, καὶ περιβάλλεις δ' αὐτῶν τοὺς πόδας,

40. Α' Κορινθ. 7, 29

41. Α' Κορινθ. 7, 29

42. Καὶ ὁ Ἰσραὴλ γράφει πρὸς τὸν Δημόκριτον· «ἦμα τὴν ὁ πόρευσαν αὐτὸν εὖσιν ἔνεκεν τοῦ το ζῆμον μεγάλαν ἐπίστα εὐνοῦσθαι καὶ τοῦ πλεονεκτήσθαι εὐνοῦσθαι βοηθεῖν πρὸς δὲ τὸν δὲ λαὸν ὅταν μὴδὲν ὑπερβαλλόντως, ἀλλὰ μετρίως αὐτὴν ὁρᾶται (Ἰσραὴλ πρὸς Δημόκριτον 28)»

Καὶ τότε θὰ ἐνδιαφερθῇς διὰ τὸν Οὐρανόν, καὶ θὰ βυτηθῇς νὰ ἀνέλθῃς εἰς τὸ ὕψος ἐκεῖνο, διότι πρέπει νὰ ἐπιθυμήσῃς κανεῖς, ἀφοῦ κόψῃς δαυτοὺς τοὺς δεσμούς μετὰ τὰ ἐγκόσμια νὰ ἐνδιαφερθῇ διὰ τὴν ἀνω πόλιν⁴³· τόσα θάλα ἐμπόδια ὑπάρχουν, ὡς πρὸς τὰ ὁποῖα, διὰ νὰ τὰ νικήσωμεν θάλας ἀκολουθήσωμεν τὴν ἀλότητάν· ὁ δὲ οὕτως θὰ ἐνδιαφερθώμεν καὶ διὰ τὴν αἰώνιαν ζωὴν ὅτι χάριτος καὶ φιλαθροπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΠΑ' (81)

(Ἰωάν. ιζ', 6-18)

«Ἐφανέρωσέ σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις, ὅς δέδωκας μοι ἐκ τοῦ κόσμου. Σοὶ ἦσαν καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς δέδωκας, καὶ τὸν λόγον σου τετηρήκα»⁴⁴

α. Μεγάλῃς θουλλῇς Ἄγγελος λέγεται ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ δι' ἑλὰ τὰ ἄλλα, τὰ ὅποια ἐδίδασκε καὶ κυρίως διότι παρουσίασε τὸν Πατέρα εἰς τοὺς ἀνθρώπους· τοῦτο δὲ ἀκριβῶς καὶ τώρα λέγει: «Ἐφανέρωσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις» (διότι ἀφοῦ εἶπεν: «ἐτελείωσά σου τὸ ἔργον»⁴⁵, ἐπεξηγᾷ πάλιν αὐτὸ, λέγων ποῖον ἔργον ἦτο) καὶ ἕως ἦτο φανερόν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ (διότι, καὶ ὁ Ἰωάννης λέγει: «Ὁμείψθε τὸν Θεὸν τὸν ἀληθινόν»⁴⁶· ἀλλὰ ἐκεῖνοι, τὸ ὅποιον πολλάκις εἶπον, ταῦ-

43. Ἐφρ. 18, 14. Αποκ. 21, 2-29.

1. Ἰωάν. 12, 8.

2. Ἰωάν. 17, 4.

3. Ἰω. 28, 18.

το καὶ τώρα λέγω, δηλαδὴ ὅτι ἂν καὶ ἦτο φανερόν τὸ ὄνομα, ἦτο ἕως εἰς τοὺς Ἰουδαίους καὶ οὐκ ἔτι πάλιν εἰς ἄλλους αὐτοὺς· τώρα δὲ ὁμιλεῖ περὶ τῶν ἐθνῶν.

Καὶ δὲν δεκνύει τοῦτο μόνον ἄλλ'· ὅτι καὶ τὸν Ἰωάννην τὸν Πατέρα ἐγνώρισαν. Δὲν εἶναι δὲ ὅμοιον νὰ μάθῃ κανεῖς ὅτι εἶναι. Δημιουργὸς μὲ τὸ νὰ μάθῃ ὅτι ἔχει Υἱόν. Ἐφανέρωσε δὲ τὸ ὄνομα Αὐτοῦ καὶ διὰ λόγων καὶ δι' ἔργων.

«Ὅς δέδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου»· Ὅπως ἀκριβῶς λέγει, εἰς τὴν ἀρχήν. «Οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς με, ἐὰν μὴ ἦ δεδομένον αὐτῷ»⁴⁷ καὶ «ἐὰν μὴ ἔλκωσῃ αὐτὸν ὁ Πατήρ μου»⁴⁸, οὕτως καὶ ἐδῶ λέγει: «Ὅς δέδωκάς μοι καὶ ὅμως ὁ Ἰδὺς ὁ Κύριος λέγει διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ὅτι εἶναι ἡ δόξα».

Ἐκ τούτου εἶναι φανερόν ὅτι διὰ τῶν λόγων τοῦ ὁμοῦ προφάτως ἐδῶ ἀποδεικνύει, δηλαδὴ καὶ ὅτι δὲν εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὸν Πατέρα, καὶ ὅτι θέλημα τοῦ Πατρὸς εἶναι νὰ πιστεύουσιν οἱ Μασῆται εἰς τὸν Υἱόν.

«Σοὶ ἦσαν, καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς δέδωκας». Ἐδῶ θέλει νὰ διδάξῃ ὅτι, εἰς μέγαρον θαυμάσιον ἀγαπᾶται ὑπὸ τοῦ Πατρὸς, διότι, ὅτι δὲν εἶχε ἀνάγκη νὰ λάβῃ αὐτοὺς εἰς νὰ φανερόν ἐκ τούτου· ὁ Ἰδὺς ἐδημιούργησεν αὐτούς, ὁ Ἰδὺς καὶ φροντίζει δ' αὐτοὺς συνεχῶς. Πῶς λοιπὸν ἠλάσθην αὐτούς; Ἀλλὰ προφάτως τὸ ὅποιον εἶπον ἐγώ, τοῦτο δεκνύει τὴν συμφωνίαν πρὸς τὸν Πατέρα.

Ἐὰν δὲ κανεῖς ἤθελε νὰ ἐξετάσῃ τοὺς ἀνωτέρω λόγους μετὰ τὸν ἀνθρώπινον τρόπον, καὶ μετὰ αὐτὸν τὸν τρόπον, κατὰ τὸν ὅποιον ἔχει λεχθῇ δὲν θὰ εἶναι πλέον τοῦ Πατρὸς· διότι, ἐὰν, ὅταν ὁ Πατὴρ εἶχεν αὐτούς, ἔην εἶχεν αὐτοὺς ὁ Υἱός, εἶναι εὐνόητον ὅτι, καὶ ὅταν ἔδωκεν ὁ Πατὴρ αὐτοὺς εἰς τὸν Υἱόν, παρετήθη⁴⁹ ἐπ' αὐτῶν ἐξουσίας καὶ τὸ πλέον παράλογον πάλιν εἶναι τοῦτο· δηλαδὴ θὰ εὐρεθῶν ὅτι, ὅταν ἦσαν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Πατρὸς, ἦσαν ἀτελεῖς, ὅταν δὲ ἦλθον πρὸς τὸν Υἱόν, τότε κατέστησαν τελειώτεροι. Ἀλ-

4. Ἰωάν. 8, 55.

5. Ἰωάν. 8, 44.

6. Ἰωάν. 14, 8.

λά αυτά είναι ἄξια γέλωτος καὶ νὰ τὰ εἰπωμεν.

Τί δεικνύει λοιπὸν διὰ τούτου τοῦ λόγου; Ὅτι καὶ εἰς τὸν Πατέρα ἐφαίνετο καλὸν τὸ νὰ πιστεύουν εἰς τὸν Υἱόν.

«Καὶ τὸν λόγον σου τηρήκασι, καὶ νῦν ἔγνωσαν διὰ πάντας, ὅτι δέδωκάς μοι, παρὰ σοῦ ἦσαν»⁷ Πῶς ἐτήρησαν τὸν λόγον σου, Μὲ τὸ νὰ πιστεύσουν εἰς ἐμὲ καὶ νὰ μὴ προσέχουν εἰς τοὺς Ἰουδαίους διότι ἐκέλευσας, ὁ ὁποῖος πιστεύει εἰς αὐτόν, λέγει, «Ἐσφράγισεν ὅτι ὁ Θεὸς ἀληθὴς ἐστίν»⁸. Διότι μερικοὶ λέγουσι ὅτι ἐνθὺν ἔγνωσαν ὅτι πάντα, ὅσα δέδωκάς μοι, παρὰ σοῦ ἐστίν· ἀλλὰ τοῦτο δὲν δύναται νὰ ἔχη δικαιολογίαν⁹ διότι πῶς ἐπρόκειτο ὁ Υἱὸς νὰ ἀγνοῇ τὰ τοῦ Πατρὸς; Ἀλλὰ τοῦτο ἔχει λεχθῆ διὰ τοὺς Μαθητάς. Δηλαδή ἀφ' οὗτου εἶπον αὐτὰ, λέγει, ἔμαθον «ὅτι πάντα, ὅσα δέδωκάς μοι, παρὰ σοῦ ἐστίν» «τίποτε δὲν εἶναι ξένοι, τίποτε ἰδιαιτέρον ἐκ μέρους μου ἀπέκτανέν σου» διότι τὸ ἰδιαιτέρον τὰ παρὰ σοῦ εἶναι τὰ περισσότερα ὥς νὰ ἀνήκουν εἰς ξένον. Ἐμαθον λοιπὸν ὅτι ὅλα, ὅσα ὁ δαξίω, εἶναι ἴδιὰ σου, καὶ τὰ διδάγματα καὶ τὰ δόγματα.

Καὶ πῶς τὰ ἔμαθον, «Ἀπὸ τούτων λόγων μου διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ ἐδιδάσκον» Καὶ ὅχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ὅτι «παρὰ σοῦ ἐξηλθον»¹⁰ ὅ, ὅτι τοῦτο ἐφρόντισε νὰ ἀποδείξῃ ἀπὸ ἀρχῆς μέχρι τέλους τοῦ Εὐαγγελίου.

«Ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἐρωτῶ»¹¹ Τί λέγεις; διδάσκεις τὸν Πατέρα, ὥς νὰ ἀγνοῇ, συνομιλεῖς μὲ αὐτὸν ὥς μὲ ἄνθρωπον μὴ γνωρίζοντα; Τί σημαίνει λοιπὸν αὕτη ἡ διάκρισις; Βλέπεις ὅτι ἡ προσευχὴ γίνεται ὅχι δι' ἄλλων λόγων ἀλλὰ διὰ νὰ μάθουν οἱ Μαθηταὶ τὴν ἀγάπην, τὴν ὅποιαν ἔχε πρὸς αὐτούς; Διότι Ἐκεῖνος, ὁ Ὅποιος ὅχι μόνον τὰς ἰδικὰς του δωρεὰς παρέσχε ἀλ-

7 Ἰωάν. 14, 7.

8 Ἰωάν. 3, 33.

9 «Ὅτι ὅν ἔχο τοῦτο λόγος» Ἐχει λόγον ἀνθρώπου θεωροῦν πρὸς Πλάτωνα, τὴν ὅποιαν καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσοστόμος συχνά χρησιμοποιοῖ.

10 Ἰωάν. 17, 8.

11 Ἰωάν. 17, 9.

λά παρακαλεῖ καὶ ἄλλοι δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν, δεικνύει μεγαλύτερον τὴν ἀγάπην Του.

Τί σημαίνει λοιπὸν, «Περὶ τούτων ἐρωτῶ»; «Ὅχι ὑπὲρ παντός τοῦ κόσμου» λέγει, «ἀλλ' ὑπὲρ ὧν δέδωκάς μοι»¹² Συνεχῶς θέτει τὸ «δέδωκάς» διὰ νὰ μάθουν ὅτι τοῦτο εἶναι γνώμη τοῦ Πατρὸς. Ἐπειτα, ἐπειδὴ κατ' ἐπανόληψιν εἶπε, «Σοὶ εἰσι, καὶ σὺ μοι αὐτοὺς δέδωκάς», διὰ νὰ καταρρίψῃ τὴν πονηρὰν γνώμην, δηλαδή διὰ νὰ μὴ νομίσῃ κανεὶς ὅτι εἶναι πρόσφατος ἡ ἔξουσία Αὐτοῦ καὶ ὅτι τώρα αὐτοὺς ἔχει παραλάβει, τί λέγει, «Τὰ ἐμὰ πάντα σὰ ἐστίν, καὶ τὰ σὰ ἐμὰ καὶ δεδοῦσμά ἐν αὐτοῖς»¹³.

Εἶδες ἰσοτιμίαν; Δηλαδή διὰ νὰ μὴ νομίσῃς, ὅταν ἀκούῃς «δέδωκάς μοι», ὅτι οἱ Μαθηταὶ παύουν νὰ ἀνέκουν εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Πατρὸς, ἡ προηγουμένως δὲν ἀνέκον εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Υἱοῦ, ὁ Κύριος καὶ τὰ δύο καταρρίπτει ἀφοῦ εἶπεν, ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἶπεν ἰσοδυναμοῦν αὐτὰ μὲ τὸ νὰ ἔλεγε «Μήτε, ἀκούουσιν ἔτι ἐμὸι αὐτοὺς δέδωκάς, νομίσῃς αὐτοὺς ἄλλοιτροὺς εἶναι τοῦ Πατρὸς (τὰ γὰρ ἐμὰ, Αὐτοῦ ἐστίν) μήτε, ἀκούουσιν ὅτι «σοὶ ἦσαν» νομίσῃς ἄλλοιτροὺς αὐτοὺς εἶναι ἐμοῦ· τὰ γὰρ Αὐτοῦ, ἐμὰ ἐστίν».

Ὡστε τὸ «δέδωκάς» ἔχει λεχθῆ μόνον λόγῳ προσαρμογῆς τοῦ λόγου εἰς τὰ ἄνθρωπινα μέτρα διότι ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἔχει ὁ Πατήρ, εἶναι τοῦ Υἱοῦ, καὶ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἔχει ὁ Υἱός, εἶναι τοῦ Πατρὸς. Τοῦτο¹⁴ δὲ σέθεν ἐπὶ τοῦ Υἱοῦ δύναται νὰ λέγεται μὲ τὴν ἀνθρωπίνην ἐννοίαν, ἀλλὰ ἐπειδὴ ὁ λόγος εἶναι περὶ ἡνωτέρου τῶν ἀνθρώπων, διὰ τοῦτο λέγεται οὕτως. Διότι ἐκεῖνο μὲν τὸ ὁποῖον ἔχει ὁ μικρότερος εἶναι θεοθεῖος καθ' ὅλην κληρίαν φανερόν ὅτι εἶναι τοῦ μεγαλύτερου, οὐδόλως ὁμοῦ συμβαίνει τὸ ἀντίστροφον¹⁵.

12 Ἰωάν. 17, 9.

13 Ἰωάν. 17, 10.

14 Δηλ. «καὶ τὰ σὰ ἐμὰ».

15 Δηλαδή ὁ μὲν παρ' ἀνθρώποις δύναται νὰ λάβῃ τὸ κληρονομίαν ἐκ φύσεως ὅτι ἀνήκει εἰς τὸν πατέρα, δὲν δύναται ὁμοῦ καὶ τὸ ἀντίστροφον.

Ἄλλ' ἐδῶ οὐ Κύριος τὰ ἀντιστρέφει, ἡ δὲ ἀντιστροφή δηλοῖ τὴν ἰσότητά. Δεῖκνόντων τούτου καὶ εἰς ἄλλην περίπτωσιν ὁ Κύριος, λέγει: «Πάντα τὰ τοῦ Πατρὸς μου ἐμὰ ἐστί»¹⁶, ὁμολῶν περὶ γνώσεως τὰ δὲ «δεδόκακά μοι», καὶ ὅσα παρόμοια λέγει, τὰ λέγει, διὰ τὸ δείξει ὅτι προσεδόκωσεν αὐτοὺς ὅχι ὡς ξένος, ἀφοῦ ἦλθεν, ἀλλὰ ἔλαθε τοὺς ἰδιόκους τοῦ.

Ἐπειτα ἐκθέτει καὶ τὴν αἰτίαν καὶ τὴν ἀπόδειξιν, λέγων «Καὶ δεδοξασμαι ἐν αὐτοῖς»¹⁷ δηλαδὴ, «ἡ δὲ ἐξουσίαν αὐτῶν ἔχω, ἡ δὲ δοξάσουσιν ἐμέ, ὡς πιστεύοντες καὶ ἐμοί, καὶ δοξάσουσιν ἑαυτοὺς». Ἐάν δὲ δὲν ἔχη δοξασθῆ καθ' ὅμοιον τρόπον μεταξὺ τῶν Μασθητῶν τοῦ, δὲν εἶναι πλέον τὰ τοῦ Πατρὸς ἰδικὰ τοῦ διότι κανεὶς δὲν δοξάζεται ἐκεῖ, ποῦ δὲν ἔχει ἐξουσίαν.

8' Πῶς δὲ ἔχει δοξασθῆ καθ' ὅμοιον τρόπον: Ὅλοι ὁμοίως ἀποθυήσκουν ὑπὲρ Αὐτοῦ, ὅπως καὶ ὡς τοῦ Πατρὸς, καὶ κηρύσσουσιν Αὐτὸν ὅπως καὶ τὸν Πατέρα καὶ ὅπως εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς λέγουν ὅτι πάντα γίνονται, οὕτω καὶ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Υἱοῦ.

«Καὶ οὐκ ἐτι εἰμι ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ οὗτοι ἐν τῷ κόσμῳ εἰσὶ»¹⁸ τοῦτο σημαίνει «ἐκὼν μὴ φαίνωμαι κατὰ σάρκα ὅ ἀ τούτων δοξάζομαι». Διὰ τὸ δὲ ὅτι γε συνεχῶς λέγει ὅτι ἐν τῷ κόσμῳ οὐκ εἰμι, καὶ ὅτι «ἐπειδὴ ἀφῆκα αὐτοὺς, θέτω αὐτοὺς ἐπὶ τὴν προστασίαν σου», καὶ ὅτι «ὅτε ἤμην ἐν τῷ κόσμῳ, ἐγὼ τετήρηκα αὐτοὺς»¹⁹.

Διὸ δὲν λάβῃ κανεὶς αὐτοὺς τοὺς λόγους μὲ τὴν καθ' αὐτὸ σημασίαν των, θὰ προκύψουν πολλὰ παράλογα ὅ ὅτι πῶς δύναται νὰ ἔχη λογικὴν ἐξηγήσιν τὸ νὰ μὴ εὐρίσκειται ὁ Ὑἱος εἰς τὸν κόσμον, καὶ, ὅταν ἀπέρχεται, νὰ ἐμπιστεύεται τοὺς Μασθητάς εἰς ἄλλον. Διὸ αὐτοὶ ἦσαν φῶς λόγου ἀπλοῦ ἀνθρώπου συνεχῶς χωριζομένου ἀπὸ Αὐτοῦ. Βλέπεις ὅτι κατὰ ἀνθρώπινον τρόπον ἐκφράζεται, κατὰ τὸ πλεῖστον ἀμφωδῶς

16. Ἰωάν. 18, 15.
17. Ἰωάν. 17, 10.
18. Ἰωάν. 17, 11.
19. Ἰωάν. 17, 12.

μὲ τὴν νοοτροπὴν αὐτῶν ἐπεὶ δὲ ἐνδομίζον ὅτι εἶχον κόπῳς περισσότερην ἀσφάλειαν ἐκ τῆς παρουσίας Αὐτοῦ.

Διὰ τοῦτο λέγει «Ὅτε ἐγὼ ἤμην», ἐτήρουν αὐτοὺς. Καὶ ὅμως λέγει ὅτι «ἐρχομαι πρὸς ὑμᾶς»²⁰, καὶ «μεθ' ὑμῶν εἰμι ἕως τῆς συντελείας»²¹. Πῶς τώρα λέγει αὐτὰ, ὡς νὰ πρόκειται νὰ χωρισθῇ; Ἀλλὰ, πράγμα τὸ ὅποιον εἶπον, τὰ λέγει σύμφωνα μὲ τὴν νοοτροπίαν των, διὰ νὰ ἀναπνεύσουν ὀλίγον ἀκούοντες Αὐτὸν νὰ λέγῃ αὐτὰ καὶ νὰ ἐμπιστευέται αὐτοὺς εἰς τὸν Πατέρα.

Διότι ἐπεὶ δὲ ἐνῶ ἤκουον ἐξ Αὐτοῦ πολλοὺς παρηγορητικούς λόγους, δὲν ἐπέσθην, τοῦ λοιποῦ συνομιλεῖ μὲ τὸν Πατέρα, δεικνύων τὴν στοργὴν ἀπέναντι αὐτῶν οἱ λόγοι τοῦ ἰσοδυναμοῦν μὲ τὸ νὰ ἔλεγεν. «Εφ' ὅσον μὲ καλεῖς πρὸς Σέ, κατὰστῃς αὐτοὺς ἀσφαλεῖς».

Ἐγὼ γὰρ πρὸς σέ ἐρχομαι²². Τί λέγεις, καὶ δὲν δύνασαι νὰ διατηρήσῃς Αὐτοὺς; Καί, ὄνομα. Διὰ τοῦτον λόγον λοιπὸν λέγεις ταῦτα; «Ἵνα ἔχωσι τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένην»²³, δηλαδὴ, ἐνὰ μὴ τὰ ράσσωνται, ἐπειδὴ εἶναι ἀτελέσπεροι. Αὐτὰ δὲ ἀφοῦ εἶπεν ἔβλεπεν ὅτι ὅλα αὐτὰ τὰ ἔλεγε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον διὰ τὴν ἀνακούφισιν καὶ τὴν χαρὰν αὐτῶν διότι φαίνεται ὅτι ὁ λόγος παρορσιάζει ἀντίθεσιν.

Ἐνῶν δὲ οὐκ εἰμι ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ οὗτοι ἐν τῷ κόσμῳ εἰσὶ τοῦτο δηλαδὴ ὑπέθετον ἐκεῖνο· κατ' ἀρχὴν λόγον ἐκφράζεται, εἰς αὐτοὺς μὲ τὸν ἀνθρώπινον τρόπον ὅ ὅτι ἐάν ἔλεγεν «ἐγὼ πρὸς αὐτοὺς» δὲν θὰ ἐπίστευον τότε ὅ ἀ τοῦτο λέγε· «Πάτερ ὄνγε, τηρήσον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου»²⁴ δηλαδὴ «διὰ τῆς σῆς βοηθείας».

Ὅτε ἤμην ἐν τῷ κόσμῳ, ἐγὼ αὐτοὺς ἐτήρουν ἐν

20. Ἰωάν. 14, 28.
21. Μαρθ. 28, 28.
22. Ἰωάν. 17, 13.
23. Ἰωάν. 17, 13.
24. Ἰωάν. 17, 11.

τῷ ὀνόματί σου»²⁵ Πάλιν ὡς ἄνθρωπος ὁμιλεῖ καὶ ὡς προφήτης· διότι εἰς οὐδεμίαν περιπτῶσιν φαίνεται νὰ ἐπράξεν κάτι ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Θεοῦ

«Οὐς δέδοκας μοι ἐφύλαξαι καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο, εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ἵνα ἡ Γραφή πληρωθῇ»²⁶. Καὶ εἰς ἄλλην περιπτῶσιν λέγει: «Πάν, ὃ δέδωκας μοι, οὐ μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ»²⁷. Καὶ ὁμοίως δὲν ἐλάτῃ ἐκεῖνος²⁸ μόνον ἀλλὰ καὶ πολλοὶ κατόπιν πῶς λόγον λέγει, «Οὐ μὴ ἀπολέσω» (δηλαδὴ ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐμέ, δὲν θά γινω αἰτίας ἀπωλείας) πράγμα τὸ ὁποῖον καὶ εἰς ἄλλο μέρος βεβαιῶν καθεαυτῶν ἐλεγεν: «Οὐ μὴ ἐκθάλω αὐτὸν ἔξω»²⁹, ἐδὲν θὰ ἀποχωρήσῃ καὶ νελς ἐξ αἰτίας μου, οὕτε ἐπελθῇ τὸν ὁθῶ (πράγμα, ποῦ δὲν κάμνω), οὔτε ἀγκοιλιφθεὶς ἐκ μέρους μου ἐάν δέ ἀφ' ἐαυτῶν ἀπομακρύνωνται, ἐγὼ δὲν σύρω αὐτοὺς διὰ τῆς εἰας»

«Ἰὼν δὲ πρὸς σὲ ἔρχομαι»³ Παρατηρεῖς ὅτι ὁ διὰ λόγος διεξάγεται κατὰ ἀνθρωπινώτερον τρόπον, ὥστε ἐάν κανεὶς ἤθελε νὰ παρουσιάσῃ κατώτερον τὸν Ὑῶν ἐκ τῶν λόγων τούτων, θὰ παρουσιάσῃ κατώτερον καὶ τὸν Πατέρα· Παρατηρεῖ λοιπὸν ἐξ ἀρχῆς ὅτι ὁ Κύριος ὁμιλεῖ ἄλλοτε μὲν ὡς διδάσκων καὶ διδῶν ὁ ευκρινέως εἰς τὸν Πατέρα, ἄλλοτε δὲ ὡς διδῶν παραγγελίας, ὡς διδάσκων μὲν ὅταν π.χ. λέγῃ «Οὐ περὶ τοῦ κόσμου ἐρώτῃς, ὡς παραγγέλων δέ, ὅταν λέγῃ «Ἐγὼ ἐτήρησα αὐτοὺς ἔξω ἄρτι», «καὶ οὐδεὶς ἀπώλετο», καὶ «οὐ τοῖνυν τήρησιν αὐτοὺς» λέγει καὶ πάλιν «Σοί ἦσαν, καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς δέδωκας», καὶ «ὅτε ἤμην ἐν τῷ κόσμῳ, ἐτήρουν αὐτοὺς»

25 ὡς 17 12

26 ὡς 17 12

27 ἰωάν. 8, 58.

28 δηλαδὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας.

29 «Τὸ ἐμὸν μέρος» Ἐκφρασις ἀπενώσω παρὰ Πλάτωνι («Καὶ τὸ ὅσον μέρος, ὅτ' ἂν τύχῃσι, τοῦτο πρᾶσσιν» Πλ. Κρίτων 5)

30 ὡς 8, 58

31 ἰωάν. 17, 13.

Ἀλλὰ δῶν ἡ ἐξήγησις εἶναι ὅτι οἱ λόγοι ἔχουν λεχθῇ³² σύμφωνα μὲ τὴν ἀδυναμίαν των³³

Ὅταν εἶπε δὲ ὅτι «οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο, εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας», προσέθεσεν: «ἵνα ἡ Γραφή πληρωθῇ». Ποῖαν Γραφήν ἔννοεῖ; Ἐκείνην, ἡ ὁποία προλέγει περὶ αὐτοῦ. Δὲν ἀπωλείσθῃ θεστικῶς διὰ τοῦτο, δηλαδὴ εἶναι ἡ Γραφή πληρωθῇ. Καὶ περὶ τῆς ἐκφράσεως ταύτης πολλὰ εἴπομεν καὶ, πρότερον, ὅτι δηλαδὴ αὐτὸς ὁ τρόπος ἐκφράσεως εἶναι ἰδιῶν τρόπος τῆς Γραφῆς, διὰ τοῦ ὁποῦ ἐκθέτει τὰ συμβαίνοντα ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων³⁴. Καὶ πρέπει μὲ ἀκριβεῶς δῶν νὰ τὰ ἐξετάσῃ κανεὶς, καὶ τὸν λεκτικὸν τρόπον τοῦ ὁμιλοῦντος, καὶ τὴν ὑπόθεσιν, καὶ τοὺς νόμους τῆς Γραφῆς, ἐάν θεστικῶς δὲν προτιθέμεθα νὰ καταλήξωμεν εἰς παραλογισμοὺς· διότι λέγει: «ἀδελφοί, μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσίν»³⁵

γ. Τὸ χωρίον δὲ τοῦτο πρέπει νὰ τὸ ἀναγνώσκῃ τις ὅχι μόνον διὰ τὴν κατανόησιν τῶν Γραφῶν ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀσχολίαν τοῦ μὲ διανοητικὰ ζητήματα διότι καὶ τὰ μικρὰ παιδία τὰ μὲν σπουδαῖα πράγματα δὲν τὰ ἐπιθυμοῦν, ἀλλὰ συνηθίζου νὰ θαυμάζωσιν τὰ μὴ ἔχοντα οὐδεμίαν ἀξίαν διότι καὶ τὰ ὀχήματα καὶ τοὺς ἵππους καὶ τὸν περικουσούμενον τοὺς ἡμίονους, καὶ τοὺς τροχούς, δῶν χαίρουσιν νὰ τὰ θέλπουσιν κατασκευασμένα ἐξ ὀστράκου ἂν δὲ ἴδωσιν θαυμάσια νὰ κἀσθῇ ἐπὶ οὐλήματος χρυσοῦ, καὶ ζεύγος λευκῶν ἡμίονων, καὶ πολλὸν τὸν στολισμόν, οὔτε στρέφονται νὰ ἴδωσιν καὶ νύμφας πάλιν ὅταν λάβωσιν κατασκευασμένας ἐκ τῆς αὐτῆς ὕλης τὰς κολλωπίζουσι, τὰς δὲ πραγματικὰς, αἱ ὁποῖαι λάμπουσιν δὲν γνωρίζουσιν.

Τοῦτο πάσχουσιν τώρα καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν ἀνθρώπων

32 «Εἰρηθεῖ τὰ ἐπαμένα» Ταυτόσημον ὅχημα

33 Δηλαδὴ οἱ λόγοι τοῦ Κυρίου προσορμίζονται εἰς τὴν νοητικὴν των κατανόησιν (Συγκεκριμένα)

34 Δηλαδὴ, ὅταν λέγῃ «ἵνα πληρωθῇ ἡ Γραφή» δὲν σημαίνει ὅτι συνέβη μὲ τὸν σκοπὸν νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ Γραφή· ἀλλὰ συμβῇ μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἐκληθεῖσιν οἱ λόγοι τῆς Γραφῆς» (Πρὸς ἑμὲ 44 8 ὑποσ. 28)

35 Α. Κορινθ. 14, 20

δηλαδή περί τῶν οὐρανίων ὅταν ἀκούουν, οὔτε διδοὺν προσοχήν, ἀπέναντι δὲ τῶν πηλίνων ἀντικειμένων ὁμοίως μὲ τὰ παιδία αισθανονται φόβον, καὶ τὸν γήινον πλοῦτον θαυμάζουν, καὶ τὴν δόξαν καὶ τὴν τρυφή-λότητα τῆς παρουσίας ζωῆς καὶ ὅμως αὐτὰ εἶναι πα-βαρῶδη, ὅπως καὶ ἐκεῖνα (τὰ ἐξ ὀστράκου κατεσκευα-σμένα), τὰ δὲ οὐράνια εἶναι αἰτέα ζωῆς, δόξης καὶ ἀ-ναπαύσεως.

Ἄλλ' ὅπως τὰ παιδία ἐὰν μὲν στερηθοῦν τούτων κλαίουσι, ἐκεῖνα δὲ οὔτε νὰ ἐπιθυμῶσιν γνωρίζουν, καθ' ὁμοίον τρόπον φέρονται καὶ πολλοὶ ἐξ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι θεωροῦνται ὅτι εἶναι ἄνδρες. Διὰ τοῦτο λέ-γει ὁ Παῦλος «Μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσίν».

Χρήματα ἐπιθυμεῖς, εἶπε μου καὶ δὲν ἐπιθυμεῖς πλοῦτον ὁ ὅποιος παραμένει, ἀλλὰ παιγνίδια παῖδι-κά. Ἐπειτα, ἂν μὲν ἴδῃς κανένα νὰ θαυμάζῃ νόμισμα μολύβδου καὶ νὰ κύπτῃ, διὰ τὸ τὸ λάβῃ, θὰ θεωρη-σῇς αὐτὸν πολὺ πτωχόν, οὐ δὲ, συλλέγων τὰ ἔχοντα μικροτέρων ἀξίαν ἀπὸ αὐτά, συγκαταλέγεις τὸν ἑαυ-τὸν σου μετὰ τῶν πλουσίων, καὶ πῶς δύναται τοῦ-το νὰ δικαιολογηθῇ.

Διότι θὰ εἴπωμεν ὅτι εἶναι πλοῦτος ἐκεῖνος, ὁ ὁ-ποῖος καταφρονεῖ ὅλα τὰ τῆς παρουσίας ζωῆς. Διό-τι κανεὶς δὲν θὰ προτιμῇ νὰ περιφρονῇ τὰ μικρὰς ἀ-ξίας αὐτὰ πράγματα, δηλαδή τὸν ἀργυρὸν, τὸν χρυ-σόν καὶ τὰ ἄλλα τὰ φανταστικά, ἂν δὲν ἐπιθυμῇ τὰ ἀνώτερα, ὅπως θεοτικῶς δὲν θὰ περιφρονῇ τὸ μα-λύθειν νόμισμα, ἂν δὲν ἔχῃ ἀποκτήσει χρυσοὺ νόμι-σματα.

Καὶ οὐ λοιπὸν, ὅταν ἴδῃς ἄνθρωπον νὰ προσπε-ρναῖ ὅλον τὸν κόσμον, νὰ θεωρήσῃς ὅτ' διὰ κανένα ἑλ-λοι λόγον δὲν κάμνει αὐτὸ παρὰ ὅτι τὸ νὰ ἀποθλέ-πῃ εἰς ἓνα ἀνώτερον κόσμον. Οὕτω καὶ ὁ γεωργὸς περιφρονεῖ τὸν ὀλίγον σῖτον, ὅταν ἀναιμῆνι πλουσιώ-τερον θειριμὸν.

Ἐάν δὲ ὅταν εἶναι ἀθεοδαίη ἡ ἐλπίς, περιφρονῶ-μεν τὰ ὑπάρχοντα, πολλῶ μᾶλλον πρέπει νὰ πράττω-μεν τοῦτο ὅταν ἡ προσδοκία εἶναι θεδαία.

Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἱκετεύω καὶ παρακαλῶ, μὴ ζη-μίωνωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας οὔτε, ὅταν κατέχωμεν θάρσος, νὰ στερωμέν τοὺς ἑαυτοὺς μας τῶν οὐρα-νίων θησαυρῶν, δηγνοῦντες τὸ πλοῖον εἰς τοὺς λιμέ-νας φορτωμένον καλὴν καὶ ἄχυρον.

Οὔτε θέλει κανεὶς ἄς λέγῃ δι' ἡμᾶς, ὅς δυσσε-στήτα ἐκ τῆς συνεχούς παρακινέσεως, ἅς μᾶς ἀποκα-λῇ φλυαροὺς, θαρετοὺς, ἐνοχλητικούς· δὲν θὰ πάσω-μεν συνεχῶς δι' αὐτὰ νὰ συμβουλευώμεν, καὶ συνεχῶς νὰ ἐπαναλαμβάνωμεν εἰς σὰς ὁδοὺς ἐκείνους τοὺς λό-γους τοῦ Προφήτου: «Τὰς ἀμαρτίας σου ἐν ἐλεημοσύ-ναις λύτρωσα, καὶ τὰς ἀνομίας σου ἐν οἰκτιρμοῖς πε-νίτων, καὶ ἄφαιται αὐτάς ἐπὶ σὺ τρῶχίλοι»³⁶.

Ὅχι σήμερον μὲν νὰ κάμῃς ἐλεημοσύνην, αὔριον δὲ νὰ ἀφήσῃς αὐτήν· διότι τὸ σῶμα τοῦτο ἔχει δυνά-μην καθημερινῆς τροφῆς. Οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ, καὶ πολὺ περισσότερον ἐκείνη· καὶ ἂν δὲν κουράζῃσαι, ἀπὸ αὐτὸ τοῦ θὰ εἴπω, καθίσταται ἀσθενεστέρα καὶ ἀσχημοτέρα.

Ἄς μὴ παραβλέπωμεν λοιπὸν αὐτήν ὥστε νὰ κα-τωτρέφεται καὶ νὰ πιέζεται. Πολλὰ τραύματα καθη-μερινῶς λαμβάνει κατεχομένη ὑπὸ ἐπιθυμιῶν, ὀργίζο-μένη, δεικνύουσα δίκηριάν, ὑβρίζουμένη, ἀμυνομένη, φθονοῦσα. Πρέπει λοιπὸν δι' αὐτήν καὶ φάρμακα νὰ παρασκευάζωμεν. Δὲν εἶναι δὲ μικρὸν τὸ φάρμακον τῆς ἐλεημοσύνης, διότι δύναται νὰ τεθῇ ἐπὶ ὅλων τῶν τραυμάτων· διότι λέγει· «δόσε ἐλεημοσύνην, καὶ πάν-τα ὁμῖν ἔσται· καθαρὰ»³⁷. Ἐλεημοσύνην, ὅχι πλεονεξί-αν· διότι τὸ ἐκ πλεονεξίας προσερχόμενον δὲν μένει, καὶ ἂν δώσῃς εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην· διότι ἐλεημοσύνη εἶναι ἐκείνη, ἡ ὅποια ἔχει ἀπαλλαγὴ πάσης ἀδικίας· αὐ-τὴ τὰ κακίστα ὅλα καθαρὰ. Αὕτη εἶναι ἀνώτερα καὶ ἀπὸ τὴν νηστείαν καὶ ἀπὸ τὴν κατὰκλισην ἐπὶ τοῦ θ-θαύρου· ἂν καὶ ἐκεῖνα εἶναι περισσότερον κοινιστικά καὶ ἐπίμονα, ἐν τούτοις αὕτη εἶναι ἐπικερδαιότερα φω-τίζει τὴν ψυχὴν, τὴν τρέφει τὴν καθιστᾷ καλὴν καὶ δι-ραίαν.

³⁶ Δαν. 4, 24.
³⁷ Λουκ. 11, 41.

Δὲν ἐνισχύει τόσον τοὺς ἀθλητάς ὁ καρπὸς τῆς ἐλαίας, ὅσον ἀναζωογονεῖ τοὺς ἀγωνιστὰς τῆς εὐσεβείας τὸ ἐλαϊον τοῦτο (βηλασθὴ ἢ ἐλαημοσύνη)³⁸. Ὡς ἀλείφωμεν λοιπὸν τὰς χεῖρας, διὰ τὰ ἀντιμετωπίσωμεν καλῶς τὸν ἀντίπαλον³⁹.

Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος φροντίζει νὰ ἐλεῇ τὸν ἔχοντα ἀνάγκην, ταχέως θὰ ἀπόσχη καὶ τῆς πλεονεξίας ὁ ἐπιδοδόμενος εἰς τὸ νὰ διδῇ εἰς τοὺς πτωχοὺς ταχέως καὶ τῆς ὀργῆς θὰ ἀπόσχη, καὶ δὲν θὰ ὑπερηφανευθῇ οὐδέποτε.

Διότι, ὅπως ὁ ἰατρός θεραπεύων συνεχῶς αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι ἔχουν τραυματισθῇ, συγκροτεῖται, εὐκόλως ἐφ' ὅσον παρατηρεῖ καλῶς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν εἰς τὰς συμφορὰς τῶν ἄλλων, οὕτω καὶ ἡμεῖς, ἐὰν ἐπιληφθῶμεν τῆς φθορίας τῶν πτωχῶν, εὐκόλως θὰ φιλοσοφώμεν, καὶ δὲν θὰ θαυμάσωμεν τὸν πλούτον, οὔτε τὰ παρόντα θὰ τὰ θεωρήσωμεν μεγάλης ἀξίας, ἀλλὰ θὰ τὰ περιφρονήσωμεν ὅλα καὶ, ἀφοῦ ὑφουθώμεν πρὸς τὸν οὐρανόν, εὐκόλως θὰ ἐπιτύχωμεν τὰ αἰώνια ἀγαθὰ διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῦ ἀνήκει εἰς τὸν Πατέρα ἢ βόξα, συγχρόνως μετὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

38. «Οὐκ οὕτω τοὺς ἀθλητὰς ὁ τῆς ἐλαίας καρπὸς ἀνέχει ὥς τοὺς ἀγωνιστὰς τῆς εὐσεβείας τοῦτ' ὅ ἐλαϊον ἀνεκτέσται. Σχῆματα ὁμοιοτέλεστα, ὁμοιοκότερα καὶ παρόια».

39. Ἡ μεταφορὰ ἐληγχθῇ ἐκ τοῦ ἀγῶνος ἥτις πόλεμος, καθ' ἣν οἱ ἀντίπαλοι ἡλείφοντο ἐκ ἐλαίου.

Ο Μ Ι Λ Ι Α Π Β' (82)

(Ἰωάν. ζ', 14-26)

«Ἐγὼ δέδωκα αὐτοῖς τὸν λόγον σου, καὶ ὁ κόσμος ἠμίστηεν αὐτοῖς, ὅτι οὐκ εἶπὼν ἐκ τοῦ κόσμου, καθὼς ἐγὼ οὐκ εἶμι ἐκ τοῦ κόσμου»¹.

α. Ὅταν ἀφοῦ καταστῶμεν ἐνάρητοι, διωκώμεθα ὑπὸ τῶν πονηρῶν, καὶ ἐπιθυμῶντες τὴν ἀρετὴν, χλευαζώμεθα ὑπ' ἐκείνων, ἅς μὴ δυσχεραστούμεθα οὐτε νὰ ὀργιζώμεθα διότι τὸ πρᾶγμα εἶναι τοιαύτης φύσεως, καὶ παντοῦ συλήθως ἡ ἀρετὴ γεννᾷ μίσος ἐκ μέρους τῶν πονηρῶν διότι, ἐπειδὴ φθονοῦν αὐτοὺς, οἱ ὁποῖοι θέλουν νὰ ζήσουν ὅπως πρέπε, καὶ ἐπειδὴ νομίζουν ὅτι, ἐτο μάζουν διὰ τὸν ἑαυτῶν τῶν ὑπεράσπισιν, ἐὰν καταπατήσουν τὴν φήμην τῶν ἄλλων καὶ τοὺς μισοῦν, διότι, ἐπιτελοῦν τὰ ἀντίθετα καὶ πρῶττον τὰ πάντα πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ κατασχύνουν τὸν βίον ἐκείνων.

Ἀλλὰ ἅς μὴ θλιβώμεθα διότι τοῦτο εἶναι σημεῖον ἀρετῆς. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς λέγει: «Εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφιλει², καὶ ὅλας πάλιν. «Οὐαὶ ὑμῖν, ὅταν καλῶς ὑμᾶς εἰπωσι πάντες οἱ ἄνθρωποι»³ διὰ τοῦτο καὶ ἐβό λέγει, «Τὸν λόγον σου δέδωκα αὐτοῖς, καὶ ὁ κόσμος ἐμίσησεν αὐτούς». Πάλιν λέγει τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποῖαν εἶναι ἄξιοι νὰ τύχουν πολλῆς φροντίδος ἐκ μέρους τοῦ Πατρὸς διότι λέγει διὰ τοῦ ἐμίσθησαν καὶ διὰ τὸν

1 Ἰωάν. 17, 14.

2 Ἰωάν. 15, 18.

3 Λουκ. 6, 22.

λόγον σου ὥστε εἶναι δίκαιον⁴ νὰ τύχουν πάσης φροντίδος

«Οὐκ ἐρωτῶ, ἵνα ἄρῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἵνα τηρήσῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ πονηροῦ»⁵. Πάλιν καθιστᾷ σαφέστερον τὸν λόγον, πάλιν καθιστᾷ αὐτὸν περισσότερον εὐνόητον· τοῦτο δὲ εἶναι ἴδιον Ἐκκεῖνου, ὃ Ὅπο'ος τίποτε ἄλλο δὲν δεικνύει, παρὰ μόνον ὅτι λαμβάνει μεγάλην πρόνοιαν διὰ τοὺς Μαθητάς μὲ τὸ νὰ παρακαλῇ ὑπὲρ αὐτῶν ἐπιμελῶς τὸν Πατέρα.

Καὶ ὁμοίως ὁ Ἰδιος ἔλεγεν· «Ὁ Πατὴρ θὰ κάμῃ ἅλα, ὅσα οἱ Μαθηταὶ ζητήσουν πρὸς λοιπὸν ἐδῶ ὁ Ἰδιος παρακαλεῖ τὸν Πατέρα ὑπὲρ αὐτῶν. Διότι, ὅπως εἶπα, τίποτε ἄλλο δὲν δεικνύει παρὰ τὴν ἀγάπην πρὸς αὐτούς.

«Ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰμί, καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμί ἐκ τοῦ κόσμου»⁶. Πῶς λοιπὸν λέγει εἰς ἄλλο μέρος: «Οὐς δέδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου, σοὶ ἤσαν»⁷. Ἐκεῖ μὲν ἐννοεῖ τὴν φύσιν, ἐδῶ δὲ ὁμιλεῖ περὶ πονηρῶν πράξεων⁸. Καὶ συνθέτει μακρὸν ἐγκώμιον λέγει πρῶτον ὅτι δὲν εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου· κατόπιν ὅτι ὁ Ἰδιος ὁ Πατὴρ ἔδωκεν αὐτοὺς καὶ ὅτι οἱ Μαθηταὶ τὸν λόγον Αὐτοῦ ἐτήρησαν, καὶ ὅτι διὰ τοῦτο μισοῦνται.

Ἐάν δὲ λέγῃ, «Καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμί ἐκ τοῦ κόσμου, νὰ μὴ θορυβηθῇς διότι τὸ «καθὼς» ἐδῶ δὲν δεικνύει σφόδρην ἀκρίβειαν διότι, ὅπως, ὅταν λέγεται

4 «δίκαιον πῶς ἐν εἶν ἀπολαύσει προνοίας». Ὅρα δὲ βέβαιον προσηκόν ἂν ἡ ἀποδοχὴ ἐπαρκοῦς (δίκαιον ἔν ὅν ἂν τοῦ δικαίου ἐν εἶν) Πρὸς τὰ τοῦ Πλάτωνος «δικαίως καὶ ἀπολογησάσθαι». (Ἀντὶ τοῦ «δικαίως ἐστὶν ἐμὲ ἀπολογησάσθαι».)

5 ὡς 17, 15.

6 ὡς 17, 14.

7 ὡς 17, 8.

8. Δηλοῦν ὅταν λέγῃ «Οὐς δέδωκάς ἐκ τοῦ κόσμου» ἐννοεῖ ὅτι κατὰ τὸν ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἐστὶν δὲ λέγει «Ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἔσονται» ἐννοεῖ ὅτι δὲν μισοῦνται τὸν κόσμον εἰς τὰς ἀνεπὶ τρέπουσας ἐνεργείας τοῦ δὲν φρονεῖν τὸν κόσμον. Δηλοῦν εἰς τὴν πρώτην περιήγησιν ὁ Κύριος ἐννοεῖ ὅτι σωματικῶς κατὰ τὸν ἐκ τοῦ κόσμου, εἰς δὲ τὴν δευτέραν περιήγησιν ὅτι πνευματικῶς εἶναι ὁμοιοῦς τὸν κόσμον.

τὸ «καθὼς» ἐπὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Πατρὸς, δεικνύεται ὅτι εἶναι πολλὴ ἡ ἰσότης λόγῳ τῆς συγγενείας τῆς φύσεως, οὕτως, ὅταν λέγεται ἐπὶ ἡμῶν καὶ τοῦ Υἱοῦ, πολλὸ διάστημα μεσολαθεῖ διότι εἶναι πολλὴ καὶ ἀπερος ἡ παρεμβλλομένη ἀπόστασις μεταξὺ τῆς φύσεως ἡμῶν καὶ τῆς φύσεως Ἐκκεῖνου διότι ἐάν «ἀμαρτίαν οὐκ ἔποιήσῃς, αὐτὸς οὐδὲ δόλος τις εὐρέθῃ ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ»⁹, πῶς θὰ ἠδύναντο οἱ Ἀπόστολοι νὰ ἐξισωθοῦν μὲ Αὐτόν.

Τὸ σημαίνει λοιπὸν ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον λέγει. «Ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰμί». Βλέπουν πρὸς ἄλλο, ὅν ὑπάρχει τίποτε γήινον μὲ τὸ ὅποιον νὰ εἶναι αὐτοὶ συνδεμένοι, ἀλλὰ ἔχουν καταστῇ πολίται τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ διὰ τούτους δὲ τοὺς λόγους δεικνύει τὴν ἀγάπην Αὐτοῦ, ὅταν ἐγκωμιάζῃ αὐτοὺς πρὸς τὸν Πατέρα, καὶ ἐμπιστεύεται αὐτοὺς εἰς Αὐτόν.

Ὅταν εἶπε δέ: «Τήρησον αὐτούς»¹⁰, δὲν ὁμιλεῖ μόνον περὶ τῆς ἀπαλλαγῆς ἐκ τῶν κινδύνων, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς παραμονῆς τῶν Μαθητῶν εἰς τὴν Πίστην διὰ τοῦτο καὶ προσέθεσεν: «Ἀγιάσον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου» κατὰστησον αὐτοὺς ἀγίους διὰ τῆς θεωρίας τοῦ Πνεύματος καὶ τῶν ὁρθῶν δογμάτων.

Ὅπως, ὅταν λέγῃ «Καθαροὶ ἔσθε διὰ τὸν λόγον, ὃν λαλάηκα ὑμῖν»¹¹, καὶ τώρα τὸ αὐτὸ λέγει. «Παῖδες μου αὐτοὺς διδάξον τὴν ἀλήθειαν». Καὶ ὁμοίως λέγει ὅτι τοῦτο τὸ ἐπιτελεῖ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἁγίον¹², πῶς λοιπὸν τώρα ζητεῖ αὐτὸ ἀπὸ τῶν Πατέρων. Διὰ τὰ μαθητὰς πάλιν τὴν ἰσομμίαν διότι τὰ ὁρθὰ δόγματα, τὰ ὅποια λέγονται περὶ Θεοῦ, ἀγάζουν τὴν ψυχὴν. Ἐάν δὲ λέγῃ ὅτι διὰ λόγων ἀγιάζεται ἡ ψυχὴ, νὰ μὴ ἀπορήσῃς.

Καὶ διὰ νὰ ἐννοήσῃς οἱ Μαθηταί, ὅτι ὁμιλεῖ περὶ δογμάτων προσέθεσεν: «Ὁ λόγος ὁ σὸς ἀληθείᾳ ἐ

9 Mt 53 9 κα Α Πέτρ. 2 22

10 ὡς 17 11

11 ὡς 17 17

12 ὡς 15 3

13 ὡς 14 17

στ.»¹⁴ δηλαδή «οὐδὲν ψεῦδος δὲν ὑπάρχει εἰς αὐτόν, ἀλλὰ ὅπωςδήποτε ὅλα τὰ λεχθέντα πρέπει νὰ πραγματοποιηθοῦν» καὶ θεοθαύνα. ὅτι οὐδὲν τυπικόν οὐτε σωματικὸν δεικνύει. μὲ αὐτοὺς τοὺς λόγους καθὼς καὶ ὁ Παῦλος λέγει περὶ τῆς Ἐκκλησίας ὅτι «ἡγάσεν αὐτὴν ἐν ῥήματι»¹⁵· διότι καὶ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ δύναται νὰ ἐπιτελῇ καθάραι.

Νομίζω δὲ ὅτι καὶ κάτι ἄλλο δεικνύει. τὸ «ἀγιάσον αὐτούς», περιποιεῖ τὸ ἐξῆς. ἐνὰ διαχωρίσῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ κόσμου διὰ τὸν λόγον καὶ τὸ κήρυγμα.

Καὶ τοῦτο πάλιν φαίνεται ἐκ τῶν ἀκολουθούντων λόγων· δηλαδή λέγει. «Καθὼς ἐμὲ ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, καὶ γὰρ ἀπέστειλας αὐτούς»¹⁶· τοῦτο δὲ λέγει καὶ ὁ Παῦλος «Θέμενος ἐν ὑμῖν τὸν λόγον τῆς καταλλαγῆς»¹⁷ δηλαδή διὰ τὸν σκοπόν, διὰ τὸν ὁποῖον ἦλθεν ὁ Χριστὸς εἰς τὸν κόσμον, ἐν αὐτὸν τὸν σκοπὸν καὶ οἱ Μαθηταὶ ἐπισκέφθησαν τὴν οἰκουμένην.

Τὸ δὲ «καθὼς» πάλιν ἐδῶ δὲν κείται μὲ τὴν σημασίαν τῆς ὁμοιώσεως, μεταξὺ Αὐτοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων (διότι κατὰ ποῖον ἄλλον τρόπον ἦτο δυνατόν νὰ σταλθοῦν εἰς τοὺς ἀνθρώπους)¹⁸, συνήθεια δὲ εἰς τὸν Κύριον εἶναι καὶ ἐδῶ μέλλον νὰ τὸ παρουσιάσῃ ὡς τετελεσμένον.

«Καὶ ὡς αὐτῶν ἀγάξω ἐμαυτὸν, ἵνα ὦσιν ἡγάμενοι ἐν τῇ ἀληθείᾳ»· Τί σημαίνει. «Ἀγιάζω ἐμαυτὸν», Προσφέρω εἰς Σὲ θυσίαν· Αἱ δὲ θυσίαι, ὅλαι ἀγία λέγονται καὶ κυρίως ἀγία ἐκεῖνα τὰ ὅποια ἔχουν ἀφιερωθῇ εἰς τὸν Θεόν. Διότι, ἐπειδὴ καλλιοτέρων τυπικῶς ὁ ἀντιστάς συνίστατο εἰς θυσίαν προβάτου, τώρα δὲ δὲν συνίσταται εἰς τυπικὴς ἱεροτελεστίας ἀλλὰ εἰς αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν, διὰ τοῦτο λέγει. «ἵνα ὦσιν ἡγάμενοι

14. Ιωάν. 17, 17

15. Εφεσ. 5, 26

16. Ιωάν. 17, 18

17. Β. Κορινθ. 5, 19

18. Δηλαδή τὸ καθὼς ἦτο, ἐνταῦθα οὐκ ἐπὶ τῆς φύσεως, ἀλλὰ ἐπὶ τῆς ἀποστολῆς· καθὼς ἐμὲ ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, καὶ γὰρ ἀπέστειλας αὐτούς.

σμένοι ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου»¹⁹· διότι καὶ αὐτοὺς Σὺ ἀφιερῶν καὶ προσφέρω.

Λέγει τοῦτο ἡ διότι τοῦτο συμβαίνει. εἰς τὴν κεφαλὴν (δηλαδή τὸν Θεόν τὸν Ἀρχηγόν), ἡ διότι καὶ αὐτοὶ θὰ θυσιασθοῦν διότι λέγει· «παραισθήσατε τὰ μέλη ὑμῶν θυσίαν ζώσαν, ἀγία»²⁰, καὶ «ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς»²¹, καὶ «ὄντου θανάτου»²² καθιστῆς αὐτοὺς θυσίαν καὶ προσφέρω.

Δηλαδή ὅτι ὑπαγίσσεται τὴν θυσίαν Αὐτοῦ, ὅταν λέγῃ «Ἀγιάζω», εἶναι φανερόν ἐκ τῶν ἐξῆς· «Οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ»²³. Διότι, ἐπειδὴ ὑπὲρ αὐτῶν ἀπέθνησκεν, (εἶπε δὲ ὅτι «ὡς αὐτῶν ἀγάξω ἐμαυτὸν»), ὁ ἅνα καὶ καὶ νομίμη κανὼν ὅτι μόνον ὑπὲρ τῶν Ἀποστόλων ἔπραττε τοῦτο, προσέθεσεν· «Οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ».

Β. Διὰ τούτων τῶν λόγων πάλιν ἐνεθάρρυνε τὰς ψυχὰς αὐτῶν, διότι ἔδειξεν ὅτι πολλοὶ μαθηταὶ θὰ γίνοντο. Δηλαδή, ἔπε δὴ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶχον ἐξαρετικῶς ἀπὸ τοὺς ἄλλους, τὸ κατέστησε κοινὸν διὰ τοῦ ὅλου τοὺς ἀνθρώπους, πάλιν αὐτοὺς παρηγορεῖ, δεικνύων ὅτι θὰ κατοιστοῦν αἱ τοῦ Θεοῦ σωτηρίας τῶν ἄλλων.

Ἀφοῦ ὁμιλοῦσε δὲ καὶ περὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν καὶ τοῦ ἀγασμοῦ διὰ τῆς πίστεως καὶ τῆς θυσίας, ὁμιλεῖ ἐν συνεχείᾳ περὶ ὁμοιότητος, καὶ μὲ τοῦτο τοῦ λοιποῦ λέγει τὸν λόγον. ἀφοῦ ἐξ αὐτῆς ἤρχισα καὶ εἰς αὐτὴν κατέληξε· διότι, καὶ ὅταν ἀρχίσῃ, λέγει· «Ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν»²⁴ καὶ ἐδῶ· «ἵνα ὦσιν ἐν, καθὼς σὺ, Πάτερ. ἐν ἐμοὶ καὶ ἐγὼ ἐν σοὶ»²⁵.

Πάλιν τὸ «καθὼς» δὲν ἔχει τὴν σημασίαν ἀπολυ-

19. Ιωάν. 17, 19

20. Εφεσ. 5, 26

21. Ρωμ. 8, 3

22. Φιλιπ. 2, 23

23. Χωρὶς τῆς θυσίας αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

24. Ιωάν. 17, 20

25. Ιωάν. 17, 24

του θεού σώσεως επί των Μαθητῶν διότι, δὲν ἦτο δυνατὴ εἰς αὐτοὺς ἡ ἐξίσωσις μετὰ τὸν Κύριον εἰς τὸσον ὑψηλὸν σημεῖον, ἀλλὰ ὅσον ἦτο δυνατὴ εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὅπως, ὅταν λέγῃ. «Γίνεσθε οἰκτίρμονες, ὡς ὁ Πατήρ ἡμῶν»²⁶ Πι σημαίνει δέ: «Ἐν ἡμῖν», σημαίνει. Ἐν τῇ πίστει, τῇ εἰς ἡμᾶς. (Δηλαδή εἰς τὴν Πίστιν τὴν ὁποίαν προσφεύδουν εἰς τὴν θεότητα εἰς τὴν Πίστιν εἰς τὸν Πατέρα τὸν Υἱὸν καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα)

Διότι, ἐπεὶ δὴ τιποτέ δὲν ἀνησυχεῖ τὸσον δυνάμεις τοὺς Μαθητάς, ὅσον τὸ νὰ ἔχουν διασπασθῇ, δημιουργεῖ τοῦτο τὸ ἐπιχειρήμα, ὥστε νὰ ἀποτελέσουν ἐνότητα. Πι λοιπὸν ἐπέτυχεν τοῦτο, δύναται νὰ ἐρωτήσῃ τ.ς. Καὶ πολὺ μάλιστα διότι ὅλοι ἐκείνοι, οἱ ὁποῖοι ἐπίστευσαν διὰ τῶν Ἀποστόλων, ἀποτελοῦν ἐνότητα, ἂν καὶ μερικοὶ διεσπασθῶσαν θεοβίως οὔτε τοῦτο δὲν ἐμείνει ἀπαροχήρητον ἀπὸ τὸν Κύριον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ προέβλεπε, καὶ ἀπέδειξεν ὅτι εἶναι ἀποτελέσματα τῆς καθ' ἑαυτοὺς τῶν ἀνθρώπων

«Ἰνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ ὅτι, σὺ με ἀπέστειλας»²⁷ τοῦτο δὲ ἀκριβῶς θεοβίως εἶναι, τὸ ὁποῖον, ὅταν ἤρχιζεν, ἔλεγεν, δηλαδή ὅτι. «ἐν τούτῳ γινώσκονται πάντες, ὅτι ἐμοὶ ὅτε μαθήται, ἐάν ἀγαπάτε ἀλλήλους»²⁸. Καὶ πῶς ἐπρόκειτο ἀπὸ αὐτοῦ νὰ πιστεύσουν, διότι, εἰς εἶναι ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης λέγει. «Ἄν λοιπὸν ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἔμαθον ἐκ τούτων, τὰ διατηρήσω, οἱ ἀκούσται θὰ γνωρίσουν τὸν διδάσκαλον ἀπὸ τοὺς Μαθητάς, ἐάν δὲ φιλονικούν, οἱ ἀκούσται δὲν θὰ εἰπουν ὅτι οἱ Μαθηταὶ εἶναι εἰρηνικοὶ Θεοῦ ὅταν δὲ ἐγὼ δὲν εἶμαι εἰρηνικός, δὲν θὰ παραδεχθῶν οἱ ἀκούσται ὅτι ἔχω ἀποσταλῇ ἐκ μέρους Σοῦ.

Παρατηρεῖς πῶς μέχρι τέλους ἀποδεικνύει, τοῦτο, τὴν συμφωνίαν πρὸς τὸν Πατέρα;

«Κἀγὼ τὴν δόξαν, ἣν δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς»²⁹ τὴν δόξαν δὲ αὐτῶν σημείων, διὰ τῶν βωμάτων

26 Ἰωάν 17 21
27 Λουκ 8 36
28 Ἰωάν 17 21
29 Ἰωάν 13 35

καὶ διὰ τὰ ἔχουν ὁμόνο.αν. Διότι αὐτὴ ἡ δόξα δηλαδή τὸ νὰ ἀποτελοῦν ἐνότητα, εἶναι καὶ ἀπὸ τὰ θαύματα σπουδαιότερα. Διότι, ὅπως καὶ τὸν Θεὸν θαυμάζουν, διότι δὲν παρουσιάζεται σῆμα οὔτε μάχη εἰς τὴν φύσιν. Ἐκείνου καὶ τοῦτο ἀποτελεῖ μεγίστην δόξαν, οὕτω καὶ οἱ Μαθηταί, λέγει, ἐκ τούτων τῶν προσόντων νὰ καταστατοῦν ἑνδοξοί.

Καὶ πῶς δύναται νὰ εἴπῃ τ.ς. ζητεῖ ἀπὸ τὸν Πατέρα νὰ δώσῃ τὰ ἀγαθὰ τοῦτο εἰς αὐτοὺς, ἐνῶ ὁ Ἰδιὸς λέγει, ὅτι τὸ δ.δε.; Διότι, εἴτε περὶ θαυμάτων, εἴτε περὶ ὁμονοίας, εἴτε περὶ εἰρήνης ὁμιλεῖ, φαίνεται ὅτι ὁ Ἰδιὸς ἔχει, παράσχῃ εἰς αὐτοὺς αὐτά. Ἐκ τούτου ἦτο φανερόν ὅτι ἡ αἴτησις αὕτη γίνεται πρὸς παρηγορίαν αὐτῶν.

«Ἐγὼ ἐν αὐτοῖς, καὶ σὺ ἐν ἐμοῖς»³⁰. Πῶς ἔδωκε τὴν δόξαν, Ἀφοῦ εὐρέθη μεταξὺ αὐτῶν, καὶ ἔχων μετ' αὐτοῦ τὸν Πατέρα, ὥστε νὰ συνενώσῃ αὐτοὺς. Εἰς ὅλο σημεῖον δὲ δὲν ὁμιλεῖ οὕτω διότι, δὲν λέγει ὅτι ὁ Πατὴρ ἔρχεται δ. αὐτοῦ, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς καὶ ὁ Πατὴρ ἔρχονται, καὶ ὅτι εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ δημιουργοῦν τὸν δ.α.μονῆς³¹, εἰς μὲν τὴν πρώτην περίπτωσιν καταρρίπτων τὴν αἵρεσιν τοῦ Ζαθελλίου, εἰς δὲ τὴν δευτέραν τὴν ἀνοήσιαν τοῦ Ἀρεοῦ.

«Ἰνα ὡς, τετελεωμένοι εἰς τὸ ἐν, ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος ὅτι σὺ με ἀπέστειλας»³² Συνεχῶς αὐτὸ λέγει, θέλων νὰ ἀποδείξῃ ὅτι, ἡ εἰρήνη δύναται νὰ προσελκύσῃ περισσότερον ἀπὸ τὰ θαύματα διότι ὅπως ἡ εἰρήνη ἔχει, τὴν ἰδιότητα νὰ διακρίνῃ οὕτως ἡ συμφωνία ἔχει τὴν ἰδιότητα νὰ συνενώσῃ.

«Καὶ ἠγάπησας αὐτοὺς, καθὼς ἐμὲ ἠγάπησας»³³ Πάλιν ἔδωκε τὸ «καθὼς» σημαίνει, τὸ ὅτι ἠγάπησεν ὡς ἄνθρωπος καὶ ἀποδείξῃ τῆς ἀγάπης εἶναι, τὸ ὅτι ἔδωκε τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὑπὲρ αὐτῶν. Ὅταν λοιπὸν εἴπῃν ὅτι θὰ εὐρεθοῦν ἐν ἀσφαλείᾳ ὅτι δὲν θὰ ἐκτραποῦ τῆς

30 ἰωάν 17 22
31 ἰωάν 17 23
32 ἰωάν 14 23
33 ἰωάν 17 23

εὐθείας δόξῃ, ὅτι, θά εἶναι ἕγχοι, ὅτι πολλοὶ θά πιστεύ-
σουν· εἰ αὐτῶν, ὅτι θά εὐχοντο μεγάλης δόξης, ὅτι δὲν
ἠγάπησεν αὐτοὺς μόνον αὐτοὺς ἀλλὰ καὶ ὁ Πατήρ, ὁμι-
λεῖ ἐν συνεχείᾳ καὶ διὰ τὰ ἑπακούονθοντα μετὰ τῆν
ἐδῶ ἀποδημίαν, δηλαδὴ περὶ τῶν θρασείων καὶ τῶν
στεφάνων, τῶν ἐπιφωλασσομένων· εἰ αὐτοὺς διότι λέ-
γει· «Πάτερ, οὗς δέδωκάς μοι, θέλω ἵνα, ὅπου εἰμι, ἐ-
γώ, καὶ αὐτοὶ ὦσιν»³⁴. Εἶναι ἐκεῖνον, τὸ ὁποῖον ἀκρι-
βῶς ἐζήτουν παντοτε λέγοντες· «Ποῦ ὑπάγεις»³⁵. τί
λέγεις τοῦτο λαμπρόναις κατόπιν αἰτήσεως καὶ δὲν τὸ
ἔχεις ἀκόμῃ. Πῶς λοιπὸν ἔλαγες εἰς αὐτοὺς «Καθάρισε
σὲ ἐπὶ δώδεκα θρόνους»³⁶, πῶς ὑπεσχέθης περισσό-
τερα καὶ σπουδαιότερα;

Παραστηρεῖς ὅτι αὐτὰ τὰ λέγει λόγῳ προσαρμογῆς
τοῦ λόγου τοῦ εἰς τὰ ἀνθρώπινα μέτρα. Διότι, πῶς ἐ-
λεγεν· «Ἀκολουθήσεις δὲ ὑστερον»³⁷. Ἀλλὰ λέγει τοῦ-
το διὰ περισσοτέραν θαυματούτητα καὶ ἀπόδειξιν ἀγάπης.

«Ἵνα θεωρῶς τὴν δόξαν τὴν ἐμὴν, ἢν δέδωκάς
μοι»³⁸. Πάλιν τοῦτο εἶναι σημεῖον τῆς συμφωνίας τοῦ
πατρὸς τὸν Πατέρα ὑψηλότερον μὲν ἀπὸ τὰ προη-
γούμενα, [διότι, λέγει· «πρὸ καταβολῆς κόσμου», ὁ-
φιστάμενοι δὲ καὶ αὐτὸ κάποιαν προσαρμογὴν εἰς τὰ
ἀνθρώπινα· ὅτι λέγει «δέδωκάς μοι». Ἐὰν δὲ δὲν
συμβῇ τοῦτο, εὐχαριστὰς θά ἡρώτων τοὺς ἔχοντας
ἀντίρρησην· «Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δίδει, εἰς κάποιον, ὁ ὁ-
ποῖος ὑφίσταται»³⁹, δίδει ἑκρά γε λαπὸν πρῶτον αὐτὸν
ἀφοῦ ἐγέννησεν ὑστερον ἔδωκε τὴν δόξαν ἀφοῦ προη-
γουμένως τὸν ἀφῆκεν ἔνθεν δόξης». Καὶ πῶς τοῦτο δο-
νατὰ, νὰ σταθῇ λογικῶς, βλέπεις ὅτι τὸ «δέδωκε» ση-
μαίνει «ἐγέννησε». Διὰ τοῦτο νὰ μὴ εἴπῃ «Ἵνα μετέχω-
σι τῆς δόξης, ἀλλ'· «Ἵνα θεωρῶς, τὴν δόξαν».

γ Ἐδῶ ὑπονοεῖ ὅτι ἡ δὴ ἀνάπαυσις συνίσταται

- 34 ὡν 17 23
35 ὡν 17 24
36 ὡν 13, 36 καὶ 14 5
37 Ματθ 9 28
38 ὡν 13, 38
39 ὡν 17 24

εἰς τοῦτο, δηλαδὴ εἰς τὸ νὰ στρέφουν τὰ βλέμματα
εἰς τὸν γῆν τοῦ Θεοῦ. Τοῦτο θεβαίως συντελεῖ καὶ εἰς
τὸ νὰ δοξάζονται, πράγμα τὸ ὁποῖον καὶ ὁ Παῦλος
λέγει· «Ἀνακαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν Κυρίου
κατοπτριζόμενοι»⁴⁰. Διότι ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνον, οἱ ὁ-
ποῖοι στρέφουν τὸ βλέμμα τῶν πρὸς τὰς ἀκτῖνας καὶ
ἀπολαύουσι τὴν λεπτοτάτου χάρος ἀισθάνονται τὴν τέλει
ἐκ τῆς ὁράσεως, οὕτω καὶ τότε θά συμῇ, καὶ πολὺ
μεγαλύτερα εὐχαριστήσιν θὰ προκαλέσῃ τοῦτο εἰς ἡ-
μᾶς.

Συγχρόνως δὲ καὶ δεικνύει ὅτι δὲν εἶναι ἐκεῖνον,
τὸ ὁποῖον βλέπει κανεὶς, ἀλλὰ κάποια οὐσία πρὸ τῆς
ὁποίας φρίττουν οἱ ἄνθρωποι. «Πάτερ δίκαιε, καὶ ὁ κό-
σμος σε οὐκ ἔγνω»⁴¹. Τί σημαίνει τοῦτο; ποίαν συνέ-
πειαν ἔχει; Δεικνύει ἐδῶ ὅτι κανεὶς δὲν γνωρίζει, τὸν
Θεόν, παρὰ μόνον ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν γνωρίσει
τὸν γῆν.

Ἐκεῖνο δὲ τὸ ὁποῖον ἐννοεῖ, εἶναι τὸ θεῖον περίπαι.
«Θα ἤθελον ὅλο, νὰ ἔχουν τοῦτο τὸ προσόν, (δηλαδὴ
νὰ σὲ γνωρῶσιν), ἀλλὰ δὲν Σὲ ἐγνώρισαν ἂν καὶ δὲν
δύνασται νὰ διατυπώσουν οὐδέμιαν κατηγορίαν κατὰ
Σοῦ» διότι, τοῦτο σημαίνει. «Πάτερ δίκαιε». Ἐδῶ μοῦ
φαίνεται, ὅτι λέγει, ταῦτα καὶ φέρων θαρρῶς τοῦτο, τὸ
ὅτι, δηλαδὴ δὲν ἠθέλησαν νὰ γνωρίσουν Ἐκεῖνον, ὁ ὁ-
ποῖος εἶναι τὸσον ἀγαθὸς καὶ δίκαιος.

Διότι, ἐπεὶ οἱ οἱ οὐδαὶ ἐλεγον ὅτι γνωρίζουν τὸν
Θεόν, ὅτι ὁ Ἰδ.ος δὲ δὲν τὸ γνωρίζει, εἰς τοῦτο ἀναφέ-
ρεται, ὅταν λέγῃ· «ἠγάπησάς με πρὸ καταβολῆς κό-
σμου»⁴² καταρτίζων οὕτω ὑπεράσπισιν ἀπέναντι τῶν
ἰουδαϊκῶν κατηγοριῶν διότι Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐλα-
βε δόξαν, ὁ ὁποῖος ἠγαπήθη πρὸ καταβολῆς κόσμου,
ὁ ὁποῖος θέλει, νὰ ἔχη μαρτυρας τῆς δόξης ἐκεῖνης
τοὺς Μαθητάς, πῶς ἦτο ἀντιθετὸς πρὸς τὸν Πατέρα.
Ἐδὲν εἶναι λοιπὸν τοῦτο τὸ ὁποῖον λαχύνονται οἱ ἴου-

40 Δηλαδὴ ἡ δωρεὰ τὸ δίδόμενον παρέχεται εἰς ὑπάρχον πρό-
αυτῶν.

41 1 Κορινθ. 3 16

42 ὡν 17 25.

δοῖσι, ὅτι, δηλαδὴ αὐτοὶ μὲν Σέ γνωρίζουν, ἐγὼ δὲ Σέ ἀγνοῶ, ἀλλὰ τὸ ἀντιθέτον, δηλαδὴ ὅτι ἐγὼ μὲν Σέ γνωρίζω, ἄλλοι δὲ δὲν σέ ἐγνώρισαν».

«Καὶ οὗτο δὲ ἐγνώσαν ὅτι, οὐ με ἀπέστειλας»⁴³. Παρατηρεῖς ὅτι αὐτοὺς ὑπαινίσσεται, δηλαδὴ τοὺς ἰσχυρίζομένους ὅτι Ἐκεῖνος δὲν προέργεται ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰ ἀνάγει ἄλλα εἰς αὐτὸν τὸν λόγον,

«Ὡς, ἐγνώρισα αὐτοῖς τὸ ὄνομα σου, καὶ γνωρίσω»⁴⁴. Καὶ ὁμῶς λέγεις ὅτι τοῦ Πνεύματος ἡ νύξις εἶναι, τελεία, ἀλλὰ τὰ τοῦ Πνεύματος εἶναι ἰδικά μου.

«Ἵνα ἡ ἀγάπη, ἣν ἠγάπησάς με, ἐν αὐτοῖς μένῃ, καὶ ἐν αὐτοῖς»⁴⁵. Διότι, ἐάν μάθουν πᾶς εἶσαι, τότε θὰ γνωρίσουν ὅτι, ἐγὼ δὲν ἔχω ἀποσχισθῇ, ἀλλὰ εἶμαι ἐξ ἐκεῖνων, οἱ ὅποιοι ἔχουν ἀναπηθῇ πολὺ, καὶ γνήσιος Υἱός, καὶ ἠνωμένος μετὰ Σοῦ· ἐάν πεισθῶν εἰς τοῦτο ὅπως πρέπει, καὶ τὴν εἰς ἡμᾶς πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην θὰ διατηρήσῃς ἀκράτους· ὅταν δὲ ἀγαπῶν αὐτοὶ, ὅπως πρέπει, ἐγὼ θὰ παραμείνω εἰς αὐτούς»⁴⁶. Παρατηρεῖς, πῶς κατέληξεν εἰς ὁρατὸν τέλος, ἀφοῦ ὠλοκλήρωσε τὸν λόγον τοῦ με τὴν ἀγάπην, τὴν μητέρα δῶναι τῶν ἀγαθῶν,

«Ὡς πιστεύωμεν λοιπὸν καὶ ὡς ἀγαπῶμεν τὸν Θεόν, διὰ τὴν μὴ λέγεται καὶ περὶ ἡμῶν: «Θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνούμεσθα»⁴⁷, καὶ πάλιν «τὴν πίστιν ἡρνηται, καὶ ὅστιν ἀπίστου χείρων»⁴⁸. Διότι ὅταν Ἐκεῖνος μὲν καὶ δούλους καὶ συγγενεῖς καὶ ξένους βοηθῇ, σὺ δὲ οὔτε τοὺς συγγενεῖς σου δὲν βοηθῇς, ποῶς δικαιολογῶν τοῦ λο τοῦ θὰ προβάλλῃς, ὅταν ὁ Θεὸς ἐλασφημῇται καὶ ὑβρίζεται, ἐξ αἰτίας σου;

Νὰ σκεφθῇς δηλαδὴ πόσας εὐκαιρίας δι' εὐεργεσίαν ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς ὁ Θεός. Λέγει: τὸν μὲν ἔνα ὡς συγγενῇ, τὸν δ' ἄλλον ὡς φίλον, τὸν δὲ ἄλλον ὡς νεονοῦ, τὸν δὲ ἄλλον ὡς συμπολίτην νὰ ἐλεῇς. Ἄν δὲ καμμία

43. ἰωάν 17, 24.

44. ἰωάν 17, 26.

45. ἰωάν 17, 26.

46. ἰωάν 17, 26.

47. 1η 1, 10.

ἀπὸ αὐτὰς τὰς ἰδιότητας δὲν σέ συνδῇ, ἀλλὰ ἐάν διακόμῃς πάντα δεομέν, θὰ ἀκούσης ἀπὸ τοῦ Παύλου ὅτι «ἀπίστου εἰ χείρων»⁴⁹. Διότι Ἐκεῖνος μὲν, χωρὶς νὰ ἀκουσῇ τίποτε περὶ ἐλεημοσύνης, οὔτε περὶ τῶν ἐπουρανίων, σὲ ὑπερέβαλεν εἰς τὴν φιλανθρωπίαν, σὺ δὲ, ἐνῷ ἔχεις διαταχθῇ νὰ ἀγαπᾷς καὶ τοὺς ἐχθρούς, τοὺς συγγενεῖς σου τοὺς ἐλέπεις ὡς ἐχθρούς, καὶ δίδεις προσοχὴν περισσώτερον εἰς τὰ χρήματα παρὰ εἰς τὰ σώματα· καὶ ὁμῶς τὰ μὲν χρήματα δὲν θὰ πάθουν κακόν, ὁ συγγενὴς δὲ ὅταν παραβλεφθῇ θὰ ἀφανισθῇ.

Τὶ εἶναι λοιπὸν αὐτὴ ἡ μανία νὰ φροντίζῃς διὰ τὰ χρήματα, καὶ μὴ φροντίζῃς διὰ τοὺς συγγενεῖς, ἀπὸ τοῦ εἰσεχωρησῇ αὐτὸς ὁ πόθος; ἀπὸ τοῦ προῆλθει ἡ ἀπανθρωπία καὶ ἡ δούλητις, διότι, ἐάν κανεῖς, ἀφοῦ ἐκάθητο ἐπὶ μῆκος κορυφῆς, παρετήρει θλον τὸν κόσμον, μᾶλλον δὲ, ἐάν θέλετε, ὡς χρησιμοποίησωμεν κατ' ἀρχὴν τὴν εἰκόνα μῆκος πόλεως.

δ. Ἐάν κανεῖς λοιπὸν, ἀφοῦ καθίσθῃ ἐπὶ ὕψους σημείου διληθῇ νὰ παρατηρήσῃς ὅλα τὰ ἀνθρώπινα νὰ σκεφθῇς διὰ πόσον παραλογισμὸν θὰ διατυπώσῃ κατηγορίαν, πόσον θὰ δακρύσῃ, πόσον θὰ γελᾷσῃ, πόσον μῖσος θὰ αἰσθανθῇ⁵⁰. Διότι πρῶττονται τοὶ αὐτοὶ ὥστε νὰ εἶναι, γελῶντα, ἀνόητα, ἀεὶ οὐδαικύτα καὶ ἀεὶ ὁμιοτητα.

Ὁ τὰδε τρέφει κύνας διὰ νὰ συλλαμβάνῃ θηρία ἀγροῦ, ἐνῷ ὁ ἴσος κατέρχεται εἰς τὸ ἐπιπεδὸν τοῦ κτήνους, ἄλλος τρέφει, δνοὺς καὶ ταύρους, διὰ νὰ μετακουλῇ λιθούς, βλέπει δὲ με ἀδιαφορίαν τοὺς ἀνθρώπους, νὰ φθείρανται ἀπὸ τὴν πείναν· καὶ διακινῶν μὲν ἀφθονον χρυσόν, διὰ νὰ κατασκευάσῃ λιθίνους ἀνθρώπους (ἀγάλματα), τοὺς δὲ πραγματικὸς κούς ἀνθρώπους οἱ ὅποιοι καθίστανται, λιθῖνοι ἐκ τῆς κοκκουχίας, τοὺς παραβλέπει. Ἄλλος, ἀφοῦ συλλέγῃ με πολλὸν μόχθον χρυσῆς ψηφίδας περιβάλλει, τοὺς τοίχους, ἀλλ' ἐνῷ βλέπει, τὰ σώματα τῶν πτωχῶν γυμνά, δὲν συγκι-

48. Α Τμήθ 5 δ.

49. «Ὅσον νεώστερ γέλωτα, ὅσον μίσσησι μίσος»· Ἐτυμολογικὸν σχῆμα (αὐτοῦτον οὐκ κείμενον).

νείται και άλλοι μὲν εἰς τὰ ἱμάτιά των ἄλλα ἱμάτια προσθέτουσι· ἄλλος δὲ δὲν ἔχει. Ἐνδεῖμα οὐτε αὐτὸ τὸ γυμνὸν σῶμα νὰ περιβάλλῃ· εἰς τὰ δικαστήρια δὲ πάλιν ὁ εἰς τὸν ἄλλον καταστρώγει, ἄλλος δαπανᾷ χρήματα εἰς πόρνας καὶ παρασίτους· ἄλλος εἰς μίμους καὶ ὀρχήστρας· ἄλλος εἰς λαμπρὰ αὐκοδομήματα, εἰς ἀγορὰς ἀγρῶν καὶ οἰκῶν· πάλιν, ἄλλος μὲν μετρεῖ τοὺς τόκους, ἄλλος τοὺς τόκους τῶν τόκων⁵⁰, ἄλλος δὲ συντάσσει πίνακας περιέχοντας πολλοὺς φόρους καὶ οὕτε ἐκμεταλλεύεται τὴν σκεπτικὴν ἀνάστασιν ἀγρυπνῶν, διὰ τὰ κακὰ τῶν ἄλλων ὅταν βῇ ἐξημερώσῃ, ἄλλος μὲν δι' ἄδικον κέρδος, ἄλλος δὲ διὰ δαπάνην ἀνάμνησιν, ἄλλος δὲ διὰ σφετερισμὸν δημοσίων τρέχει, καὶ ὁ δὲ μὲν τὰ περιττὰ καὶ ἀπηγορευμένα μεγάλῃ φροντίδι καταβάλλεται, διὰ δὲ τὰ ἀναγκαῖα οὐδέμια σκέψας· οἱ δὲ δικάζοντες ἔχουν μὲν τὸ ὄνομα τῶν δικαστῶν, ἀλλ' ἐπιτελοῦν τὸ ἔργον ληστῶν καὶ ἀνθρωποκτόνων καὶ οὕτως ἐξετάσῃ τὰς δικας, θὰ εὐρὴ ἀπαιρῇ καὶ ἐδῶ κακὰ, δόλους, κλοπὰς ἐπιβουλὰς.

Καὶ ὁλος ὁ ἐλευθερὸς χρόνος ἀφερώνεται εἰς αὐτὰ, διὰ δὲ τὰ πνευματικὰ ζητήματα οὐδεὶς ἀσκέψας· ἀλλὰ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν σιγάζουσιν ὅλοι, μόνον διὰ νὰ ἴδωσιν ἄλλα· δὲν εἶναι τοῦτο τὸ ὅποιον ζητεῖται ἀπὸ αὐτῶν, ἀλλὰ χρειάζονται ἔργα καὶ σκέψας καθαρά.

Ἄν δὲ ὅλην τὴν ἡμέραν τὴν δαπανήσῃς εἰς πλεονεξίαν, ἔπειτα, ἀφοῦ εἰσελθῇς εἰς τὸν ναὸν εἴπῃς ὧν λόγους, ὅχι μόνον δὲν κατέστησες εὐμενὴ τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ περ σφόδρα παρώτρυνες Αὐτόν διώκεσθαι τὴν εὐαγγελίαν νὰ συμφέλῃ αὐτῷ, μὲ τὸν Δεσπότην, νὰ βέλ-

50 Εἴνα οἱ τοκογλύφοι περὶ τῶν ὁποίων ὁ Γρηγόριος ὁ Νύσσης γράφει· «Ἀρνός καὶ πλεονεκτικός· ὅστις ὁ καθ' ἑαυτὸν οὐκ οἶδε πῶς γινώσκῃς, οὐκ ἐπινοῶν ἐμπορεῖαι. Ἐφ' ἐνὸς τοιοῦτον κῆθηται τὰς φωνὰς τῆς ἐσθίας θηρα. Ἀσπαστο οὕτω βουλεῖται πάντα καὶ ἀνθρώπου αὐτοῦ. Ἀσπαστον ἔχει τὸν κἀλαμὸν χωρὶς τὴν χάσπην, ἀπὸ τοῦ τοῦ μέλαν μετὰ τὴν χρόνον αὐτὸν ἀνέστη, οὕτως λαμβανόντων τὴν τῶν χρημάτων ἐπικερρὸν δόξαν· ὅταν αὐτῷ ἡ ἀπάτηται ἔλκε· ἡ οὐκία ἐφ' ἧς ἀπὸ τῶν τῶν θάλαμους αὐτοῦ» (Γρηγόριον Νύσσης· «κατὰ τοκίζοντων»).

λῆς ἔργα, νὰ μάθῃς τὸ πλῆθος τῶν συμφορῶν, νὰ βλέπῃς τοὺς γυμνοὺς, τοὺς πενῶντας, τοὺς ἀδικοῦμένους· ὁ Θεὸς ἐκράζει εἰς σὲ πολλὰς δόδας, διὰ τὴν φιλανθρωπίαν.

Νὰ μὴ ἀπατῶμεν λοιπὸν τοὺς ἑαυτοὺς μας, ζῶντες ἀλογίστως καὶ ματαίως, οὐτε ἐπειδὴ τῶρα ὑγιαίνομεν, νὰ μέλωμεν ἀβασφοροί, ἀλλὰ, ἀφοῦ σκεφθῶμεν ὅτι, πολλὰκις ἀσθενήσαντες, καὶ φθάσαντες εἰς τὸ κρυσμώτερον σημῆσιν τῆς ἀσθενείας, ἀποθάνομεν ἐκ τοῦ φόβου καὶ τῆς ἀναιμονίης τῶν μελλόντων κακῶν⁵¹, τὸν αὐτὸν φόβον πάλιν νὰ αἰσθανθῶμεν καὶ νὰ γίνωμεν καλῶτεροι· διότι τὰ προπτόμενα τῶρα εἶναι ἄξια ἀπείρου κατηγορίας.

Διότι οἱ μὲν εὐρισκόμενοι εἰς τὰ δικαστήρια ὁμοιάζουν μὲ λέοντας καὶ κύνες, οἱ δὲ εὐρισκόμενοι εἰς τὰς ἀγορὰς μὲ ἐλώπεκας· ἐκεῖνοι δὲ, οἱ ὅποιοι ζοῦν ἐν ἀπραξίᾳ, οὕτε αὐτοὶ ἐκμεταλλεύονται αὐτὴν, ὅπως πρέπει, διότι δαπανοῦν ὅλον τὸν διαβέσιμον χρόνον τῶν εἰς τὰ θέσπια καὶ εἰς τὰ ἐξ αὐτῶν προερχόμενα κακὰ.

Καὶ ἐκεῖνος μὲν, ὁ ὅποιος θὰ ἐπέπληττε διὰ τὰ συμβαίνοντα, δὲν ὑπάρχει, ἐκεῖνοι δὲ, οἱ ὅποιοι ζηλεύουσιν καὶ θλίβονται, διότι δὲν βύνανται νὰ πράξουν· μοῖα μὲ τοὺς προσαναφερόμενους, εἶναι πολλοί· ὥστε καὶ αὐτοὶ πάλιν εἶναι ἄξιοι τιμωρίας· ἂν καὶ δὲν πράττουν τὰ κακὰ, καὶ γὰρ μόνον αὐτὰ ποιοῦσιν· ἀλλὰ καὶ σινευδοκοῦσι τοὺς πράττουσιν⁵²· ὁ δὲ καὶ ἡ προθυμία αὐτῶν (πρὸς θελήσαντων) ὁμοίως μὲ τοὺς πρώτους ἔχει καταστροφὴν, ἐξ ὅς εἰναι φανερόν ὅτι καὶ διὰ τὴν διάθεσιν τῶν εἶναι δυνατόν νὰ τιμωρηθῶν.

Αὐτὰ καθημερινῶς λέγω καὶ δὲν θὰ παύσω νὰ λέγω· ὅτι ἂν μὲν ἀκούσῃς μερικῶς, τότε προκόπτει κέρδος· ἂν δὲ κανεὶς δὲν προσέχη, τότε θὰ τὰ ἀκούσῃς σὸς, ὅταν δὲν θὰ συνασπασκομίσῃς κανένα κέρδος, καὶ ἡμεῖς θὰ εἰλωμεν ἀπηλλαγμένοι τῆς εὐθύνης.

51 «Ἀπεθάνομεν τῷ Θεῷ καὶ τῇ προσδοκίᾳ τῶν μελλόντων»· ὧν περὶ αὐτῆς χρησιμοποιοῦμένη καὶ ἀπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀπὸ τοῦ ἁγίου μάρτυρος.

52 Ρωμ. 1:32.

Ἄλλὰ εἴθε νὰ μὴ συμῆθῃ νὰ προσβάλλωμεν ἡμεῖς μόνον αὐτὴν τὴν δικαιολογίαν, ἀλλὰ νὰ καταστήτε σεῖς καὶ καύχημα δι' ἡμᾶς ἐνώπιον τοῦ θήματος τοῦ Χριστοῦ, διὰ νὰ ἀπολαύσωμεν ἀπὸ κοινῶν τὰ ἀγαθὰ διὰ χάριτος καὶ φιλοφροσύνης τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ Ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα αἰχρόνως μετὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν

Ο ΜΙΑΙΑ ΠΓ' (83)

(Ἰωάν. ιγ, 1-37)

«Ταῦτα εἰπόν ὁ Ἰησοῦς, ἐβήθη οὖν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ πέραν τοῦ χειμάρρου τῶν Κέδρων, ὅπου ἦν κήπος, εἰς τὸν εἰσῆλθεν, αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ»¹

α. Εἶναι φρικτὸν πρᾶγμα ὁ θάνατος καὶ πλήρες πολλοῦ φόβου. ὅχι, ὅμως καὶ δι' ἐκεῖνους οἱ ὅποιοι ἔχουν ἐμποτισθῇ μετὰ τὴν θέλειαν φιλοσοφίαν² διότι, ὁ μὲν ἄλλος (ὁ ἄπιστος), ἐπειδὴ δὲν γνωρίζει τίποτε σαφές περὶ τῶν μελλόντων, ἀλλὰ θεωρεῖ τὸ συμβαῖναι ὡς μίαν διόλυσιν καὶ τέλος τῆς ζωῆς, εὐλόγως φρίττει καὶ φοβεῖται.

53. Δηλοῦν ὅτι «ἡμεῖς εἴχαμεν τοῦτο ἅλλα οὐκ ἐν ἐδόξασε προσοχὴν εἰς αὐτὸ»¹

¹ Ἰωάν. 18.

2. Ἐν θεοῖς δὲν ἐροῦντο τὸν θάνατον ὡς ἀκαταβύβητον μετὰ τὴν ἀνθρωπίνην φιλοσοφίαν πολλὰ μᾶλλον ὡς ἐμβαπτισμένοι εἰς τὰ νόματα τῆς εὐρανόσε φιλοσοφίας. Ὅτι αὐτὴ διὰ τὴν ἀρχαίαν φιλοσοφίαν δὲν ἦτο φοβερόν πρᾶγμα ὁ θάνατος, τὸ βλέποντι ματοῦ δὲ λαν καὶ εἰς τὸν «Φαίδωνα» τοῦ Πλάτωνος, ἐνθα ὁ Σωκράτης λέγει «Οἱ ὀρθοὶ φιλοσοφούντες ἀπαθνήσκουσιν μελετώμεν καὶ τὸ τεθνήσκειν ἡκιστα αὐτοῖς φοβερόν» (Πλάτ. «Φαίδων» 12).

ταί, μετὰ τὴν ἰδέαν ὅτι καθίζει πρὸς τὴν ἀνυπαρέχον ἡμεῖς δέ, ἐφ' ὅσον διὰ χάριτος τοῦ Θεοῦ τὰ μὴ φανερά καὶ τὰ κρυπτά τῆς Σοφίας Αὐτοῦ ἐμάθομεν³, καὶ ἐφ' ὅσον νομίζομεν ὅτι ὁ θάνατος εἶναι ἀποδημία⁴, δὲν θά ᾔτο δίκαιον νὰ τρέμωμεν, ἀλλὰ καὶ νὰ χαίρωμεν καὶ νὰ εὐθυμῶμεν διότι, ἀφοῦ ἐγκαταλείψωμεν αὐτὸν τὸν φθαρτὸν θῖον, ἐρχόμεθα εἰς ἄλλον, πολὺ ἀνώτερον καὶ λαμπρότερον καὶ τέλος μὴ ἔχοντα αὐτὰ λοιπὸν καὶ ὁ Ἰησοῦς διδάσκων διὰ τῶν ἔργων, ὅχι θεῶ ἀσμένως καὶ ἀναγκαστὶς κῶς, ἀλλὰ θεληματικῶς ἔρχεται εἰς τὸ σταυρικὸν πάθος.

«Ταῦτα», λέγει ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀπῆλθε πέραν τοῦ χειμάρρου τῶν Κέδρων, ὅπου ἦν κήπος, εἰς τὸν εἰσῆλθεν αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. Ἦκει δέ καὶ ὁ Ἰούδας, ὁ παραδίδους αὐτόν, τὸν τόπον, ὅτι πολλὰ κίς συνήχθη ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ»⁵. Κατὰ τὸ μεσονύκτιον ὁδοιπορεῖ καὶ ποταμὸν διαβαίνει, καὶ σπεύδει νὰ ἔλθῃ πρὸς τὸν τόπον τὸν γνωστὸν εἰς τὸν προδότην, ἀπομακρύνων τὸν κόπον ἀπὸ τοῦ ἐπιβουλεύοντος καὶ ἀπαλλάσσων αὐτοὺς ὅλης τῆς καταπορίας, καὶ δεικνύει εἰς τοὺς μαθητὰς ὅτι θεληματικῶς ἔρχεται εἰς τὴν σταύρωσιν (πρᾶγμα τὸ ὅποιον ἦτο ἀρκετὸν νὰ παρηγορήσῃ αὐτοὺς εἰς μέγαν βαθμόν), καὶ φέρει τὸν ἑαυτὸν Του εἰς τὸν κήπον, ὡς εἰς δεσμοτήριον.

«Ταῦτα ἐλάλησεν αὐτοῖς». Τί λέγεις. Καὶ ὅμως μετὰ τὸν Πέτρον συνωμάλει καὶ ὅμως προσήγγετο Διακρί λωπὸν δὲν λέγει ὅτι, ἀφοῦ ἔπαυσε τὴν προσευχὴν, ἦλθεν ἐκεῖ, διότι δὲν ἦτο προσευχή, ἀλλὰ ὁμιλία, ἡ ὁποία ἐγένετο διὰ τοὺς Μαθητὰς.

Καὶ εἰσῆλθον οἱ Μαθηταὶ Αὐτοῦ εἰς τὸν κήπον.

3. «Τὰ ἔδωκα καὶ τὸ κρυφὸν τῆς σοφίας οὐτοῦ» ἀπερσσε λεηθεῖσα ἐκ τοῦ βδοῦ ψαλμοῦ (στ. 8).

4. Παρόμοιον χαρακτηρισμὸν εἶδε καὶ ὁ Πλάτων εἰς τὸν θῶνατον ὁ Σωκράτης λέγει, ε.ε. τὸν «Φαίδωνα». «Καὶ γὰρ ἵστω καὶ μάταια πρὸς μέλλοντα ἐκείνη ὁμοθυμῶν διασκοπὴν τε καὶ μυθολογίαν περὶ τῆς ἀποδημίας τῆς ἐκεί, ποικίλιν αὐτὴν οἰόμεθα εἶναι» (Πλάτ. «Φαίδων» 5).

5. Ἰωάν. 18. 1-2

Τόσων ἀπήλλαξεν αὐτοὺς τοῦ φόβου, ὥστε νὰ μὴ ἀρνηθοῦν πλεόν, ἀλλὰ νὰ εἰσελθοῦν. Πῶς δὲ ὁ Ἰούδας ἤρχετο ἐκεῖ, ἢ ἀπὸ ποῦ ἀνυπομονήθη καὶ ἦλθεν ἐκεῖ; Ἐκ τούτου εἶναι φανερόν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς πολλὰκις διενυκτέρωνε ἔξω διότι, ἔάν θεοβαίως ἔμενεν εἰς τὴν οἰκίαν, δὲν θὰ ἤρχετο εἰς τὴν ἔρημον ὁ Ἰούδας, ἀλλ' εἰς τὴν οἰκίαν, ἐλπίξαι νὰ εὕρῃ ἐκεῖ τὸν Ἰησοῦν κοιμώμενον.

Διὰ νὰ μὴ νομισθῇ δὲ, ὅταν ἀκουσθῇ περὶ κήπου, ὅτι ἐκρύπτετο ὁ Ἰησοῦς, ὁ Εὐαγγελιστὴς προσέθεσεν ὅτι «ἦρθε. ὁ Ἰούδας τὸν τόπον», καὶ οὐκ ἴδιον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ «ὅτι καὶ πολλὰκις συνήχθη ἐκεῖ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ» διότι καὶ πολλὰκις συναναστρέφετο μὲ αὐτοὺς κατ' ἴδιον συζητῶν περὶ ἀναγκαίων πραγμάτων, καὶ τὰ ὅποια δὲν ἦτο δίκαιον ἄλλοι νὰ ἀκούσων.

Κάμνει δὲ τοῦτο καὶ εἰς τὰ ὅρη καὶ εἰς τοὺς κήπους κατὰ τὸ πλεῖστον, δεδομένου ὅτι ἐπεζητεῖ πάντοτε τὸν ἀπηλασγμένον ἀπὸ θορυβῶν ὥστε νὰ μὴ ἀποσπάται ὁ νοῦς τῶν Μαθητῶν ἀπὸ τὴν ἀκροασίν τῶν λόγων Του.

Ὁ δὲ Ἰούδας, παραλαβὼν τὴν σπαίραν, καὶ ἐκ τῶν ἀρχιερέων καὶ Φαρισαίων ὑπηρέτας, ἔρχεται ἐκεῖ.⁶ Καὶ αὐτοὶ πολλὰκις καὶ ἄλλοτε ἔστε λαν νὰ συλλάθουν Αὐτόν, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθησαν. Ἐκ τούτου εἶναι φανερόν, ὅτι τότε θεληματικῶς παρεδωκεν τὸν ἑαυτὸν Του. Καὶ πῶς ἔπεισαν τὴν σπαίραν; Ἦσαν ἄνδρες στρατιῶται, οἱ ὅποιοι εἶχον συνηθίσαι ὅλα νὰ τὰ πράττουν ἐναντι χρημάτων.

Ἰησοῦς δὲ, εἰδὼς πάντα τὰ ἐρχόμενα ἐπ' αὐτόν, ἐξῆλθε καὶ λέγει αὐτοῖς ἑνὶ ᾧ ζῆτε, «⁷». Δηλαδή δὲν ἐπερίμενε νὰ ῥυθῶς νὰ μάθῃ αὐτὰ ἐκ τῆς παρουσίας ἐκείνων, ἀλλὰ οὐκ ἐπαρξάμενος, ὡς γνωρίζων ὅλα αὐτὰ, οὕτως ἔλεγε καὶ ἔπρᾶττε τούτα, διὰ τὸ ὅτι, ὅταν πρόκει-
ται νὰ τὸν συλλάθουν, ἔρχονται μὲ ὅπλα κατ' αὐτόν,

6 αὐτὸν 18. 3
7 Ἰωάν. 10. 4

Ἐφοβοῦντο τοὺς ἀκολουθοῦντας Αὐτόν καὶ διὰ τοῦτο ἐν ὥρᾳ θαύματος νικτὸς παρουσιάσθησαν.

Καὶ ἐξελθὼν λαλεῖ αὐτοῖς ἑνὶ ᾧ ζῆτε: Οἱ δὲ λέγουσιν Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον.⁸ Εἶδες ἀκατομάχητον δύναμιν, πῶς εὐρισκόμενος ἐν μέσῳ αὐτῶν, ἐτόλμως τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, ὅτι, ὅτι δὲν ἦτο τὸ σκοτὸς αἰτίον, τὸ ἔδειξεν ὁ Εὐαγγελιστὴς, ὁ ὅποιος εἶπεν ὅτι καὶ λαμπρότας εἶχον. Ἐάν δὲ δὲν ὑπάρχον λαμπρότες, ἔπρεπεν ἀπὸ τὴν φανήν νὰ τὸν ἀναγνωρίσουν ἐάν δὲ καὶ ἐκείνοι ἤγινον πῶς τὸν ἠγνόησεν ὁ Ἰούδας, ὁ ὅποιος συνεχῶς συναναστρέφετο μὲ Αὐτόν.

Ἐκοιμᾶ δὲ τοῦτο ὁ Ἰησοῦς, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι οὐκ ἴδιον δὲν δύναται νὰ συλλάθουν Αὐτόν, ἀλλ' οὔτε νὰ τοὺς ἴδουν εὐρισκόμενοι ἐν μέσῳ αὐτῶν, ἐάν ὁ Ἰησοῦς δὲν τὸ ἐπ' ἐρέσῃ Πάλιν λέγει εἰς αὐτοὺς, «ἑνὶ ᾧ ζῆτε,»⁹ Ὅπως ἀνῆλθον! Ὁ λόγος Αὐτοῦ ἔρωσεν αὐτοὺς ὑπὸ τῶν, καὶ οὔτε τότε ἐσώφρονισθησαν, ἀν καὶ ἐγνώρισαν τὸσόν μεγάλην δύναμιν, ἀλλὰ πάλιν ἐπιτίθενται μὲ τὰ αὐτὰ μέσα. Ἀφοῦ λοιπὸν ὅλα τὰ ἔργα Αὐτοῦ τὰ ὀλοκλήρωσε, τότε ἐν συνεχείᾳ παραδίδει τὸν ἑαυτὸν Του καὶ λέγει εἰς αὐτοὺς «Εἴπον ὑμῖν ὅτι ἐγὼ εἰμι. Εἰσήκε δὲ καὶ Ἰούδας ὁ παραδίδους Αὐτόν»¹⁰.

Παρατρεῖ τὴν μετριοπάθειαν τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, πῶς δὲν ὕβριζε τὸν προδότην, ἀλλὰ διηγείται τὸ γενομένον, φροντίζων ἐν μόνῳ νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι τὸ πᾶν συνέβη ὡς ἀποτέλεσμα τῆς ἐκ μέρους Αὐτοῦ παραχωρήσεως.

Ἐπειτα, διὰ νὰ μὴ λέγῃ κανεὶς ὅτι ὁ Ἰούδας ὡδήγησε τοὺς Μαθητὰς εἰς τοῦτο τὸ σημεῖον, ὅταν παρέδωκε τὸν ἑαυτὸν Του καὶ τὸν ἐφασκέρωσεν εἰς αὐτοὺς (τοὺς στρατῶτας) ἀφοῦ ἔδειξεν ὅλα ἐκείνα τὰ ὅποια ἦσαν ἄρκετα νὰ ἀποτρέψουν αὐτοὺς ἀπὸ τὴν ἐνέργειαν.

8 αὐτὸν 18. 4-5

9 Ἰωάν. 18. 7

10 «Εἰμι εἰμι» (Ἰωάν. 18. 5)

11 αὐτὸν 18. 6

2 αὐτὸν 18. 8 καὶ 5.

αὐτὴν ἐφ' ὅσον ἐκεῖνο, ἐπέμενον εἰς τὴν κακίαν, καὶ δὲν ἠδύναντο νὰ διασωθῶσιν οὐδεμίαν δικαιολογίαν, τότε παρεδῶκεν εἰς αὐτοὺς τὸν ἑαυτοῦ. Τοῦ λέγων· «Εἰ οὖν ἐμὲ ζητεῖτε ἀφετε τοὺς ὑπάγειν»¹³, δεικνύων μέχρι τῆς τελευταίας ὥρας, τὴν φιλανθρωπίαν Αὐτοῦ ὁπότεναι. τῶν Μαθητῶν Διλαθὴ λέγει· «Ἐάν θέλετε ἐμὲ, νὰ μὴ ἔχετε οὐδεμίαν διαφορὰν με' αὐτοὺς· διότι ἰδοὺ· ἐγὼ παραδίδω τὸν ἑαυτοῦ μου».

«Ἰνα πληρωθῇ ὁ λόγος, ὃν εἶπεν, ὅτι οὐκ ἀπολέσῃ ἐξ αὐτῶν οὐδέναι»¹⁴. Ἀπώλειαν δὲ ἐδῶ δὲν ἔννοεῖ αὐτὴν διλαθὴ τοῦ θανάτου, ἀλλὰ τὴν αἰώνιον ἐκείνην ἀπώλειαν· Ὁ δὲ Εὐαγγελιστὴς καὶ διὰ τὴν παροῦσαν περιστάσιν τὸ ἐξέλεσθαι αὐτόν¹⁵.

Δύναται δὲ νὰ ἀπορήσῃ καθεὶς πῶς δὲν συνέλαβον καὶ τοὺς Μαθητὰς μετὰ τοῦ Ἰησοῦ καὶ δὲν τοὺς κατέκωπα· καὶ μάλιστα, ὅταν ὁ Πέτρος ἐξώργισεν αὐτοὺς με' ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἔκαμεν εἰς θάρος τοῦ δοῦλου. Ποῖος λοιπὸν συνεκράτε, αὐτοὺς; Οὐδεὶς ἄλλος μὲν, ἀλλ' ἡ δύναμις ἢ ὁποῖα ἔρωμεν αὐτοὺς ὑπὲρ τοῦτο λοιπὸν ἀποδεικνύων ὁ Εὐαγγελιστὴς, ὅτι διλαθὴ ἢ ἁλλειψίς οἰσυδήκατε ἐνεργείας κατὰ τῶν Μαθητῶν ἦτο ἀποτέλεσμα ὅχι τῆς γνώμης ἐκείνων, ἀλλὰ τῆς δυνάμεως καὶ ἀποφάσεως τοῦ Σπληνθέρους, προσέθεσεν· «· νὰ ὁ λόγος πληρωθῇ, ὃν εἶπεν, ὅτι οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπόλετο».

8'. Ὁ Πέτρος θεθαίως, ἔπε δὴ ἔλαθε θάρρος ἐκ τοῦ λόγου τούτου¹⁶, καὶ ἀπὸ ἐκείνου τὰ ὅσα ἐπὶ ὀλίγοι εἰχον συμβῆ, ὁπλίζεται κατὰ τῶν ἐπελθόντων. Καὶ πῶς, δύναται νὰ εἴπῃ τις, ὁ διαταχθεὶς νὰ μὴ ἔχη πῆραν οὔτε δύο χιτῶνας, ἔχει μάχαιραν. Εἰς ἐμὲ φαίνεται ὅτι ἔπε δὴ περὶ τούτου ἐφροεῖτο, εἶχε πρὸ πολλοῦ προ- παρασκεύασθῃ. Ἐάν δὲ ἐρωτᾷς· «Πῶς ὁ διαταχθεὶς νὰ μὴ ραπίδῃ καθίσταται ἀνθρωποκτόνος»; Θεθαίως διετάρχη νὰ μὴ ἀμνησθῇ, ἐδῶ θίμως δὲν υπερήσκησε τὸν

¹³ Ἰωάν. 18, 8.

¹⁴ Ἰωάν. 18, 9.

¹⁵ Ἰωάν. 17, 12.

¹⁶· Ἀφετε τοὺς ὑπάγειν. (Ἰωάν. 18, 8).

ἑαυτοῦ. ἀλλὰ τὸν διδάσκαλον· Ἐπειτα δὲ δὲν ἦσαν οἱ Μαθηταὶ τέλει καὶ ἀσκήρωμένοι.

Σὺ δέ, ἐάν θέλῃς νὰ ἴδῃς τὸν Πέτρον καρτερικόν, θα τὸν ἴδῃς μετὰ ταῦτα νὰ τραυματίζεται, καὶ νὰ ὁπομενῇ τὰ δεινὰ με' πραύτητα, καὶ νὰ ὑφίσταται ἀπερὰ κακῶν, καὶ νὰ μὴ παροργίζεται.

Ὁ δὲ Ἰησοῦς καὶ ἐδῶ θαυματουργεῖ, συγχρότως καὶ διδάσκων ὅτι πρέπει νὰ ἐδραγτεύωμεν τοὺς θλάττοντας καὶ ἀποκαλύπτων τὴν δύναμιν τοῦ. Εἰς μὲν τὸν δοῦλον λοιπὸν ἀπέδωκε τὸ αὐτὸ, εἰς δὲ τὸν Πέτρον λέγει· ὅτι «πάντες οἱ λαθόντες μάχαιραν ἐν μαχαίρᾳ ἀπολοῦνται»¹⁷.

Ὅπως λοιπὸν ἔκαμε καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Πιτῆρος, ὅπου δι' ἀπειλῆς ἐχαλάρωσε τὴν ἔντασιν τοῦ ζήλου τοῦ Πέτρου, οὕτως πράττει εἰς αὐτὴν ἐδῶ τὴν περίπτωσιν. Προσθέτει δὲ τὸ ὄνομα τοῦ δοῦλου ὁ Εὐαγγελιστὴς ἀπειλὴ ἦτο πολὺ σπουδαῖον, ὅχι μόνον διότι ἐπέτελεσε μίαν θεραπείαν ἀλλὰ καὶ διότι ἐθεράπευσε αὐτόν· ὁ ὁποῖος ἦλθε κατ' Αὐτοῦ καὶ ἐπρόκειτο ὀλίγον κατόπιν νὰ ραπίσῃ Αὐτόν, καὶ τὸν πόλεμον, ὁ ὁποῖος ἐπρόκειτο νὰ ἐγερθῇ κατὰ τῶν μαθητῶν ἐκ τῆς πράξεως ἐκείνης τοῦ Πέτρου, τὸν ἐμποδίζει.

Διὰ τοῦτο ἀνέφερε καὶ τὸ ὄνομα ὁ Εὐαγγελιστὴς, ὥστε νὰ εἴναι δυνατὸν εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι μετὰ ταῦτα θὰ ἀνεγίνωσκον τοῦτο, νὰ ζητήσουν καὶ νὰ ἐξετάσουν, ἐάν πράγματι συνέβησαν οὕτω τὰ γεγονότα· δὲν ἀναφέρει δὲ ἀσκόπως καὶ τὰ δεξιὰ ὅτιον ἀλλ' εἰς ἐμὲ φαίνεται, ὅτι τὸ ἀνέφερε, ἔπειδὴ ἤθελε νὰ δείξῃ τὴν ὁρμὴν τοῦ Ἀποστόλου, βίσι σχεδὸν ὁρμήσει κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ.

Ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς ὅχι μόνον με' ἀπειλὴν, ἀλλὰ καὶ με' ἄλλους λόγους τὸν παρηγορεῖ, λέγων· «Τὸ πατήρ, ὃ δέδωκέ μοι ὁ Πατήρ, οὐ μὴ πῶ αὐτό»¹⁸, θέλων νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον συνέβαινε, δὲν

¹⁷ Λουκ. 22, 51.

¹⁸ Μάρκ. 28, 52.

¹⁹ Ἰωάν. 13, 8, 10.

20 Ἰωάν. 18, 1.

ἦτο δημιουργία τῆς δυνάμεως ἐκείνων, ἀλλὰ τῆς παρὰ χωρήσεως αὐτοῦ, καὶ δεικνύων ὅτι δὲν εἶναι κάποιος ἀντίθετος πρὸς τὸν Θεόν, ἀλλὰ ὑπήκοος εἰς τὸν Πατέρα μέχρι θανάτου.²¹

«Τότε λοιπὸν συλλαμβάνεται, ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔδωκεν αὐτὸν καὶ ἀπήγαγον πρὸς Ἀντιόχεια.²² Διὰ τὴν Ἀντιόχεια», Ἐκ τῆς εὐχαριστίας εὐδαιμονιστοῦ πομπῶδως τὴν συμβαίνοντα, ὡς νὰ εἶχαι στήσι, τρώπαιον.

«Ἦν δὲ οὗτος πένθερός τοῦ Καϊάφα· ὁ δὲ Καϊάφας οὗτος ἦν ὁ συμβουλευσας τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι συμφέρει ἓνα ἄνθρωπον ἀποθάνειν.²³ Διὰ τὴν πόλιν ἔκομεν εἰς ἡμᾶς ὑπόμνησιν τῆς προφητείας.²⁴ ὁ Εὐαγγελιστὴς δὲ νὰ δείξῃ ὅτι αὐτὰ ἐγένοντο ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων. Καὶ τόση ἦτο ἡ ὑπεροχὴ αὐτῆς τῆς ἀληθείας, ὥστε καὶ οἱ ἐχθροὶ νὰ προφητεύουν αὐτὰ. Δηλαδὴ διὰ νὰ μὴ θεωρηθῇ ὁ ἀκροατὴς, ὅταν ἀκούσῃ περὶ δεσμῶν, ὑπενθυμίζε, τὴν προφητείαν ἐκείνην, ὅτι ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ διὰ τὴν οἰκουμένην ἦτο ὁ θάνατος τοῦ Ἰησοῦ.

«Ἠκολούθησε δὲ Πέτρος, καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς.²⁵ Ποῖος εἶναι ὁ «ἄλλος μαθητὴς», αὐτός, ὁ ὁποῖος ἔγραψεν αὐτὰ. Καὶ διὰ τὴν δὲν ἀναφέρει τὸν ἑαυτοῦ τοῦ; ἢ ὅτι, ὅταν μὲν ἔπρεπε εἰς τὸ στήθος τοῦ Ἰησοῦ, εὐλόγως κρύπτεται τὸν ἑαυτοῦ τοῦ, τώρα δὲ διὰ τὴν πρότερον, αὐτοῦ, διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, ὅτι καὶ ἀδῶ διηγείται. «Ποῦδ' αὖν κατόρθωμα, ὅτι δηλαδὴ, ἐνὶ ὅλοι ἀπέμειναν, αὐτὸς ἠκολούθησεν.²⁷

²¹ Φίλη 2, 8

²² Ἰωάν 18, 12-13

²³ Ἰωάν 18, 13-14

²⁴ Ἰωάν 11, 49-52

²⁵ Ἰωάν 18, 15

²⁶ Ἰωάν 13, 23-26

²⁷ Τὴν συνίθεον τοῦ νὰ κρύπτεται. ἢ νὰ ὁμιλοῦν εἰς τριτὸν πρόσωπον περὶ ἑαυτοῦ ἔχον καὶ ἀρχαίαι συνήθεια, ὅπως καὶ ὁ Φενοφῶν ὁ ὁποῖος εἰς μὲν τὴν «Κύριον Ἀναβάσαν», ὁμιλεῖ εἰς τρίτον πρόσωπον εἰς δὲ τὴν «Ἑλληνικὴν» ὁμιλεῖ ἀφ' ἑαυτοῦ λέγει «ἢ καὶ ἄλλων» ὡς τῶν Κυρίων κρησθῆκαί. Καὶ ὁ οὗτος καὶ σὺ ἐπίσης εἰς τὴν ὑπομνήσιν τοῦ περὶ ὅλων καὶ ἀπολλοῦ τοῦ λέγοντος ὁμιλεῖ περὶ αὐτοῦ εἰς τρίτον πρόσωπον (*δε ὁμιλοῦν 72ον σμ. 22)

Διὰ τοῦτο κρύπτει τὸν ἑαυτοῦ τοῦ, καὶ θέτει πρὸ ἑαυτοῦ τὸν Πέτρον καὶ ἀναγκάσθη νὰ κάμνῃ ὑπόμνησιν τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ, διὰ νὰ μάθῃς ὅτι ἀκριβεστέρον ἀπὸ τοὺς ἄλλους διηγείται τὰ συμβαίνοντα εἰς τὴν αὐλήν, δεδομένου ὅτι εὗρισκετο ἐντὸς αὐτῆς.

Καὶ παρατήρει, πῶς ἀποκόπτεται τὸ ἐγκώμιον δι' ἑαυτὸν δηλαδὴ διὰ νὰ μὴ λέγῃ κανεὶς. «Πῶς ἐνὶ ὅλοι ἀνεχώρησαν αὐτὸς καὶ εἰς ἐνδοτέρον μέρος εἰσῆλθεν ἀπὸ ἐκεῖνο, ὅπου ἦτο ὁ Πέτρος», λέγει. «Ὅτι καὶ τοῦ ἀρχιερέως γνώριμος ἦν», ὥστε νὰ μὴ θαυμάσῃ κανεὶς διὰ τὴν ἠκολούθησιν τὸν Ἰησοῦν, οὔτε νὰ δοξάζῃ κανεὶς αὐτὸν διὰ ἀνδρείαν.

Τὰ ἀξιοθαύμαστα δὲ ἦτο ἐκεῖνο, δηλαδὴ ἡ περιπέτεια τοῦ Πέτρου, ὅτι δηλ. ἐνὶ κατείσχῳ ὑπὸ φόβου, ἐν τούτοις ἦλθε μέχρι τῆς αὐλῆς, ἐν ᾧ οἱ ἄλλοι εἶχον ἀναχωρήσει. Αὐτοῦ τὸ νὰ ἔλθῃ μὲν ἐκεῖ, ἦτο ἐνδεικτικὸν ἀνάγκης, ἀλλὰ τὸ νὰ μὴ εἰσέλθῃ ἐντὸς τῆς αὐλῆς ἦτο ἐνδεικτικὸν ἀγωνίας καὶ φόβου.²⁸ διὰ τοῦτο δηλαδὴ ἀνέστη καὶ αὐτὰ ὁ Εὐαγγελιστὴς, ὥστε νὰ προετοιμάσῃ τὴν β' καὶ αὐτοῦ τοῦ Πέτρου διὰ τὴν ἀρνήσιν διότι, δὲν τὸ προκαλεῖται, ὡς σπουδαῖον διὰ τὸν ἑαυτοῦ τοῦ, ὅτι ἦτο γνώριμος τοῦ ἀρχιερέως, ἀλλὰ, ἀπεδῆ εἶπεν ὅτι «αὐτοῦ εἰσῆλθε τῷ Ἰησοῦ» μόνος διὰ νὰ μὴ νομίμῃς ὅτι τὸ γε γινώσκον τοῦτο ἦτο ἀποτέλεσμα μεγάλης ἰδεᾶς περὶ αὐτοῦ, διὰ τοῦτο προσθέτει καὶ τὴν αἰτίαν.

«Ὅτι, δὲ καὶ ὁ Πέτρος θὰ εἰσῆρχετο, ἀνὰ ἐπιτρέπεται θεοδικῶς, τὸ εἶδε δὲ διὰ τῶν ἀκολουθοῦντων λόγων. Ἀφ' οὗ λοιπὸν ἐξῆλθε καὶ παρεκάλει τὴν θυρωρὸν νὰ εἰσάγῃ αὐτὸν, ἀμέσως εἰσῆλθεν ὁ Πέτρος.²⁹ Διὰ τὴν δὲ εἰσῆλθαι ὁ ἴδιος ὁ Ἰωάννης τὸν Πέτρον. Πρὸς τὸν Χριστὸν εἶχε προσκολληθῇ καὶ ἠκολούθει. Αὐτὸν ἐκ τοῦ πλησίον. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἰωάννης προέτρεψε τὴν γυναῖκα νὰ εἰσαγάγῃ τὸν Πέτρον.

²⁸ Ἰωάν 18, 15

²⁹ Παρατήρησον τὴν συμμετρικὴν ἀντίθεσιν

«τὸ μὲν οὖν εἰσελθεῖν ἐκεῖ φόβου

τὸ δὲ μὴ εἰσελθεῖν ἐνδοῦ ἀγωνίας καὶ φόβου»

³⁰ Ἰωάν 18, 16

Τί λέγει λοιπόν ἡ γυνή; «Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν εἶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου, ὃς φησὶν ὅτι ἐμὶς³¹. Τί λέγεις Πέτρε; δὲν εἶπες προηγουμένως ὅτι «ἐὰν θέμ με καὶ τὴν ψυχὴν ὑπὲρ σου θεῖναι θάω», Τί συνέφη λοιπὸν ὥστε νὰ μὴ δύνῃσαι οὔτε τῆς θυρωρῶς τὴν ἐρώτησιν νὰ ὑπομείνῃς, μήπως θέθῃς αἶψα στρωμάτων ὁ ἐρωτῶν μήπως κανεὶς εἰς ἐκεῖνον, οἱ ὅποιοι συνέλαβον τὸν Ἰησοῦν; Ἦτο μὴ πατερινὴ θυρωρὸς καὶ τεθεμένη εἰς τελευταίαν θαυμάσια³² καὶ ἡ ἐρώτησίς της δὲν ἦτο θρασύεια ὅς. δὲν εἶπε. «τοῦ πλάνου καὶ τοῦ ἀλεθρίου εἶσαι μαθητής», ἀλλὰ «τοῦ ἀνθρώπου τούτου», τὸ ὅποιον ἀποτελεῖ ἑκφράσιν γυναικὸς μάλλον εὐστολαγχινισμένης καὶ λυπομένης.

Ἀλλὰ τίποτε ἐκ τούτων δὲν ἠγάθη ὁ Πέτρος. Τὸ δὲ «μὴ καὶ σὺ» ἐλέγη δὲ τούτων τὸν λόγον, ἐπεὶ δὴ δηλαδὴ ὁ ὠάνης ἦτο ἐντός τῶσιν ἡρεμα ὁμίλει ἡ γυνή Ἀλλ' ὁ Πέτρος δὲν ἀντέληθη τίποτε ἀπὸ αὐτά, οὔτε θύρε εἰς τὸν νοῦν τοῦ αὐτά, τὰ ὅποια εἶχεν εἶπε, οὔτε ὅταν ἠγνήθη τὴν πρώτην φοράν, οὔτε τὴν δευτέραν, οὔτε τὴν τρίτην, ἀλλὰ ὅταν ἔκρῃεν ὁ ἀλέκτωρ καὶ οὔτε πάλιν τότε τὰ ἐσκέφθη, μέχρις ὅτου ἔρριπεν εἰς αὐτὸν πικρὸν θλέμμα ὁ Ἰησοῦς³³. Καὶ ὁ ἴδιος μὲν ἴστατο θερμαινόμενος μετὰ τῶν δούλων τοῦ ἀρχιερέως, ὁ δὲ Χριστὸς ἔκρατε το δευτέρως εἰς τὸ σωτηρικόν. Αὐτὰ δὲ τὰ λέγομεν, ὅτι δὲ νὰ κατηγορήσωμεν τὸν Πέτρον, ἀλλὰ δὲ νὰ ἀποδείξωμεν τὴν ἀλήθειαν τῶν λεχθέντων ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ.

«Ὁ οὖν ἀρχιερεὺς ἠρώτησε τὸν Χριστὸν περὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ τῆς διδασκαλίας»³⁴.

γ' Ὅποια πονηρία! Ἐνῶ συνεχῶς ἤκουε τὸν Ἰησοῦν νὰ ὁμιλῇ εἰς τὸ ἱερόν καὶ φανερὰ νὰ διδάσκη, πόρα θέλει νὰ μάθῃ Δὲν, ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ δὲ τυπώσῃ οὐδεμίαν κατηγορίαν κατ' αὐτοῦ. ἠρώτων περὶ τῶν μαθητῶν, ποὺ εἶναι, καὶ διὰ ποῖον λόγον συν-

λεξαν αὐτοὺς, καὶ τί ἐπιθυμῶν νὰ πράξῃ, καὶ πρὸς ποῖον σκοπὸν

Τοῦτο δὲ τὸ ἔλεγει ὁ ἀρχιερεὺς, διότι ἤθελε νὰ ἐλέγξῃ αὐτὸν ὡς στασιαστὴν καὶ ἐπαναστάτην, μὲ τὴν ιδέαν ὅτι κανεὶς ἄλλος δὲν ἐπρόσεχεν εἰς αὐτόν, παρὰ μόνον οἱ Μαθηταί, ὡς νὰ ἦτο ἀθέμιον καταγνώγιον.

Τί λέγει λοιπὸν ὁ Χριστὸς, Ἀνατρέπων αὐτὴν τὴν κατηγορίαν λέγει «Εγὼ παρρησίᾳ ἐλάλησα τῷ κόσμῳ»³⁵ ὅχι εἰς τοὺς Μαθητάς ἰδιαιτέρως, «ἐγὼ παρρησίᾳ ἐδίδαξα ἐν τῷ ἱερῷ»³⁶. Τί λοιπὸν; δὲν ἐλάλησε τίποτε κρυφίως, Ἐλάλησε μὲν, ἀλλὰ ὅχι, ὅπως αὐτοὶ ἐνόμζον, φοβούμενος καὶ ὀργανῶνων στάσεις ἀλλ' ἔειπεν εἰς κάποιο σημεῖον οἱ λόγοι, ἦσαν ἀνώτεροι ἀπὸ τὴν νοσητικὴν ἱκανότητα τῶν ἀκροατῶν.

«Τί μὲ ἐπερωτῶς, Ἐρώτησον τοὺς ἀκηκοτάς»³⁷. Οἱ λόγοι αὐτοὶ δὲν ἦσαν ἀνθρώπου δεικνύοντος αὐτὰ δεσιν, ἀλλὰ ἔχοντος πεποιθῆσιν διὰ τὴν ἀλήθειαν τῶν λεχθέντων. Πράγμα τὸ ὅποιον ἔλεγεν εἰς τὴν ἀρχήν: «Ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής»³⁸, τοῦτο καὶ τώρα ὑπαινίσσεται, θέλων εἰς μεγαλύτερον θαυμὸν νὰ καταστήσῃ ἀέθιστον τὴν μαρτυρίαν.

Δηλαδὴ ἐπεὶ δὴ περὶ τῶν μαθητῶν ἔκαμαν ὑπόμνησιν ὡς μαθητῶν, τί λέγει. «Ἐμὲ ἐρωτῶς διὰ τοὺς ἰδιόκους μου, νὰ ἐρωτήσης τοὺς ἐχθρούς, τοὺς ἐπιθούλους, πρὸς συλλαβόντας ἐμὲ αὐτοὶ ὡς ὁμιλήσω» διότι αὕτη εἶναι ἡ ἀναμφισβήτητος ἀπόδειξις τῆς ἀληθείας, ὅταν θῇ κανεὶς καλὴ μαρτυρίας τοὺς ἐχθρούς, ἐν σχέσει μὲ ἐκεῖνους τὰ ὅποια λέγει.

Τί κάμνε, λοιπὸν ὁ ἀρχιερεὺς, Ἐνῶ ἐπρεπε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ ἐνεργήσῃ τὴν ἐξέτασιν, ἐκεῖνος μὲν δὲν ἐπράξεν τοῦτο, εἰς δὲ τῶν παρεστηκότων ὑπηρετῶν ἔδωκεν αὐτῷ ράπισμα»³⁹, ἔτσι ἔδωκε τὴν προανα-

31 ἰωάν 18 17

32 «ἀπερριμένη» κατὰ τὸ κανὼν λεγόμενον «παρεπεταμένη»

33 Λουκ 22 61

34 ἰωάν 18, 10

35 ἰωάν 18 20

36 ἰωάν 18 20

37 ἰωάν 8 21

38 ἰωάν 5 31

39 ἰωάν 18 22

φευγείσαν ἀπάντησιν⁴⁰. Ποία θρασυτέρα ἐνέργεια ἀπὸ αὐτῶν δύναται νὰ ἐπιτελεσθῇ. Νὰ ἀσθενήσῃς φρίκην, οὐρανέ, νὰ μετακινήσῃς ἐκ τῆς θέσεώς σου, γῆ⁴¹, διὰ τὴν μακροθυμίαν τοῦ Δεσπότη, καὶ διὰ τὴν ἀγνωμοσύνην.

Καὶ ἔτις τί ἦτο τέλος πάντων ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἐλέγχθη, διότι δὲν ἀπῆντησεν ἀποφεύγων νὰ δολήσῃ «Τί μὲ ἐρωτᾷς;», ἀλλὰ διὰ νὰ ἀποκόμῃ οἰανδήποτε λαθὴν πονηρίας. Καὶ ἕνεκα τούτων τῶν λόγων ραπισθεὶς ἐν ᾧ ἠδύνατο τὰ πάντα νὰ σείσῃ, νὰ ἀφανίσῃ καὶ νὰ μετακινήσῃ, ἐκ τούτων μὲν τίποτε δὲν ἐκτελεῖ ἀλλὰ λέγει λόγους, οἱ ὅποιοι δύνανται οἰανδήποτε θηριωδία νὰ καταστείλουν. Καὶ λέγει, «Εἰ κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ»⁴² δηλαδή «ἐάν μὲν ἔχῃς τίποτε νὰ διορθώσῃς εἰς θάρος τῶν λόγων μου, ἀπέδειξε τὸ ἀξιοκατάκριτον, ἐάν δὲ δὲν ἔχῃς «τί με τύπτεις»⁴³.

Παρατηρεῖς δὲ, τὸ δικαστήριον εἶναι πλήρες θορύβου, ταραχῆς, θυμοῦ καὶ συγχύσεως. Ἀπευθύνει τὴν ἐρώτησιν ὁ ἀρχιερεὺς μὲ ὑπουλόγητα καὶ δόλον⁴⁴ ἀπακρίβη ὁ Ἰησοῦς εὐθέως καὶ ὅπως ἔπρεπε. Ποῖον ἦτο ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἔπρεπε νὰ ἀκολουθήσῃ, ἢ νὰ ἀνασκευάσῃ ἢ νὰ παρὰδεχθῇ ὁ ἀρχιερεὺς τὴν ἀπάντησιν. Δὲν συμβαίνει, ὅμως τοῦτο· ἀλλὰ ὁ δοῦλος ραπίζε· αὐτόν. Ὅτι αὐτὰς τὰς συνθήκας δὲν συνιστοῦν δικὴν τὰ συμβαίνοντα, ἀλλὰ συνωμοσίαν καὶ τυραννίδα.

Κατόπιν, ἐπειδὴ οὐτε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον δὲν εὐρυσκουν πλέον οὐδεμίαν κατηγορίαν, «πέμπουσιν αὐτὸν δεδεμένον πρὸς Καϊάφαν»⁴⁵.

40. ἰωάν. 18, 21.

41. Ἐκράσας ἐν χειρὶ τοῦ τοῦ ἀνθρώπου (θαίρων αἶμα νὰ ἐκστῇ νῆ) ὡς τὴν αἰὶ τὸ ἰδιόμενον τῆς Μεγάλης Πύλης Σίχ. Ἐξεδραβετο εἰς κήν. «Ὁ τρόπος σου θαλάσσιος γέμει» ἐν βα ὁ ὕμνος ἀναγινώσκει «Φρίξον ἤλα, στέναξον ἡ γῆ».

42. ἰωάν. 18, 23.

43. ἰωάν. 18, 23.

44. Ἰσὺν ἐπιγραμματικὴ ἡ ἀντίθεσις αὐτῇ.

45. «Μάρτυρας ὁ ἀρχιερεὺς ὑποῦλως καὶ δολοῦς ἀπειρήνατο ὁ Ἰησοῦς ἐξ εὐθέως καὶ ὡς ἐχρήν».

45. ἰωάν. 18, 24.

«Ἦν δὲ Πέτρος ἐστῶς, καὶ θερμαινόμενος»⁴⁶. Ἀλλομονον! ἀπὸ πόσον μεγάλην νωθρότητα κατεῖχεται ὁ θερμὸς καὶ ζωηρὸς Πέτρος, διὰ τὴν ἀδυναμίαν μακρὰν αὐτῶν ὁ Ἰησοῦς; Καὶ κατόπιν τόσων, τὰ ὅποια συμβαίνουσιν δὲν κινεῖται τοῦ λογιστοῦ, ἀλλὰ ἀκόμη θερμαίνεται, διὰ νὰ μάθῃς πόσον μεγάλη εἶναι ἡ ἀδυναμία τῆς φύσεως, διὰ τὸν Θεὸν ἐγκαταλείπει τὸν ἄνθρωπον καὶ διὰ τὴν ἡρωικήν αὐτῶν ἀρνεῖται.

Κατόπιν λέγει «ὁ συγγενὴς τοῦ δούλου, οὗ ἀπέκοψεν ὁ Πέτρος τὸ ὤτιον», λυπούμενος διὰ τὸ συμβῆναι «Ὅχι ἐγὼ σε εἶδον ἐν τῷ κήπῳ»⁴⁷. Καὶ οὔτε ὁ κῆπος δὲν ἔφερεν εἰς τὴν μνήμην αὐτοῦ τὰ συμβαίνοντα, οὔτε ἡ πολλὴ φύλοστοργία, τὴν ὅποιαν εἶχε δεῖξει ἐκεῖ διὰ τῶν λόγων ἐκεῖνων, ἀλλὰ διὰ αὐτὰ ἕνεκα τῆς ἀγωνίας τὰ ἐλησιμόνησε.

Διὰ τὴν ἐξ ἑαυτοῦ εὐαγγελιστὰν συμφωνοῦν εἰς τὸν ἑαυτοῦ Πέτρον; «Ὅχι, διὰ νὰ κατηγορήσῃς τὸν Μαθητὴν ἀλλὰ διότι θέλουν νὰ μάς διδάξουν, πόσον κακὸν εἶναι, τὰ πάντα νὰ μὴ τὰ ἐμπιστευόμεθα εἰς τὸν Θεόν, ἀλλὰ νὰ ἔχωμεν πεποιθήσιν εἰς τὸν ἑαυτὸν μας.

Σὺ δὲ νὰ θαυμάσῃς τὴν πρόνοιαν τοῦ Διδασκάλου, διότι δηλαδὴ ἐν καὶ ἐκρατεῖτο καὶ ἦτο δεδεμένος, ἐλάμβανε μεγάλην πρόνοιαν διὰ τὸν Μαθητὴν, ἀφοῦ ἔκαμε αὐτὸν διὰ τοῦ θελήματός Του, ἐν ᾧ ἐκάθητο νὰ ἐγερθῇ, καὶ τὸν ὡδήγησεν εἰς δάκρυα.

«Ἄγουσιν οὖν αὐτὸν πρὸς Πιλάτον ἀπὸ τοῦ Καϊάφ»⁴⁸. Συνέβη δὲ τοῦτο, ὥστε τὸ πλῆθος τῶν δικαστῶν, καὶ παρὰ τὴν θέλησιν τῶν, νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡρευνήθη ἡ ἀλήθεια.

«Ἦν δὲ πρωΐα»⁴⁹. Πρὶν μὲν ὁ ἀλέκτωρ κροᾷ, δὴ γέγνηται ὁ Ἰησοῦς πρὸς τὸν Καϊάφαν, κατὰ τὴν πρωΐαν δὲ ὡδήγεῖται, πρὸς τὸν Πιλάτον διὰ τούτων δεκνύει ὁ Εὐαγγελιστὴς ὅτι, ἐν ᾧ κατ' ἄλλοις τὸ ἥμισυ τῆς νυκτός.

46. ἰωάν. 18, 25.

47. ἰωάν. 18, 26.

48. ἰωάν. 18, 28.

49. ἰωάν. 18, 28.

ἡρωτάτο ὑπὸ τοῦ Καϊάφα, εἰς αὐδὲν ἀπαδεύθη ἔνοχος διὰ τοῦτο καὶ παρέπεμψεν αὐτὸν εἰς τὸν Πλάτον. Ἀλλ' ἐκεῖνα ἀφοῦ τὰ ἀφῆκεν εἰς τοὺς ἄλλους νὰ τὰ διηγηθῶν, λέγει, ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἀκολουθοῦν.

Καὶ νὰ παρατηρήσῃς τὴν γελοιότητα τῶν Ἰουδαίων. Ἀφοῦ συνέλαβον τὸν ἄθωον καὶ κρατήσαντες, δπλα εἰς τὸ πραιτώριον δὲν εἰσέρχονται, «ἵνα μὴ μισοθώσῃ»⁵⁰ καὶ ὁμῶς, εἰπέ μου, ποῖον μολυσμὸν ἀποτελεῖ τὸ νὰ εἰσέλθῃ κανεὶς εἰς τὸ καστήριον, ὅπου οἱ ἀδικούντες τιμωροῦνται; οἱ καταναλίσκοντες τὸν ἡδύσμον καὶ τὸν ἀνθρώπου, ὅταν μὲν ἀδίκως ἐπελθῶν φόνον δὲν ἐνόμιζον διὰ μολύνονται, ὅταν δὲ εἰσέρχοντο εἰς τὸ δικαστήριον ἐνόμιζον ὅτι μολύνουν τοὺς ἑαυτοὺς τῶν.

Καὶ διὰ ποῖον λόγον δὲν ἐθανάτωσαν αὐτόν, ἀλλὰ τὸν ὠδήγησαν εἰς τὸν Πλάτον, Κυρίως μὲν μέγα μέρος τῆς ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας αὐτῶν εἶχεν ἀφαιραθῆ, ἐφ' ὅσον ἦσαν κυρίαρχοι οἱ Ῥωμαῖοι. Ἐπειτα δὲ φοβοῦντο μήπως ἐκ τῶν υὑτέρων τιμωρηθῶν, ἐὰν κατηγοροῦντο ὑπὸ ἐκείνου.

Τι σημαίνει δὲ «ἵνα φάγωσι τὸ Πάσχα»⁵¹ (Καὶ ὅμως ὁ Ἰδίας εἶχε ὀρίσει αὐτὸ κατὰ τὴν πρώτῃν ἡμέραν τῶν Ἀζύμων). Ἡ λοιπὸν ὁ Εὐαγγελιστὴς λέγει, Πάσχα ὁλόκληρον τὴν ἑορτήν, ἥ ὅτι τότε ἐτέλειον τὸ Πάσχα ὁ Ἰδίας δὲ πρὸ τῆς πρώτης τῶν Ἀζύμων παρῆδωκεν αὐτό, φυλάσσας τὴν σφαγὴν αὐτοῦ διὰ τὴν Παρσσκευήν, καθ' ἣν ἡμέραν πολυάκιτερον ἐωρτάζετο τὸ Πάσχα.

Οἱ ἴδιοι δὲ, ἐνῶ ἔφερον δπλα, πράγμα τὸ ὁποῖον δὲν ἐπετρέπετο, καὶ αἷμα ἐνῶ χύνουν, διὰ τὸν τόπον σκέπτονται μὲ ἐπιμέλειαν καὶ κἀμνουν τὸν Πλάτον νὰ ἐξελεθῇ πρὸς αὐτοὺς καὶ ὁ Πλάτος, ἀφοῦ ἐξῆλθε λέγει, «Τίνα κατηγορίαν ἔχετε κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τοῦ τούτου»⁵².

Ὁ Παρατηρεῖς, ὅτι, αὐτὸς εἶνα ἀπλήλας μένος τῆς

50. ἰωάν 18 26
51. Ματθ. 23 23 κα Λουκ 11 42
52. ἰωάν 18 28
53. ἰωάν 18 29

φιλαρχίας καὶ τοῦ φθόνου. Διότι, ὅταν εἶδεν αὐτὸν δεσμευμένον καὶ ὀδηγούμενον ὑπὸ τόκων, δὲν ἐνόμισεν ὅτι ἔχουν ἀναμφισβήτητοι ἀπόδειξιν κατηγορίας, ἀλλὰ ἐρώτη, λέγων, ὅτι εἶναι παράλογον τὴν μὲν κρίσιν οἱ ἴδιοι, σὺθαιρέτως νὰ ἐνεργήσουν, τὴν δὲ τιμωρίαν ἀνεὶ κρίσεως νὰ ἀναθέσουν εἰς ἐκεῖνον.

Τι λέγουσι λοιπὸν ἐκεῖνοι. «Εἰ μὴ ἦν οὗτος κακοποιός, οὐκ ἂν σοι παρεδώκαμεν αὐτόν»⁵⁴. Ὅποια ἀντοχή διατι, δηλαδὴ δὲν ἀναφέρετε τὸ κακὸν τὸ διαπραχθέν, ἀλλὰ ὁμιλεῖτε συγκεκριμένως, διὰτὶ δὲν ἀποδεικνυετὶ τὸ κακόν; Παρατηρεῖς ὅτι παντοῦ ἀποφεύγουν τὴν ἀπ' εὐθείας διατύπωσιν κατηγορίας καὶ ὅτι δὲν δύνανται τίποτε νὰ εἰπῶν; Ὁ Ἄννας ἐκεῖνος ἠρώτησε τὸν Ἰησοῦν περὶ τῆς διακαλίας, καὶ ἀφοῦ ἠκούσει αὐτόν Ἰδὼν ἐστειλεν εἰς τὸν Καϊάφην καὶ αὐτός, ἀφοῦ τὸν ἠρώτησε πάλιν, καὶ δὲν εὑρε τίποτε τὸ ἐνοχοποιητικόν, ἐστειλεν αὐτόν εἰς τὸν Πλάτον.

Ὁ Πλάτος λέγει, «Τίνα κατηγορίαν φέρετε κατ' αὐτοῦ;» Καὶ δὲν ἔχουν ἐδῶ νὰ ἀπαντήσουν τίποτε ἄλλα πάλιν χρῆσθαι μοιροῦν μερικὰ ἐπιχειρήματα.

Ἐκ τούτου ὁ Πλάτος ὁ ἴδιος ἀμφισβέλλων διὰ τὴν ἐνοχίαν τοῦ λέγει: «Λάθετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν. Εἴπον οὖν ἐκεῖνοι Ἥμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα»⁵⁵.

Τούτο δὲ ἔλεγον, «ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος τοῦ Κυρίου. ὅτι εἶπε, σημαίνων ποιῶ θανάτῳ ἐμελλέν ἀποθνήσκειν»⁵⁶. Καὶ πῶς ἔδε κυνε τοῦτο ἡ φράσις «οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα», ἡ ἐννοαὶ τοῦτο ὁ Εὐαγγελιστὴς, ὅτι, δηλαδὴ ἔχ. μόνον ὑπὲρ αὐτῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν ἐθνῶν ἐπρόκειτο νὰ θανατωθῇ ἡ ὅτι, δὲν ἐπετρέπετο αὐτοῖς νὰ θανατώνουν διὰ τοῦ σταυροῦ.

Ἐάν δὲ λέγουν, «Οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν ἀποκτεῖναι οὐδένα», ἐννοοῦν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Διότι, ὅτι ἐθανάτωνον θεσβαίως, καὶ δι' ἄλλου τρόπου τὸ βεβαιῶσε, ὁ λιθοβολισμὸς τοῦ Στεφάνου· ἀλλὰ τὸν Ἰησοῦν ἐπεθε-

54. ἰωάν 18 30
55. ἰωάν 18 31
56. ἰωάν 18 32

μουν να σταυρώσουν, διὰ τὴν διακηρύξουν κομπωδὸς καὶ τὸν τρόπον τοῦ θανάτου.

Ὁ δὲ Πλάτων θέλων νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς ἐνοχλήσεως δὲν προσβαίνει μὲν εἰς μακρὸν κρίσιν, εἰσελθὼν δὲ ἐρωτᾷ τὸν Ἰησοῦν καὶ λέγει: «Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, Ὁ δὲ εἶπεν Ἀπὸ σαυτοῦ λέγεις, ἢ ἄλλοι σοι τοῦτο εἶπον;»⁵⁷ Διὰ ποῖον λόγον ἐρωτᾷ τοῦτο ὁ Χριστός; Ἐπειδὴ θέλει νὰ ἀποκαλύψῃ τὴν πανηράν διάνοιν τῶν Ἰουδαίων.

Εἶπε μὲν ἀκούσει, ἀπὸ πολλοὺς αὐτὸ ὁ Πλάτων, ἐπειδὴ δὲ δὲν εἶχον τίποτε νὰ εἰπουν ἐκεῖνο, διὰ νὰ μὴ καταστῇ μακρὰ ἡ ἐξέτασις, ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον πάντοτε ἐκυκλοφόρει, τοῦτο θέλει νὰ τὸ φέρῃ εἰς τὸ μέσον.

Ὅταν δὲ εἶπεν εἰς αὐτοὺς «Κατὰ τὸν νόμον ὁμῶν κρίνατε αὐτόν», θέλοντες νὰ δείξουν διὰ τὸ παραπτώμα δὲν εἶναι Ἰουδαϊκὴ ὁποθεσις, λέγουσι «Οὐκ ἐξεστίν» δὲν διεπραξε θεσάκιος παράπτωμα κατὰ παράθεσιν τοῦ ἰδικοῦ μας νόμου, ἀλλὰ ἡ κατηγορία εἶναι καλὴ. Τοῦτο ἡ πόλιν κατανοήσας ὁ Πλάτων, ὥς νὰ ἐπρόκειτο νὰ κινδυνεύσῃ, λέγει: «Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων»;

Ὁ Χριστὸς λοιπὸν ἐρωτᾷ ὅχι, ἐπειδὴ ἀγνοεῖ, ἀλλὰ ἐπειδὴ θέλει καὶ ὑπ' αὐτοῦ νὰ κατηγορηθῶν οἱ Ἰουδαῖοι, λέγει: «Ἄλλοι σοι εἶπον», τοῦτο λοιπὸν ἀποκαλύπτειν ὁ Πλάτων, εἶπε: «Μὴ τι ἐγὼ Ἰουδαῖός εἰμι. Τὸ ἔθνος σου καὶ οἱ ἀρχιερεῖς παρέδωκάν σε ἐμοί, τί ἀπορίσας;»⁵⁸ θέλων μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν ἑαυτοῦν.

Ἐπειτα ἀφοῦ εἶπε: «Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς», ἐλέγχων αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς λέγει: «Τοῦτο θεσάκιος τὸ ἤκουσας ἀπὸ τούτων Ἰουδαίων διατι δὲν ἐνεργεῖς ἐπιμελὸς τὴν ἐξέτασιν. Εἶπον οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι εἶμας, κακοποῶς νὰ ἐρωτήσῃς τί κακὸν διεπραξῇς Ἄλλα δὲν πράττεις μὲν τοῦτο, ἀλλὰ ἀπλῶς ἐκθέτεις τὴν κατηγορίαν».

Ἀπὸ σαυτοῦ τοῦτο λέγεις, ἢ ἀπὸ ἄλλοι τοῦ ἔχεις ἀκούσει, Ἐπειτα ὁ Πλάτων, ὅτ' τὸ ἤκουσε μὲν, δὲν

57. ὡν 18, 34.
58. ὡν 18, 35.

δύναται ὁμῶς νὰ τὸ εἴπῃ, ἀλλὰ ἀπλῶς παραπέμπει εἰς τὸ πλῆθος, λέγων: «Παρέδωκάν σε ἐμοί». Πρέπει λοιπὸν νὰ σὲ ἐρωτήσω τί διεπραξες.

Τί λέγει λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς; «Ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἐστίν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου»⁵⁹. Ὑψώνει τὴν διανοίαν τοῦ Πιλάτου, ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι πολὺ πονηρὸς, οὔτε ὅπως ἐκεῖνοι, καὶ θέλει νὰ δείξῃ ὅτι δὲν εἶναι ἀπλῶς ἀνθρώπος, ἀλλὰ Θεὸς, καὶ Υἱὸς Θεοῦ.

Καὶ τί λέγει, «Εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τοῦτου ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ, οἱ ὑπηρετοὶ οἱ ἐμοὶ ἠγωνίσαντο ἄν, ἵνα μὴ παραδοθῶ τοῖς Ἰουδαίοις»⁶⁰ τὸν φόβον, τὸν ὁποῖον ἐν ἀρχῇ εἶχεν ὁ Πλάτων, τὸν διέλυσεν, δηλ. τὴν ὑποψίαν περὶ δημιουργίας τυραννίδος.

Ἐπειτα δὲν εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου τοῦτου ἡ βασιλεία; Βεβαίωςτατα εἶναι. Πῶς λοιπὸν λέγει: «Οὐκ ἐστίν»; Δὲν ἐννοεῖ ὅτι δὲν ἐπικρατεῖ ἡ βασιλεία αὐτὴ καὶ ἐδῶ, ἀλλὰ ὅτι ἔχει τὴν ἀρχὴν καὶ εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ὅτι δὲν εἶναι ἀνθρώπινη, ἀλλὰ πολὺ ἀνωτέρα ἀπὸ αὐτὴν καὶ λαμπρότερα. Ἐάν λοιπὸν εἶναι ἀνωτέρα, πῶς καταβλήσῃ ὑπὸ τῆς ἐπιγείου, διότι θεληματικῶς καὶ τὸν ἑαυτοῦν τοῦ παρέδωκεν.

Ἄλλα δὲν ἀποκαλύπτει, τότε αὐτὸ, ἀλλὰ τί λέγει; «Εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἦμην, οἱ ὑπηρετοὶ οἱ ἐμοὶ ἠγωνίσαντο ἄν, ἵνα μὴ παραδοθῶ». Δεικνύει ἐδῶ τὴν ἀδυναμίαν τῆς ἐπιγείου βασιλείας, διότι εἰς τοὺς ὑπηρέτας στηρίζει τὴν δύναμιν τῆς ἡ δὲ ἐπουράνιος εἶναι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν αὐτοδύναμος, διότι δὲν ἔχει τὴν ἀνάγκην οὐδενός.

Ἀπὸ ἐδῶ οἱ αἰρετικοὶ ἀφοῦ ἔλαβον ὁμορμία, λαμβάνονται ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι ἕενος πρὸς τὸν δημιουργόν. Τί ἐννοεῖ λοιπὸν, δταν λέγῃ: «Εἰς τὰ ἴδια ἦλθε»⁶¹ τί δὲ ἐννοεῖ δταν λέγῃ «Οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου, καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου»⁶² Μὲ αὐτοὺς τοὺς λόγους λέγει, ὅτ' ἡ βασιλεία δὲν προέρχεται ἐκ τοῦ κόσμου, ὅχι, στερεῶν τὸν κόσμον ἀπὸ τὴν

59. ὡν 18, 36.
60. ὡν 18, 38.
61. ὡν 1, 11.
62. ὡν 17, 14.

πρόνοιαν καὶ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ, ἀλλὰ δεκνύντων τοῦτο, τὸ ὅποιον εἶπον, ὅτι, δηλαδὴ ἡ Βασιλεία Του δὲν εἶναι ἀθροωπίνη, οὔτε παροδική.

Τί λέγει λοιπὸν ὁ Παῦλος, «Ὁδοῦν βασιλεὺς εἰ σὺ, Ἀπεκριθὼς ὁ Ἰησοῦς» σὺ λέγεις ὅτι καὶ βασιλεὺς εἰμι. Ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι⁶³ Ἐάν λοιπὸν ἔχη γεννηθῇ βασιλεὺς, ἔχει γεννηθῇ καὶ ὡς πρὸς ἄλλα τὰ ἄλλα καὶ τίποτε δὲν ἔχει λάβεῖ διὰ προσθήκης⁶⁴

Ὡστε ὅταν ἀκούσης, ὅτι, «καθὼς ὁ Πατὴρ ἔχει, ζωὴν ἐν ἑαυτῷ οὕτως ἔδωκε καὶ τῷ Υἱῷ ζωὴν ἔχειν»⁶⁵, τίποτε ἄλλο νὰ μὴ νομίζῃς παρὰ τὴν γέννησιν καὶ διὰ τοὺς ἄλλους λόγους, νὰ σχηματίζῃς τὴν αὐτὴν γνώμην.

«Καὶ διὰ τοῦτο ἦλθον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ»⁶⁶ δηλ., «διὰ νὰ εἶπω τοῦτο τὸ ἴδιον καὶ νὰ διδάξω καὶ νὰ πείσω ὅλους»⁶⁷.

Σὺ δὲ, ἄνθρωπε, ἐνῷ ἀκούεις αὐτὰ καὶ θέλεις τὸν Δεσπότην σου, νὰ ἔχη θεοῦ καὶ νὰ διαπομπεύεται, νὰ θεωρῇς ὅτι δὲν εἶναι τίποτε τὰ παρόντα πράγματα πῶς δὲν εἶναι ἄτοπον, εἴαν ὁ μὲν Χριστὸς τόσα υπέμεινε διὰ σέ, σὺ δὲ οὔτε λόγους δὲν ἀνέχεσαι; Ἀλλὰ Ἐκεῖνος μὲν πύεται σὺ δὲ καλλωπίζεσαι μὲ ἐνδύματα καὶ διακτυλίσσεις, καὶ εἰ δὲν τύχῃς τοῦ ἐκ μέρους ἄλλων ἐπαίνου, νομίζεις ὅτι ὁ θεὸς σου εἶναι ἀδύνατος, καὶ ὁδὸς μὲν ὑβρίζεται, ὑπομένει, ἐμπαιγμούς, κτυπήματα εἰς τὴν σιαγόνα, μελαιοποιοῦνται, σὺ δὲ θέλεις πανταχοῦ νὰ τιμᾶσαι, καὶ δὲν ἀνέχεσαι τὸν ὄνε.δ.σμὸν τοῦ Χριστοῦ.

Δὲν ἀκούεις τὸν Παῦλον, ὁ ὅποιος λέγει «Μιμηταί μου γίνεσθε καθὼς καὶ γὰρ Χριστοῦ»⁶⁸ Ὅταν λοιπὸν κα-

63 ἰωάν. 18. 37.

64 Δηλαδὴ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ δέωμα τοῦ βασιλέως καὶ ὅλα τὰ ἄλλα τὰ ἔχει εἶθις δι' ἑαυτοῦ (ὡς ἐπισημῇ ἡ παύση ἐκφράσει, δεδωμένου ὅτι δὲν δύναται ἀνθρωπείως νὰ ἀκροσθῇ ἡ αἰωνιότης, νὰ ὑπάρχον καὶ ἀτελευτήτων τῆς θεότητος) αὐδὲν ἀπέκτησεν ἐκ τῶν υἱοστροφῶν.

65 ἰωάν. 5. 26.

66 ἰωάν. 18. 37.

67 Δηλ. ὡς πρὸς τοὺς λόγους, τοὺς ὁποίους εἶπε προηγουμένως.

68 Α. Κορινθ. 11. 1.

νεις σὲ δακνωδῆσαι, νὰ ἐνθυμηθῇς τὸν Δεσπότην, ὅτι ἐμπαιζόντας προσεκύνουν Αὐτόν, καὶ διὰ λόγων καὶ διὰ πράξεων. Τὸν διέσωρον, καὶ πολλὴν εἰρωνείαν μετεπερίχοντο κατ' Αὐτοῦ. Ἐκεῖνος δὲ ὅχι, μόνον δὲν ἡμύθη ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ ἀντίθετα ἀπέντησε, δηλαδὴ μὲ τὴν πραότητα καὶ τὴν ἀπεικέειαν.

Αὐτὸν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ἄς μιμηθῶμεν διότι, οὕτω θὰ διυμνωθῶμεν νὰ ἀπαλλαγῶμεν οἰσασθήποτε ὑβρεως διότι, ὁ ὑβρίζων ἄλλ' ὁ μικροψυχὸς καὶ ὁ θλιβόμενος διὰ τὰς ὑβρεῖς ἐκεῖνος εἶναι ὁ δημιουργὸν αὐτῶν, καὶ καθιστῶν αὐτὰς ἱκανὰς νὰ θίγουν. Διὰ τὴν θλίβουσαν καθ' ὁλοκληρίαν, ἔαν μὲν ἀδικῶς σὲ ὑβρίσῃ; ἔνεκα τοῦτου κυρίως δὲν πρέπει νὰ ἀγανακτήσῃς, ἀλλὰ νὰ σπυλαγχολῇς τὸν ὑβρισαντα, εἴαν δὲ σὲ ὑβρίσῃ δικαίως, πολὺ περισσότερον πρέπει νὰ παραμεινῇς ἥσυχος. Διότι, ὅπως, εἴαν κανεῖς, ἐνῷ εἶσαι πτωχός, σὲ ἀπεκάλει πλούσιον δὲν θὰ ᾔσαν τίποτε διὰ σέ οἱ ἀκατακτάτοι λόγοι, ἀλλὰ μάλλον ἄξιον γέλωτος τὸ ἐγκώμιον, οὕτω καὶ ἂν κανεῖς ὑβρίζων εἴπῃ διὰ σέ πράγματα μὴ ἀνταποκρινόμενα εἰς τὴν πραγματικότητα, δὲν εἶναι πάλιν τίποτε διὰ σέ ἡ ὑβρις.

Ἐάν δὲ ἡ συνειδήσις σου σὲ ἐλέγχῃ διὰ τὰ λεχθέντα νὰ μὴ λυπηθῇς διὰ τοὺς ὑβριστικούς λόγους, ἀλλὰ νὰ διορθώσῃς ἐκείνα, διὰ τὰ ὅποια ὑβρίσθης.

Καὶ αὐτὰ τὰ λέγω ἐν σχέσει, μὲ τὰς πραγματικὰς ὑβρεῖς. Διότι, εἴαν κανεῖς ὑβρίξῃς διὰ τὴν πτωχείαν καὶ τὴν ταπεινὴν καταγωγὴν, πάλιν τοῦτο εἶναι ἄξιον γέλωτος διότι, ἡ ἐντροπή δὲν εἶναι διὰ τὸν ἀκούοντα, ἀλλὰ διὰ τὸν λέγοντα, διότι, δὲν γνωρίζει νὰ φιλοσοφῇ.

Ἀλλὰ, δύναται νὰ εἴπῃ τις, ὅταν αὐτὰ λέγωνται ἐνώπιον πολλῶν ἀγνωσούντων τὴν ἀλήθειαν, γίνετα, ἀφόρητος ἡ πληγὴ. Τοῦτο κατὰ τὸ πλεῖστον εἶναι ὑποφερτὸν εἰς σέ ὅταν διὰ σέ παρίσταται θέατρον μαρτύρων, οἱ ὅποιοι σὲ ἐπαινοῦν σὲ ἐπιδεκνιμάζου, σκώπτουν καὶ δακνωδοῦν ἐκείνον διότι, ὅχι ὁ ἀμυνόμενος, ἀλλ' ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος δὲν εἶπε τίποτε, αὐτὸς εἶναι ἄξιος θαυμασμοῦ ἐκ μέρους ἐκείνων οἱ ὅποιοι, ἔχουν νοῦν.

Ἄν δὲ κανεῖς ἐκ τῶν παρόντων κατὰ τὴν σκηπὴν

δὲν ἔχη νοῦν, ἔνεκα τούτου κυρίως νὰ γελάσης εἰς ὄφρος του, καὶ νὰ εὐχαριστήσῃς μὲ τὸ θέατρον τοῦ οὐρανοῦ διότι ἐκεῖ θὰ σὲ ἐκπαιδεύουν καὶ θὰ σὲ ἐπυφνήσουν, καὶ θὰ σὲ ἐπιδοκιμάσουν. Εἰς ἄγγελος δὲ ἄρκει· ὡς ἐκπρόσωπος ὅλης τῆς οἰκουμένης.

Καὶ διατί νὰ ἀναφέρω τοὺς ἀγγέλους; ἔφ' ἔσπον ὁ Ἰσῖος ὁ Δεσπότης θὰ σὲ δοξάσῃ. Μὲ αὐτὰς τὰς σκέψεις ἂς ἐξασκησώμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας, βιάτῃ. θὲν εἰς ἡμεῖς ἐλάττωμα ὅταν ὑβρισθῇς νὰ σιωπήσῃς, ἀλλὰ ἀντιθέτως, ὅταν ὑβρισθῇς νὰ ἀμυνθῇς διότι, ἐάν ᾔτο ἐλάττωμα τὸ νὰ ὑπομείνῃς σιωπῶν τὰ λεγόμενα, δὲν θὰ ἔλεγεν ὁ Χριστός. «Ἐάν τις σε ραπίσῃ εἰς τὴν δεξιάν σου, ἀντάστω αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην»⁶⁹.

Ἄν μὲν λοιπὸν ὁ ὑβρίζων λέγῃ ἀναληθῆ, καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἂς τὸν ἐλεώμεν, διότι ἐπισύρει κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ τὴν κόλπον καὶ τιμωρίαν τῶν κατηγορουμένων, καθιστάμενος ἀνάξιος νὰ ἀνταγωνίσκῃ καὶ τὰς Γραφάς, (ἐπεὶ γὰρ ἀμαρτωλῶς φησὶν ὁ Θεός·) «Ἰνα τί σὺ ἐκδιγῇς τὰ δικαιώματά μου, καὶ ἀνολοκώθῃς τὴν διαθήκην μου διὰ τὸ στόματός σου, καθήμενος κατὰ τοῦ ἀβελφοῦ σου καταλάλεις»⁷⁰, ἂν δὲ εἴπῃ τὰ ἀληθῆ καὶ τότε εἶναι ἑλεεινός διότι καὶ ὁ Θεριστοὺς ἔλεγε τὰ ἀληθῆ, ἀλλὰ αὐτὸς τὸν μὲν ἀκούοντα οὐδὲν ἔδωκεν, ἀλλὰ καὶ τὸν ὠφέλησε τὸν δὲ ἑαυτὸν τοῦ τὸν ἐστέρησεν ἀπειρῶν ἀγαθῶν, ὑποστὰς ναυάγιον ἐκ τῆς κατηγορίας αὐτοῦ.⁷¹

Ὡστε καὶ εἰς τὰς δύο περιπτώσεις (ἀδίκου ἢ δικαίου κατηγορίας) ἐκεῖνος εἶναι (ὁ κατηγορῶν) ὁ ἀδικούμενος ὅχι, σὺ δὲ, ἐάν εἰσα σῶφρων, θὰ ἀποκτήσῃς διπλοῦν κέρδος, καὶ τὸ ὅτι θὰ ἐξευμενίσῃς τὸν Θεὸν διὰ τῆς σιωπῆς, καὶ τὸ ὅτι ἀποκτήσῃς περισσότεραν μετριότητάςιν, καὶ νὰ λαμβάνῃς ἀπορροὴν ἐκ τῶν λεχθέντων ὑπὸ τοῦ ὑβρίζοντος νὰ διορθῶναι τὰ πεπραγμένα, καὶ τὸ νὰ περιφρονῇς τὴν ἀνθρωπίνην δόξαν· διότι καὶ ἐκ ταύτης τῆς αἰτίας προεκλήθη εἰς ἡ-

μᾶς θλίψις, ἐκ τοῦ ὅτι δηλαδὴ πολλοὶ στρέφουν λόγους πρὸς τὴν προσοχὴν τῶν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην γνώμην.

Ἄς μάθωμεν λοιπὸν αὐτὰ, καὶ τὰ ἐλαττώματά μας σκεφθέντες, νὰ προσθώμεν σὺν τῷ χρόνῳ εἰς τὴν διόρθωσιν αὐτῶν, κατὰ μὲν τὸν παρόντα μῆνα ἂς διορθώσωμεν τοῦτο, κατὰ δὲ τὸν ἐπόμενον τὸ ἄλλο, καὶ κατὰ τὸν ἀκολουθοῦντα κατόπιν ἂς κανονίσωμεν καὶ ἄλλο νὰ ἐπιτύχωμεν διὰ τὸν ἑαυτὸν μας, καὶ οὕτως ὡς ἀνασθαινοντες διὰ θαυμάσιον, νὰ φθάσωμεν εἰς τὸν οὐρανὸν διὰ τῆς κλίμακος τοῦ Ἰακώβ· διότι ἡ κλίμαξ ἐκεῖ νῦν φαίνεται. ὅτι διὰ ὁποιασδήποτε ἐκείνης τοῦτο συμβῶν (ἔει, δηλαδὴ τὴν θαυμασίαν διὰ τῆς ἀρετῆς ἀνάστασιν, διὰ τῆς ὁποίας εἶναι δυνατόν νὰ ἀναβῶμεν ἀπὸ τῆς γῆς εἰς τὸν οὐρανόν, ὅχι χρησιμοποιοῦντες αἰσθητὰς θαυμάσιους, ἀλλὰ διὰ τῆς προσόδου καὶ διορθώσεως τοῦ χαρακτήρος).

Ἄς ἐπληρωθῶμεν λοιπὸν αὐτῆς τῆς ἀποδημίας καὶ τῆς ἀναστάσεως, ὥστε ἀποῦ ἐπιτύχωμεν τὰ οὐράνια νὰ γευθῶμεν ὅλα τὰ ἐκεῖ ἀγαθὰ διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ο Μ Ι Α Γ Δ' (84)

(Ἰωάν. ιγ', 87 — ιθ', 15)

«Ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον γεννηθὼν καὶ εἰς τὸν κόσμον ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ. Πᾶς ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας, ἀκούει μου τῆς φωνῆς».

69 Μαρθ 5, 39.
70 Ψαλμ. 49, 16-20.
71 Λουκ. 18, 10-14.

72 Ἦν ε ἦτο τὸ ὄνειρον τοῦ Ἰακώβ.
1 Ἰωάν. 18, 37.

α' Ἀξιοθαύμαστον προτέρημα εἶναι ἡ μακροθυμία καὶ καθιστᾷ τὴν ψυχὴν οὕτως, ὥς ἐάν εὐρίσκειται εἰς γαλήνιον λῆμενος ἀπαλλάσσουσα αὐτὴν ἀπὸ ὕμια καὶ ἀπὸ ἀνέμων σφοδρῶς. Καὶ αὐτὴ τὴν ἐδιδάξεν εἰς ἡμᾶς ὁ Χριστὸς εἰς πάσαν περίπτωσιν, κυρίως δὲ τῶρα ἐνῷ δικάζεται, καὶ ὁδηγεῖται² πρὸ τῶν κριτῶν καὶ διαπομπεῖται³ δι' αὐτὸ καὶ πρὸς τὸν Ἄννα δὴγηθεὶς ἀπακρίνεται μὲ πολλὴν πραότητα, καὶ πρὸς τὸν ὑπηρέτην, ὁ ὁποῖος ἔρρασκεν αὐτόν, εἶπεν ὅλα ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα βύβανται, νὰ καταρρίψουν τὴν ἀλαζονεῖαν αἰσθητέως μορφῆς καὶ ἀφοῦ ἦλθεν πρὸς τὸν Καὶ ἄφαι, κατόπιν πρὸς τὸν Πιλάτον, καὶ ἀφοῦ ἐδακόντησαν δλοκλήρον νύκτα ἐνώπιον αὐτῶν, δι' ὧν τῶν ἐκδηλώσεων δεκνύει τὴν πραότητα αὐτοῦ καὶ ὅταν οἱ Ἰουδαῖοι, ἐλέγον ὅτι, εἶναι κακοποιός, καὶ δὲν ἠδύναντο νὰ τὸ ἀποδεξοῦν, ἴστατο σιωπῶν⁴ ὅταν δὲ ἠρωτήθη περὶ τῆς ὁσολεως, τότε ὠμίλησε πρὸς τὸν Πιλάτον βιβλικῶν αὐτόν, καὶ ὁδηγῶν εἰς ὑψηλότερας ἰδέας.

Ἀλλὰ διατ' ἄρα γε ὁ Πιλάτος δὲν ἐνεργεῖ τὴν ἐξέτασιν ἐνώπιον τῶν Ἰουδαίων ἀλλὰ κατ' ἰδίαν, ἀφοῦ εἰσῆλθεν εἰς τὸ πραιτώριον, διότι εἶχε μίαν σοβαρὰν ὑπόψιν περὶ αὐτοῦ καὶ ἤθελε χωρὶς νὰ προκαλοῦν θόρυβον οἱ Ἰουδαῖοι, ὅλα μὲ ἀκρίβειαν νὰ τὰ μάθῃ.

Ἐπετα ὅταν εἶπε «Τί ἐποίησας»⁵, ὁ Κύριος ὡς πρὸς μὲν τὸ ζήτημα τοῦτο οὐδεμ' ἂν ἀπάντησιν ἔδωκε, ὡς πρὸς ἐκεῖνο δὲ, τὸ ὁποῖον κυρίως ἐπεθύμει νὰ ἀκούσῃ ὁ Πιλάτος, δηλαδὴ περὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ, περὶ αὐτῆς ἀπαντᾷ, λέγων «Ἡ βασιλεία μου οὐκ ἐστὶ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου»⁶ δηλαδὴ, «Θεοσελὺς μὲν εἰμαι, ἀλλ' οὐχὶ τοιοῦτος Θεοσελὺς, ὅπως τὸν ἐννοεῖς, ἀλλὰ πολὺ λαμπρότερος» καὶ διὰ τῶν λόγων τούτων καὶ τῶν ἐπομένων δεκνύει εἰς αὐτόν ὅτι, δὲν ἔχει δικαί

2 «Κινούμενος καὶ ἀνόμενος» Σχῆμα προβάσαντον (ἀντιμετώπιον «ἀντά» πρὸ τῶν δικαστῶν καὶ κατόπιν «κινεῖτο» ὑπ' αὐτῶν) Ἐνταῦθα παρατηροῦμεν καὶ μίαν παρήχην μετὰ ἀναισθητοῦ οὐχ ὡς μάταιος «Ανόμενος καὶ περιανόμενος»

3 ὡν 18, 35.

4 ὡν 18, 36.

πράξει οὐδὲν κακὸν διότι Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἶπεν «Εἰς τοῦτο γεγέννημαι καὶ εἰς τοῦτο ἦλθον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ», δεκνύει ὅτι δὲν διέπραξεν οὐδὲν κακόν.

Ἐπειτα, ὅταν εἶπε «Πᾶς ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας, ἀκούει μου τῆς φωνῆς», τὸν προσελκύει διὰ τῶν λόγων τούτων καὶ τὸν πείθει, νὰ γίνῃ ἀκροατὴς τῶν λεγομένων δηλαδὴ λέγει, «ἐάν κανεὶς εἶναι ἀληθής, καὶ ἐπιθυμῇ τοῦτο, ὅπως δὴ ποτε θὰ μὲ ἀκούσῃ».

Οὕτω λοιπὸν καὶ τὸν Πιλάτον προσελκύει διὰ τῶν λόγων αὐτῶν λέγων, ὥστε ἐκεῖνος νὰ ἐρωτήσῃ «Τί, σὺν ἀλήθειᾳ»⁷, Ἀλλὰ κατ' ἀρχὴν μὲν φροντίζει δι' ἐκεῖνο τὸ ζήτημα, τὸ ὁποῖον κατεπέμψεν διότι γνωρίζει, ὅτι τὸ μὲν ἐρώτημα τὸ προαναφερθὲν εἶχεν ἀνάγκην καταλήλου χρόνου, (διὰ τὴν ἐξέτασθαι καὶ νὰ δοθῇ ἡ σχετικὴ ἀπάντησις εἰς τοῦτο), θέλει δὲ νὰ ἀποσιώσῃ αὐτὸν ἐκ τῆς ὁμιλίας τῶν Ἰουδαίων διὰ τοῦτο καὶ ἐξῆλθε. Καὶ τί λέγει, «Ἐγὼ οὐδεμίαν αἰτίαν εὐρίσκω ἐν αὐτῷ»⁸.

Καὶ νὰ ἐξετάσῃς μὲ πόσῃ σύνεσιν ἐνεργεῖ διότι δὲν εἶπεν βίαι, «ἐπειδὴ ἡμαρτε, καὶ ἄξιός ἐστι, θανάτου, χαρ' ὅσως αὐτὸν τῇ ἐορτῇ» ἀλλὰ, ἀφοῦ κατ' ἀρχὴν ἀπῆλλαξεν αὐτόν πάσης κατηγορίας, τότε ἐπιπροσθέτως ζητεῖ καὶ αὐτὸν δὲν ἠθελοῦν ὡς ἀδῶν νὰ ἀφήσων αὐτόν, τοῦλάχιστον ὡς ἐνοχὸν νὰ τὸν συγχωρήσων λόγῳ τῆς περιστάσεως⁹ διὰ τοῦτο καὶ προσέθεσεν· «Ἐστὶ συνήθεια ὑμῶν, ἵνα ἕνα ἀπολύσω ἐν τῷ Πάσχα¹⁰, κατόπιν κατὰ τρόπον συγκαταθεατικόν· Βούλεσθε οὖν ἀπολύσω τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων, Ἐκραζῶν οὖν πάντες· Μὴ τοῦτον, ἀλλὰ τὸν βαρρῶθάν»¹¹.

Ὅποια θδελιρὰ γνώμη! τοὺς μὲν ὁμοίους εἰς τὸν χαρακτῆρα, τοὺς ζητοῦν, καὶ τοὺς ἐνόχους τοὺς ἀπο-

5 ὡν 18, 37.

6 Ἰωάν 18, 38.

7 Ἰωάν 18, 38.

8 Δηλαδὴ ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐορτῆς.

9 Ἰωάν 18, 39.

10 Ἰωάν 18, 39, 40.

λίου, τὸν δὲ Ἀνέσθιον προτρέπου τὸν Πλάτωνα νὰ τὸν τιμωρήσῃ διότι τοῦτο τὸ ἔθιμον εἶχον ἐξ ἀρχῆς¹¹. Σὺ δὲ διὰ μέσου ὧτων αὐτῶν νὰ παρατηρήσῃς τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Δεσπότης ἀπέναντι αὐτῶν.

Ἐμάστιζεν αὐτὸν ὁ Πλάτων¹²; ἴσως θέλων νὰ χαλαρώσῃ καὶ νὰ καταπραΰνῃ τὴν Ἰουδαϊκὴν μανίαν διότι ἐπειδὴ μὲ τὰς προηγουμένας ἐνεργείας τοῦ δὲν ἡδυνήθη νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν Κύριον ἀπὸ αὐτοῦς φροντί-
ζων νὰ σταματήσῃ τὸ κακὸν μέχρι αὐτοῦ τοῦ σημείου, καὶ τὸν ἐμαστίζωσεν, καὶ νὰ συμφοῖν αὐτά, τὰ ὅποια συνέβησαν ἐπέτρεψε, καὶ χλαμῶδα καὶ στέφανον νὰ περι-
θλήσῃ¹³, ὥστε νὰ χαλαρώσῃ τὴν ὀργὴν διὰ τοῦτο καὶ ἐξήγαγεν Αὐτὸν ἐστεφανωμένον¹⁴ ἐνώπιον αὐτῶν, ὥστε ἀφοῦ ἴδου τὴν προσβολήν, ἣ ὅποια ἐγένετο εἰς Αὐτόν, νὰ ἀποθέλουν ἐν μέρος τοῦ πάθους των, καὶ νὰ ἀπο-
πτυσσούν τὸ δηλητήριον.

Καὶ πῶς οἱ στρατιῶται ἔκαμνον αὐτά, ἐνῶ δὲν ὁ πῆρχε σχετικὴ διαταγὴ τοῦ ἀρχόντος; Χάριν τῶν Ἰουδαίων διότι, ὁχ. ἐπειδὴ ἐξ ἀρχῆς διετόχθησαν ὑπὸ τοῦ ἀρχόντος εἰσέλθον τὴν νύκτα εἰς τὸν κήπον, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἐδεκνύοντο εὐχάριστοι εἰς τοὺς Ἰουδαίους, καὶ διὰ χρήματα ἀπετόλμων αὐτάς τὰς πράξεις.

Ἄλλ' ὅμως, ἐνῶ τόσα καὶ τόσον σοβαρὰ συνέβησαν, Αὐτὸς ἴστατο σιωπῶν¹⁵· πρῶτον, τὸ ὅποιον ἔκαμε καὶ κατὰ τὴν ἐξέτασίν Του, καὶ δὲν ἔδωκεν οὐδεμίαν ἀπάντησιν.

Σὺ δὲ ὄχι μόνον νὰ ἀκούῃς αὐτά, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν νοῦν σου νὰ τὰ διατηρῇς συνεχῶς, καὶ ὅταν θλήπῃς τὸν Βασιλέα τῆς αἰκουμένης καὶ ὧτων τῶν ἀγγέλων νὰ γλευάζεται ὑπὸ στρατιωτῶν διὰ λόγων, ὁ ἔργων, καὶ ὧτων νὰ τὰ ὑπομένῃ σιωπῶν, νὰ μιμῆσαι διὰ τῶν ἔργων σου Αὐτόν.

Διότι, ὅταν εἶπεν ὁ Πλάτων: «Τὸν βασιλέα τῶν

11 Ἰωάν 18, 39 Ματθ 27, 15. Μάρκ 15, 6 Λουκ 23, 17

12 Ἰωάν 18, 1

13 Ἰωάν 18, 2-3

14 Ἰωάν 18, 4 β.

Ἰουδαίων¹, καὶ μὲ περισβολὴν ἐμπαιγμοῦ ἐν συνεχείᾳ ἐνῶσε. Αὐτὸν Κατόπι, ἀφοῦ ἐξήγαγεν Αὐτόν λέγει: «Οὐδεμίαν αἰτίαν εὐρίσκω κατ' αὐτοῦ»². Ἐξῆλθε λοιπὸν δ' Ἰησοῦς ἔχων τὸν στέφανον, ἀλλ' οὔτε τότε ἐσθέ-
σθη ἡ ὀργὴ τῶν Ἰουδαίων, ἀλλὰ ἐκραυγάζον· «Σταύ-
ρωσον, σταύρωσον αὐτόν»³.

Ὅταν λοιπὸν εἶδεν ὁ Πλάτων ὅτι ὧτων ἀσκόπως γίνονται ὑπ' αὐτοῦ, λέγει: «Λάθετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ σταυρώσατε»⁴. Ἐκ τούτου εἶναι φανερόν ὅτι καὶ τὰ προηγούμενα τὰ ἐπέτρεψε πρὸς καταναυμὸν τῆς ὀργῆς αὐτῶν διότι λέγει: «ἐγὼ οὐδεμίαν αἰτίαν εὐρίσκω κατ' αὐτοῦ».

Θ'. Παρατήρη. διὰ πόσων μέσων ὁ δικαστὴς δικαιολογεῖ Αὐτόν, συνεχῶς ἀπαλλάσσων Αὐτόν ἀπὸ κατηγορίας, ἀλλὰ τιποτε ἐκ τούτων δὲν ἀπέτρεψε τοὺς κύνας διότι τὸν ἐπιδικώμενον σκοπὸν τῶν διότι καὶ τὸ «λάθετε καὶ σταυρώσατε» εἶναι λόγος ἀνθρώπου αἰσθανομένου ἀηδίας, καὶ ὠθεύοντος εἰς πρῶτον μὴ ἐπι-
τρεπομένην εἰς αὐτοῦς.

Αὐτὸς θεθαύμας ὠδήγησεν Αὐτόν, ὥστε νὰ γίνῃ τοῦ-
τα τὸ ὅποιον ἐπεδίωκον, κατόπι τῆς κρίσεως τοῦ ἀρ-
χόντος⁵, ἀλλὰ συνέβη τὸ ἀντίθετον, δηλαδὴ Ἐκεῖνος μᾶλλον νὰ ἀπαλλάσσεται κατόπι τῆς κρίσεως τοῦ ἀρ-
χόντος.

Ἐπειτα, ἐπειδὴ κατηγορήθησαν, «ὕμεις νόμον ἔχο-
μεν», λέγουσι, «καὶ κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν ὀφείλει ἀποθα-
νεῖν, ὅτι. Νίδυ θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν»⁶. Πῶς λοιπὸν ὧ-
των εἶπεν ὁ δικαστὴς: «Λάθετε αὐτόν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε», ἐλέγετε. «Οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν ἀπο-
κτείνειν οὐδένα»⁷, τώρα δὲ καταφεύγετε εἰς τὸν νό-
μον,

15 Ἰωάν 18, 30

16 Ἰωάν 9, 4

17 Ἰωάν 10, 6

18 Ἰωάν 19, 6

19 Ἡθελοῦ ἀπὸ νομικῶς νὰ κατακυρωσούν τὴν πρῶτην των

20 Ἰωάν 9, 7

21 Ἰωάν 18, 31

Καὶ πρόσθετε τὴν κατηγορίαν «Υἱὸν Θεοῦ ἐποίησεν ἑαυτὸν». Τοῦτο, εἰπέ μου, ἀποτελεῖ ἀξιοκατάκριτον ἐνέργειαν, δηλαδὴ τὸ νὰ πράττει τὰ τοῦ Θεοῦ, νὰ λέγῃ διὰ τὸν ἑαυτὸν Του ὅτι εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ.

Τὶ πράττει λοιπὸν ὁ Χριστός; Καὶ ὅταν ἐκεῖνοι συνελθόντες αὐτὰ μεταξὺ τῶν ἐσώπων ἐκκληρῶν τὸν προφητικὸν ἐκεῖνου λόγον «Οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἢ κρίσει αὐτοῦ ἡρῆν»²².

Ἐπειτα ὁ μὲν Πλάτος φοβεῖται, ὅτι ἤκουσεν ἀπὸ τούτων Ἰουδαίους ὅτι ἔκαμε τὸν ἑαυτὸν Του Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ φοβεῖται μήπως τὸ λεγόμενον εἶναι ἀληθές, καὶ ὡς πρὸς τὴν γνώμην του καμνὴ παρανομίαν, ἐκεῖνοι δὲ διὰ πρᾶξεων καὶ λόγων ἐνῶ ἔμαθον αὐτὰ, δὲν ἀσθάνονται, φρικτὴν ἀλλὰ θανατώνουν Αὐτόν, διὰ λόγους διὰ τούτων ὁποῖους ἔπρεπε νὰ προσκυνῶν Αὐτόν.

Διὰ τοῦτο ὁ Πλάτος δὲν ἐρωτᾷ πλέον τὸν Ἰησοῦν. «Τί ἐποίησας»²³, ἀλλὰ ἀνῶθεν πάλιν ὑπὸ τοῦ φόβου παρασώμενος ἐνεργεῖ τὴν ἐξέτασιν, λέγων «Εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός»²⁴. Ἀλλ' ὁ Κύριος δὲν ἀπεκρίθη διότι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἤκουσεν, «εἰς τοῦτο γενένημαι καὶ εἰς τοῦτο ἦλθον», καὶ ὅτι «ἡ βασιλεία μου, οὐκ ἐστὶν ἐντεῦθεν»²⁵ καὶ ἐνῶ ἔπρεπε νὰ ἀντιδράσῃ καὶ νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ, τοῦτο μὲν δὲν ἔπραξε ἠκολούθησε δὲ τὴν «συνδοκὴν ὁρμήν».

Ἐπειτα ἐκεῖνοι, ἀντικρουόμενοι ἀπὸ παντὸς, τὴν κατηγορίαν τὴν παρουσιάσαντες ὡς κατηγορίαν περὶ δημούσιου ἀδικήματος, λέγοντες «Ὁ ποιῶν ἑαυτὸν θασά αὐτὸ λέγει τῷ Καίσαρι»²⁶.

Ἐπρεπε λοιπὸν τοῦτο νὰ ἐξετάσῃ ἐπιμελῶς, μήπως δηλαδὴ ἐπεχειρεῖ ἐγκαθίδρυσιν τυραννίδος καὶ νὰ ἐκβάλῃ τὸν Καίσαρα ἐκ τῆς βασιλείας· ἀλλὰ δὲν ἐνεργεῖ τὴν ἐξέτασιν μὲ ἐπιμέλειαν διὰ τοῦτο ὁ Ἰησοῦς οὐδόλως ἀποκρίνεται εἰς αὐτόν, ἐπεὶ δὲ ἐγνώριζεν ὅτι

22 Ἰω. 8, 7 &
23 ἰδὲν 18, 25
24 ἰδὲν 18, 6.
25 Ἰω. 18, 36
26 ἰδὲν 18, 12

ὁ Πλάτος ἀσκόπως ὑπέβαλεν ὅλας τὰς ἐρωτήσεις.

Καὶ ὅλλως τε, ἐφ' ὅσον τὰ ἔργα ἐμαρτύρουν ὅπερ Αὐτοῦ, δὲν ἤθελε διὰ λόγου νὰ ἀντικρούσῃ τὰς κατηγορίας καὶ νὰ συντάξῃ ἀπολογίαν, θέλων νὰ βεῖξῃ ὅτι θεληματικῶς ἔρχεται εἰς τὸ πάθος.

Ἀφοῦ λοιπὸν ἐσώπησεν ὁ Ἰησοῦς, λέγει ὁ Πλάτος «Οὐκ αἶσας ὅτι ἐξουσίαν ἔχω σταυρῶσαί σε»²⁷. Βλέπεις πῶς ἐκ τῶν προτέρων καταδικάζει τὸν ἑαυτοῦ του; «Διότι ἐάν ἀπὸ σέ, Πλάτε, ἐξαρτάται τὸ πᾶν, διὰ ποῖον λόγον, ἀφοῦ δὲν εὗρίσκες οὐδεμίαν κατῆγορίαν κατ' Αὐτοῦ, δὲν ἀπολύεις Αὐτόν»;

Ἀφοῦ λοιπὸν καθ' ἑαυτοῦ ἐξέφερε τὴν ἀπόφασιν, λέγει «Μεῖζονα ἁμαρτίαν ἔχει ὁ παραδιδούς με σοι»²⁸, δεικνύων ὅτι καὶ ὁ ἴδιος ὁ Πλάτος ἦτο υπεύθυνος διὰ τὸ παράπτωμα τοῦτο εἰς θάνατον Αὐτοῦ. Ἐπειτα καταρρίπτων τὸ φρόνημα καὶ τὴν ἀλαζονείαν τοῦ Πλάτου, λέγει «Οὐκ εἶχες ἐξουσίαν, εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένον»²⁹, δεικνύων ὅτι τοῦτο συμβαίνει ὀχι σύμφωνα μὲ τὴν φυσικὴν σειρὰν τῶν συμβαινόντων, ἀλλὰ ἐπιτελεῖται κατὰ μυστικὸν τρόπον.

Διὰ νὰ μὴ νομίσῃ δὲ ὁ Πλάτος, ὅταν ἤκουσεν «Εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένον» ὅτι ἦτο τελείως ἀπληρογμένος τοῦ ἐγκλήματος διὰ τοῦτο εἶπε, «Μεῖζονα ἁμαρτίαν ἔχει ὁ παραδιδούς με σοι» καὶ ὁμῶς ἐάν εἶχε βοθῇ ἢ ἐξουσία αὐτῇ εἰς τὸν Πλάτον, οὔτε αὐτός, οὔτε οἱ Ἰουδαῖοι θὰ ἦσαν υπεύθυνοι διὰ τὰ ἐγκλήματα. Ἀλογίστως τὰ λέγεις αὐτὰ διότι τὸ «δεδομένον» ἐδῶ σημαίνει τὸ «συγκεχωρημένον» (ἐπιτετραμμένον). Δηλαδὴ «συνδυαμὲν με τὸ νὰ εἴλεγεν «Ἐπέτρεψεν ὁ Θεός νὰ γινῶν αὐτὰ δὲν εἶσθε ὁμῶς ἕνεκα τοῦτου ἀπληρογμένοι τῆς πονηρίας».

Κατέπληξε τὸν Πλάτον διὰ τῶν λόγων, καὶ ἐδωκε σαφὴ ἀπολογίαν διὰ τοῦτο καὶ ὁ Πλάτος ἐζήτησε νὰ ἀπολύσῃ Αὐτόν³⁰. Ἀλλὰ οἱ Ἰουδαῖοι πάλιν ἔκραζον·

27 ἰδὲν 18, 10
28 ἰδὲν 18, 11
29 ἰδὲν 18, 11
30 ἰδὲν 18, 12

ε'Εάν τοῦτον ἀπολύσῃς, οὐκ εἰ φίλος τοῦ Καίσαρος»³¹. Ἐπεὶ δὲ δηλαδὴ ἐπικλήσαντες κατηγορίας σύμφωνα μετὰ τὸν νόμον τῶν, δὲν ἐκέλευσαν τίποτε, κατὰ κακοῦργον τρόπον καταφεύγουσιν εἰς τοὺς ἐκτὸς ἔθνους τῶν νόμους λέγοντες. «Πῶς, ὁ βασιλεὺς ἑαυτὸν ποιῶν, ἀντιλέγει τῷ Καίσαρι». Καὶ ποῦ ὁ Ἰησοῦς παρῶσα ἀσθὴ φερεται, ἀπὸ ποῦ βεβήλασε νὰ ἀποδείξῃ αὐτό; ἀπὸ τῆν ἀλουργείᾳ, ἀπὸ τοῦ στέμματος; ἀπὸ τῆν περιβολῇ, ἀπὸ τοῦ στρατοῦ, δὲν ἐβάδισε πάντως μόνος μετὰ τῶν δώδεκα ἀποστόλων, ἐξοικονομῶν διὰ τὰ ἀναγκαῖα μὲ ληψήν τῃν δηλαδὴ τῆν τροφὴν, τῆν ἐνδυμασίαν καὶ τῆν οἰκίαν;

Ἀλλὰ ὅποια ἀνὰ ἀνδρεία καὶ ἀκαίριος βελτίαι διότι ὁ Πιλάτος ἐπεὶ δὴ ἐνόησε πλέον ὅτι κινδυνεύει, εἰ δὲν λάθῃ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ τοὺς λόγους τῶν Ἰουδαίων, ἐξέρχεται μὲν ὡς δὴ νὰ ἐξετάσῃ τὴν ὑπόθεσιν (διότι τὸ νὰ καθίσῃ³² εἰδείκεν τούτου) ἀλλὰ χωρὶς νὰ ἐνεργήσῃ οὐδεμίαν ἐξέτασιν, παραδίδει τὸν Ἰησοῦν, νομίζων ὅτι θὰ κάμῃ αὐτοῦς διὰ τὸ νὰ βεβαιώσῃς ὅτι μετὰ τὴν τὴν σκέψιν ἔκαμε τούτου, ἀκούσε τί λέγει: «Ἰδε ὁ βασιλεὺς ὑμῶν»³³.

Ὅταν δὲ εἶπον ἐκεῖνοι. «Σταύρωσον»³⁴ πάλιν προσέθεσε λέγων. «Τὸν βασιλεὺς ὑμῶν σταύρωσον»³⁵. Αὐτοὶ δὲ ἐκραζόν. «Οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ Καίσαρα»³⁶. Βελημιτικῶς ὑπεβόλον τοὺς ἑαυτοῦς τῶν εἰς τὴν τιμωρίαν διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς παρέδωκεν αὐτοὺς, ὅταν καὶ αὐτοὶ πρῶτον ἀπεμάκρυναν τοὺς ἑαυτοῦς τῶν ἀπὸ τῆν πρόνοιαν καὶ τῆν προστασίαν Αὐτοῦ καὶ ἀφοῦ ὁμοφώνως ἡρνήθησαν τῇ Βασιλείᾳ Αὐτοῦ, ἀφῆκεν αὐτοὺς νὰ καταστραφῶν διὰ τῶν ψήφων τῶν, (καὶ ὅμως ἐκεῖνοι, τὰ ὅποια εἶχον λεχθῇ ἦσαν ἀρκετὰ ἐν συνεχείᾳ νὰ κατενύκουν τὴν ὁργὴν αὐτῶν) ἀλλὰ ἐ-

31	ωὐν	9	12
32	ωὐν	19	13
33	ωὐν	19	14
34	ωὐν	19	15
35	ωὐν	19	15
36	ωὐν	9	5

φοβεῖτο μήπως, ὅταν ἀφῇ ἐλευθερος, προσελκύῃ πάλιν τὸ πλῆθος, καὶ ἐνέργουν τὰ πάντα, διὰ νὰ ἀποτρέψουν τοῦτο διότι εἶναι φοβερόν πρᾶγμα ἡ φυλακία³⁷, φοβερόν καὶ ἀρκετὸν νὰ καταστρέψῃ τὴν ψυχὴν.

Διὰ τοῦτο οὐδέποτε ἤκουσαν Αὐτόν· ἀλλ' ὁ μὲν Πιλάτος διὰ λόγον μόνον ἤθελε νὰ ἀφῇ Αὐτόν, οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἐπέμενον λέγοντες. «Σταύρωσον». Καὶ διὰ τὴν αἰτίαν γὰρ ἐπαύσαντο νὰ θανατώσων Αὐτόν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, Αὐτὸς ὁ θάνατος ἦτο ἐξευτελιστικός. Ἐπειδὴ ἐφοβήθησαν λοιπὸν μήπως μετὰ ταῦτα διατηρηθῇ κάποια ἀνάμνησις δι' Αὐτόν, φροντίζουσιν νὰ τὸν δολοφονήσων καὶ εἰς τιμωρίαν ἐπάρατον, μὴ γνωρίζοντες ὅτι διὰ τῶν ἐμποδίων ἐξυμνῶνται ἡ ἀλήθεια διὰ νὰ βεβαιώσῃς δηλαδὴ, ὅτι ἐσκέπτοντο τοῦτο, ἀκούσε τί λέγουσι. «Ἡμεῖς ἤκουσαμεν ὅτι ὁ πλάτος ἐκεῖνος εἶπεν ὅτι μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρωμαι»³⁸.

Διὰ τοῦτο διὰ ἀκρίβειαν, στρέφοντες αὐτὰ ἀνωκάτω, ὥστε νὰ διαβάλλουν τὰ μετὰ ταῦτα συμβαίνοντα, καὶ συνεχῶς ἐκραυγάζον «Σταύρωσον», ὡς πάλιν ὅς ἀπαιτοῦν διεφθαρμένον ὑπὸ τῶν ἀρχόντων.

γ. Ἡμεῖς δὲ οὐ μόνον νὰ ἀνογιγνώσκωμεν αὐτὰ, ἀλλὰ νὰ τὰ φέρομεν καὶ εἰς τὸν νοῦν μας, δηλαδὴ τὸν ἀκάνθινον στέφανον, τὸ ἱμάτιον, τὸν κύλαμον, τὰ ραπίσματα, τὰ κτυπήματα ἐπὶ τῆς παρεσθῆς, τοὺς ἐμπαισμούς, τὴν εἰρωνείαν διότι αὐτὰ εἶναι ἀρκετὰ, συνεχῶς ἐρχόμενα εἰς τὴν μνήμην, νὰ ἀφαιροῦν πᾶσαν ὁργὴν.

37 Ὁ Ἑβραῖος ποιητὴς Δ. Σολωμὸς παρουσιάζει τὴν φυλακίαν ὡς προκληθεὶς τὴν διάνοξιν.

38 Διότι οὐκ ἔστιν ὅπως θάνατος
ἐν ἀνθρώπῳ ἢ θάνατος
καθ' ἑνὸς χρόνου ἐλθόντος.
«πρὸς τὸ» λέγοντας. «καὶ αὐτὸς»
καὶ τὸ αὐτὸν ὅπως αὐτὸς δεῖχεται
ἐκείνῳ, ὡς αὐτὸς θάνατος
μὴν τὸ πᾶσι γινώσκοντες
καὶ αὐτὸν θάνατος.

38 Ματθ. 28. 63

Καὶ ὅτι ἐμπαζώμεθα, καὶ ἂν πάσχωμεν κατὰ δόλως, συνεχῶς ὅς λέγωμεν: «Οὐκ ἔστι βασις μαζῶν τοῦ Κυρίου αὐτοῦ»³⁹, καὶ νὰ ἐνθυμώμεθα τὰ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων λεγόμενα, τὰ ὅποια ἔλεγον λυσσῶντες πρὸς Αὐτόν, ὅπως «δαμόνιον ἔχεις»⁴⁰ καὶ «Σαταρείτης εἶ σύ»⁴¹, καὶ ὅτι «ἐν Βιελζεβούλ ἐκβάλλει τὰ δαμόνια»⁴² διότι διὰ τοῦτο ὑπέμεινεν ὁ Κύριος ὅλα αὐτά, διὰ νὰ θαυιάζωμεν ἐπὶ τῶν ἰγνῶν Αὐτοῦ, καὶ νὰ ὑπομένωμεν τοὺς ἐμπαγμούς, οἱ ὅποιοι κυρίως εἶναι, ἐκ τῶν προσδλητικῶν λόγων, πού ἐξεραβίζουν.

Ἄλλ' ὅμως Ἐκεῖνος ὅχι μόνον ὑπέμεινεν αὐτά, ἀλλὰ καὶ ὅλα τὰ ἔπραττεν, ὥστε νὰ σώσῃ καὶ νὰ ἀπαλλάξῃ τοὺς πρᾶττοντας αὐτὰ ἀπὸ τῆν ἐπιχειμένην κόλασιν διότι καὶ τοὺς Ἀποστόλους ἔστειλε διὰ τὴν σωτηρίαν αὐτῶν.

Ἀκούεις λοιπὸν Αὐτοὺς νὰ λέγουν ὅτι «οἴδομεν τι κατὰ ἄγνοιαν ἐπράξατε»⁴³, καὶ διὰ τούτοις τῶν λόγων νὰ προσελκύουν αὐτοὺς, οἱ ὅποιοι διέπραξαν τὸ παράπτωμα ἐκεῖνο, εἰς μετάνοιαν.

Αὐτὰ καὶ ἡμεῖς ὅς μνησθῶμεν διότι τίποτε δὲν ἐξευμενίζε, τὸσον τὸν Θεόν, ὅσον τὸ νὰ ἀγαπᾶμεν τοὺς ἐχθρούς, καὶ νὰ εὐεργετῶμεν ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι μᾶς βλέπουν.

Ὅταν κανεὶς σὲ ἐνοχλῇ, νὰ μὴ στρέψῃς τὸ θλέμμα κατ' αὐτοῦ, ἀλλὰ κατὰ τοῦ δαίμονος, ὁ ὅποιος κινεῖ αὐτόν καὶ νὰ ἐκτοξεύσῃς ὅλην τὴν ὀργὴν κατὰ τοῦ δαίμονος, αὐτὸν δέ, ὁ ὅποιος κινεῖται ὑπὸ τοῦ δαίμονος, νὰ εἰσπλάγχυσθῃς διότι, ἐὰν τὸ φεῖδος προέρχεται ἐκ τοῦ διαβόλου, καὶ ἡ ἀλόγιος ὀργὴ πολὺ περισσότερον ἀπὸ ἐκείνον προέρχεται.

Ὅταν ἴδῃς κάποιον νὰ σὲ διακαμωδῇ, σκέψου τι ὁ διαβόλος εἶναι ὁ παρακινῶν αὐτόν διότι τὰ σκώματα δὲν εἶναι χαρακτηριστικά τῶν Χριστιανῶν διότι

39 Ἰωάν 13, 18.

40 Ἰωάν 7, 20.

41 Ἰωάν 8, 48.

42 Λουκ 11, 15.

43 Πράξ 3, 17.

ὁ διαταχθεὶς νὰ πεινῇ, καὶ ἀκούων. «Οὐαὶ οἱ γελῶντες»⁴⁴ ὅταν κατὰ τὴν ὁδὸν ᾄδῃ, καὶ σκώπτῃ, καὶ ἐλάττειται, δὲν εἶναι ἄξιος νὰ φέγεται ἐκ μέρους μας, ἀλλὰ νὰ θρηνηθῇ διότι καὶ ὁ Ἰησοῦς ἐταράχθη, ὅταν ἀνελογίσθη τὸν Ἰούδαν⁴⁵.

Αὐτὰ λοιπὸν ὅλα ὅς μαλετῶμεν εἰς τὰ ἔργα μας διότι ἐὰν δὲν ἐπιτύχωμεν αὐτά, ἀναφελῶς καὶ ματαιῶς ἤλθομεν εἰς τὸν κόσμον, μᾶλλον δὲ διὰ κακόν διότι δὲν εἶναι, ἀρκετὴ ἡ πίστις νὰ μᾶς εἰσγάγῃ εἰς τὴν βασιλείαν, ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἰς μέγαυιν θαυμὸν δύναται, νὰ καταθῇ κατὰ τοὺς διάγοντας πονηροὺς ὄντων «ὃ γὰρ εἰδὼς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου αὐτοῦ καὶ μὴ ποιήσας, βαρύνεται πολλὰς»⁴⁶, καὶ πάλιν «Εἰ μὴ ἤλθον», λέγει, «καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς ἀμαρτίαν οὐκ εἶχον»⁴⁷.

Ποῖαν λοιπὸν δικαιολογίαν θὰ προβάλωμεν, ὅταν εὐρισκόμενοι ἐντὸς τῶν Θεῶν Βασιλείων, καὶ ἀξιώθεντες νὰ εἰσελθῶμεν εἰς τὰ ἄδυτα, καὶ καταστάντες κοινωνοὶ μυστηρίων, τὰ ὅποια ἀπαλλάσσουν τῶν ἀμαρτιῶν, γινώμεθα χειρότεροι ἀπὸ τοὺς Ἑθνικούς, οἱ ὅποιοι δὲν μετέχουν εἰς τίποτε ἐκ τούτων, διότι, ἐὰν ἐκεῖνοι ἀπὸ ματαόδοσιν ἀνέπτυξαν τὴν ἐκτάσεως φιλοσοφίαν πολὺ περισσότερον ἡμεῖς διὰ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἀρέσκει εἰς τὸν Θεόν, πρέπει, νὰ ἐξασκήσωμεν πάσας ἀρετὰς.

Τώρα δὲ οὔτε τὰ χρήματα περιφρονούμεν, ἀλλ' ἐκεῖνο μὲν πολλὰκις τὰ ἔθεσαν εἰς ἀνωτέρων μοίραν ἀπὸ τὴν ψυχὴν τῶν, καὶ τέκνα παρέδωκαν εἰς τὴν μάχην τῶν δαμόνων κατὰ τοὺς πολέμους, καὶ τὴν φύσιν περιεφρόνησαν χάριν τῶν δαιμόνων, ἡμεῖς δὲ οὔτε τὸν ἀργυρὸν καταφρονούμεν διὰ τὸν Χριστὸν, οὔτε τὴν ὀργὴν ὅτι τὸ ἀρέσκει εἰς τὸν Θεόν, ἀλλὰ ἐξαπτόμεθα, καὶ εὐρ σκόμεθα εἰς κατὰστασιν ὅχι χειρότερον τῆς καταστάσεως τῶν κατεχομένων ἐκ πυρετοῦ.

44 Λουκ 8, 25.

45 Ἰωάν 18, 21.

46 Λουκ 12, 47.

47 Ἰωάν 18, 22.

Καὶ ὥπως ἐκεῖνοι, κατεχόμενοι ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ, φλέγονται οὕτω καὶ ἡμεῖς, ὥς φλεγόμενοι ὑπὸ πυρός, οὐδόλως δυνάμεθα νὰ ἀπολλασθῶμεν τῆς ἐπιθυμίας, ἐπαυλιάνοντες καὶ τὴν ὁρμήν καὶ τὴν φιλοχρημασίαν. Διὰ τοῦτο αἰσχύνομαι καὶ ἐκπλήττομαι, ὅταν βλέπω ὅτι, εἰς μὲν τοὺς Ἑθνικούς ὑπάρχουν ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι περὶφρονοῦν τὰ χρήματα⁴⁸· εἰς ἡμᾶς δὲ ὅλοι κατεχόνται ὑπὸ τῆς μανίας αὐτῆς διότι καὶ ἂν εὐρωμέν μερικούς νὰ καταφρονεῖν τὰ χρήματα, κατέχονται ὁμως αὐτοὶ ἀπὸ ἄλλα ἐλαττώματα, ἀπὸ θυμὸν καὶ φθόνον καὶ εἶναι δύσκολοι νὰ εὕρῃς τελείως ἐνάρητον ἄνθρωπον.

Τὸ αἴτιον δὲ εἶναι ὅτι, δὲν φροντίζομεν νὰ λάβωμεν τὰ φάρμακα ἐκ τῶν Γραφῶν, οὔτε προσεχόμεν μὲ κατανύξιν εἰς Αὐτάς, καὶ μὲ ὀδυνην, καὶ μὲ στεναγμόν, ἀλλὰ τυπικῶς, ἔαν κάποτε ἔχωμεν ἐλεύθερον χρόνον διὰ τοῦτο ὅταν παρουσιασθῇ σώρα, εἰς τοὺς ὁποίους θέσωμεν, τὰ καλύπτει. ὅλα καὶ, ἔαν προσέκλινε κάποιον κέρδος πνευματικὸν (ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν Γραφῶν), τὸ ἀφαιρῇ. διότι οὔτε, ἔαν κανεὶς, ἔχων τραῦμα, ἔπιεται ἐπιθέτων φάρμακον, δὲν τὸ ἐπιθέσῃ καλῶς, ἀλλὰ ἀφήσῃ νὰ πέσῃ ὁ ἐπιθεσμός, καὶ ἐκθέσῃ τὸ τραῦμα αὐτοῦ εἰς τὸ ὕδωρ, τὴν κόνιν, τὴν ξηρασίαν καὶ εἰς πολλά· ἀλλὰ τὰ ὁποῖα δύνανται, νὰ ἐλθοῦν εἰς ἐπαφήν μὲ τὸ τραῦμα τοῦ θὰ σημειωθῇ κάποιος θελησμός, ὅχι ὁμως λόγῳ ἁλλεῖφεως, θεραπευτῆς δυνάμεως, τῶν φαρμάκων ἀλλὰ λόγῳ τῆς ἀμελείας τοῦ τραυματισθέντος.

Τοῦτο καὶ εἰς ἡμᾶς συνήθως συμβαίνει, ὅταν εἰς μὲν τοὺς θεοὺς λόγους ὀλίγον προσέχωμεν, εἰς δὲ τὰ θιοτικά ζητήματα ὅλον τὸν ἑαυτὸν μᾶς συνεχῶς ἀφ' ἐρώνομεν.

Διὰ νὰ μὴ συμβαίῃ λοιπὸν τοῦτο, ὅς παρατηρήσωμεν προσεκτικῶς, ὅς στρέψωμεν τὸ βλέμμα πρὸς τὸν οὐρανόν, καὶ ὅς χαμηλωσώμεν αὐτὸ εἰς τὰ μυστήματα

48. Περὶ τοῦ Διαγένοῦς διηγοῦνται τὰ ἑξῆς.
«Διαγένης πλυνθαιμένος τὰς τιμὰς τῶν ἀνθρώπων συνέκαστο· οἱ καταφρονούντες, εἴη πλούσιοι, εἴη ἐσθλοὶ, Ζεῦς τῶν δ' ἐνυπνίων ὑπερῶν δυνεῖς, πέντας ἁδοῖας πόνοι, θανάτου».

καὶ τὰς σοφοὺς τῶν ἀπελθόντων διότι, καὶ ἡμᾶς τὸ αὐτὸ τέλος ἀνομίμεν, καὶ αὐτὴ ἡ ἀνάγκη πρὸς ἀποδημίαν πολλὰς θὰ παρουσιασθῇ εἰς ἡμᾶς πρὸ τῆς ἐσπέρας. Ἄς προπαρασκευασθῶμεν λοιπὸν διὰ τὴν ἐξοδὸν αὐτὴν διότι ἔχομεν ἀνάγκην πολλῶν ἐφοδίων διότι ἐκεῖ εἶναι πολλοὶ ὁ καύσων, πολλὴ ἡ ξηρασία, πολλὴ ἡ ἐρημία. Δὲν εἶναι δυνατόν ἐν συνεχείᾳ νὰ καταλύσῃς εἰς ξενοδοχεῖον δὲν εἶναι, δυνατόν νὰ ἀγοράσῃς τίποτε, ἔαν δὲι τὰ λάθῃς ὅλα ἀπὸ ἐδῶ.

Ἀκουσε λοιπὸν τί λέγουσι αἱ παρθέναι «Ὑπάγετε πρὸς τοὺς πωλοῦντας»⁴⁹, ἀλλὰ ἀπελθεῖσαι αἱ μωραὶ παρθέναι, δὲν εἴρον ἔλαον. Ἀκουσε, τί λέγει ὁ Ἀθεράς· ὅτι δηλαδὴ «γάσμαι μετὰ τῶν ἡμῶν καὶ ὑμῶν»⁵⁰. Ἀκουσε τί λέγει, ὁ Ἰεζεκιήλ περὶ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅτι δηλαδὴ «Ἦώε, καὶ Ἰώε, καὶ Δανιήλ τοὺς υἱοὺς αὐτῶν οὐ μὴ σώσονται»⁵¹.

Ἀλλὰ εἴθε νὰ μὴ συμβῇ νὰ ἀκούσωμεν ἡμεῖς αὐτοὺς τοὺς λόγους, ἀλλὰ ἀφοῦ λάβωμεν ἀπὸ ἐδῶ ἀρκετὰ ἐφόδια διὰ τὴν αἰώνιον ζωὴν, νὰ ἴδωμεν μὲ θάρρος τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα, συγχρόνως μετὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀνῆκε, ἡ δοξα, τὸ κράτος, ἡ τιμὴ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν.

ὉΜΙΛΙΑ ΠΕ' (85)

(Ἰωάν. 19, 16 — 1' 9)

«Τότε τὸν παρέθηκεν αὐτὸν πρὸς τὸ Πλάτω, ἵνα στυγυθῇ. Παρέλαβον δὲ τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἔγαγον αὐτόν. Καὶ βαστάζων τὸν σταυρὸν ἑαυτοῦ ἐβήλθεν εἰς τὸν λεγόμενον

49. Ματθ. 25, 8
50. Λουκ. 16, 28
51. εἰζ. 14, 14

Κρανίου τόπον, Ἐβραϊστὶ δὲ Γολγοθᾶ, ὅπου αὐτὸν ἐσταύρωσαν¹

α. Αἱ εὐτυχίαι εἶναι ἱκαναὶ νὰ καταβάλουν καὶ νὰ παρασύρουν ἐκείνους, οἱ ὅποιοι δὲν προσέχουν· οὕτω καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, ἐνῶ ἐξ ἀρχῆς ἐτύγγανον τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ἐπεζήτουν τὸν θεσμόν τῆς βασιλείας τῶν ἐθνῶν, καὶ εἰς τὴν ἔρημον μετὰ τὸ μόνον ἐνεθυμοῦντο τὰ κρόμματα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον λατρεῖν καὶ ἐδῶ, ἀρνούμενοι τὴν Βασιλείαν τοῦ Χριστοῦ, ἐπεκαλοῦντο διὰ τοὺς ἑαυτοῦς τὴν τὴν βασιλείαν τοῦ Καίσαρος.

Διὰ τοῦτο λοιπὸν διώρισε εἰς αὐτοὺς θυσίαν κατὰ τὴν γνώμην αὐτῶν. Ὅταν οὖν λοιπὸν ἤκουσεν αὐτοὺς τοὺς λόγους² ὁ Πλάτος, παρέδωκεν αὐτόν, διὰ νὰ σταυρωθῇ· λίαν παραλόγως, διότι, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ ἐρωτήσῃ, ἐάν πράγματι ὁ Χριστὸς ἐφρόντισε νὰ δημιουργήσῃ τυραννίδα, μόνον ἐκ τοῦ φόβου ἐξέδωκε τὴν ἀπόφασιν καὶ ὅμως θέθαια, διὰ νὰ μὴ πάθῃ τοῦτο ὁ Πλάτος, προληπτικῶς ὁ Χρ. στὸς λέγει· «Ἡ ἐμὴ βασιλεία οὐκ ἐστίν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου»³.

Ὁ Πλάτος ὅμως ἀφοῦ παρέδωκε διλοὶ τὸν ἑαυτοῦ του εἰς τὰ τῆς παροῦσης ζωῆς δὲν ἤθελον νὰ κόμῃ οὐδεμίαν ὑψηλὴν σκέψιν· καὶ ὅμως τὸ δυνερον τῆς συζήτου τοῦ⁴ ἦτο ἀρκετὸν νὰ προκαλέσῃ δέος εἰς αὐτόν. Ἀλλὰ μὲ τίποτε ἐκ τούτων δὲν κατέστη καλύτερος, οὐτε ἔστρεψε τὸ θλίμμα του πρὸς τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ παρέδωκε τὸν Ἰησοῦν.

Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἔθεσαν ἐπὶ τοῦ Ἰησοῦ τὸν σταυρόν, ὡς καταδικῶν πᾶσαν διάνοιαν καὶ τὰ ἔθνη ἀπεστρέφοντο καὶ οὐτε νὰ ἐγγίσουν αὐτὸ ἤθελον. Τοιοῦτοτρόπως καὶ κατὰ τὴν προεκκίνησιν τοῦ πάθους συνέβη τοῦτο· ὅ ὅτι, καὶ ὁ Ἰσαάκ ἐκράτησε τὰ ἔθνη, ἀλλὰ ἡ ὑπόθε-

1. Ἰωάν. 19. 18-19.

2. Ἰωάν. 19. 15.

3. Ἰωάν. 18. 36.

4. Ματθ. 27. 18.

σις ἐσταμάτησε μέχρι τῆς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς, (διότι ἦτο προδ. αὐτοῦσις, εἰκὼν τοῦ πάθους)· τῶρα δὲ προεχώρησεν καὶ εἰς τὰ ἔργα· διότι ἀπετέλει πλέον πραγματικότητα⁵.

Καὶ ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸν Κρανίου τόπον Μερι· καὶ λέγουσι ὅτι ἐκεῖ εἶχεν ἀποθάνει καὶ ἔκειτο ὁ Ἀδάμ, καὶ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸν τόπον ὅπου ἐθεοδόκευσεν ὁ θάνατος, ἐκεῖ ἔστησε καὶ τὸ τρώσιον· διότι ἐξήρχετο ὡς τρώσιον κρατῶν τὸν σταυρόν κατὰ τῆς τυραννίδος τοῦ θανάτου· καὶ ὅπως οἱ νικηταί, οὕτω καὶ αὐτὸς ἔφερε τὸ σύμβολον τῆς νίκης ἐπὶ τῶν ὁρῶν. Διότι, τί καὶ εἰ οἱ Ἰουδαῖοι διέτασσον αὐτὰ μὲ διάφορον σκέψιν,

σταυρώνουν δὲ αὐτόν καὶ μετὰ ληστῶν, καὶ εἰς τοῦτο ἐκπληροῦντες τὴν προφητείαν παρὰ τὴν θέλησιν τῶν· διότι ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἐπραττον οἱ Ἰουδαῖοι· δὲ ὁ θῶρον, αὐτὰ συνετέλουν εἰς τὴν ἐπικράτησιν τῆς ἀληθείας, διὰ νὰ μάθῃς, πόση εἶναι ἡ δύναμις αὐτῆς· διότι, καὶ τοῦτο ἐξ ἀρχῆς προέβλεπε ὁ Προφήτης, δηλαδὴ ὅτι «μετὰ ἀνδρῶν ἐλογίσθη»⁶.

Ἦθελε λοιπὸν ὁ βασιμὸν νὰ συγκαλύψῃ τὸ συμβαῖνον ὡς πρὸς τὴν σπουδαιότητά του, ἀλλὰ δὲν ἤδυνήθη· διότι ἐσταυρώθησαν μὲν οἱ τρεῖς, ἀλλὰ μόνον ὁ Ἰησοῦς θλάσμε, ὁ δὲ νὰ μάθῃς ὅτι ἡ δύναμις αὐτοῦ τὸ πᾶν ἐπετέλεσεν· Ἄν καὶ οἱ τρεῖς ἦσαν προσηλωμένοι ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, παρὰ ταῦτα τὰ θαύματα ἐγένοντο· ἀλλ' ὅμως οὐδεὶς ἀπέδωκε οὐδὲν ἐκ τῶν συμβάντων εἰς ἀλλὸν ἐξ ἐκείνων, παρὰ μόνον εἰς τὸν Ἰησοῦν· τὸσον ἀνίσχυρος κατέστη ἡ ἐπιβουλὴ τοῦ διαβόλου, καὶ ἐστράφη αὐτὴ κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ· διότι καὶ ἐκ τῶν δύο ταύτων ληστῶν δ.εσώθη εἷς⁷.

Ὅχι, μόνον λοιπὸν δὲν ἐθλάσμε τὴν δόξαν τοῦ Σταυρουμένου, ἀλλὰ καὶ συνετέλεσεν εἰς αὐτὴν πολὺ· διότι ἀπὸ τοῦ νὰ μετακινήσῃ κανεὶς τὰς πέτρας δὲν ἦτο εὐκο-

5. Ὁ μὲν αὐτὸς ἐκράτησε τὸ εὖλος, πλὴν ὅμως δὲν ἐθυσίασθη, ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐφρόντισε τὸ εὖλος, ἀλλὰ καὶ ἐθυσίασθη.

6. Ἰακ. 53, 12.

7. Λουκ. 24, 39-42.

λώτερον τὸ νὰ μεταβάλλῃ τὸν ληστὴν ἐν ὄρα σταυρώσεως καὶ νὰ τὸν εἰσαγάγῃ εἰς τὸν Παράδεισον.

«Ἐγράψαμε δὲ καὶ τίτλοι ὁ Πιλάτος⁸, ὁρ' ἐνός μὲν διὰ τὰ ἐκδικηθῆ τοὺς Ἰουδαίους, ὁρ' ἑτέροι δὲ διὰ τὰ δικαιώσῃ τὸν Χριστόν. Διότι ἐπειδὴ τὸν παρέδωκαν ὡς φαῦλον, καὶ τὴν ἀπόφασιν αὐτὴν ἐπεχείρουν νὰ τὴν περιβάλουν μὲ κύρος διὰ τῆς ἐκτελέσεως. Ἐκείνου μετὰ τῶν ληστῶν, διὰ τὰ μὴ ἐπιτροπή τοῦ λαοῦ εἰς αὐθέναν νὰ διατυπώῃ πονηρὰς κατηγορίας καὶ νὰ κατηγορῇ αὐτὸν ὡς φαῦλον καὶ πονηρόν, φράττων τὰ στόματα τῶν ἰδίων καὶ ὧλων, ὅσοι ἤθελον νὰ κατηγορήσουσιν αὐτόν, καὶ δεικνύων ὅτι κατὰ τοῦ ἰδικοῦ τὸν θαυμάως ἐπαινεστάτησαν, ἔθεσε τὰ γράμματα ὡς ἐπάνω εἰς τρόπαλον, τὰ ὅποια γράμματα ὁμίλουν καθαρά, καὶ τὴν νίκην ἐδείκνυσαν, καὶ τὴν θαυμάειαν ἀνεκλήρυττον, ὅτι καὶ ὅχι ὁ λόκληρον καὶ τοῦτο τὸ ἐδήλωσεν, ὅχι εἰς μίαν γλῶσσαν, ἀλλὰ εἰς τρεῖς. Διότι, ἐπειδὴ λόγῳ τῆς ἐορτῆς ἦτο ἐπόμενον πολλοὶ νὰ εἶναι ἀνακει γίμενοι μὲ τοὺς Ἰουδαίους, διὰ τὰ μὴ ἀγνοῖ καλεῖ τὴν ἀπολογία αὐτοῦ, εἰς ὅλας τὰς γλώσσας, ἐξέθεσε τὴν μανίαν τῶν Ἰουδαίων.

Διότι καὶ, ἐνῶ εἶχε σταυρωθῇ, τὸν ἐφθόουν καὶ ὁμῶς τί σὰς θέλωμεν αὐτὴ ἡ ἐπιγραφή. Εἰς τιποτε διότι ἐάν ἦτο βνητὸς καὶ ἀσθενής, καὶ ἐπρόκειτο νὰ ἀποθάνῃ, τί φοβεῖσθε τὰ γράμματα, λέγοντας ὅτι εἶναι διαπίστεως τῶν Ἰουδαίων;

Καὶ τί λέγουσιν, «Ἐπεῖν, ὅτι αὐτὸς εἶπε»⁹ διότι. ἴδωρα μὲν ἡ καταδίκη τοῦ εἶναι γνώμη καὶ κοινὴ ἀπόφασιν, ἂν δὲ προστεθῇ ὅτι ἐκείνος εἶπε, τὸ ἀντικείμενον τῆς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας δεικνύεται, ὅτι εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς προπετείας καὶ τῆς ἀλαστονείας αὐτοῦ.

Ἄλλ' ὁ Πιλάτος δὲν ἠλλάξε γνώμην, ἀλλὰ ἔμεινε σταθερὸς ἐπὶ τῆς προηγουμένης γνώμης. Καὶ ἐκ πάσης τῆς ἐνεργείας δὲν ρυθμίζεται μικρὸν μέρος ἀπὸ τὰ πράγματα, ἀλλὰ τὸ πᾶν· ὅτι, ἐπειδὴ κατεχώθη τὸ ξύλον τοῦ σταυροῦ, καὶ οὐδεὶς ἐφρόντισε νὰ εἰσαγάγῃ αὐτόν

⁸ Ἰωάν. 19, 19.
⁹ Ἰωάν. 19, 21.

ἐκ τῆς γῆς, καὶ λόγῳ τοῦ ἐπικρατοῦντος φόβου, καὶ διότι οἱ πιστοὶ ἐφρόντιζον δι' ἄλλα κατεπείγοντα θέματα, ἐπρόκειτο εἰς μεταγενεστέρους χρόνους νὰ ἀναζητηθῇ ἢ το δὲ εὐλογον καὶ οἱ τρεῖς σταυροὶ μαζί νὰ εἶναι, διὰ τὰ μὴ ἀγνοῖται ὁ σταυρὸς τοῦ Δεσποτοῦ, ἀνεγνωρίσθῃ ἀπὸ ὧλων πρῶτον μὲν ἐκ τοῦ ὅτι ἐκεῖτο ὁδὸς ἐν μέσῳ τῶν δύο ἄλλων, ἔπειτα δὲ καὶ ἐκ τοῦ τίτλου· διότι οἱ σταυροὶ τῶν ληστῶν δὲν εἶχον τίτλους¹⁰.

Οἱ δὲ στρατιῶται διένειμαν μεταξὺ τῶν τὰ μάτια, τὸν δὲ χιτῶνα ὅχι. Παρατήρει ὅτι, εἰς πᾶσαν περίπτωσιν αἱ προφητεῖαι πραγματοποιοῦνται δι' ὧλων τῶν πονηρῶν ἐνεργειῶν, τὰς ὅποιας ἐπενόουν οἱ Ἰουδαῖοι διότι καὶ τοῦτο ἐξ ἀρχῆς εἶχε προλεχθῇ.

Ἄν καὶ τρεῖς σταυρωθύντο, ἐν τούτοις αἱ προφητεῖαι ἐπ' αὐτοῦ ἐπράγματοποιήντο διότι διὰ τοῖον λόγον δὲν ἐπράξαν τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ὧλων οἱ στρατιῶται, ἀλλὰ μόνον ἐπ' αὐτοῦ; (οὐ δὲ νὰ παρατηρήσῃ τὴν ἀκρίθειαν τῆς προφητείας). Διότι ὁ Προφήτης δὲν ἀνέφερε μόνον ὅτι διένειμαν, ἀλλὰ καὶ ὅτι δὲν διένειμαν τὰ μὲν ἱμάτια λοιπὸν διένειμαν μεταξὺ τῶν, τὸν δὲ χιτῶνα δὲν τὸν διένειμαν, ἀλλὰ τὸ ζήτημα τὸ διεσπάσθη διὰ κλήρου.

δ. Τὸ δὲ «ἐκ τῶν ἀνωθεν ὀφαντός»¹² δὲν ἔχει γραφὴ ἀκριβῶς, ἀλλὰ ἄλλοι μὲν λέγουσιν ὅτι τοῦτο ἀποτελεῖ ἀλληγορίαν, ὅτι δὲν ἦτο ἀπλῶς ἀνθρώπος ὁ Σταυρωθεὶς, ἀλλὰ καὶ ἀνωθεν εἶχε τὴν θεότητα μερικὴ, δὲ λέγουσιν ὅτι ὁ Εὐαγγελιστὴς περιγράφει αὐτὸ τὸ εἶδος τοῦ χιτῶνος· διότι, ἐπειδὴ εἰς τὴν Πολυαγίαν τὴν ὀφαινοῦνται ἱμάτια σιναρισμένα οὐκ ἔχοντα ὄψασματος, δεικνύων ὅτι ὁ ὁμῶς ὅτι τοιοῦτος ἦτο ὁ χιτῶν λέγει «Ἐκ τῶν ἀνωθεν ὀφαντός».

Τοῦτο δὲ φαίνεται εἰς ἐμὲ ὅτι τὸ λέγει ὀφαινοῦνται.

¹⁰ Πολλοὶ παραδοσιαὶ ἔχουν δημιουργηθῇ ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς ἀναμνηρίσεως τοῦ Σταυροῦ τοῦ Κυρίου κατὰ τὴν ἀνέκδοκον τοῦ ἡ γνῶμη ὁμοῦ τοῦ τοῦ Χρυσόστομου δὲν νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ ὁρθότερα.

¹¹ Ἰωάν. 19, 23, 24. Ψαλμ. 21, 10.

¹² ὡν. 19, 23.

μενος τὴν λιτότητα τῶν ἱματίων, καὶ ὅτ., ὅπως καὶ εἰς ὅλα τὰ ἄλλα οὕτω καὶ εἰς τὴν ἐνδυμασίαν, προσέμα τὴν λιτὴν περιβολήν.

Καὶ οἱ μὲν στρατιῶται ἕκαστον αὐτὰς. Αὐτὸς δὲ σταυρούμενος ἐμπιστεύεται τὴν Μητέρα Αὐτοῦ εἰς τὸν Μαθητὴν¹³, διδάσκων ἡμᾶς μέχρι τελευταίας πνοῆς μας νὰ λαμβάνωμεν πᾶσαν φροντίδα διὰ τοὺς γονεῖς.

Ὅταν θεῶς εἰς ἀκατάλληλον στιγμήν ἠνάγκησεν Αὐτὸν ἡ Μητέρα Του, λέγει: «Τί ἐμοὶ καὶ σοί, γύναι,¹⁴ καὶ τίς ἐστὶν ἡ μήτηρ μου;»¹⁵ ἔδω δὲ πολλὴν φιλοστοργίαν δεῖκνυσε, καὶ ἐμπιστεύεται Αὐτὴν εἰς τὸν Μαθητὴν, τὸν ὁποῖον ἠγάπα. Πάλιν κρύνει τὸν πατέρα του ὁ Ἰωάννης μετριοφρονῶν διότι ἐάν ἤθελε νὰ καυχῆται, θὰ ἐξέθετε καὶ τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ἠγορεύτο καὶ διότι ἦτο εὐλογον ἡ αἰτία αὕτη νὰ εἶναι σπουδαία καὶ θαυμαστή.

Ἀλλὰ διὰ τί δὲν λέγει, ὁ Κύριος τίποτε ἄλλο εἰς τὸν Ἰωάννην, οὔτε τὸν παρηγορεῖ, ἐνθ' εἶναι περιλυπός. Διότι, δὲν ἦτο καὶ αὐτὸς δὲ παρηγορητικός λόγος. Καὶ ἄλλως τε δὲν ἦτο μὲν κρὸν πρῶτον τὸ νὰ τιμῇ ὁ Ἰωάννης διὰ τοιαύτης τιμῆς, καὶ νὰ λάβῃ τὴν ἀμοιβὴν διὰ τὴν παρρησίαν τοῦ πλησίον τοῦ Κυρίου. Σὺ δὲ πρόσεχε πῶς καὶ ἐσταυρώμενος ἀκόμη θύει τὰ ἔκρωτα ἡρώδους, διπλῶν εἰς τὸν Μαθητὴν περὶ τῆς Μητρὸς σου, ἐκπληρῶν τὰς προφητείας, εἰς τὸν ληστὴν παρέχων ἀγαθὰς ἐλπίδας καὶ ὁμῶς τοῦλάχιστον πρὶν σταυρωθῆναι φαίνεται νὰ περιρρέεται ὑπὸ ἡρώδους, νὰ ἀγωνιᾷ, νὰ φοβῆται.

Τί σημαίνει λοιπὸν αὐτὸ τέλος πάντων, οὐδόλως εἶναι ἀπορίας ἀξίον, οὐδόλως εἶναι ἀσαφές, ὅτι ἐκεῖ μὲν ἐδειχθῇ ἡ ἀδυναμία τῆς φύσεως, ἔδω δὲ ἐδεικνύετο ἡ ὑπεροχὴ τῆς θυνάμειος. Ἄλλως τε δὲ καὶ ἡμᾶς διὰ τῶν δύο τούτων περιπτώσεων διδάσκει, καὶ ἐν πρὸ τῶν κακῶν ταπεινώμεθα, νὰ μὴ ἀποφεύγωμεν διὰ τούτων τὸν λόγον αὐτὰ, ἀλλὰ ὅταν εἰσέλθωμεν εἰς τὸν ἀγῶνα, ὅλα νὰ τὰ θεωρῶμεν εὐχερέστερα καὶ εὐκολα.

13. Ἰωάν. 19. 26-27

14. ἰών 2. 4

15. Ματθ. 12. 48

Νὰ μὴ τρεμώμεν λοιπὸν τὸν θάνατον διότι ἡ ψυχὴ ἔχει μὲν ἐκ φύσεως τὴν φλόξινον, ἀλλὰ ἀπὸ ἡμᾶς ἐξαρτάται τοῦ λυπεῖσθαι ἢ νὰ λυσιπώμεν τοὺς δεσμούς μετ' αὐτὴν (τὴν φύσιν), καὶ νὰ καταστήσωμεν ἀσθενῆ τὴν ἐπιθυμίαν, ἢ νὰ διατηρήσωμεν τοὺς δεσμούς στενότερους, καὶ νὰ καταστήσωμεν τὴν ἐπιθυμίαν τυραννικωτέραν.

Διότι ὅπως ἔχομεν τὴν ἐπιθυμίαν τῆς συνευρέσεως τῶν σωμάτων, οὕτω καὶ φιλοσοφώμεν, καθιστῶμεν ἀσθενῆ τὴν τυραννίδα, οὕτω συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῆς ζωῆς. δηλαδή ὅπως ὁ Θεὸς ἐνεφύτευσε τὴν ἐπιθυμίαν τῆς σαρκικῆς διὰ τὴν δημιουργίαν τῶν κινῶν ἐξασφαλίζων οὕτω τὴν διασπορὴν ἡμῶν ἀπὸ τῶν ἀπογόνων, χωρὶς νὰ ἐμποδίσῃ νὰ θεοζώμεν τὴν ἀνωτέραν ὁδὸν τῆς ἐγκρατείας, οὕτω καὶ τὸν πόθον τῆς ζωῆς ἐνέβαλεν ἐμποδίζων ἡμᾶς νὰ θανατώνωμεν ἑαυτούς, ἀλλὰ μὴ ἐμποδίζων ἡμᾶς εἰς τὸ νὰ καταφρονῶμεν τὰ τῆς παρουσίας ζωῆς.

Καὶ πρέπει γνωρίζοντες αὐτὰ νὰ διατηρῶμεν τὸ μέτρον, καὶ οὔτε ποτε οικειοθελῶς νὰ ἐρχώμεθα πρὸς τὸν θάνατον¹⁶, καὶ ἂν ὑπομένωμεν μύρια δευὰ οὔτε συρρομένο χάριν τῶν ἀρεσκόντων εἰς τὸν Θεὸν νὰ φοβώμεθα καὶ νὰ διστάζωμεν, ἀλλὰ μὲ θάρρος νὰ ριπώμεθα εἰς τὸν ἀγῶνα, προτιμῶντες ἀντὶ τῆς παρουσίας τὴν μέλλουσαν ζωὴν.

«Αἱ δὲ γυναῖκες παρεστήκεσαν τῷ σταυρῷ»¹⁷ καὶ τὸ ἀσθενέστερον οὐλοῖ ἐφάνη τότε γενναϊότερον οὕτω ἐν συνεχείᾳ μετεβάλλοντο ὅλα. Ὁ Ἰδοὺ δὲ τὴν Μητέρα Του ἐμπιστευόμενος λέγει, «Ἴδε ὁ υἱός σου»¹⁸ Ὁποῖα τὴν! Μὲ πόσον μεγάλην τιμὴν ἐτίμησε τὸν Μαθητὴν! Διότι, ἐπειδὴ ὁ Ἰδοὺς ἀπήχετο πλέον τὴν παρέδωκεν εἰς τὸν Μαθητὴν διὰ νὰ λάβῃ πρόνοιαν δι' Αὐτὴν διότι, ἐπειδὴ ἦτο φυσικόν, ἐφ' ὅσον ἦτο Μητὴρ, νὰ παύῃ καὶ νὰ ζητῇ τὴν προστασίαν, εὐλόγως παραδίδοι. Αὐ-

16. Παραπλήσια ἰδεῖν ἐκφράζοντα καὶ εἰς τὸν «Φαίωνα» τοῦ Πλάτωνος (Πλάτωνος «Φαίωνα» 5 κ.ε.)

17. ἰών 19. 26

18. ἰών 19. 26

τὴν εἰς τὸν ἀγαπωμένον Μαθητὴν. Εἰς αὐτὸν λέγει.. «Ἰ-
δε ἡ Μήτηρ σου»¹⁹.

Αὐτὰ δὲ τὰ ἔλεγε, διὰ τὴν συνθέσιν αὐτοῦς μετ' ἀγά-
πην τοῦτο δὲ καὶ ὁ μαθητὴς καταινοῶν «εἰς τὰ τοιαῦτα αὐ-
τὴν ἔλαθε»²⁰.

Διατὶ δὲν ἐνεθυμήθη οὐδεμίαν ἄλλην γυναῖκα, ἂν
καὶ ἄλλη ἴσταιτο πλησίον, διὰ τὴν διδασκίαν ἡμᾶς τὴν τιμῶ-
μεν περισσότερον τῆς μητέρας; διότι ὅπως ἔστιν οἱ γο-
νοὶ ἀντιτίθενται εἰς πνεύμα καὶ ζήτηματα, δὲν πρέπει
οὔτε νὰ τοὺς γνωρίζωμεν, οὔτω καὶ, ὅταν δὲν μᾶς ἐπι-
ποδίζουν εἰς τίποτε, πρέπει νὰ ἀποτρέψωμεν εἰς αὐτοὺς
τὴν πρὸς τὴν τιμὴν καὶ ἀπέχονται τῶν ἄλλων νὰ
θέτωμεν αὐτοὺς εἰς πρώτην μοῖραν, διότι μᾶς ἐγέννη-
σαν, μᾶς ἀνέθρεψαν, καὶ ὑπέστησαν πολλὰ κακά.

Οὕτω καὶ τοῦ Μαρκανοῦ²¹ τὴν ἀναίσχυντον ἰδέαν
ἀποστομῶμεν, διότι, ἂν δὲν ἐγεννέτο κατὰ σάρκα, οὔ-
τε εἶχεν Αὐτὴν Μητέρα, διὰ πᾶσαν λόγον λογιζάμενι μό-
νον δ' Αὐτὴν πρόνοον.

«Μετά δὲ ταῦτα εἶδws ὁ Ἰησοῦς ὅτι πάντα τετέ-
λεστα»²², δηλαδὴ «τίποτε δὲν ἐλλείπει ἐκ τῆς θαλάσσης
Οἰκονομίας» (διότι εἰς πᾶσαν περιπτώσειν ἐφρόντισε
νὰ δεῖξῃ ὅτι ὁ θάνατος αὐτός ἦτο καινοφανής, ἔφ' ὅσον
θεθαίως τὸ πᾶν ἐξηγοῦτο ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ Ἀποθνή-
σκοντος, καὶ προηγουμένως δὲν ἐπῆρχετο ὁ θάνατος εἰς
τὸ σῶμα, μέχρις οὗτο ἤθελεν Ἐκεῖνος, ἥθελε δὲ νὰ ἀ-
ποθῇ μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν ὧν διὰ τοῦτο καὶ ἔλε-
γεν «Ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι τὴν ψυχὴν μου, καὶ ἐξουσίαν
ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν»²³ ὅταν εἶδε λοιπὸν ὅτι διὰ εἰ-
χον ἐκπληρωθῇ, λέγει «Διψῶ», πόλιν δὲ ἐκπληρῶν
προφητεῖαν²⁴.

19 ἰωάν. 19 27

20 ἰωάν. 19 27

21 Οὕτως διακρίνουσιν ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν ἐγεννήθη πρῶτον ἐκ

τῆς Παρθένου Μαρίας.

22 ἰωάν. 19 28

23 ἰωάν. 8 58

24 Ψαλμ. 68 22

Σὺ δὲ νὰ σκεφθῇς τὴν θδελυρότητα τῶν παρισταμέ-
νων διότι καὶ ἂν ἔχωμεν μαρτύρους ἐχθρούς, καὶ ἔχωμεν
πάθε, ἀθερόπνευτα κακά, ὅταν ἐλέπωμεν αὐτοὺς νὰ θε-
ναπύωνται, κομπιόμεθα, αὐτοὶ δὲ οὔτε τότε συνει-
βάσθησαν μετ' Αὐτόν, οὔτε κατέστησαν ἡμεροὶ μετὰ συμ-
βαίνοντα, ἀλλὰ περισσότερον ἐξηγρῶνοιτο, καὶ ἐπηύ-
ξανον τὴν εἰρανεῖαν, καὶ ἀφοῦ προσέφερον διὰ σπύγ-
γου βροχῆς²⁵ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐπέτιζον Αὐτόν ὅπως
προσφέρουσι αὐτὸ καὶ εἰς τοὺς καταδίκους, διότι τὸ ὁ-
σῶπον διὰ τοῦτον τὸν σκοπὸν τίθεται.

«Λαθὼν οὖν, φησὶ. Τετέλεστα»²⁶ Εἶδες ὅτι πρὸς
ταῦτα ἀπαράχως καὶ μετὰ κύρος. Καὶ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον
ἀκολουθεῖ, δεικνύει τοῦτο, δηλαδὴ, ἀφοῦ διὰ ἐρρυθμι-
σθῆσαν, ἐκλινῶς τὴν κεφαλὴν, (διότι αὐτὴ δὲν εἶχε δια-
περασθῇ διὰ καρφίων), «τὸ πνεῦμα ἀφῆκε»²⁷, δηλαδὴ,
«ἐξέπνευσε». Καὶ ὅμως ἡ τελευταία πνοὴ δὲν ἀφίεται με-
τὰ τὴν κλῖσιν τῆς κεφαλῆς, ἀλλὰ τὸ ἀντίθετον, διότι δὲν
ἐκλινε τὴν κεφαλὴν, ὅταν ἐξέπνευσε, πρᾶγμα τὸ ὁ-
ποῖον συμβαίνει, εἰς ἡμᾶς, ἀλλὰ ὅταν ἐκλινε τὴν κεφα-
λήν, τότε ἐξέπνευσε²⁸ δι' ἧλων αὐτῶν ἐδειξε δὲ Εὐαγ-
γελίστης ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦτο Κύριος τοῦ παντός.

γ. Ἀλλ' οἱ Ἰουδαῖοι, πολλοὶ, οἱ καταπίνοντες τὴν
κόμηλον, καὶ δολιζόντες τὸν κώνωπα²⁹ ἀφοῦ διέπρα-
ξαν τόσον σοβαρὸν τὸλμημα, ἐξετάζουν μετὰ ἀκρίβειαν
περὶ τῆς ἡμέρας; δηλαδὴ, «ἔπε, Παρασκευὴ ἦν λοι-
πὸν, ἵνα μὴ μένῃ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὰ σώματα, ἡρώ-
τησαν τὸν Πιλάτον, ἵνα καταπαύσιν αὐτῶν τὰ σκέ-
λη»³⁰. Βλέπεις πόσον ἰσχυρὰ εἶναι ἡ ἀλήθεια.

Δ. Ἐκείνων, διὰ τῶν ὁποίων προσκαθοῦν νὰ ἐπιτό-

25 ἰωάν. 19 28

26 ἰωάν. 19 30

27 ἰωάν. 9 30

28 Παρατίθεται τὴν ἀντίθεσιν

«Οὐδὲ γὰρ, ἐπεὶ ἐξέπνευσε, ἐκλινε τὴν κεφαλὴν, ὅπερ

ἐφ' ἡμῶν γίνεται

ἀλλὰ, ἐπεὶ ἐκλινε τὴν κεφαλὴν, τότε ἐξέπνευσε»

29 Μαρθ. 23, 24

30 ἰωάν. 19 31

χαίν τὸν σκοπὸν τῶν, δι' αὐτῶν πραγματοποιεῖται ἡ προφητεία διότι ἐκ τῶν ἐνεργειῶν τούτων τῶν Ἰουδαίων, ἄλλη προφητεία ἐβδ πραγματοποιεῖται. δηλαδή τὸν ἦλθον οἱ στρατιῶται, τῶν μὲν ἄλλων ἔθραυσαν τὰ σκέλη, τοῦ δὲ Χριστοῦ ὄχι.³¹ Ἄλλ' ὅμως αὐτοί, διὰ τὰ φανερὰ εὐχάριστο, εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ἐκέντησαν τὴν πλευράν. Αὐτοῦ διὰ λόγχης καὶ νεκρὸν ἐν συνεχείᾳ προσέβαλον τὸ σῶμα. Ὅποια θδελυρὰ καὶ ἀσχημὸς διὰ θεοῦ.

Ἀλλὰ νὰ μὴ θορυβεθῇς καὶ νὰ μὴ λυπηθῇς, ἀγαπῇ τέ διότι ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἐπραττον οἱ Ἰουδαῖοι, ἐκ πολλῆς προθέσεως, αὐτοὶ συνεργοὶ τῆς ἀληθείας καθίσταντο· διότι, καὶ περὶ τούτου τοῦ ἐγχειρήματος, ὑπῆρχε προφητεία λέγουσα· «Ὅψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν».³²

Καὶ ὄχι μόνον ταῦτα, ἀλλὰ καὶ εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἐπρόκειτο νὰ μὴ πιστεύσουν κατέστη πειστικὴ ἀπόδειξις τὸ τολμηθῆν ὑπὸ τοῦ στρατιώτου. Συγχρόνως δὲ καὶ αὐτὸ ἐτελεῖτο καὶ ἀπόρρητον μυστήριον διότι ἐξῆλθεν ὕδωρ καὶ αἷμα.³³ Αὐτὰ, δὲ αἱ πηγαὶ δὲν ἐδημιουργήθησαν ἀπλῶς καὶ ὡς ἐτυχεν, ἀλλὰ ἐπεὶ δὴ ἐκ τῶν δυο τούτων συνίσταται ἡ Ἐκκλησία. Καὶ γνωρίζουν οἱ μετέγοντες τῶν μυστηρίων, ὅτι, δι' ὕδατος μὲν ἀναγεννῶνται,³⁴ δι' αἵματος δὲ καὶ σαρκὸς τρέφονται.³⁵

Ἀπο ἐβδ λαμβάνουν ἀρχὴν τὰ Μυστήρια, ὥστε, β-ταν προσέρχεσαι εἰς τὸ φρικτὸν ποτήριον, ὡς πίνων ἐξ αὐτῆς τῆς πλευρᾶς τοῦ Κυρίου, οὕτω νὰ προσέρχεσαι.

Καὶ τοῦτο ὁ ἐωρακῶς μεμαρτύρηκε καὶ ἀληθὲς ἐστὶν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ.³⁶ δηλαδή· ἐδὲν ἤκουσα ἀπὸ ἀλλοῦ, ἀλλ' ἐγὼ ὁ ἴδιος παρενεσκόμηνος εἶδον αὐτό, καὶ εἶναι ἀληθὲς ἡ μαρτυρία. Εὐλόγως, διότι διηγείται μίαν ὕβριν ἢ ὅποια διεπράχθη, δὲν διηγείται κατὰ μέγα καὶ θαυμαστὸν διὰ τὰ σχηματῆς ὑποψία διὰ τὴν

διήγησιν, ἀλλὰ ὁ ἴδιος κλείων τὰ στόματα τῶν αἰρετικῶν, καὶ προλέγων τὰ μέλλοντα μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, καὶ θέλων καλῶς τὸν θησαυρὸν, ὁ ὁποῖος ἐγκαταί εἰς αὐτὰ ὁμιλεῖ μὲ ἀκριβείαν περὶ τοῦ συμβεβηκυῖος.

Ἐκπληροῦται δὲ καὶ ἐκεῖνη ἡ προφητεία, κατὰ τὴν ὅπου· «ὅσοτον αὐτοῦ οὐ συντριψουσιν».³⁷ Διότι ἐάν καὶ περὶ τοῦ ὁμοῦ παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις ἔχει λεχθῇ αὐτό, διὰ τὴν ἀλήθειαν ὅμως ὁ τυπος³⁸ ἤνοιξε τὴν ὁδόν, καὶ ὁ λόγος αὐτος περισσώτερον εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν ἐπραγματοποιήθη. Διὰ τοῦτο ἀνέφερε καὶ τὸν Προφήτην.

Διότι ἐπειδὴ παντοῦ ἐξ' ὅσων ἀναφέρει τὸν ἑαυτὸν τοῦ δὲν ἐθεώρετο ὅτι εἶναι ἀξιοπistos φέρει τὸν Μωυσέα, λέγων ὅτι τοῦτο δὲν συνέβη τυχαίως, ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς προσητεύθη. Καὶ τοῦτο εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶχε λεχθῇ, ὅτι «ὅσοτον αὐτοῦ οὐ συντριψήσεται».³⁹

Καὶ πάλιν εἰς τὸν Προφήτην ἀποδίδει ἐκ μέρους τοῦ τῆς πιστότητας τῶν συμβεβηκυῖων, Αὐτὰ δὲ εἶπον, λέγει, διὰ τὰ μάθετε ὅτι μεγάλη εἶναι ἡ συγγένεια τοῦ τυπου πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Βλέπετε, πόσῃ φροντίδι λαμβάνει, ὥστε νὰ πιστευθῇ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον θεωρεῖται ὅτι εἶναι ἐπινεδιστον, καὶ προκαλεῖ αἰσχύνῃ. Διότι τὸ καὶ προσβάλλῃ ὁ στρατιώτης τὸ σῶμα νεκρὸν, ἥτο πολὺ χειρότερον ἀπὸ νὰ σταυρωθῇ αὐτό.

Ἀλλ' ὅμως καὶ αὐτὰ, λέγει τὰ εἶπα καὶ μάλαστα μὲ μεγάλῃ προθυμίᾳ· «ἵνα πιστευσήτε».⁴⁰ Οὐδεὶς λοιπὸν νὰ μὴ ἀπιστῇ, οὔτε ἐντρέπόμενος νὰ υποτιμᾷ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἀνιγκῶν εἰς ἡμᾶς διότι ἐκεῖνα τὰ ὅποια κυρίως θεωροῦνται ὅτι εἶναι ἐπινεδιστα, αὐτὰ εἶναι ἐκ τῶν δικῶν μας ἀγαθῶν τὰ ὅποια ἀποτελοῦν καύχημα.

«Μετὰ ταῦτα ἐλθὼν Ἰωσήφ ὁ ἀπὸ Ἀρμαθίας μα-

31 Ἰωάν. 19, 32-32.

32 ἰωάν. 19, 37 Ζαχ. 12, 10.

33 ἰωάν. 9, 14.

34 Εἶναι τὸ βάπτισμα.

35 Εἶναι ἡ θεία Μετάληψις.

36 ἰωάν. 19, 35.

37 ἰωάν. 19, 36 Ἠσαΐ. 53, 21.

38 Ἀπλ. ἡ τιμὴ αὐτῆς διατάξει τοῦ Μωυσαικοῦ νόμου.

39 Ἐξ. 65, 12, 46 καὶ Ἀριθ. 9, 12.

40 ἰωάν. 19, 35.

θητής ὤν⁴¹· ὅχι ἐκ τῶν δώδεκα, ἀλλὰ ἐκ τῶν ἐξουσι-
κοντα ἰσως (διότι, ἐπειδὴ ἐνόμισαν ὅτι τοῦ λοιποῦ ἐσθε-
σθῇ ἡ ὀργὴ τῶν Ἰουδαίων διὰ τῆς Σιχαρώσεως, οὐνε-
φ οὐδὲν προσήλθεν, καὶ ἐφρόντιζον διὰ τῆς κηδείας). Ἀ-
φοῦ προσήλθε λοιπὸν, ζητεῖ τὴν σχετικὴν χάριν ἀπὸ τῶν
Πιλάτων, καὶ ἐκεῖνος τὴν παρέχει.

Διὰ τὴν δὲ ἐπρόκειτο νὰ κάμῃ τοῦτο, βοηθεῖ αὐτὸν
καὶ ὁ Ν κόρημος⁴² καὶ κάμνει πολυτελὴ ταφὴν διότι ἀ-
κόμη τὸν θεώρουν ὡς ἀπλοῦν ἄνθρωπον. Καὶ μάλιστα
φέρουν ἀρώματα· τὰ ὅποια κυρίως ἔχουν ἐκ φύσεως τὴν
[ὁ στήτα ἐπὶ πολ.] νὰ τὰ διατηροῦν καὶ νὰ μὴ ἐπιτρέπουν
ταχέως· ἃ ὑποκινεῖται εἰς τὴν φθορὰν ἢ ἐνέργεια αὐτῇ
ἐδεικνύει ὅτι δὲν εἶχον οὐδεμίαν μεγάλην ἰδέαν περὶ
Ἐκκεῖνου, ἀλλὰ ἐπέδε κινῶν πολλὴν φιλοστοργίαν.

Πῶς δὲ δὲν προσήλθε κανεὶς ἐκ τῶν δώδεκα, οὔτε
ὁ Ἰωάννης, οὔτε ὁ Πέτρος, οὔτε κανεὶς ἐκ τῶν γνω-
στῶν. Οὔτε καὶ τοῦτο κρύπτει ὁ Μαθητής. Ἐὰν δηλαδὴ
ἀναφέρῃ κανεὶς τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, καὶ αὐτοὶ
κατεχόντο ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ φόβου· ὅτι, καὶ ὁ Ἰωσήφ
ἦτο, λέγει, «κεκρυμμένος διὰ τοῦ φόβου τῶν Ἰουδαί-
ων»⁴³. Καὶ δὲν δύναται τὸ νὰ εἴπῃ ὅτι ἔκαμε τοῦτο,
ἐπειδὴ τελείως περιεφρόνει αὐτούς, ἀλλὰ παρ' ὅτι ἐ-
φοβέτο, ἐν τούτοις προσήλθεν εἰς τὸν Πιλάτον.

Ὁ δὲ Ἰωάννης ἂν καὶ παρενέρισκετο καὶ εἶδε τὸν
Ἰησοῦν ὅτι ἐξέπνευσε, δὲν προσῆλθε εἰς παρομοίαν ἐ-
νέργειαν.

Τὸ λοιπὸν σημαίνει, τοῦτο, εἰς ἃ ἐ φαίνεται, ὅτι ὁ
Ἰωσήφ ἦτο ἐκ τῶν λίαν ἐλεγχόντων Ἰουδαίων (τοῦτο
εἶναι φανερόν καὶ ἀπὸ τὰ ἐντάφια), καὶ εἰς τὸν Πιλά-
τον γνωστός διὰ τοῦτο καὶ ἐπέτυχε ἐκεῖνον, τὸ ὅποιον
ἐζήτη. Καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐνταφιάζει τὸν Κύριον, ὅχι ὡς
καταδικον, ἀλλὰ, ὅπως εἶναι αἰνήθεια εἰς τοὺς Ἰου-
δαίους, τὸν ἐνταφιάζει πολυτελεῶς ὡς κάποιον σπου-
δαῖον καὶ θαυμαστόν.

δ Ἐπεὶ δὲ ἐπ' ἐξόντο ὑπὸ τοῦ χρόνου (διότι ἐφ'

41 ἰωάν 19 38
42 ἰωάν 9 39
43 ἰωάν 19 38

ὅσον ὁ θάνατος ἐπῆλθε κατὰ τὴν ἐνάτην ὥραν, ἔπειτα
ἐν τῷ μεταξὺ προσήρχοντο εἰς τὸν Πιλάτον καὶ καταθε-
ταί τὸ Σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, ἦτο ἐπόμενον νὰ τοὺς εὕρῃ
ἡ ἐσπέρα, κατὰ τὴν ὅποιαν δὲν ἦτο ἐπιτετραμμένον νὰ
ἐργάζονται) τοκοθετοῦν τὸν Κύριον εἰς τὸ πλησίον ἐν-
ταφισκόμενον μνημεῖον.

Ἡ Οἰκονομία τὸ ἔφερε νὰ τεθῇ εἰς νεοκατασκευα-
σθὲν μνημεῖον, ὅπου οὐδεὶς ἐπέστη⁴⁴, ὥστε νὰ μὴ νομι-
σθῇ ὅτι ἡ Ἀνάστασις ἦτο ἀλλοῦ νεκροῦ, ὁ ὅποιος ἔκει-
το μετ' αὐτοῦ, καὶ νὰ δυνηθοῦν οἱ Μαθηταὶ μετ' ἐκείνους
νὰ ἔλθουν, καὶ νὰ κατασταθῶν θεοστα τῶν συμβάντων,
ἐφ' ὅσον ἦτο πλησίον ὁ τόπος, καὶ νὰ κατασταθῶν μάρτυ-
ρες τῆς ταφῆς ὅχι μόνον αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλοι· διό-
τι, τὸ νὰ θέσουν σφραγίδα ἐπὶ τοῦ τάφου, καὶ ὡς φρα-
γοὶ νὰ παρακαθῇσιν στρατιῶται, ἦσαν ἐξ ἐκείνων τὰ
ὅποια ἐμαρτύρουν διὰ τὴν ταφὴν· διότι, ὁ Χριστὸς ἐ-
φρόντισε νὰ ὁμολογηθῇ καὶ τοῦτο ὅχι, ὀλιγώτερον ἀπὸ
τὴν Ἀνάστασιν. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ Μαθηταὶ μεγάλῃ
φροντίδι λαμβάνουν περὶ τοῦτο, ὥστε νὰ ἀποδείξουν
ὅτι ἀπέθανεν ὁ Κύριος τὴν μὲν Ἀνάστασιν ἐπρόκειτο ὁ ἄλλος
ὁ μετὰ ταῦτα χρόνος νὰ τὴν ἐπιθεδαῶσιν, ὁ θάνατος
δὲ ἐὰν συνεκαλύπτετο, καὶ δὲν καθίστατο λίαν φανε-
ρός, ἦτο ἐνδεχόμενον νὰ προσβάλῃ τὴν εἰδήσιν περὶ
Ἀναστάσεως. Τὸ ὅτι ἐτέθη εἰς πλησίον ἐνταφισκόμενον
μνημεῖον δὲν ἐγένετο μόνον διὰ τοὺς λόγους τούτους,
ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ ἀποδειχθῇ ψευδὴς ἡ περὶ κλοπῆς τοῦ
Σώματος τοῦ Ἰησοῦ διάδοσις.

Ἐπὶ δὲ μ.β τῶν Σαββάτων (δηλαδὴ κατὰ τὴν Κυ-
ριακῇ), ὁ θρόνος τοῦ Θεοῦ, Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ ἔρχεται
πρῶτῃ, καὶ βλέπει τὸν λίθον ἠρμένον ἐκ τοῦ μνημεῖου⁴⁵,
δηλαδὴ ἀνεστῆθη μὲν, εἰς καὶ ὁ λίθος καὶ αἱ σφραγι-
δες εἶχον τεθῇ ἐπὶ τοῦ Τάφου. Ἐπειδὴ δὲ ἔπρεπε καὶ
οἱ ἄλλοι νὰ πληροφορηθοῦν, ἀνοίγεται τὸ μνημεῖον με-
τὰ τὴν Ἀνάστασιν, καὶ οὕτω ἐπιθεδαῶνται τὸ γεγονός.

Τοῦτο θεοδικαίως ἐκίνησε καὶ τὴν Μαρίαν, δηλαδὴ ἦτο

44 ἰωάν 19 41
45 ἰωάν 20 1

λίαν φιλόσοφος πρὸς τὸν Διδάσκαλον, ὅταν παρήλθε τὸ Σάββατον, δὲν ἤδυνάτο νὰ ἡσυχάσῃ, ἀλλ' ἦλθεν ἐνῶ ἦτο ἀκόμη ὁρῶρος θαύματος⁴⁶, δεδομένου ὅτι ἤθελε νὰ εὐρῇ ἀπὸ τὸν τόπον κάποιαν παρηγορίαν.

Καὶ ὅταν εἶδε τὸν τόπον, καὶ τὸν λίθον νὰ ἔχῃ ἀφαιρηθῇ, δὲν εἰσῆλθεν, οὔτε ἐσκύμην, ἀλλὰ ἐκ τοῦ μεγάλου πόθου ἔτρεξεν εἰς τοὺς Μαθητάς⁴⁷. διότι ἦτο ἡ φροντίς δι' αὐτὴν δηλαδὴ νὰ μάθῃ λίαν συντόμως ἡθελε τ. ἀπὸ τὸ Σάββατον διότι καὶ ὁ δρόμος αὐτῆς εἰς τοῦτο ἀπεσκόπευε, καὶ οἱ λόγοι αὐτῆς τοῦτο δεκνύουν· διότι λέγει· «ἦσαν τὸν Κύριόν μου καὶ οὐκ αἶδω τοῦ τεθεκάσιν αὐτόν»⁴⁸.

Βλέπεις, πῶς ἀκόμη δὲν εἶχε σαφὴ γνώσιν περὶ τῆς Ἀναστάσεως, ἀλλ' ἐνῶ μιν εἶχε γίνε· μετὰ θένος τοῦ Σάββατος καὶ ἀδόλως ὅλα τὰ ἀναγγέλλει εἰς τοὺς Μαθητάς.

Ὁ δὲ Εὐαγγελιστὴς δὲν ἀπεστέρησε τὴν γυναικα τὸσον μεγάλοι ἐγκωμίου, οὔτε ἐθεώρησεν ἐντροπὴν τὸ ὅτι ἔλαβον πληροφορίας ἀπὸ αὐτῆς. ἐφ' ὅσον πρώτη αὐτὴ τὰ συμβῆντα κατὰ τὴν νύκτα εἶδε· τοιαυτοτρόπως παντοῦ διαλάμπει ὁ φιλαλήθης χαρακτήρ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ.

Ὅταν λοιπὸν ἦλθε καὶ εἶπεν αὐτὰ μὲν ἡκούσαν οἱ Μαθηταί· λίαν ἐσπευσμένως ἔρχονται εἰς τὸ μνημεῖον καὶ βλέπουν «τὰ ὀθόνα κεμένα»⁴⁹, πρῶτον τὸ ὅποιον φησὶ εἶναι σημεῖον τῆς Ἀναστάσεως· διότι, οὔτε ἐάν κάποιος μετέθετον τὸ σῶμα, θὰ ἔπραττον τοῦτο ἀφοῦ τὸ ἐγγύμιον οὔτε ἐάν τὸ ἐκλείπτον δὲν ἐφρόντιζον διὰ τοῦτο δηλαδὴ νὰ ἀφαιρέσουν τὸ σουδάριον καὶ νὰ τὸ τυλίξουν καὶ νὰ τὸ τοποθετήσουν εἰς κενὰ τόπον⁵⁰· ἀλλὰ πῶς θὰ ἐνήργουν, θὰ ἐλάμβανον τὸ σῶμα ὅπως ἦτο.

Διότι ἐὰν τοῦτο ὁ Ἰωάννης λέγει ἐκ τῶν προτέρων

46 Κατὰ τὸ καινῶς λεγόμενον «θαυμά χορεύματα»

47 ὡάν 20 2

48 Ἰωάν 20 2

49 ὡάν 20 5

50 ὡάν 20 7

ὅτι ἐτόφῃ μὲ πολλὴν σμύρναν ἡ ὁποία οὐχὶ ἀλγώτερον ἀπὸ τὸν μάλυθον συγκολλᾷ μὲ τὸ σῶμα τὰ ὀθόνα, ὥστε, ὅταν ἀκουσῇς ὅτι τὰ σουδάρια ἔκειντο μόνα τῶν, νὰ μὴ ἀνέχεσθαι τοὺς ἰσχυρισμούς ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἐλεγόν· διότι ἐκλάτῃ διότι δὲν ἦτο τῶσαι ἀνόητος ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ τὸ ἐκλείπτον, ὥστε νὰ καταθέσῃ τὴν τὴν φροντίδα διὰ πρῶτον περιττόν.

Διότι, διὰ ποῖον λόγον θὰ ἀφῆνε τὰ σουδάρια, πῶς δὲ θὰ ἔμενει ἀπαράτητος πρᾶττων τοῦτο; Διότι καὶ φυσικὸν ἦτο νὰ διαπονήσῃ αὐτὸς πολλοὺς χρόνους, καὶ νὰ συλληφθῇ ἐπ' αὐτοφώρῳ ἐνῶ θὰ ἐχρονιστρίδα· καὶ θὰ ἐθράβυνε.

Διὰ τοῖς λοιπὸν καὶ χωριστὰ κεῖνται τὰ ὀθόνα, καὶ τὸ σουδάριον χωρὶς ἐντετυλ γμένον⁵¹, διὰ νὰ μάθῃς ὅτι δὲν ἦτο ἐνέργεια ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ἐσπευσμένως ἐνήργουν καὶ ἦσαν τεταραγμένοι, ἡ ὑπόθεσις δηλαδὴ τὸ νὰ τοποθετήσουν τὰ ἐντάφια καὶ νὰ τὰ τυλίξουν χωριστὰ ἀπ' ἀλλήλων.

Ἀπὸ αὐτὸ ἐπίστευσαν εἰς τὴν Ἀνάστασιν· διὰ τοῦτο μετὰ ταῦτα παρουσιάζεται εἰς αὐτοὺς ὁ Χριστὸς, οἱ ὅποιοι ἐθεθα ὠθησαν ἐκ τοῦ θεάματος.

Παρατήρει λοιπὸν καὶ ἐδῶ τὴν ἑλληνικὴν ὑπερηφάνειαν ἐκ μέρους τοῦ Ἰωάννου· πῶς δηλαδὴ μαρτυρεῖ περὶ τῆς ἀκρίθους ἐρείνης δὲ τὸ γεγονός ἀποδοῖν αὐτὴν εἰς τὸν Πάτριον. Διότι ἐνῶ ἐσπευσε πρὸς τοῦ Πέτρου καὶ εἶδε νὰ κεῖνται τὰ ὀθόνα, δὲν ἀσχολεῖται πολὺ μὲ τοῦτο, ἀλλὰ παύει⁵² ἐκεῖνος δὲ ὁ ἐνθεσμός Μαθητῆς, ἀφοῦ προχωρῇ εἰς τὰ ἐνδόχεια, ὅλα τὰ παρατήρησε μὲ ἀκρίθειαν, καὶ εἶδε κατὰ περισσότερον⁵³, καὶ τότε ὁ Ἰωάννης παρηγορήθη μὲ τὸ θεῆμα· διότι, ἀφοῦ εἰσῆλθε μετὰ ἀπὸ ἐκεῖνον, εἶδε τὰ ἐντάφια νὰ κεῖνται καὶ νὰ εἶναι ἀποκεχωρισμένα ἀπ' ἀλλήλων· διότι τὸ νὰ τὰ ἀποχωρίσῃ κανεὶς, καὶ νὰ τὰ θέσῃ χωριστὰ ἀπ' ἀλλήλων ἀφοῦ τὰ τυλίξῃ ἦτο ἔργον ἐνός

51 ὡάν 20 7

52 Ἰωάν 20 4-5

53 ὡάν 20 6 7

ὁ ὁποῖος το ἔκαμε με ἐπιμέλειαν καὶ ὅχι τυχαῶς καὶ τεταραγμένος.

Σὺ δέ, δὲν ἀκούσης ὅτι ὁ Δεσπότης ἀνεστήθη γυμνός, νὰ παύσης τὴν μονώδη φροντίδα διὰ τὴν κηδεῶν διότι εἰς τὴν ἀποσκοπεῖ ἡ περιττὴ αὕτη καὶ ἀνωφελὲς δαπάνη, ἡ ὅποια εἰς μὲν τοὺς κηδεύοντας προκαλεῖ ζημίαν, εἰς δὲ τὸν ἀπελθόντα οὐδὲν κέρδος, ἀλλὰς εἶναι πρέπει νὰ εἰπωμεν πότι καὶ θλόστη;

Δὲν ἡ πολυτέλεια τῆς ταφῆς ἔχει γινεῖ πολλάκις πρόξενος τυμωρύχας, καὶ συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ ρεφθῇ γυμνός καὶ ἀποφῶς ὁ μετ' ἐπιμέλειαν ταφείας. Ἀλλ' ὅποια κενοδοξία! πόσῃ καὶ εἰς τὸ πένθος δεικνύει τὴν τυραννίδα, πόσῃ τὴν ἀνοήσιον. Πολλοὶ λοιπὸν, διὰ νὰ μὴ συμβῇ τοῦτο (ἡ τυμωρυχία), ἀφοῦ διασχίσουν τὰς λεπτοὺς ἐκεῖνας θρόνας, καὶ ἀφοῦ γεμίσουν αὐτάς με πολλὰ ἀρώματα, ὥστε δυο φορές ἔχρηστα νὰ καταστούν ὁ δὲ τοὺς τυμωρῶντας, αὐτῶ θάπτονται τοὺς νεκρούς.

Αὐτὰ δὲν ἀποτελοῦν ἐνεργείας ματαικδν; αὐτὰ δὲν εἶναι χαρακτηριστὰ καὶ ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι παροπαλοῦν δηλαδὴ νὰ ἐπιθεκνύσιν ματαιοδοξίαν καὶ πάλιν νὰ καθίστουν αὐτὴν ἀφανή. Ναί, δύναται νὰ εἴπῃ τις διὰ νὰ κεύνται πλησίον τοῦ νεκροῦ με ἀσφάλειαν τὰ συνθιπτόμενα, ἐπινοοῦμεν ὅλα αὐτά.

Ἰ. λοιπὸν, δὲν δὲν τα λάθους οἱ τυμωρῶντες, ὁ σκόρος καὶ οἱ σκώληκες δὲν θὰ τὰ λάθουν. Ἀλλὰ τί, δὲν ὁ σκόρος καὶ οἱ σκώληκες δὲν τὰ λάθουν, ὁ χρόνος καὶ ἡ σῆψις δὲν θὰ τὸ καταστρέψῃ; Ἄς ὑποθέσωμεν ὅτι ἐὰν μετὰ τοῦ νεκροῦ κείμενα οὕτε τυμωρῶντες οὕτε σκόρος, οὕτε σκώληκες, οὕτε ὁ χρόνος ἀφανίζουσι, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα μένει ἀνέπαφον μέχρι τῆς ἀνωστάσεως, καὶ αὐτὰ τὰ συνθιπτόμενα διατηροῦνται ἕως καὶ νεοκατασκευάσασθαι καὶ λεπτὰ ποῖον κέρδος προκύπτει δι' ἐκεῖνους, οἱ ὁποῖοι ἀπέρχονται ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, ὅταν γυμνὸν μὲν ἐγείρεται τὸ σῶμα, αὐτὰ δὲ μένουσι ἐδῶ, καὶ δὲν μᾶς ὠφελοῦν εἰς τίποτε διὰ τὴν ἐκεῖ ἀπολογίαν μας.

Διὰ τοιούτων δύναται νὰ εἴπῃ τις, ὁ τρόπος οὗτος τῆς ταφῆς ἐφημερεύει ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ, Κυρίως μὲν νὰ

μὴ παροβαλλῆς αὐτὰ μετὰ τὰ ἀνθρώπινα, (διότι καὶ μύρον ἐρρίπταν ἡ πόρνη εἰς τοὺς ἁγίους πόδας Αὐτοῦ), εἰάν δὲ εἶναι ἀνάγκη καὶ περὶ αὐτῶν νὰ ὁμιλήσωμεν, πρῶτον μὲν αὐτὰ ἐπράχθησαν διότι οἱ ἐνεργούντες αὐτὰ δὲν ἐγνώριζον τὸν λόγον περὶ Ἀναστάσεως (διὰ τοῦτο λέγει: «Καθὼς ἔθος ἦν τοῖς Ἰουδαίοις»⁵⁴) διότι δὲν ἦσαν ἐκ τῶν δωδεκα ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἐτίμων τὸν Χριστόν, ἀλλ' ἐκείνοι, οἱ ὁποῖοι ἐτίμων Αὐτὸν ὅχι εἰς μέγαν θαυμὸν.

Οἱ δωδεκα θεοαίως δὲν ἐτίμων Αὐτὸν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀλλὰ διὰ θανάτου, διὰ σφαγῆς, καὶ διὰ τῶν ὑπὲρ Αὐτοῦ κινδύνων διότι ἦτο μεγάλη καὶ ἐκείνη ἡ τιμὴ, πολὺ δὲ μικρότερα αὐτῆς, τὴν ὅποιαν ἀνέφερον ἄλλως τε, πράγμα, τὸ ὅποιον εἶπον καὶ προηγουμένως, ὁ λόγος μας τώρα εἶναι περὶ ἀνθρώπων, τότε δὲ ἐκεῖνα συνέβαινον εἰς τὸν Δεσπότην.

Καὶ διὰ νὰ μάθῃς ὅτι ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ οὐδεὶς λόγος γίνεται περὶ τούτων, εἴπε: «Πενώντά με εἶδετε, καὶ ἐθρέψατε» καὶ διμῶντα καὶ ἐποτίσατε καὶ γυμνὸν καὶ περιεβάλλετε»⁵⁵ καὶ εἰς οὐδὲν σημειὸν εἴπε: «Καὶ τεθνεῶτα καὶ ἔθαψατε».

Καὶ τὰ λέγω αὐτὰ ὅχι διότι ἐπιθυμῶ νὰ κατοργήσω τὴν ταφήν, εἴθε νὰ μὴ σχηματισθῇ τοιαύτη γινώμη! Ἄλλα τὰ λέγω, διότι ἐπιθυμῶ νὰ ἐξαλείψω τὴν ἀσώτῃαν καὶ τὴν ἀκαίρον φιλοδοξίαν διότι τὸ πάθος δύναται νὰ εἴπῃ τις, καὶ ἡ δόνη καὶ ἡ συμπαθεῖα πρὸς τὸν ἀπελθόντα αὐτὰ πείθουν.

Δὲν εἶναι αὐτὰ ἐνδείξεις συμπαθείας πρὸς τὸν ἀπελθόντα, ἀλλὰ κενοδοξίας ὅτι, εἰάν θέλῃς νὰ δειλῇς συμπαθεῖαν πρὸς τὸν θανόντα, σοὶ δεικνύω ἄλλην ὁδοὺ κηδεῖας, καὶ σὲ συμβουλεύω νὰ περὶ θάλλῃς αὐτὸν με ἱμάτια, τὰ ὁποῖα συναγείρονται με αὐτόν, καὶ τὸν ἀναθεκνύουν λαμπρόν διότι αὐτὰ τὰ ἱμάτια οὕτε ὑπὸ σκόρου ἀφανίζονται, οὕτε ὑπὸ τοῦ χρόνου φθείρονται, οὕτε ὑπὸ τῶν τυμωρῶντων κλέπτονται.

Ποῖα λοιπὸν εἶναι αὐτὰ, ἡ ἐνδυμασία τῆς θλιμμο-

54 Ἰωάν 19 40

55 Ματθ 25 35 38

συνης· διότι αὐτὴ ἡ περιβολὴ μαζί με αὐτὸν ἐγείρεται· ὅτι ἡ σφραγὶς τῆς ἐλεημοσύνης εἶναι μετὰ τοῦ θανάτου. Ἐξ αὐτῶν τῶν ἱματίων λάμπουν ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι τότε ἀκούουν «Πενθόντά με θρήνησατε». Αὐτὰ καθίστουσι φθοαίς αὐτὰ δὲ τὰ ὁποῖα γίνονται δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἀντικείμενον καταναλώσεως ὑπὸ τοῦ σκόρου καὶ τράπεζας σκοληκῶν.

Καὶ αὐτὰ τὰ λέγει ὁχ· β' α' νὰ σὰς ἐμποδίσω νὰ κηδεύετε· ἀλλὰ νὰ σὰς συστήσω νὰ κόμειτε τοῦτο μὲ μέτρον, ὥστε νὰ σκεπάζετε τὸ σῶμα, καὶ νὰ μὴ τὸ ἐνταφιάσετε γυμνόν· διότι, ἐάν ὁ Κύριος προστάσῃ ἐν ζωῇ νὰ μὴ ἔχωμεν τίποτε περισσώτερον παρὰ μόνον σκέπασμα, πολλῶ· μᾶλλον ὅταν ἀποθάνωμεν· διότι δὲν ἔχει τὴν ἀνάγκην ἱματίων τὸ σῶμα θανόν· ἔχει ἀποθάνει, ὅταν ὅταν ζῇ καὶ ἀναστῇ· διότι, ζῶντες μὲν, καὶ ἕνεκα τοῦ ψυχῶς καὶ δ'· εὐπρέπεσιν ἔχομεν ἀνάγκην τῆς β' α' τῶν ἱματίων· περὶβολῆς· ὅταν δὲ ἀποθάνωμεν, β'· αὐτοὺς μὲν τοὺς λόγους δὲν ἔχομεν ἀνάγκην αὐτῶν, διὰ νὰ μὴ κείτῃ δὲ γυμνόν τὸ σῶμα, ἔχομεν ἀνάγκην τῶν ἐνταφίων· καὶ πρὸ τῶν ἐνταφίων δὲ ἔχομεν τὸ καλύψον καλύμμα, τὴν γῆν ἢ ὅποια ἀρμόζει· περισσώτερον εἰς τὴν τοιαύτην φύσιν τῶν σωμάτων.

Ἐάν λοιπὸν ὅπου ὑπάρχουν τόσα ἀνάγκαι, δὲν πρέπει νὰ ἐπιζητῶμεν τίποτε περισσὸν παρὰ τὸν περισσώτερον εἶναι ὁκαίρος ἢ ματαιοδοξία ἐκεῖ, ὅπου δὲν εἶναι τόσον μεγάλη ἡ ἀνάγκη.

Τ' Ἀλλὰ, θάνατοι, νὰ εἴπῃ τις, οἱ θάλλοντες θὰ γελᾶσιν· κυρίως μὲν καὶ ἂν εἶναι κάποιος, ὁ ὁποῖος γελᾷ, δὲν πρέπει πολὺ νὰ ὑπολογίζωμεν τὸν δεικνύοντα τόσον μεγάλῃ ἀνοησίᾳ· τώρα δὲ πολλοὶ εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι θαυμάζουσι μᾶλλον καὶ δέχονται τὰς φιλοσοφίας μας σκέψαι· διότι, ἄξια γέλωτος δὲν εἶναι αὐτὰ τὰ ὁποῖα συμβουλευόμεν νὰ γίνωμεν· ἀλλὰ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα κάμνομεν τώρα, δηλαδὴ κλαίοντες, πενθοῦντες καὶ συνθάπτοντες τοὺς ἑαυτοὺς μας μετὰ τοὺς ἀπελθόντας. Αὐτὰ εἶναι ἄξια γέλωτος καὶ τιμωρίας.

Τὸ νὰ δεικνύωμεν δὲ στωικότητα καὶ εἰς αὐτὰ καὶ εἰς τὴν λιτότητα τῶν ἱματίων· στεφάνους καὶ ἑταίρους

προξενεῖ εἰς ἡμᾶς, καὶ ἔδο· θὰ ἐπευφημήσουσι ἡμᾶς, καὶ θὰ θαυμάσουσι τοῦ Χριστοῦ τὴν δύναμιν, καὶ θὰ εἴπωσι· «Πόση εἶναι ἡ δύναμις τοῦ Σταυρωθέντος! ἔπεισε τοὺς ἀφανιζομένους καὶ φθειρομένους· ὅτι δὲν ὑπάρχει ὁ θάνατος· δὲν κάμνουν λοιπὸν ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα γίνονται δ'· ἀφανιζομένους, ἀλλὰ τὰς ἐνεργείας ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι προπέμπουν τοὺς ἀπερχομένους εἰς ἀποδημίαν ἡνωτέραν». Ἐπεσεν αὐτοὺς ὅτι τὸ σῶμα τὸ φθαρτὸν τοῦτο καὶ γῆινον ἱμάτιον θὰ ἐνδυθῇ περιβολὴν πολὺ λαμπρότερον τῶν μεταξωτῶν καὶ χρυσοσκιδνῶν ἐνδυμάτων· τὴν ἀφθαρσίαν· Ἀ αὐτοῦ δὲν προσέχουν πολὺ εἰς τὴν ταφὴν, ἀλλὰ θεωροῦν ὡς θαυμαστόν ἐνταφίον τὸν ἀνάρετον εἶον·

Αὐτοὶ θὰ εἴπωσι, ὅταν ἴδωσι τοὺς πελοῦντας ταφὴν, νὰ πράττουν τοῦτο μὲ στωικότητος· ἂν δὲ τοὺς ἴδωσι νὰ κάμπωνται, νὰ προβαίνουν εἰς γυναικοκρεπεῖς ἐκδηλώσεις, νὰ δημιουργοῦν πέριξ αὐτῶν χορείαν θρηνησῶν γυναικῶν, θὰ γελᾶσιν· καὶ θὰ τοὺς διασωμώθῃσιν, θὰ διακυπῶσιν μωρίας κατηγορίας, διασώροντες τὴν ἀσκοπον δακρύνην, καὶ τὴν ματαιοπονίαν διότι καὶ ἀκούομεν ἔλους αὐτὰς τὰς κατηγορίας νὰ διατυπώνουν.

Καὶ πολὺ ὀρθῶς διότι, ποῖον δ' καιολογίαν θὰ προβαλῶμεν ὅταν τὸ μὲν σῶμα ἐνφ' φθέρηται, ὑπὸ τῆς σῆφως καὶ τῶν σκοληκῶν τὸ καλλίωσι ζομεν, τὸν δὲ Χριστὸν τὸν παραθλέτομεν, ἐνφ' βίῃ, καὶ περιέρχεται γυμνός καὶ ξένος,

Ἄς παύσωμεν λοιπὸν τὴν ματαίαν αὐτὴν φρασιτά· ἄς κηδεύσωμεν λοιπὸν τοὺς ἀπελθόντας, ὅπως συμφέρει καὶ εἰς ἡμᾶς καὶ εἰς ἐκείνους πρὸς δόξαν Θεοῦ· ἄς ἐπιτελέσωμεν ὑπὲρ αὐτῶν πολλὴν ἐλεημοσύνην ὡς στελιωμεν μαζί με αὐτοὺς ἄριστα ἐφόδια· διότι ἐάν ἡ μνημὴ θαυμαστῶν ἀνδρῶν ἀποθανόντων ὠφέλησε τοὺς ζῶντας, (διότι λέγει· «ὕπερωπιὸν τῆς πόλεως ταύτης δι' ἐμὲ καὶ διὰ Δαβὶδ τὸν παῖδα μου»)⁵⁵, πολὺ περισσώτερον ἡ ἐλεημοσύνη θὰ ἐπιτελέσῃ τοῦτο· διότι αὐτὴ καὶ νεκροὺς ἀνέστησει, ὅταν αἱ χεῖραι ἐσπλάγησιν πέ-

ρὲ τοῦ Πέτρου δεκνύουσαι, ὅσα ἔκαμεν ὅταν ἦτο μετ' αὐτῶν ἡ Δορκὰς⁵⁷

Ὅταν λοιπὸν κανεῖς πρόκειται νὰ ἀποθάνῃ ὁ οἰκέτις ὡς κατασκευάζῃ τὰ ἐντάφια διὰ τὸν θνήσκοντα, καὶ ὡς πείθῃ τὸν ἀπερχόμενον νὰ ἀφήνῃ κατὰ διὰ τοῦς ἔχοντας ἀνάγκην. Μετὰ αὐτὰ τὰ ῥητά, ὡς ἀφήνῃ αὐτὸν νὰ ἀναχωρῇ καὶ ὡς τὸν πείθῃ νὰ ἀφήνῃ κληρονόμον τὸν Χριστὸν διότι ἐκεῖ οἱ διακόνους, ὀρίζοντες κληρονόμους, εἰς τοὺς ἰδικούς των ἀφήνουν ἀπειρον ἀσφάλειαν, ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος μετὰ τῶν τέκνων ἀφήνει κληρονόμον τὸν Χριστὸν, νὰ σκεφθῇς πόσῃ εὐνοίᾳ θὰ προσελκύσῃ καὶ διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ καὶ δι' ὅλους τοὺς ἰδικούς του.

Αὐτὰ εἶναι τὰ ὥραια ἐντάφια· αὐτὰ φελοῦν καὶ τοὺς μένοντας καὶ τοὺς ἀπερχομένους. Ἄν ἐνταφιασθῶμεν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, λαμπροὶ θὰ εἴμεθα κατὰ τὸν καρὸν τῆς ἀναστάσεως· ἐν δὲ, περικοιούμενοι τὸ σῶμα, παραμελῶμεν τὴν ψυχὴν· πολλὰ κακὰ θὰ πάθωμεν ἐκεῖ, καὶ πολλὴν γέλῳτα θὰ ἐπισύρωμεν διότι οὐτε ἡ τυχαία ἀσχημία κάμνει τὸν ἄνθρωπον νὰ ἀπέλθῃ ἀνευ ἀρετῆς, οὐτε τὸ σῶμα, τὸ ὅποσον ἔχει ρυθμὴ ἀσφατον, κατὰ σκύνετα· τόσον, ὅπως ἡ ψυχὴ τότε, ὅταν φαίνεται στερομένη ἀρετῆς.

Αὐτὴν ὡς ἐνδυσάμεν αὐτὴν ὡς περιβάλλωμεν, κυρίως μὲν κατ' ὅλον τὸν χρόνον, ἐὰν δὲ ἐδῶ ἐβέλζωμεν ἀμέλειαν, τοῦλάχιστον ἀποθνήσκοντες νὰ σωφρονισθῶμεν, καὶ νὰ φροντισθῶμεν ὥστε οἱ οἰκέται νὰ θεοθήσουν ἡμᾶς ἀπερχομένους διὰ τῆς ἐλεημοσύνης.

Το αὐτοτρόπως θεοθήσειμεν ὑπὸ ἀλλήλων, θὰ διυηθῶμεν νὰ ἀπολογηθῶμεν θαρραλέως διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα, τὸ κράτος, ἡ τιμὴ συγχρόνως μετὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων Ἀμήν.

57. Ὅσα ἔπραξε μετ' αὐτῶν οὗτος ἡ Δορκὰς. Ἐνταῦθα ὁ τοῖος ἐφέχης ἐμφανεῖται ἐπὶ λέξεϊ τὴν φράσιν τοῦ χωρίου τῶν Πράξ (Πράξ 9, 36 - 39)

ΟΜΙΛΙΑ ΠΤ' (86)

(Ἰωάν. κ', 10 - 23)

«Ἀπῆλθεν οὖν πάλιν πρὸς ἑαυτοὺς οἱ μαθηταὶ Μάρθα δὲ εἰστήκει πρὸς τὸ μνηστεῖον κλαίουσα ἔξω»¹

α'. Εἶναι κάπως εὐαίσθητον τὸ γυναικεῖον φύλον καὶ ἔχει περισσότερο τὰς αἰσθητικὰς πρὸς τὸν οἶκτον. Τοῦτο δὲ τὸ εἶπα, διὰ νὰ μὴ ἀπορήσῃς διὰ τὴν ἡ μὲν Μάρθα ἐθρήνηε, πικρῶς εἰς τὸν τάφον ὁ δὲ Πέτρος δὲν ἔκαμε τοῦτο· διότι, λέγει, «οἱ μὲν μαθηταὶ ἀπῆλθον πρὸς ἑαυτοὺς, ἡ δὲ εἰστήκει, δακρυοῦσα»· διότι ἡ φύσις ἦτο ἀσθενής, καὶ δὲν ἐγνώριζεν ἀκόμη σαφῶς τὸν λόγον περὶ τῆς Ἀναστάσεως· ὅπως οἱ Μαθηταί, ἀφοῦ εἶδον τὰ ὀθονία καὶ ἐπίστευσαν, ἀπῆλθον ἐκκλητήσιμοι.

Καὶ διὰ τοῖον λόγον δὲν ἦλθον ἀμέσως εἰς τὴν Γολθαιαν², ὅπως εἶχε συστηθῇ εἰς αὐτοὺς πρὸ τοῦ πάθους, ἴσως ἀνέμενον τοὺς λοιποὺς καὶ ἄλλως τε εὐρίσκοντο ἀκόμη εἰς ἔντονον ἐκπληξιν.

Οἱ μὲν Μαθηταὶ, λοιπὸν ἀπῆλθον, ἡ δὲ Μάρθα ἔσπετο πλησθεῖ τῷ τάφῳ διότι, πράγματι τὸ ὅποσον εἶπον, διότι ἦτο σπουδαῖον πρᾶγμα διὰ παρηγορίαν καὶ τὸ μνήμα νὰ φαίνεται. Βλέπετε λοιπὸν αὐτὴν, ὅτι, διὰ νὰ ἀνὰκουφισθῇ περισσότερον κύπτει καὶ θέλει νὰ ἴδῃ τὸν τόπον, ὅπου ἔκειτο τὸ σῶμα³.

Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς καὶ ἐνταῖ αὐτῆς τῆς ἐνταὶ κῆς

1. ἰωάν. 20, 10 - 11

2. Ματθ. 28, 32 - Μάρκ. 16, 28.

3. ἰωάν. 20, 12

φροντίδος θ' αθέε μεγάλην ἀμοιβήν δότι, ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον δὲν εἶδοι οἱ μὲν ὄντα, ταῦτο εἶδε πρώτη ἡ γυνὴ ὕψηλ' ἀγγέλους⁴ καθήμενους τὸν μὲν ἕνα πλησίον τῶν ποδῶν, τὸν δὲ ἄλλον πλησίον τῆς κεφαλῆς μετὰ λευκὴν περιβολήν, καὶ τὴν μορφὴν των νὰ εἶναι πλήρης χαρᾶς καὶ φαιδρότητας.

Δότι, ἐπειδὴ ἡ σκέψις τῆς γυναικὸς δὲν ἦτο ὕψηλὴ, ὥστε νὰ συμπεράνῃ τὴν ἀνάστασιν ἐκ τῶν σουδαρίων, συμβαίνει κατὰ ἐπὶ πλέον, καὶ θέλει. τοὺς ἀγγέλους νὰ καθήνται μετὰ φαιδρὰ μορφὴν, ὥστε ἐκ τούτου νὰ συνέλθῃ αὐτὴ κατ' ἀρχὴν ἐκ τῆς θλίψεως καὶ νὰ παρηγορηθῇ. Ἀλλὰ τίποτε δὲν λέγουν εἰς αὐτὴν περὶ τῆς Ἀναστάσεως· ἀλλ' ὅλον κατ' ὅλον αὐτὴν ἀδυνατεῖται εἰς αὐτὴν τὴν δέαν.

Εἶδε ὅμως φαιδρὰς περισσότερον τοῦ συνήθους εἶδε μορφὴν λαμπράν ἤκουσε συμπαιθεῖ φωνή. Δηλαδή τί λέγει; «Γύναι, τί κλαίεις»⁵.

Δι' ὧν δὲ αὐτῶν, ὡς διὰ μιᾶς θύρας ἀνοιγομένης, ἀδυνατεῖται εἰς τὴν εὐδοκίαν περὶ Ἀναστάσεως.

Καὶ ὁ τρόπος δὲ, καθ' ὃν ἐκάθητο, ὡδήγει αὐτὴν εἰς τὸ νὰ ἐρωτήσῃ αὐτοὺς· ὅτι, καὶ ἐφαίνοντο ὅτι ἐγνωρίζον τὸ γεγονός διὰ τοῦτο δὲν καθήνται πλησίον, ἀλλ' εἰς ἀπόστασιν ἀπ' ἀλλήλων. Διότι ἐπειδὴ ἦτο ἐπιβεβηκὸς νὰ μὴ τοιμήσῃ ἀπλῶς νὰ ζητήσῃ πληροφορίας, καὶ διὰ τῆς ἐρωτήσεως αὐτῶν καὶ διὰ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἐκάθητο, ὡδήγουν αὐτὴν εἰς θαυμάσιους.

Τί λέγει λοιπὸν ἡ Μαρία, Μὲ θέμην συγχρόνως καὶ φιλοστοργὴν ἀνέλεος. «Ἦσαν τὸν Κύρον μοι καὶ οὐκ οἶδα ποῦ πεθεκάσιν Αὐτόν»⁶. Τί λέγεις τίποτε ἀκόμη δὲν γνωρίζεις περὶ τῆς Ἀναστάσεως, ἀλλὰ ἀκόμη σκέπτεσαι τὴν τοποθέτησιν τοῦ Σώματος τοῦ Κυρίου, βλέπεις πῶς ἀκόμη δὲν ἐδέχθη τὴν ὕψηλὴν ἀναγγελίαν; «Καὶ ταῖς ταῖς εἰρησάζει στήθεάς μου πρὸς τὰ ὀπίσω»⁷. Καὶ πῶς ἐπικολοῦσθε τοῦτο δηλαδή ἐνθ' ὅσον σκεπτεται.

4 Ἰωάν. 20, 12
5 Ἰωάν. 20, 13
6 Ἰωάν. 20, 13
7 Ἰωάν. 20, 14

τοὺς ἀγγέλους, καὶ δὲν εἶχε λάθε ἀκόμη οὐδεμίαν ἀπάντησιν ἐκ μέρους αὐτῶν, νὰ στραφῇ εἰς τὰ ὀπίσω; Εἰς ἡμᾶς φαίνεται, ὅτι, ἐνθ' ὅσον εἶπεν ἡ Μαρία αὐτά, αὐτῆς παρουσιάσθη ὁ Χριστὸς ὁπίσθεν αὐτῆς ἐξέπληξε τοὺς ἀγγέλους, καὶ ἐκεῖνο, ὅτι, εἶδον τὸν Δεσπότην, καὶ μετὰ τὴν μορφὴν, καὶ μετὰ τὸ βλέμμα, καὶ μετὰ τὰς κινήσεις ἀμέσως εἶδον ὅτι, εἶδον τὸν Κύρον καὶ τοῦτο προσεῖλκυσε τὴν προσοχὴν τῆς γυναικὸς, καὶ τὴν ἔκαμε νὰ στραφῇ εἰς τὰ ὀπίσω.

Εἰς ἐκεῖνους μὲν οὕτω παρουσιάσθη ἀλλ' εἰς τὴν γυναῖκα ὅχι κατὰ τοῦτον τρόπον διὰ νὰ μὴ ἀφανισθῇ αὐτὴν ἐκ τῆς πρώτης ἐμφανίσεως, ἀλλὰ μετὰ πάλιν ταπεινότεραν καὶ κοινὴν καὶ τοῦτο ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ὅτι καὶ κηπουρὸν Αὐτὸν ἐνόμιζε, ὅτι, εἶναι διὰ τὴν τὸσον ταπεινὴν γυναῖκα δὲν ἔπρεπε εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀλλ' ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ τὴν ὡδήγησιν εἰς τὰς ὕψηλὰς ἰδέας.

Πάλιν λοιπὸν ἐρωτᾷ αὐτὴν: «Γύναι, τί κλαίεις τί νὰ ζητεῖς»⁸. Τοῦτο ἐδεικνύειν ὅτι ἐγνωρίζεν Ἐκεῖνος, ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον θέλει νὰ ἐρωτήσῃ, καὶ τὴν ὡδήγησεν εἰς ἀπάντησιν. Αὐτὸ λοιπὸν καὶ ἡ γυνὴ κατοικοῦσα, δὲν ἀναφέρει πλέον τὸ διορα τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἰδέαν ὅτι, ὁ ἐρωτῶν γνωρίζει περὶ τίνος ἐρωτᾷ, λέγει. «Εἰ σὺ ἐβαστάσας αὐτὸν εἶπέ μοι, ποῦ ἔθηκες κἀγὼ αὐτοὺς ἀρῶ»⁹. Πάλιν δηλοῖ περὶ τοποθετήσεως, περὶ ἐξογαγωγῆς ἐκ τοῦ τάφου, περὶ κρατήσεως διὰ τῶν χειρῶν, ὡς καὶ συζητᾷ περὶ νεκροῦ. Ἐκεῖνο δὲ, τὸ ὁποῖον ἐνόησε, εἶναι τοῦτο. «Ἐάν διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων ἐσηκώσατε Αὐτόν ἀπὸ ἐδῶ, νὰ μοῦ τα εἴπητε, καὶ ἐγὼ θὰ λάβω Αὐτόν».

Πολλὴ εἶναι ἡ εὐνοια καὶ ἡ φιλοστοργία τῆς γυναικὸς δὲ, ἐσκέπτετο ἐκεῖνη τίποτε ὕψηλόν ἀκόμη.

Διὰ τοῦτο ἐν σιμῇ παρουσιάσθη, εἰς αὐτὴν το σκεπτόν ὁ Χριστὸς ὅχι διὰ τῆς ὀψεως, ἀλλὰ διὰ τῆς φωνῆς διότι, ὅπως εἰς τοὺς σουδαίους ἄλλοτε μὲν καὶ ὅσταντο γινώσκοντες ἄλλοτε δὲ δὲν ἐφανερώνατο ἐν καὶ

8 Ἰωάν. 20, 15
9 Ἰωάν. 20, 15

παρών, οὕτω καὶ ὅταν ὁμίλει, δασύκις ἤθελε, τότε καθίστα γνωστὸν τὸν Ἑαυτὸν Του· διὰ καὶ τότε, ὅταν ἐλεγειν εἰς τοὺς Ἰουδαίους· «Τίνα ζητεῖτε;»¹⁰, οὕτε τὴν ὄψιν, οὕτε τὴν φωνήν Του δὲν ἀνεγνώρισαν, μέχρις ὅτου ἠθέλησεν Ἐκεῖνος, πρῶγμα, τὸ ὅποιον ἀκριβῶς καὶ ἐδῶ συνέθη.

Καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς μόνον εἶπεν¹¹, ψέγων καὶ μεμφόμενος τὸ ὅτι τοσούτας σκέψεις ἔκαμεν ἡ Μαρία περὶ Αὐτοῦ, ὁ Ὅποιος ζῆ.

Πῶς δὲ «στραφεῖσα λέγει»¹², ἐὰν θεθαίως πρὸς αὐτὴν ὁμίλει. ὁ Ἰησοῦς· Νομίζω ὅτι, ὅταν εἶπεν ἡ Μαρία τὸ «ποῦ τεθείκατε αὐτόν», ἐστράφη πρὸς τοὺς ἀγγέλους, διὰ νὰ ἐρωτήσῃ, διὰτὶ ἐξεπλόγησαν· ἔπειτα, ὅταν ἐκάλεσεν αὐτὴν ὁ Χριστός, τὴν ἔκαμε νὰ στραφῇ ἀπὸ ἐκείνους πρὸς Αὐτόν, καὶ διὰ τῆς φωνῆς νὰ φανερώσῃ τὸν Ἑαυτὸν Του· διὸ ὅταν εἶπεν εἰς αὐτὴν «Μαρία», τότε ἀνεγνώρισεν Αὐτόν. Τοιοῦτοτρόπως ἡ ἀναγνώρισις δὲν ἐγένετο ἐκ τῆς μορφῆς, ἀλλ' ἐκ τῆς φωνῆς.

Ἐὰν δὲ λέγουν· «Ἀπὸ τοῦ φαίνεται, ὅτι οἱ ἀγγελοὶ, ἐξεπλόγησαν, καὶ διὰ τοῦτο ἐστράφη ἡ γυνή;», καὶ ἐδῶ ἐπίσης θὰ εἶπουν, «Ἀπὸ τοῦ εἶναι φανερόν ὅτι, ἦγγενεν Αὐτόν, καὶ ἔπεσε πρὸ Αὐτοῦ;» Ἀλλ' ὅπως τοῦτο φαίνεται ἐκ τοῦ ὅτι εἶπεν ὁ Κύριος· «Μὴ μου εἰπὺς»¹³, οὕτω καὶ ἐκεῖνο φαίνεται ἐκ τοῦ ὅτι λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς ὅτι «ἐστράφη».

Διὰ τοῖον λόγον δὲ εἶπε, «Μὴ μου εἰπὺς;» Μερικοὶ λέγουσι ὅτι, ζητεῖ πνευματικὴν χάριν ἡ Μαρία, ἔπειθ' ἤκουσε μετὰ τῶν μαθητῶν, νὰ λέγῃ, «Ἐὰν πορευθῶ πρὸς τὸν Πατέρα, ἐρωτήσω αὐτόν, καὶ δώσε, ὅμιν ὅλλον Παράκλητον»¹⁴.

Θ'. Καὶ πῶς ἐκείνη, ἡ ὁποία δὲν παρευρίσκειτο μετὰ τῶν μαθητῶν ἤκουσεν αὐτά· Ἀλλως τε, ἀπὸ αὐ-

¹⁰ Ἰωάν 18 4

¹¹ Ἰωάν 20 18

¹² Ἰωάν 20, 18

¹³ Ἰωάν 20 17

¹⁴ Ἰωάν 14 3 16

τὴν τὴν σκέψιν¹⁵ ἀπέχε· ἡ γνώμη αὐτοῦ τοῦ εἵδους¹⁶. Πῶς δὲ ζητεῖ χάριν, ἐνῷ ὁ Κύριος ἀκόμη δὲν εἶχεν ἀπέλθει, πρὸς τὸν Πατέρα· Ἦ, συμβαίνει, λοιπόν; Εἰς ἐμὲ φαίνεται ὅτι αὕτη ἠθέλην ἀκόμη νὰ συναναστρέφεται μετ' Ἐκείνον, ὅπως τότε πρὸ τοῦ Πάθους, καὶ ἐκ τῆς χαρᾶς δὲν εἶχε σκεφθῇ τίποτε σπουδαίου, ἀν καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶχε καταστῇ παλὺ ἀνώτερος ὥς πρὸς τὴν σάρκα.

Θέλων λοιπὸν νὰ ἀπομακρύνῃ αὐτὴν ἀπὸ τὴν σκέψιν ἐκείνην, καὶ ἀπὸ τοῦ νὰ συνομιλῇ λίαν ἐλευθερῶς μετ' Αὐτοῦ (διὰτὶ αὐτὴ μετὰ τοὺς Μαθητάς, φαίνεται ὅτι δὲν συναναστρέφετο καθ' ὁμοῖον τρόπον) ἀφ' ὧν τὴν σκέψιν αὐτῆς, ὥστε νὰ προσέχη εἰς Αὐτόν με περισσώτερον εὐλάβειαν.

Τὰ μὲν νὰ εἴπῃ, «Μὴ με πλησιάζῃς, ὅπως καὶ προηγουμένως διότι, αἱ ὑποθέσεις δὲν εὐρίσκοντα, εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν οὔτε πρόκειται, τοῦ λοιποῦ καθ' ὁμοῖον τρόπον νὰ συναναστρέφαιμα μετὰ αὐτῆς· θὰ ἀπετέλει ἔπαρσιν καὶ κομπορρημοσύνην, τὸ νὰ εἴπῃ δέ, «Οὕτω ἀναβέβηκα πρὸς τὸν Πατέρα»¹⁷, ἀν καὶ δὲν ἦτο θαρρὺ, ἐσημαίνει τὸ αὐτὸ διότι, ὅταν εἶπεν, «οὕτω ἀναβέβηκα», δεικνύει ὅτι πρὸς τὰ ἐκεῖ σπεύδει καὶ ἐπευγόντως μεταβαίνει. Ἐκεῖνον δέ, ὁ Ὅποιος ἔπρεπε νὰ ἀπέλθῃ ἐκεῖ, καὶ νὰ μὴ συναναστρέφεται πλέον μετὰ τῶν ἀνθρώπων, δὲν ἔπρεπε νὰ τὸν βλέπουν μετὰ τὴν νοσηρότητάν, μετὰ τὴν ὁποίαν τὸν ἐδίωκον καὶ προηγουμένως.

Καὶ ὅτι, αὐτὴν τὴν σημασίαν ἔχουν οἱ ἀνωτέρω λόγοι· τὸ δεικνύουν ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἀκολουθοῦν· «Πορεύου, εἰπὲ τοῖς ἀδελφοῖς ὅτι, πορεύομαι πρὸς τὸν Πατέρα μου καὶ Πατέρα ὁμῶν, καὶ Θεὸν μου καὶ Θεὸν ὁμῶν»¹⁸. Καὶ διὸς δὲν ἐπρόκειτο ἀμέσως νὰ πράξῃ τοῦτο, ἀλλὰ μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας· πῶς λοιπὸν

¹⁵ Ὅτι δὲν ἦτο παρούσα

¹⁶ Ὅτι ἤκουσεν αὐτὰ διὰ δὲν συμβαδίζοντα αὐτὰ τὰ ὅσα, νὰ μὴ εἶναι παρούσα καὶ νὰ εἴη ἀκούσι

¹⁷ Ἰωάν 20 17

¹⁸ Ἰωάν 20 17

λέγει· τοῦτο· Ἐπειδὴ ἤθελε νὰ ἀδηγήσῃ εἰς τὰ ὑψηλότερα τὴν σκέψιν αὐτῆς, καὶ νὰ τὴν πείσῃ ὅτι ἀπέρχεται εἰς τοὺς οὐρανούς.

Τὸ δὲ «Πατέρα μου καὶ Πατέρα ὑμῶν καὶ Θεὸν καὶ Θεὸν ὑμῶν» εἶναι χαρακτηριστικὸν τῆς Θεῆς Οἰκονομίας, ἀφοῦ καὶ τὸ νὰ ἀναγῇ εἶναι ἴδιον τῆς σαρκὸς· διότι λέγει αὐτοὺς τοὺς λόγους πρὸς ἐκεῖνην, ἡ ὁποία δὲν κάμνει οὐδεμίαν σπουδαίαν σκέψιν.¹⁹

Ὑπὸ ἄλλην ἔννοιαν λοιπὸν εἶναι· Πατὴρ Αὐτοῦ, καὶ ὑπὸ ἄλλην ἔννοιαν Πατὴρ ἡμῶν, βεβαίωτατα· διότι· ἔάν εἶναι ὑπὸ ἄλλην ἔννοιαν Θεὸς τῶν δικαίων καὶ ὑπὸ ἄλλην ἔννοιαν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, πολλῶ μᾶλλον ἢ διαφορά αὐτῇ ὑφίσταται μετὰ τοῦ Υἱοῦ καὶ ἡμῶν· Διότι, ἐπειδὴ εἶπεν «Ἐπεὶ τοῖς ἀδελφοῖς», ὃ ἀ νὰ μὴ φαντασθῶν οἱ Μαθηταί, ἐκ τούτου καὶ λόγου κάποιαν ἰσότητά βεβαιεῖ τὴν διαφοράν· δηλαδὴ Ἐκεῖνος μὲν ἔπρεπε το νὰ καθέσθῃ ἐπὶ τοῦ Πατρὸς τοῦ Θεόνου, αὐτοὶ δὲ νὰ ἴστανται παρ' Αὐτόν.

Ὡστε, ἂν καὶ κατὰ τὴν σαρκικὴν ὑπόστασιν κατέστη Ἀδελφὸς ἡμῶν, κατὰ τὴν τμὴν θμικὴν πολὺ διάφερε, καὶ οὐκ εἶναι δυνατόν νὰ εἰπώμεν πόσον.

Ἡ μὲν λοιπὸν Μαρία ἀπέρχεται διὰ τὰ ἀναγγεῖλαι αὐτὰ εἰς τοὺς μαθητάς²⁰, (τόσον ὥραϊον πρᾶγμα εἶναι ἡ ἀδελφειπτικὴ φροντίς καὶ ἡ καρτερία) ἐκεῖνοι δὲ πῶς ἐν συνεχείᾳ δὲν ἐθλίβον, ἐφ' ὅσον ἐπρόκειτο νὰ ἀπέλθῃ, οὕτε εἶπον ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἶπον καὶ προηγουμένως, τότε μὲν ἔπασχον τοῦτο, μὲ τὴν σκέψιν ὅτι θὰ ἀποθάνῃ, τῶρα δὲ, ἐφ' ὅσον ἀνέστη, διὰ ποῖον λόγον θὰ ἐθλίβοντο.

Ἀνγγεῖλε δὲ ἡ Μαρία καὶ τὴν ἐμφάνισιν καὶ τοὺς λόγους, πράγματα, τὰ ὁποῖα ἦσαν ἀρκετὰ νὰ παρηγορήσουν αὐτούς.

Ἐπεὶ δὲ λοιπὸν ἦτο εὐλογον οἱ Μαθηταί, ἀκούοντες αὐτὰ, νὰ μὴ πιστεύουν εἰς τὴν γυναῖκα, ἥ, καὶ ἂν

¹⁹ Εἶναι τοῦτο τὸ ὅποιον ευχρὴ ὁ βίαιος ἱεράρχης καλεῖ συνκατάθεσιν
20 ἰωάν. 20. 18.

πιστεύουν νὰ ἐθλίβονται, διότι δὲν ἤλπισεν αὐτοὺς τῆς ἐμφανίσεώς Του, ἂν καὶ θεσθαίως εἶχεν ὑποσχεθῇ ὅτι εἰς τὴν Γαλιλαίαν θὰ παρουσιασθῇ εἰς αὐτούς, διὰ νὰ μὴ ἐθλίβονται λοιπὸν σκεπτόμενοι αὐτὰ, δὲν ἀφήκεν οὐτε μίαν ἡμέραν νὰ παρελθῇ, ἀλλὰ ἀφοῦ προσκόλεσε, εἰς αὐτοὺς τὴν σχετικὴν ἐπιθυμίαν καὶ μὲ τὸ ὅτι πλέον ἐγνώριζον τὴν ἔγερσιν Του, καὶ μὲ τὸ ὅτι τὸ εἶχον ἀκούσει, ἐκ μέρους τῆς γυναικὸς εἰς αὐτούς, ἐνῶ ἐπιθύμουν νὰ Τὸν ἴδουν καὶ καταλίσκοντο ὑπὸ φόβου (πράγμα τὸ ὁποῖον καὶ αὐτὸ κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπηύξαμε τὴν ἐπιθυμίαν τῶν), τότε, ὅταν ἦτο ἔσπερα²¹ παρουσιάσθη καὶ κατὰ λίαν θαυμαστόν τρόπον.

Καὶ δικαίως ἄρα γε παρῶσα αὐτὴν εἰς αὐτοὺς κατὰ τὴν ἐσπέραν, διότι τότε κυρίως ἦτο φυσικὸν νὰ κατέγωνται ὑπὸ φόβου. Ἀλλὰ τὸ ἀπορίας ἔξιν εἶναι· πῶς δὲν ἐξελαβὼν Αὐτὸν ὡς φάντασμα, διότι, εἰσῆλθε με κλειστας τὰς θύρας, καὶ ἀμέσως κυρίως δὲ καὶ ἡ γυνὴ ἐκ τῶν προτέρων κατέστησε μεγάλην τὴν πίστιν τῶν, εἶπε τα δὲ ἔδειξεν εἰς τοὺς Μαθητάς ὁ Κύριος τὴν ἐμφάνισιν Του μεγαλοπρεπῆ καὶ ἡμέραν.

Δὲν παρουσιάσθη μὲν τὴν ἡμέραν διὰ νὰ ἔχουν ὅλοι συγκινησθῇ· διότι ἦτο μεγάλη ἡ ἐκπλήξις· ὅτι, οὐτε τὴν θύραν ἐκρούσεν ἀλλὰ παρενθὲς ἐστάθη εἰς τὸ μέσον, καὶ ἔδειξε τὴν πλευράν καὶ τὰς χεῖρας²². Σι γὰρ ὡς δὲ μὲ τὴν φωνὴν Του καθήσυχάζει τὴν ἀμφιταλάντευομένην σκέψιν τῶν ἀφοῦ εἶπεν «Ἐλθόννη ὑμῖν»²³ δηλαδὴ «μὴ θαρβέεισθε» καὶ ἀνεθύμωσεν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον πρὸ τῆς Σταυρώσεως εἶπεν εἰς αὐτοὺς «Ἐλθόννην τὴν ἐμὴν ἀφ' ἡμῶν»²⁴ καὶ τῶν, «Εἰ θμολὶ εἰρήνην ἔχετε, ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἔχετε»²⁵.

Ἐχώρησαν δὲ οἱ μαθηταὶ ἰδόντες τὸν Κύριον²⁶ βλέπεις ὅτι οἱ λόγοι καταλήγουσι εἰς ἔργα· Διότι, ἐ-

²¹ ἰωάν. 20. 18.

²² ἰωάν. 20. 20.

²³ ἰωάν. 20. 8.

²⁴ ἰωάν. 14. 27.

²⁵ ἰωάν. 16. 33.

²⁶ ἰωάν. 20. 20.

κείνο, τὸ ὁποῖον ἔλεγε πρὸ τοῦ σταυροῦ, δηλαδὴ ὅτι «ὁμοῖα, ὑμεῖς καὶ χαρίζεσθαι ὑμῶν ἢ καρδία, καὶ τὴν χάριν ὑμῶν οὐδεὶς αἶρει ἀφ' ὑμῶν»²⁷, τοῦτο τώρα κατέστησεν ἔργον. Ὅλα δὲ αὐτὰ ὡδήγησαν τοὺς Μαθητάς εἰς σταθερωτάτην πιστὴν Δόξιν, ὅτι, ὅτε δὴ διεξήγαγον ἄσπονδον πόλεμον πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, συνεχῶς ἐπαυλασμέναι, τὸ «εἰρήνη ὑμῖν», παρέχον εἰς ἀντιστάθμισμα τοῦ πολέμου τὴν παρηγορίαν αὐτῇ.

γ. Αὐτὸν τὸν λόγον λοιπὸν εἶπε πρῶτον μετὰ τὴν Αἰσάτασιν (διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος παντοῦ λέγει: «Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη»)²⁸· εἰς δὲ τὰς γυναῖκας ἀναγγέλλει χαρὸν²⁹, ὅτι τὸ γένος ἐκεῖνο εὐρίσκεται ἐν λύπῃ, καὶ αὕτη εἶναι ἡ πρώτη χαρὰ, τὴν ὅποیان ἐδέχθησαν. Κατὰ τὴν ἀνάλογον περίπτωσιν λοιπὸν εἰς μὲν τοὺς ἀνδρας λόγῳ τοῦ πολέμου αὐτῶν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ἀναγγέλλει εἰρήνην, εἰς δὲ τὰς γυναῖκας χάριν.

Ἀφοῦ δὲ κατήγγησε ὅλα τὰ λυπηρά, διακηρύσσει τὰ καταρρώματα τοῦ Σταυροῦ αὐτὰ δὲ συνίστανται εἰς τὴν εἰρήνην.

Ἀφοῦ λοιπὸν κατερρίφθησαν ὅλα τὰ ἐμπόδια, κατέστησεν τὴν νίκην λαμπράν, καὶ ἔχουν ὅλα ἐπιτευχθῆ, κατόπιν, ἐν συνεχείᾳ λέγει: «Καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ Πατήρ, καὶ γὰρ πέμπω ὑμᾶς»³⁰. Οὐδεμίαν ἔχετε δυσκολίαν καὶ ἐκεκα ἐκείνων, τὰ ὅποια ἔχουν συμῆ, καὶ ἕνεκα τῆς ἀξίας Ἐμοῦ, ὃ Ὁποῖος σὰς ἀποστέλλει. Ἐδῶ ἀναρῶναι τὸ φρόνημα αὐτῶν καὶ δεκνύει, μαγάλῃν ἀξιοπιστίαν εἰς τοὺς λόγους Του, ἐὰν θεσπείως ἐπρόκειτο νὰ ἀναλάβουν τὸ ἔργον Αὐτοῦ.

Καὶ δὲν ἀπευθάνεται, πλέον παρόκλησις πρὸς τὸν Πατέρα, ἀλλὰ μὲ κύριος δίδει, εἰς τοὺς Μαθητάς τὴν δύναμιν διότι ἐνεφύσησε καὶ εἶπε Ἀνάθετε Πνεῦμα Ἄγιον· Ὡς ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας ἀφένονται, καὶ δὲν κρα-

27. Ἰωάν. 20, 22.

28. Ἡ φράσις αὕτη συχνότατα ἀπαντᾷ εἰς τὰς Ἐπιστολάς τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἑθνῶν.

29. Μαρτ. 28, 9.

30. Ἰωάν. 19, 21.

τῆτε, κεκρατήντα»³¹. Δηλαδὴ ὅπως εἰς θαυμάσιον, ὅταν ἀποστέλλῃ, δίδει εἰς αὐτοὺς τὴν ἐξουσίαν καὶ νὰ φυλάκίζουν καὶ νὰ ἀπολύουν, αὐτῶ καὶ ὁ Κύριος, ἀποστέλλων τοὺς Μαθητάς, περιέβαλλε αὐτοὺς μὲ αὐτὴν τὴν δύναμιν.

Πῶς λοιπὸν λέγει: «Ἐάν μὴ ἀπέλθω, ἐκεῖνος οὐ μὴ ἐλθῇ»³², καὶ τώρα δίδει τὸ Πνεῦμα; Μερικοὶ μὲν λέγουσι ὅτι δὲν ἔδωκε τὸ Πνεῦμα, ἀλλὰ δι' ἐμφυσήματος κατέστησεν αὐτοὺς καταλλήλους διὰ τὴν ὑπόσχην Αὐτοῦ. Διότι ἐὰν ὁ Δουνὴλ, ὅταν εἶδεν ἄγγελον, κατεπλάγη³³, τι θὲν θὰ ἐπασχον οἱ Μαθηταί, ὅταν ἐδέχοντο τὴν ἀπόρρητον Ἐκείνου Χάριν ἐὰν προηγουμένως ὁ Κύριος δὲν καθίστατο αὐτοὺς Μαθητάς, διὰ τοῦτο δὲν εἶπεν: «Ἐλάθετε Πνεῦμα Ἄγιον», ἀλλὰ: «Ἀνάθετε Πνεῦμα Ἄγιον».

Δὲν θὰ διέπραττε δὲ κανεὶς σφάλμα, ἐάν εἴλεγεν ὅτι καὶ τότε εἶχον λάθει μίαν πνευματικὴν ἐξουσίαν καὶ χάριν, ἀλλὰ ὅχι διὰ νὰ ἐγείρουν νεκροὺς καὶ νὰ ἐπιτελοῦν θαύματα, ἀλλὰ νὰ συγχωροῦν ἁμαρτήματα διότι εἶναι διάφορα τὰ χαρίσματα τοῦ Πνεύματος. Διὰ τοῦτο προσέθεσαν: «Ὡς ἂν ἀφῆτε, ἀφένονται» δεκνύων τοίαν εἶδος ἐνεργείας παρέχει.

Ἐκεῖ δὲ μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας ἔλαβον τὴν χάριν τῆς ἐπιτελέσεως θαυμάτων διὰ τοῦτο λέγει: «Λήψετε δύναμιν, ἐπελθόντος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἐν τε Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν πάσῃ τῇ αὐδαίᾳ»³⁴, καθίσταντο δὲ μάρτυρες διὰ τῶν θαυμάτων ὅτι καὶ ἀνέκφραστος ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος καὶ πολύμορφος ἡ δωρεά.

Τοῦτο δὲ γίνεται, διὰ νὰ μάθῃς ὅτι τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μίαν εἶναι ἡ δωρεὰ καὶ ἡ ἐξουσία ἐκεῖνα τὰ ὅποια θεωροῦνται. Ἐἶναι ἰδιαιτέραι ἰδιότητες τοῦ Πατρὸς, αὐτὰ εἶναι ἰδιότητες καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

31. Ἰωάν. 10, 22.

32. Ἰωάν. 16, 7.

33. Δαν. 8, 17.

34. Πράξ. 1, 8.

Πῶς λοιπὸν οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν Υἱὸν δύναται νὰ εἴπῃ τις, «ἐὰν μὴ ὁ Πατὴρ ἐλκύσῃ αὐτόν», 35. Ἀλλὰ τοῦτο δεκνύεται ὅτι εἶναι ἴδιον τοῦ Υἱοῦ ὁ ὅτι λέγει, «Ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδὸς οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν Πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ» 36. Παρατήρει, δὲ καὶ αὐτὸ τὸ ὅπου οὐ εἶναι καὶ τοῦ Πνεύματος, «Οὐδεὶς γὰρ δύναται εἰπεῖν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν εἰ μὴ ἐν Πνεύματι Ἀγίῳ» 37.

Καὶ πάλιν τοὺς Αποστόλους, ἄλλοτε μὲν ὑπὸ τοῦ Πατρὸς, ἄλλοτε δὲ ὑπὸ τοῦ Υἱοῦ, ἄλλοτε δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος βλέπομεν ὅτι ἔχουν δοθῆ ἑς τὴν ἑκκλησίαν, καὶ τοὺς διακόνους τῶν χαρισμάτων βλέπομεν νὰ εἶναι τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος.

δ. Ὅλα λοιπὸν ἄς τὰ πράττωμεν, ὥστε νὰ δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν πλησίον μας τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, καὶ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι, ἔχουν ἀναλάβῃ τὴν ἐνέργειαν Αὐτοῦ νὰ τοὺς τιμῶμεν εἰς μέγα ὠφελισμόν, ὅτι εἶναι μεγίστη ἡ ἀξία τῶν ἱερῶν, «Ὡς ἂν ἀπῆλθα», λέγει, «Ἀφένοντα αἱ ἁμαρτίαι». Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε, «Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπακούετε» 38, καὶ νὰ τιμᾶτε αὐτοὺς εἰς ὁμολίαν Θεοῦ.

Διότι σὺ μὲν φροντίζεις διὰ τὰ ἱδὲ καὶ σου, καὶ διὰ αὐτὰ τὰ ρυθμίσεις καλῶς, δὲν θὰ ἔχῃς οὐδεμίαν εὐθύνην διὰ τοὺς ἄλλους, ὁ δὲ ἱερεὺς καὶ ἂν τὸν ἱδικόν του θίγῃ ρυθμίσιν καλῶς, διὰ δὲ τὸν ἱδικόν σου ἢ ἑλὼν τῶν περὶ αὐτοῦ 39, δὲν λάθῃ ἐπιμελῆ μέριμναν θὰ ἀνέλθῃ μετὰ τῶν πονηρῶν εἰς τὴν γέενναν, καὶ πολλάκις, ὅχι προδοθεὶς ὑπὸ τῶν ἱδικῶν του, ἀλλὰ ὑπὸ τῶν ἱδὲ κῶν σας καταστρέφεται, ὅν ὅλα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἀφοροῦν εἰς αὐτόν δὲν τὴν ρυθμίσιν καλῶς.

Βλέποντες λοιπὸν τὴν ἑκκλῆσιν τοῦ κινδύνου, νὰ ἀποβίβετε εἰς αὐτοὺς μεγάλην εὐνοίαν τοῦτο καὶ ὁ Παῦ-

35 Ἰωάν. 6, 44.

36 Ἰωάν. 14, 6.

37 Α. Κορ. νβ' 12, 3.

38 Εβρ. 13, 17.

39 Ἀπλ. τοῦ πνευματικοῦ παιγνίου του.

λος ὑπενόει, ὅταν ἔλεγε, ὅτι «ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν» 40 καὶ ὅχι ἀπλῶς ἀλλ' «ὡς λόγον ἀποδώσετε» 41. Διὰ τοῦτο πρέπει αὐτοὶ νὰ τυγχάνουν πολλῆς τιμῆς.

Ἐάν δὲ μετὰ τῶν ἄλλων στρέφεσθε ἐναντίον αὐτῶν καὶ σεῖς, οὔτε καὶ αἱ ἱδικαὶ σας ὑποθέσεις δὲν θὰ εὐρισκωνται εἰς καλὴν κατάστασιν, ὅτι ἐὰν ὅσον μὲν εὐρίσκεται εἰς καλὴν ψυχικὴν ἐκθεσιν ὁ κυβερνήτης, καὶ οἱ, ἐπ' ὅλῃ θὰ εὐρίσκωνται ἐν ἀσφαλείᾳ, ἂν δὲ θῶν ἐκεῖνοι τὸν ὄφελόν καὶ ὁ ἄκλεινται ἐχθρικῶς πρὸς αὐτόν, τοὺς ἀποκτενοῦν, οὔτε νὰ ἀγρυπνήσῃ καθ' ὅμοιον τρόπον δύνανται, οὔτε νὰ ἐξασκήσῃ καλῶς τὴν τέχνην του, καὶ παρὰ τὴν θέλησίν του περιβάλλει αὐτοὺς με ἀπειρα κακὰ.

Οὕτω καὶ ὁ ἱερεὺς, ἂν μὲν τυγχάνῃ τῆς ἐκ μέρους σας τιμῆς, θὰ δυνηθῇ νὰ ρυθμίσῃ καλῶς καὶ τὰ ἱδικὰ σας ζητήματα, ἂν δὲ ἐμβάλετε αὐτοὺς εἰς ἀβυσμὴν ἀφοῦ ἐξασθενήσῃτε τὰς χεῖρας αὐτῶν, θὰ καταστήσῃτε αὐτοὺς καὶ μὲ ὅσας εὐσεβήτους εἰς τὰ κύματα, καὶ ἄς εἶναι πολὺ γενναῖοι.

Νὰ σκεφθῇς τὴν λέγει περὶ τῶν Ἰουδαίων ὁ Χριστός, «Ἐπὶ τῆς Μωυσέως καθέδρας ἐκάθισαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι. Πάντα οὖν, ὅσα λέγουσιν ὑμῖν ποιεῖν, ποιεῖτε» 42. Τώρα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἰπωμεν, «Ἐπὶ τῆς Μωυσέως καθέδρας ἐκάθισαν οἱ ἱερεῖς ἀλλ' ἐπὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ διότι, ἔκλειναι τὴν διδασκαλίαν ἀνέλαθον νὰ συνεχίσουν.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος λέγει, «Ὑπὲρ Χριστοῦ πρεσβεύομεν, ὡς τοῦ Θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν» 43. Δὲν βλέπετε ὅτι εἰς τοὺς κοσμητοὺς ἄρχοντας ὅλοι ὑποτάσσονται, καὶ ἀκόμη καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἰσχυρότεροι, πολλάκις καὶ εἰς τὸν θῖον καὶ εἰς τὴν σύνοιαν ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι δικάζουν, ἄλλ' ὅμως χάριν αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος ὥρισεν αὐτοὺς, δὲν σκέπτονται τιποτέ ἐκ

40 Εβρ. 13, 7.

41 Εβρ. 13, 17.

42 Ματθ. 23, 2 - 3.

43 Β. Κορινθ. 5, 20.

τούτων ἀλλὰ σέβονται τὴν ἀπόφασιν τοῦ βασιλέως, ὅστις δὴποτε καὶ ἂν εἶναι, ἐκείνος ὁ ὁποῖος ἔλαθε τὴν ἐξουσίαν.

Ἔπειτα, ἂν ἄνθρωπος χειροτονήσῃ⁴⁴, ἐπικρατεῖ τόσος φόβος, ὅταν δὲ χειροτονῇ ὁ Θεός, καταφρονούμεν τὸν χειροτονούμενον καὶ ὑβρίζομεν, καὶ μὲ μύριας ὑβρεὶς περιβάλλομεν⁴⁵ καὶ, ἐμποδοισθέντες νὰ κρίνωμεν τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν, δέδονμεν⁴⁶ τὴν γλῶσσαν κατὰ τῶν ἱερῶν.

Καὶ πῶς αὐτὰ δικαιολογούνται, ὅταν τὴν μὲν δοκὸν εἰς τὸν ὀφθαλμὸν μας δὲν βλέπωμεν, τὸ δὲ κάρφος τοῦ ἄλλου μὲ πικρὰν διάθεσιν περιεργαζώμεθα⁴⁷; δὲν γνωρίζεις ὅτι καθ' ὅσας δυσμενέστερον τὸ δικαστήριον ἐναντίον σου, ὅταν δικάζῃς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον,

καὶ λέγω αὐτά, ὅχι διότι ἐπιδοκιμάζω ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἀναξίως ἐξασκοῦν τὴν ἱερωσύνην, ἀλλὰ σπλαγχνιζόμενος καὶ δοκρῶν⁴⁸ δὲν ἱσχυρίζομαι θυμῶς διὰ τοῦτο ὅτι εἶναι δίκαιον νὰ κρίνονται ἐκ μέρους τῶν δικαιοκρινέων, καὶ μάλιστα τῶν λ' ἂν ἀφελεστέρων⁴⁹ διότι καὶ ὁ ὁ Θεὸς αὐτῶν εἶναι λίαν διαβεβλημένος, ἐν ταῦτοις αὐτοῖς, ἂν προσέχῃς εἰς τὸν ἑαυτὸν σου, αὐθάδως θὰ ζημιωθῇς ὥς πρὸς τὰ ἐμπειροτέραν εἰς αὐτοὺς ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ διότι, ἐὰν διὰ τοῦ θνῶτος ἐνήργησεν, ὥστε νὰ ἐκπεμφθῇ φωνὴ καὶ διὰ μόντης ἐχάρισε πνεύματι καὶ εὐλογίαις, καὶ διὰ τοῦ ἀνσῆτου σπύματος καὶ τῆς ἀκαθάρτου γλώσσης τοῦ βασιλέως ἐνήργησε χάριν τῶν Ἰουδαίων, οἱ ὅποιοι ἐκκλίνει τῆς εὐθείας, ὁ δὲ⁵⁰ πολλὴν περισσότερον διὰ σοῦ, οἱ ὅποιοι δ' αὖτις καλῶς, καὶ ἂν ἀκόμη εἶναι πολλοὶ φαῦλοι οἱ ἱερεῖς, θὰ ἐπιτελέσῃ ὅλα τὰ ἔργα Αὐτοῦ καὶ θὰ στελεθῇ τὸ Πνεῦ-

⁴⁴ Ἐνταῦθα τὸ «χειροτονῶ» ἔχει τὴν ἑρχομένην σημασίαν σημαίνει «διορίζω, ἐπέλεγχω».

⁴⁵ «Μύριας ὀνειδιστὶς ἡλόνμεν» Κατὰ τὰ κοινὰς λεγόμενα: «Τοὺς περιβάλλομεν δι' ὑβρεων» «ποὺς λούζομε μὲ ὑβρεῖς».

⁴⁶ «Τὴν γλῶσσαν ἀκονίζομεν» Κατὰ τὸ κοινὸς λεγόμενον «Ἀκονίζομε τὴν γλῶσσαν μας».

⁴⁷ Ματθ. 7, 3 καὶ Λουκ. 8, 41.

⁴⁸ Αριθ. 22, 7 κ.ε.

μα τὸ Ἅγιον διότι οὐτε ὁ καθαρὸς προσελκεί. Αὐτὸ ἐνεκα τῆς ἰδίας καθαρότητος, ἀλλὰ εἶναι ἡ χάρις ἐκείνη, ἡ ὁποία ἐπιτελεῖ τὸ πᾶν διότι λέγει: «πάντα δι' ὑμᾶς, εἴτε Παῦλος, εἴτε Ἀπολλῶς, εἴτε Κηφᾶς»⁴⁸ διότι ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἔχει ἀναλάβε, ὁ ἱερεὺς, εἶναι μόνον τοῦ Θεοῦ δωρεὰ καὶ, εἰς ὅποιονδήποτε σημεῖον καὶ ἂν φθάσῃ ἡ ἀνθρωπίνη φιλοσοφία, θὰ παρουσιασθῇ κατωτέρα τῆς χάριτος ἐκείνης.

Καὶ αὐτὰ λέγω, ὅχι διὰ νὰ διερχώμεθα τὴν ζωὴν μας μὲ ὀκηρίαν, ἀλλὰ, ὅταν μερικοὶ ἐκ τῶν προϊσταμένων δείξουν ἀδιαφορίαν, νὰ μὴ ἐπισπάρεσθε σεῖς αἱ ἀρχόμενοι κακὰ εἰς φόβος τῶν ἑαυτῶν σας.

Οὔτε ἀγγελος οὔτε ἀρχάγγελος δύναται νὰ ἐπιτελέσῃ κατὰ ὡς πρὸς τὰ ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ δεδομένα, ἀλλὰ ὁ Πατήρ, καὶ ὁ Υἱός, καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ρυθμίζουν τὰ πάντα.

Ὁ δὲ ἱερεὺς δανείζει, τὴν γλῶσσαν του καὶ παρέχει τὴν χεῖρα του καὶ θεσπάζει δὲν θὰ ᾔτο δίκαιον λόγῳ τῆς κακίας τοῦ ἄλλου, εἰς τὰ συμβόλα τῆς σωτηρίας ἡμῶν νὰ παρθελάπτωνται ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι προσέρχονται μὲ πίστιν⁴⁹.

Αὐτὰ λοιπὸν ὅλα γνωρίζοντες καὶ τὸν Θεὸν ὡς φεβώμεθα, καὶ τοὺς ἱερεῖς Αὐτοῦ ὡς τιμῶμεν, ἀποδίδοντες εἰς αὐτοὺς πᾶσαν τιμὴν, ὥστε, καὶ διὰ τὰ ἰδικὰ μας κατορθώματα, καὶ διὰ τὴν τιμὴν πρὸς ἐκείνους, νὰ λάβωμεν πολλὴν ἀμοιβὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ Ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα, συγχρόνως μετὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀμήν. ἡ δόξα, τὸ κράτος, καὶ ἡ τιμὴ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

⁴⁸ Α. Κορινθ. 3, 21 - 22.

⁴⁹ Δηλ. δὲν παρακαλεῖται ἡ θεία χάρις κατὰ τὴν τέλει τῶν μυστηρίων ὑπὸ κρείως φεύλον.

«Θωμάς δέ· εἰς τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος Δίδυμος, οὗκ ἦν μετ' αὐτῶν, ὅτε ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς. Ἐλεγον αὐτοῖς οἱ ἄλλοι μαθηταὶ Ἐωράκαμεν τὸν Κύριον· ὁ δὲ εἶπεν· Ἐάν μὴ ἴδω, οὐ μὴ πιστεύσω», καὶ τὰ ἐξῆς.

α' Ὅπως τὸ νὰ πιστεῦν καὶς ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε εἶναι χαρακτηριστικὸν ἐπιπολεσθέντος οὕτως καὶ τὸ νὰ ἐξετάζη κανεὶς καὶ νὰ ἐρευνᾷ πέραν τοῦ μέτρου εἶναι χαρακτηριστικὸν νοῦ θυσιολογίου². Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θωμάς κατηγορεῖται ὅτι εἰς τοὺς Ἀποστόλους, ὅταν εἶπον «εωράκαμεν τὸν Κύριον» δὲν ἐπίστευσεν ὅχι, τόσον ὅτι δὲν ἐπίστευσεν εἰς τοὺς λόγους τῶν, ὅσον ὅτι τὸ πραγματὸν ἐνόμιζεν ἀδύνατον· δηλαδὴ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν· διότι δὲν εἶπεν· «οὐ πιστεύω ὑμῖν». Ἀλλὰ, «ἐάν μὴ θάω τὴν χεῖρά μου ἐν τοῖς πτεροῖς».

Πῶς λοιπὸν, ἐνῶ οἱ Μαθηταὶ εἶχον συγκεντρωθῆ αὐτοὺς μόνος ἔμενε, ὥς το φυσικὸν ἐκ τῆς διασπορᾶς ἢ ὅποια ἦεν εἶχε γινεῖ, νὰ μὴ ἔχη ἀκόμη ἐπανέλθει.

Σὺ δὲ ἔπαινον τῆς τῶν Μαθητῶν νὰ μὴ πιστεύη, νὰ σκεφθῇς τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Δεσπότη, πῶς καὶ διὰ μίαν ψυχὴν δεκνύει τὸν ἑαυτοῦ Του νὰ ἔχη τραύματα, καὶ ἔρχεται, διὰ νὰ σωσῃ καὶ τὸν ἕνα, ἂν καὶ ἦτο περισσότερο θραδύνως τῶν ἄλλων.

¹ ἰωάν' 20, 24 - 25.

² «Παχυτέρας διανοίας». Πρῶτα τὸ πορ ἡμῶν «χοντροκέφαλος».

Διὰ τοῦτο ὁ Θωμάς ἐζητεῖ διαπίστωσιν διὰ τῆς θραδυνότητος ἄλλων τῶν αἰσθήσεων³, καὶ οὔτε εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του ἐπίστευσεν· διότι δὲν εἶπεν· «Ἄν μὴ ἴδω», ἀλλὰ λέγει· «ἂν μὴ ψηλαφήσω, μὴ πως φαντασίσαι τὸ ὁρώμενον ἦ».

Καὶ διὼς οἱ Μαθηταί, ἀναγγέλλοντες αὐτὰ, ἔβό-
πιστοι ἦσαν, καὶ ὁ Κύριος ὁ ὁποῖος ὑπέσχετο αὐτοῖς
ἀλλ' ὅμως, ἐπειδὴ ὁ Θωμάς ἐζήτησε κατὰ περισσότε-
ρον, οὔτε ἀπὸ αὐτοῦ τὸν ὑπεσπέρησεν ὁ Χριστός.

Καὶ διὰ τοιοῦτον λόγον δὲν παρουσιάζεται ἀμέσως
εἰς αὐτόν, ἀλλὰ μετὰ οὐκὶ⁴ ἡμέρας; Τὸ ἔκαμεν, ὥστε
κατηχούμενος ὁ Θωμάς ὑπὸ τῶν Μαθητῶν, καὶ ἀκούων
τὸν αὐτὸν λόγον, νὰ καταληφθῇ ὑπὸ ἐντονωτέρως ἐπι-
θυμίας καὶ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ καταστῇ πιστότερος.

Ἀπὸ τοῦ ἐγνώριζεν ὅτι καὶ ἡ πλευρὰ τοῦ Κυρίου
ἠνοήθη ἐκ τῶν Μαθητῶν τὸ ἤκουσε. Πῶς λοιπὸν τὸ
μὲν εἶναι τὸ ἐπίστευσε τὸ δὲ ἄλλο δὲν τὸ ἐπίστευσε; Δι-
ὅτι τοῦτο ἦτο πολὺ παράδοξον καὶ ἀξιοθαύμαστον.

Νὰ ἐξετάσῃς δὲ τὴν φιλαλήθειαν τῶν Ἀποστόλων,
πῶς τὰ ἐλαττώματα δὲν τὰ κρύπτουν· οὔτε τὰ ἰδικά
τῶν, οὔτε τῶν ἄλλων ἀλλὰ ἐκβάτουν αὐτὰ ἐν ὅλῃ τῇ
ἀληθείᾳ.

Παρουσιάζεται δὲ πάλιν ὁ Ἰησοῦς⁵, καὶ δὲν περι-
μένει νὰ ζητηθῇ τοῦτο ἐκ τοῦ Θωμά, οὔτε νὰ ἀκούσῃ
τοιοῦτον λόγον, ἀλλὰ, χωρὶς νὰ εἴπῃ τίποτε ἐκεῖνος ὁ
«Ἰδὼς, πρώτως ἐκπληρώνει», ἐκεῖνα τὰ ὅποια ἐπεθύμει.
ὁ Θωμάς, δεκνύων ὅτι καὶ ὅταν ἀκόμη οὕτως ἔλεγε
τοὺς λόγους ἐκεῖνος πρὸς τοὺς Μαθητάς, ἦτο παρών·
διότι καὶ τοὺς αὐτοὺς λόγους ἐχρησιμοποίησε καὶ εἰς
ἄλλαν ἐπισημαστικὴν ἕσθον καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς διδακτικὴν.

³ «Παχυτέρας». Καὶ αὐτὴν «παχυτέραν» βλ. αὐθιαν, ἡ ὁ-
ποία ἀνι λαμβάνεται θραδύτερον τῶν ἄλλων αἰσθήσεων, διότι τὰ ὄρ-
γανα ἄλλων αἰσθήσεων ἀντιλαμβάνονται τὸ ἀντικείμενον αὐτῶν ἐξ
ἀποσπόμεως, ὡς ὁ ὀφθαλμὸς τὰ ὄντα ἢ πρὸς τὰ ὄντα ὡς ὁ ἀκοῦ-
σας τὰ ὄντα (περὶ ἧς ὁ λόγος) ὡς αἱ χεῖρες, τὸ ὄντα ἐν γένει ἀντιλαμ-
βάνονται τὸ ἀντικείμενον μόνον ὅταν ἔλθουν εἰς ἀμεσον ἐπαφὴν με-
αὐτό.

⁴ ἰωάν' 20, 28.

⁵ ἰωάν' 20, 29.

ὕψος δηλαδὴ ὅταν εἶπε «Φέρε τὸν δάκτυλόν σου, καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου, καὶ θάβῃ τὴν χεῖρά σου εἰς τὴν πλευράν μου»⁶, προσέθεσε «Καὶ μὴ γίνου ἀπιστος, ἀλλὰ πιστός»⁷.

Βλέπει· ὅτι ἡ ἀμφιβολία ἦτο γέννημα ἀπιστίας, ἀλλὰ πρὶν λάθουν Πνεῦμα Ἅγιον συνέβαινε τοῦτο μετὰ ταῦτα δὲ δὲν συνέβαινε πλέον, ἀλλὰ τοῦ λο. τοῦ ἦσαν κατηρτισμένοι.

Δὲν ἐπετίμησε δὲ αὐτὸν ὁ Κύριος δι' αὐτῶν τῶν λόγων, ἀλλὰ καὶ δι' ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἀκολούθοι διότι, ὅταν ἐκεῖνος ἀνέπνευσε διαπιστώσας τοῦτο καὶ ἀνεφώνησεν «Ὁ Κύριός μου, καὶ ὁ Θεός μου»⁸, λέγει ὁ Κύριος, «Ὅτι ἐώρακάς με, Θωμά, πεπisteυκάς· μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες»⁹· διότι τοῦτο εἶναι χαρακτηριστικὸν τῆς πίστεως, τὸ νὰ παραδεχθῇς ἐκεῖνον, τὰ ὁποῖα δὲν βλέπονται· «ἐστὶ γὰρ πίστις ἐλπίζομένων ὑποστάσις, ἐλεγχος οὐ βλέπομένων»¹⁰.

Εἰς τὴν περίπτωσιν δὲ αὐτὴν ὁ Κύριος δὲν μακαρίζει μόνον τοὺς Μαθητάς, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐπίστευσαν μετὰ αὐτοὺς Μαθητάς. Καὶ ὁμῶς, δύναται, νὰ εἴπῃ τ.ς, οἱ Μαθηταὶ εἶδον καὶ ἐπίστευσαν· ἀλλὰ δὲν ἐξήγησαν τοιαύτης φύσεως ἀπόδειξιν (οἷαν ἐζήτησεν ὁ Θωμάς), ἀλλὰ ἐκ τῶν σουδαρίων ἀμέσως ἐδόθησαν τὴν εἰδήσιν περὶ τῆς Ἀναστάσεως, καὶ πρὶν ἰδοὺ τὸ Σῶμα, εἰδεῖσαν ἄλλην τὴν πίστιν των.

Ὅταν λοιπὸν λέγῃ κανεῖς τώρα: «Θά ἤθελον νὰ εἶμαι, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ νὰ θάβω τὸν Χριστὸν νὰ θαυματοποιή», δις σκεφθῇ δτ. «μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες».

Ἄξιον δὲ εἶναι νὰ ἀπορήσῃ κανεῖς, πῶς σῶμα ἀφθαρτὸν ἐδείκνυε τὰ σημεῖα τῶν ἡλίων (καρφίων) καὶ ἡδυνάτο θνητὴ γερ νὰ τὸ ἐγγίξῃ Ἀλλὰ νὰ μὴ παραξέ-

6 Ἰωάν. 20, 27.
7 Ἰωάν. 20, 27.
8 Ἰωάν. 20, 28.
9 Ἰωάν. 20, 29.
10 Εβρ. 11, 1.

νευθῆς· αὐτό, τὸ ὁποῖον ἐγίνετο, ἦτο ἔργον προσαρμογῆς εἰς τὰ ἄνθρωπον νὰ μέτρῃ· διότι, τὸ πόσον λεπτόν καὶ ἐλαφρόν Σῶμα, ὥστε καὶ διὰ τῶν θυρῶν, ἐνῶ εἶχον κλεισθῇ νὰ εἰσέλθῃ, εἶχεν ἀπαλλαγῇ ἀπὸ πάντων ὀλικόν. ἀλλὰ δεικνύεται τοῦτο, διὰ τὴν γίνῃ πιστευτὴ ἡ Ἀνάστασις, καὶ νὰ μάθουν ὅτι Αὐτός ἦτο ὁ σταυρωθεὶς, καὶ δὲν ἀνεστήθῃ αὐτ' Αὐτοῦ ἄλλος.

Διὰ τοῦτο ἀνεστήθῃ, ἔχων καὶ τὰ σημεῖα τῆς σταυρώσεως, καὶ διὰ τοῦτο ἐπίσης τρώγει¹¹. Οἱ Ἀπόστολοι θεθαίως τοῦτο πάντοτε τὸ ἐθεώρουν σημεῖον τῆς Ἀναστάσεως, λέγοντες «Ὅτινες συνεφάγομεν αὐτὸν καὶ συνεπίομεν»¹². Ὅπως λοιπὸν βλέποντες Αὐτὸν νὰ περιπατῇ ἐπὶ τῶν κυμάτων, δὲν λέγομεν ὅτι τὸ Σῶμα ἐκεῖνο εἶναι, ἄλλης φύσεως, ἀλλὰ τῆς ἰδικῆς μας, οὕτω, μετὰ τὴν Ἀνάστασιν βλέποντες Αὐτὸν νὰ ἔχῃ τὰ σημεῖα τῶν τραυμάτων, δὲν θὰ εἴπωμεν ὅτι Ἐκεῖνος τοῦ λο. τοῦ εἶναι φθαρτός· διότι χάριν τοῦ Μαθητοῦ ἐδεικνύει αὐτά.

Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς¹³. Δότ., ἐπειδὴ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ἀνέφερεν ὀλιγώτερα, ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἔγραψαν οἱ ἄλλοι. Εὐαγγελιστὰς λέγει ὅτι οὔτε ὅλοι οἱ ἄλλοι τὰ ἀνέφερον ὅλα, ἀλλὰ ὅσα ἦσαν ἀρκετὰ νὰ προσελκύσουν εἰς τὴν πίστιν τοὺς ἀκούοντας· διότι λέγει, «εἰ πάντα ἐγγράψω, οὐδὲ τὸν κόσμον οἰκίαι χωρῆσαι τὰ βιβλία»¹⁴.

8 Ἐκ τούτου εἶναι φανερόν ὅτι δὲν τὰ ἔγραψαν ἀπὸ φυλαδοξίαν, ὅσα ἔγραψαν, ἀλλὰ μόνον λόγῳ τῆς χρησιμότητος αὐτῶν· διότι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι παρέλειψαν τὰ περισσώτερα πῶς θὰ ἔγραψαν αὐτά, ἐνεκα φιλοδοξίας.

Διὰ τὸ λο. πόν δὲν τὰ ἀφηγήθησαν ὅλα, Κυρίως μὲν λόγῳ τοῦ πληθοῦς αὐτῶν, ἔπειτα δὲ ἐσκέπτοντο καὶ ἐκεῖνο, ὅτι δηλαδὴ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν ἐπίστευσεν εἰς ὅσα ἔχουν ἀναφερθῇ οὔτε εἰς τὰ περισσώτερα θὰ προ-

11 Λουκ. 24, 4 - 43.
12 Πράξ. 10, 41.
13 Ἰωάν. 20, 30.
14 Ἰωάν. 21, 25.

σέξῃ, ἑκεῖνος δέ, ὁ ὁποῖος ἐδεχθῇ αὐτά, τὰ ὁποῖα ἔχουν γραφή, δὲν βὰ ἔχη ἀνάγκην ἄλλου διὰ τὴν πιστεύσῃ.

Εἰς ἡμᾶς ἐδῶ φαίνεται ὅτι ἐννοεῖ τὰ σημεῖα τὰ μετὰ τὴν Ἀνάστασιν. Αὐτοῦ ἐπὶ τελεσθέντα. Διὰ τοῦτο λέγει. «Ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ»¹⁵ διότι ὅπως πρὸ τῆς Ἀναστάσεως ἔπρεπε νὰ γίνων πολλὰ διὰ τὴν πιστεύσῃν, οὕτως καὶ μετὰ τὴν Ἀνάστασιν, διὰ τὴν παροδεχθῶν ὅτι ἀνεστήθη.

Διὰ τοῦτο καὶ προσέθεσεν. «Ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ», ἐπειδὴ μόνον μετὰ αὐτοὺς συναναστρέφετο μετὰ τὴν Ἀνάστασιν. Διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγεν· «Ὁ κόσμος οὐκ ἔτι ἐμὲ θεωρεῖ»¹⁶.

Ἐπειτα δὲ νὰ μάθῃς, ὅτι χάριν τῶν μαθητῶν μόνον συνέβαινον τὰ ἐπιτελούμενα, ὁ Εὐαγγελιστὴς προσέθεσεν· «ἵνα καὶ πιστεύσαντες ζωὴν αἰώνιον ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ»¹⁷, ἐπὶ καλούμενος ἐν γενεῇ, τῇ φύσει ἡμῶν καὶ δεικνύων ὅτι τὰ ἔργα οὐκ εἰς τὸν ἐπὶ τελεσθῆναι ἔχον ἐἴς τοις πιστεύοντες, ἀλλ' ἐἴς ἡμᾶς. «Ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ» δηλαδὴ, «δι' αὐτοῦ» διότι αὐτὸς εἶναι ἡ ζωὴ.

«Μετὰ ταῦτα ἐφάνερωσεν ἑαυτὸν ἐπὶ τῆς θαλάσσης τῆς Τιβεριάδος»¹⁸. Παρατηρεῖς ὅτι δὲν συναναστρέφεται συνεχῶς μετὰ αὐτοὺς, οὔτε ὅπως προηγουμένως. Ἐφάνη λοιπὸν τὴν ἑσπέραν καὶ ἀπῆλθε ἔπειτα μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας πάλιν μίαν φοράν, καὶ πάλιν ἀπῆλθε, ἔπειτα ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ πάλιν μετὰ πολλοῦ φόβου (ἐκ μέρους τῶν μαθητῶν)¹⁹.

Τί σημαίνει δὲ τὸ «ἐφάνερωσεν»; Ἐκ τούτου εἶναι φανερόν, ὅτι δὲν θὰ ἦτο ὁρατός, ἐάν δὲν ἔκαμε συγκρατῆσαι δεδομένον, ὅτι τὸ Σῶμα τοῦ ἡτο τοῦ λοιποῦ, ὁφθαλμοῦ καὶ ἀνέπαφον.

Διὰ ποῖον λόγον δὲ ἐνεθυμήθη τὸν τόπον αὐτόν διὰ τὴν δεῖξαι ὅτι τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ φόβου τὸ

15. ἰωάν. 20. 30.

16. ἰωάν. 14. 18.

17. ἰωάν. 20. 31.

18. ἰωάν. 21. 1.

19. Περὶ τούτου γράφει περὶ τῶν ἑξῶς ἱεράρχων.

ἀφῆρεσεν ἀπὸ τῶν μαθητῶν, ὥστε τοῦ λοιποῦ καὶ ἐκ τῆς οἰκίας νὰ ἐξέρχωνται καὶ παντοῦ νὰ περιέρχωνται²⁰. ὅτι, δὲν ἦσαν πλέον κεκλεισμένοι ἐντὸς τῆς οἰκίας, ἀλλ' ἦγοντο εἰς τὴν Γαλιλαίαν ἀποφαινόμενοι τὸν κίνδυνον τῶν Ἰουδαίων.

Ἐρχεται λοιπὸν ὁ Σίμων νὰ ἀλιεύσῃ. Διότι ἐπειδὴ οὔτε ὁ Κύριος συναναστρέφετο μετὰ αὐτοὺς πάντοτε, οὔτε τὸ Πνεῦμα εἶχε παρῆσθεθῇ, οὔτε ἀκόμη ἔτιχε τότε νὰ ἀναλάβουν τίποτε, μὴ ἔχοντες τίποτε ἄλλο νὰ πράξουν, ἐξήσκουν τὴν τέχνην των.

Καὶ ἦσαν Σίμων ὁμοῦ καὶ Θωμᾶς καὶ Ναθαναὴλ, ὁ ὁποῖος ὁ λίπκος κληθεὶς καὶ οἱ υἱοὶ Ζεβεδαίου, καὶ ἄλλοι δυοὶ²¹. Μὴ ἔχοντες λοιπὸν τίποτε ἄλλο νὰ πράξουν ἤρχοντο νὰ ἀσχολοῦνται μετὰ τὴν ἀλιείαν, καὶ κατὰ τὴν νύκτα τοῦτο ἐπραττον ἐπειδὴ κατεῖχοντο ὑπὸ φόβου. Τοῦτο λέγει καὶ ὁ Λουκᾶς²², ἀλλὰ δὲν εἶναι ἡ περιπτώσις, τὴν ὁποῖαν ἀναφέρει, αὐτὴ ἐδῶ, ἀλλὰ ἄλλη.

Οἱ δὲ ἄλλοι μαθηταὶ ἠκολούθουν καὶ διότι τοῦ λοιποῦ εἶχον συδεθῇ μετὰ αὐτοῦ, καὶ διότι συγχρόνως ἤθελον νὰ παρακολουθήσουν τὴν ἀλιείαν καὶ νὰ διασέσωσιν καλῶς τὸν ἐλεύθερον χρόνον των.

Εἰς αὐτοὺς λοιπὸν, ἐνῶ ἐκοιτῶν καὶ ἐκατακτῶντο, παροῦς ἄρξεται ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀμέσως φανερώσει τὸν ἑαυτοῦ τοῦ, ὥστε καὶ νὰ ἐλθῇ εἰς διάλογον μετὰ αὐτοῦς. Λέγει λοιπὸν εἰς αὐτοὺς· «Μὴ τι προσφάγον ἔχετε»²³. Κατ' ἀρχὴν συνωμᾷ μετὰ αὐτοὺς κατὰ τρόπον περισσώτερον ἰδιόζοντα εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὥς ἐάν ἐπρόκειτο νὰ ἀγοράσῃ κατὰ αὐτοὺς.

Ὅταν δὲ ἀπητήσαν ὅτι δὲν ἔχουν τίποτε, διέταξε νὰ ρίψουν τὰ δίκτυα εἰς τὸ δεξιὸν μέρος καὶ ἀφ' οὗ τὰ ἔρριψαν ἐπέτυχον ἀλιεύματα²⁴.

Ὅταν δὲ ἀνεγνωρίσαν αὐτὸν πάλιν δεικνύουν τοὺς διακρίνοντας εἰς ἑκάστην ἐξ αὐτῶν χαρακτῆρας των οἱ

20. ἰωάν. 21. 2.

21. Λουκ. 8. 5.

22. ἰωάν. 21. 5.

23. ἰωάν. 21. 8.

Μαθηταί Πέτρος καὶ Ἰωάννης· δηλαδὴ ὁ μὲν Πέτρος ἦτο θερμότερος, ὁ δὲ Ἰωάννης ὑψηλότερον σκεπτόμενος· καὶ ὁ μὲν Πέτρος ἦτο ὀρμητικώτερος, ὁ δὲ Ἰωάννης διορατικώτερος²⁴. Διὰ τοῦτο ὁ μὲν Ἰωάννης πρῶτος ἀνεγνώρισε τὸν Ἰησοῦν²⁵, ὁ δὲ Πέτρος πρῶτος ἤλθε πρὸς Αὐτὸν διότι καὶ δὲν ἦσαν τυχεῖα τὰ θαύματα, τὰ ὁποῖα συνέβαινον.

Ποῖα δὲ ἦσαν τὰ συμβαίνοντα. Πρῶτον μὲν τὸ δὲ συνέληφθησαν πολλοὶ ἰχθύες· ἔπειτα τὸ ὅτι δὲν ἐσχίσθη τὸ δίκτυον· ἔπειτα τὸ ὅτι, πρὶν ἀποβιβασθῶν εὐρέθησαν οἱ ἀνθρώποι, καὶ ἐπ' αὐτῶν ἰχθύς καὶ ἄρτος. Διότι αὐτὰ πλεονὸς ὁ Κύριος δὲν τὰ ἐδημιούργει ἀπὸ προπάρχουσιν ὡς εἶπεν ὁ γὰρ, ὅπως χάριν Θεοῦ ὀφεινόμενος ἔκαμε πρὸ τῆς Σταυρώσεως.

Ὅταν λοιπὸν ὁ Πέτρος ἀνεγνώρισεν Αὐτόν, εἰς τὰ ἔρριψε καὶ τοὺς ἰχθύς καὶ τὰ δίκτυα καὶ ἐζώσθη²⁶. Παρατηρεῖς καὶ τὴν αἰδῶ καὶ τὸν πόθον του; Ἄν καὶ ἀκείῳ διακκοῖς πῆγες²⁷ ἀπὸ τῆς ὁχθῆς, ἐν τούτοις δὲν ἀνέμενε μὲ τὸ πλοῖον νὰ ἐλθῇ πρὸς Εκείνον, ἀλλὰ καλυμμένων ἔφθασε.

Τί κάμνει λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς, «Δεῦτε», λέγει, «ἀρσιτήσατε. Καὶ οὐδεὶς ἐτόλμα ἐρωτῆσαι αὐτόν²⁸· διότι δὲν εἶχον πλέον τὴν αὐτὴν ἐλευθερίαν λόγου, οὔτε εἶχον τὸ αὐτὸ θάρρος, οὔτε ἤρχοντο πρὸς Αὐτὸν τοῦ λοιποῦ δια λόγου, ἀλλὰ μετὰ σιγῆς καὶ φόβου πολλοῦ καὶ αἰδοῦς ἐκάθηντο προσέχοντες εἰς Αὐτόν· ἤδεισαν μὲν γὰρ ὅτι ὁ Κύριός ἐστι²⁹· καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἠρώτων· τίς εἶ³⁰· ἐπεὶ δὲ τὴν μορφήν Του τὴν ἐθελομένην, καὶ προσκαλοῦσαν μεγάλην ἐκπλήξιν, εἶχον

24. Παρατηρήσατε τὴν οὐκρινίαν τῶν δύο Μαθητῶν καὶ τὴν θέσιν τοῦ ἴν κατά χροστὸν σχῆμα.

25. «ὁ μὲν γὰρ θερμώτερος, ὁ δὲ ὑψηλότερος ἦν καὶ ὁ μὲν ὀρμητικώτερος, ὁ δὲ διορατικώτερος».

26. Ἰωάν. 21, 17.

27. Ἰωάν. 21, 7.

28. Ἰωάν. 21, 8.

29. Ἰωάν. 21, 12.

30. Ἰωάν. 21, 12.

πολύ φοβηθῇ, καὶ ἤθελον νὰ ἐρωτήσουν περὶ Αὐτῆς, ἀλλ' ὁ φόβος καὶ, ἐπειδὴ ἐγνώριζον ὅτι δὲν ἦτο κανεὶς ἄλλος ἀλλὰ Αὐτός, ἀπέκλειον τὴν ἐρώτησιν καὶ μόνον ἐτραῶγον, ἐκείνα τὰ ὁποῖα ἐδημιούργησεν εἰς αὐτοὺς μὲ περισσύτερον κύρος.

Ἐδῶ δὲ δὲν στρέφεται πλεον πρὸς τὸν οὐρανόν, οὔτε ἀπτελεῖ τὰς ἀνθρωπίνους ἐκεῖνας ἐνεργείας, δεικνύων ὅτι, καὶ ἐκεῖνα ἀπετελέσθησαν λόγῳ συγκатаστάσεως.

Ἐπειδὴ δὲ αὐτε συνεχῶς ὁ Κύριος συναναστρέφεται μὲ τοὺς Μαθητάς, οὔτε καθ' ὁμοίον τρόπον, λέγει, ὅτι, «τρίτον τοῦτο ἐφάνη αὐτοῖς, ὅτι ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν»³¹.

Καὶ διατάσσει νὰ φέρουν ἐκ τῶν ἰχθύων³², τοὺς ὁποῖους συνέλαβον, διὰ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι, ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐθελοῦν. Ἀλλ' ἐδῶ μὲν δὲν λέγει ὅτι ἐφαγε μετὰ τῶν Μαθητῶν· ὁ δὲ Λουκᾶς ἄλλω λέγει δὲ· Αὐτὸν δὲ «συναλιζόμενος αὐτοῖς ἦν»³³.

Τὸ πῶς συνέβη αὐτὸ δὲν εἶναι τῆς ἀρμοδιότητός μας νὰ τὸ εἰπώμεν· δηλαδὴ μὲ κάποιον παράδοξόν τε τρόπον συνέβησαν αὐτὰ· ὅχι ἐπεὶ δὲ ἡ φύσις Αὐτοῦ εἶχεν ἀναγκὴν πλεον τροφῆς, ἀλλὰ ἐπεὶ δὲ ἐγένετο ἐκ μέρους Του κάποια συγκатаστάσις πρὸς ἀπόδειξιν τῆς Ἀναστάσεως.

γ'· ὡς λοιπὸν, ἀκούοντες αὐτὰ, νὰ ἐθερμάνητε, καὶ νὰ ἐμακαρίσαστε καὶ τοὺς συναναστρεφόμενους μὲ Αὐτόν τότε, καὶ ἐκεῖνους, οἱ ὁποῖοι τρέκονται νὰ εἶναι μαζί Του κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κοινῆς ἀναστάσεως.

Λοιπὸν δὲ τὰ πράττωμεν ὅλα, ὥστε νὰ ἴδωμεν ἐκεῖνο τὸ θαυμαστόν Πρόσωπον· διότι ἐάν τώρα ἀκούοντες αὐτὰ κατεχόμεθα ὑπὸ θερμῆς καὶ ἐπιθυμίας νὰ εἶμεθα κατ' ἐκεῖνας τὰς ἡμέρας, κατὰ τὰς ὁποῖας ὁ Κύριος εὐρίσκειτο ἐπὶ τῆς γῆς καὶ νὰ ἡδυνάμεθα καὶ τὴν φωνὴν Του νὰ ἀκούσωμεν, καὶ τὴν μορφήν Του νὰ

31. Ἰωάν. 21, 14.

32. Ἰωάν. 21, 10.

33. Πράξ. 1, 14.

Ιδωμεν, καὶ νὰ προσελθώμεν εἰς Αὐτόν, καὶ νὰ Τὸν ἐγγίσωμεν, καὶ νὰ Τὸν ὑπηρετήσωμεν, νὰ σκεφθῆς, πόσον σπουδαῖον εἶναι νὰ ἴδωμεν Αὐτὸν ὅχι μὲ θνητὸν σῶμα πλέον, οὔτε ἐπιτελούντα ἀνθρωπίνως ἐνεργείας, ἀλλὰ συνοδευόμενον ὑπὸ ἀγγέλων, καὶ ἡμεῖς εὐρυσκόμοι μὲ σῶμα ἀφθαρτον, καὶ θέλοντες Ἐκεῖνον, καὶ τυγχάνοντες τῆς ἀλλης εὐμερίας, ἡ ὁποία ὑπερβαίνει πάντα λόγον (δηλαδή δὲν δύναται νὰ ἐκφρασθῇ).

Διὰ τοῦτο λοιπὸν, παρακαλῶ, ὡς πρῶτον τὰ πάντα, ὥστε νὰ μὴ ἀπολέσωμεν τὴν τόσο μεγάλην δόξαν διότι τίποτε δὲν εἶναι δυσκόλον, ἐὰν θέλωμεν, οὔτε ἐνοχλητικόν, ἐὰν προσέχωμεν «εἰ γὰρ ὑπομένομεν, καὶ συμβασλεύομεν»³⁴. Τί σημαίνει, λοιπὸν, «ὑπομένομεν», Ἐὰν ὑποφέρωμεν τὰς θλίψεις ἐὰν ὑποφέρωμεν τοὺς διωγμούς, ἐὰν θαυίζωμεν τὴν στενὴν ὁδὸν διότι ἡ στενὴ ὁδὸς κατὰ μὲν τὴν φύσιν εἶναι κόπαστική, διὰ δὲ τῆς δικῆς προσαρρέσεως καθίσταται ἐλαφρά ἐκ τῆς ἐλπίδος τῶν μελλόντων αγαθῶν «Τὸ γὰρ παραυτίκα ἐλαφρόν τῆς θλίψεως, καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν οἰώμιον θάρρος δόξης καταργάζεται μὴ σκοπύοντων ἡμῶν τὰ ἐλεπούμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ ἐλεπούμενα»³⁵.

Ὡς στρέφωμεν λοιπὸν τοὺς ὀφθαλμούς εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ πάντοτε αὐτὰ ὡς φανταζόμεθα καὶ ὡς βλέπομεν· ὅ ὅτι ἐὰν μὲ ἐκεῖνα πάντοτε ἀσχολούμεθα, οὔτε θὰ παραινῶμεθα ἀπὸ τὰ ἐδῶ εὐχάριστα, οὔτε τὰ δυσάρεστα θὰ τὰ ὑπομένωμεν μὲ δυσκολίαν, ἀλλὰ καὶ δι' ὅλα τὰ παρήμοια θὰ γελῶμεν, καὶ τίποτε δὲν θὰ θνηθῇ οὔτε νὰ μᾶς ὑποδουλώσῃ, οὔτε νὰ μᾶς παραινῇ θὰ θνηθῇ, ἀρκεῖ μόνον νὰ στρέφωμεν πρὸς τὰ ἐκεῖ τὸν πόθον μας, καὶ τὸ ἔλεμμα πρὸς τὴν ἀγάπην ἐκείνην.

Καὶ τί λέγω ὅτι δὲν θὰ θλιβώμεν διὰ τὰ παρόντα δευνά, Δὲν θὰ νομίζωμεν τοῦ λοιποῦ οὔτε ὅτι ἐλεπομεν αὐτὰ. Διότι τοιοῦτον πρᾶγμα εἶναι ἡ ἰσχυρὰ ἀγάπη Ἐκείνους αἱ ὁποῖοι δὲν παρενρίσκοντα, μὲ ἡμᾶς, ἀλ-

λὰ εἶναι ἀπόντες, ἀντικείμενα δὲ τοῦ πόθου μας, καθημερινῶς τοὺς φανταζόμεθα διότι μεγάλη εἶναι ἡ τυραννίς³⁶ τῆς ἀγάπης, ἀπὸ τὰ πάντα ἀπομακρύνει τὴν ψυχὴν καὶ τὴν προσθέτει εἰς τὸν ποθοῦμενον.

Ἄν ἀγαπήσωμεν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὸν Χριστόν, ὅλα τὰ τῆς παρούσης ζωῆς θὰ μᾶς φανοῦν σκιά, εἰκὼν, ὄνειρον θὰ εἴπωμεν καὶ ἡμεῖς «Τὶς ἡμεῖς χωρὶς, ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ, θλίψεις ἢ στενοχώρια»³⁷. Δὲν εἶπεν ὁ Παῦλος «χρήματα, ἢ πλοῦτος, ἢ κάλλος» (διότι αὐτὰ εἶναι λίαν μικρὰς ἀξίας καὶ καταγέλαστα), ἀλλὰ ἀναφέρει ἐκεῖνα, τὰ ὅποια φαίνονται δυσάρεστα, δηλαδή λιμούς, διωγμούς, θανάτους.

Ἐπειτα ἐκεῖνος μὲν καὶ αὐτὰ, ὡς νὰ μὴ εἶναι, τίποτε τὰ περιεφρόνησε, ἡμεῖς δὲ διὰ χρήματα ἀποχωρίζομεθα ἐκ τῆς ζωῆς μας, καὶ ἀπομακρυνόμεθα ἀπὸ τοῦ φῶς.

Καὶ ὁ Παῦλος μὲν οὔτε τὸν θάνατον οὔτε τὴν ζωὴν, οὔτε τὰ παρόντα, οὔτε τὰ μέλλοντα, οὔτε ἀλλήν κτίσιν προτιμᾷ ἑαυτὴ τῆς εἰς Χριστὸν ἀγάπης, ἡμεῖς δὲ ἂν ἴδωμεν ὀλίγον χρόνον, κατεχόμεθα ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας αὐτοῦ καὶ καταπατοῦμεν καὶ τοὺς νόμους τοῦ Κυρίου.

Ἐὰν δὲ δὲν εἶναι ἀνεκτὰ αὐτὰ, ὅταν λέγονται πολὺ περισσότερον ἐκεῖνα ὅταν δὲν γίνονται· διότι τοῦτο εἶναι τὸ φοβερόν, ὅτι δηλαδή, ὅταν μὲν ἀκούωμεν φρίττομεν, ὅταν πρᾶττωμεν δὲ δὲν, φρίττομεν ἀλλὰ καὶ εὐκόλως ὀρκιζόμεθα, καὶ ἐπιορκούμεν, καὶ ἀρπάζομεν καὶ τόκους ἀπαιτοῦμεν καὶ παραινῶμεν τὴν ἐπιμελὴ προσευχὴν, καὶ παραινῶμεν τὰ περισσότερα ἐκ τῶν ἐπιταγμάτων, καὶ ὁ ἀχρημάτα δὲν λαμβάνομεν οὐδεμίαν φροντίδα διὰ τὰ μέλη ἡμῶν διότι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐπιθυμεῖ χρήματα θὰ προκαλέσῃ ἄπειρα κακὰ εἰς τὸν πλησίον, καὶ μαζὶ μὲ αὐτὸν καὶ εἰς τὸν ἑαυτὸν του· ὅ ὅτι, καὶ εὐκόλως θὰ ὀργισθῇ, καὶ θὰ ὀδύσῃ καὶ μωρὸν θὰ τὸν ἀποκαλέσῃ καὶ θὰ ὀρκισθῇ.

36. Ἐννοῦνται οἱ ἱερεῖς Χουαράστοις διὰ τὸ δελεῖν τὴν δύναμιν τῆς ἀγάπης δὲν ἀποκαλεῖ αὐτὴν δύναμιν· ἰσχυρὴν ἐξουσίαν ἀλλὰ τυραννίαν.

37. Ρωμ. 8. 38.

34 B Τιμῶν 2. 12

35 B Κορινθ. 4. 17 - 18

καὶ θὰ ἐπινοήσῃ καὶ οὐτε τοῦ παλαιοῦ νόμου τὰς διατάξεις δὲν θὰ τηρήσῃ· διότι δὲν θὰ ἀγαπήσῃ τὸν πλησίον ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀγαπᾷ τὸν χρυσόν καὶ ὁμῶς ἡμεῖς ὁ αἰσασόμεθα χάριν τῆς Βασιλείας καὶ τοὺς ἐχθροὺς νὰ ἀγαπῶμεν.

Δὲν εἶναι τὰ παλαιὰ ἐπιτάγματα ὅταν ἐκτελῶμεν, δὲν θὰ δυνηθῶμεν νὰ εἰσελθῶμεν εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν, ἐὰν ἡ δικαιοσύνη ἡμῶν δὲν ὑπερβῇ³⁸ τὴν δικαιοσύνην ἐκείνων ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι παραθεσάνμεν καὶ αὐτὰ τοιαῦτα ἀπολογίαν θὰ δώσωμεν, Ὁ ἀγαπῶν τὰ χρήματα ἔχει μόνον τοὺς ἐχθροὺς δὲν θὰ ἀγαπήσῃ, ἀλλὰ καὶ τοὺς φίλους ὡς ἐχθροὺς θὰ μεταχειρισθῇ.

δ'. Καὶ τί ὁμῶς διὰ φίλους. Ἐκεῖνοι θεοφάως, οἱ ὅποιοι ἀγαπῶν τὰ χρήματα πολλαῖς καὶ τὴν φύσιν ἀγνοοῦν Ὁ ἄνθρωπος αὐτοῦ τοῦ χαρακτήρος αὐτοῦ αὐγνεύειαν γνωρίζει, οὐτε τὴν οἶκε ὅτι καὶ μετὰ τοὺς ἄλλους ἄνθρωπους ἐνθυμεῖται, οὐτε τὴν ἡλικίαν σέβεται, οὐτε ἔχει φίλον, ἀλλὰ πρὸς ὅλους θὰ διατεθῇ ἐχθρικός, καὶ πρὸ πάντων πρὸς τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἔχει μόνον μὲ τὸ νὰ ἀφαιρήσῃ τὴν ψυχὴν του, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ νὰ καταπιέξῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ μὲ μωρίας φροντίδας, καὶ μόχθους, καὶ λύπας διότι καὶ ἀποθνήσκας, καὶ ἐχθρότητας, καὶ π.ν. δύνους, καὶ παν ὅτι διήποτε θὰ ὑποσπῇ, μόνον διὰ νὰ ἔχη πλεονεξίαν τοῦ πλῆθος τῶν κακῶν, καὶ νὰ ἀριθμῇ πολλὸν χρυσόν.

Τὶ περισσότερο βλαβέρεστον ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀσθένειαν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ, Διότι στερεῖται καὶ ὅλης τῆς ἀνεστέως καὶ ὅλης τῆς ἡδονῆς (διὰ τὴν ὁποίαν πολλὰ σφάλματα διαπράττει οἱ ἄνθρωποι), καὶ βοῆς καὶ πμῆς διότι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀγαπᾷ τὰ χρήματα καὶ μωρίας ἄνθρωπος ὑποτιττεύεται καὶ κατηγόρας ἔχει πολλοὺς, καὶ τοὺς φθονοῦντας καὶ τοὺς διαβάλλοντας, καὶ τοὺς ἐπιβουλεύοντας διότι οἱ ἀδικούμενοι μισοῦν δεδομένον ὅτι ἐθλωθήσαν, ἐκείνοι δέ,

38 «Ἐάν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ἡμῶν πλεονεξίαν», Ἐνταῦθα ὁ θεὸς ἐπαράκλησιν ἐπαλαμβάνει μὴν φράσιν τοῦ Κυρίου ἣς περιέχεται ἐν Ματθ. 5. 20.

οἱ ὁποῖοι ἀκόμη δὲν ἔχουν πάθει τίποτε φοβοῦμενοι μήπως πάθουν, καὶ συμπονοῦντες τοὺς παθόντας, τὸν αὐτὸν πόλεμον πρὸς αὐτοὺς ἐκδηλώνουν, οἱ δὲ μεγαλύτερο, καὶ δυνατότερο, θιγόμενοι καὶ ἀγανακτοῦντες χάριν τῶν ταπεινότερων, προσέτ' δὲ καὶ φθονοῦντες, ἐπίσης εἶναι ἐχθροὶ καὶ μισοῦν.

Καὶ τί ὁμῶς διὰ τοὺς ἀνθρώπους Ὅταν θεοφάως καὶ τὸν Θεὸν ἔχη καταστήσει, κανεὶς πολέμιον αὐτοῦ, ποῖα τοῦ λοιποῦ ἐλπίς θὰ ὑπάρξῃ δι' αὐτόν, ποῖα παρηγορία ποῖα ἀνακούφισις;

Ὁ ἀγαπῶν τὰ χρήματα δὲν θὰ δυνηθῇ ποτὲ νὰ χρησιμοποίησιν αὐτὰ, ἀλλὰ δοῦλος θὰ εἶναι καὶ φύλαξ, ὅχι δεσπότης διότι, ὅταν φροντίζῃ πάντοτε νὰ ἀποκτήσῃ περισσότερα χρήματα, δὲν θὰ θελήσῃ εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν νὰ ἐξοβείσῃ, θὰ ἐμποδίσῃ δὲ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀπὸ τὴν δαπάνῃ, καὶ θὰ καταστῇ πτωχότερος ὅλων τῶν πτωχῶν, δεδομένου ὅτι εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν δὲν καταπούει τὴν ἐπιθυμίαν του.

Καὶ ὁμῶς θεοφάως τὰ χρήματα ἔχουν γίνεαι, ὅχι διὰ νὰ τὰ φυλάξωμεν, ἀλλὰ διὰ νὰ τὰ χρησάμεθα ὡς ἡμεῖς³⁹· ἐὰν δὲ πρόκειται, νὰ φυλάξωμεν αὐτὰ δι' ἑαυτούς, τί ἀθλιώτερον ἀπὸ ἡμᾶς δύναται νὰ ὑπάρξῃ, οἱ ὁποῖοι περιτρέχοντες φροντίζοντες τὰ πάντα νὰ συγκεντρώσωμεν διὰ νὰ τὰ κλείσωμεν ἐντός τῆς αἰκίας, καὶ νὰ ἀποκλείσωμεν τὴν κοινὴν χρῆσιν αὐτῶν.

Ἐπάρχει καὶ ἄλλη νόσος ὅχι ἡμικότερα ἀπὸ αὐτὴν· δηλ. ἄλλοι μὲν εἰς τὴν γῆν τὰ κρύπτουν, ἄλλοι δὲ τὰ διαπνέουν διὰ τὴν γαστέρα⁴⁰, τὴν ἡδονήν, τὴν μέθην προσθέτοντες εἰς τοὺς ἑαυτοὺς τῶν μετὰ τῆς ἀδικίας καὶ τὴν τιμωρίαν τῆς ἀσελείας. Καὶ ἄλλοι μὲν εἰς παρασίτους καὶ κόλακας, ἄλλοι δὲ εἰς κύβους καὶ πόρνας, ἄλλοι δὲ εἰς παρομοίους εἶδους διαπνάντας καταναλίσκουν.

39 Ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσοστόμος εἰς ἄλλον λόγον τοῦ λόγου διὰ καὶ ἡ νομισματικὴ τοῦτο δηλοῖ. δηλ. τὴν χρῆσιν τοῦ
40 Κατὰ τὸ κοινὸν λεγόμενον «ὅλοι νὰ τὴν καλὰ τοῦ».

τὰ χρήματα⁴¹, χαράσσοντες μυρίας ὁδοὺς, αἱ ὅποια δὲ
δηγοῦν εἰς τὴν γέενναν ἐφ' ἧσιν ἐγκατέλειπον τὴν
ὁρμήν καὶ νόμιμον, ἡ ὁποία ὁδηγεῖ πρὸς τὸν αὐ-
ρανόν· ὅτε ἐκεῖνος μὲν, ὁ ὁποῖος διδεῖ τὰ χρήμα-
τα εἰς τὰς πόρνιαις θὰ εἶναι καταγέλαστος καὶ αἰ-
σχρὸς καὶ πολλοὺς πολέμους θὰ ἀντιμετώπῃ,
καὶ θρασυεῖαν τὴν ἡδονὴν θὰ ἔχη· μᾶλλον δὲ οὔτε θρα-
χυεῖαν διότι θάσσας καὶ ἂν δώσῃ κανεῖς εἰς τὰς γυναῖκας
τὰς κοινὰς, αὐθεμῶν εὐγνωμοσύνην θὰ ὀφείλου εἰς αὐ-
τόν· «πίθας γὰρ τετρῶ μένος ἐστὶν οἶκος ἀλλότριος»⁴².

Καὶ ἄλλως τε ἡ τάξις ἐκείνη εἶναι θρασυεῖα καὶ
τὸν ἔρωτα τῆς πόρνις ὁ Σαλομών παρήθελε μὲ τὸν
ἄδην, καὶ τότε μόνον σπαιματῶ, ὅταν ἴδῃ τὸν ἑραστήν
νὰ ἔχη γυμνωθῇ ἀπὸ ἑλᾶ, μᾶλλον δὲ οὔτε τότε παύει,
ἀλλὰ καὶ καλλωπίζεται περισσότερον, καὶ πίπτει ἐπ'
αὐτοῦ, ἐκτὸς αὐτὸς ἔχει καταβληθῇ, καὶ προκαλεῖ εἰς
ἄλλους τοὺς πολλοὺς γέλωτα, καὶ τόσα κακὰ προσενεῖ εἰς
αὐτόν, ὅσα οὔτε θ' ἀλόγου δέν εἶναι δυνατόν νὰ διεξέλ-
θωμεν.

Ἄλλ' ἡ τέρεσις τῶν σωζομένων δέν εἶναι τοιαύτη
διότι, οὔτε ἀντεραστὴν ἔχει κανεῖς ἐξ ἑδῶ, ἀλλὰ ὅλοι γὰρ
ρονται καὶ ἀγαλλόνται, καὶ οἱ εὐεργετούμενοι καὶ οἱ
φλέποντες· οὔτε θυμὸς, οὔτε ἀθυμία πολωρεῖ τὴν ψυ-
χὴν· ἀλλὰ πολλὴ μὲν ἡρεμία τῆς συνειδήσεως, πολλή
δὲ ἡ εὐπεία εἶναι διὰ τὰ μέλλοντα λαμπρὰ δὲ ἡ δόξα
καὶ πολλή ἡ λαμπρότης καὶ περισσότερα ἐξ ἑλῶν ἢ
ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ εὐνοια καὶ ἀσφάλεια· καὶ οὔτε
εἰς ἡρην, οὔτε ὑποψία, ἀλλὰ λιμὴν ἀκύμαντος καὶ
γαλήνης.

Αὐτὰ λοιπὸν σκεπτόμενοι, καὶ παρασθόλοντες τὴν
μῆσαν ἡδονὴν μὲ τὴν ἀλλήν ὡς πρὸς μὴ σωματικὴν τὴν ἀνώ-

⁴¹ «Ὡς τρυφῶσαι»· Χρησιμοποιεῖ ὁ ἁγὸς Χρυσόστομος τὸ ρή-
μα μὲ τὴν ἄρχαν ἀσπασίαν (ὥς γνωστὸν «λεितουργία» παρ' Ἀρ-
χαιοῖς· Ἀθηναῖοις ἦτο ἡ ἀνάληψις δαπάνης δι' ἐργασίας, ἐξοπλισμοῦ
πολεμικῶν πλοίων κ.ά. καὶ εἶχε τὴν ἀνάλογον ἀσπασίαν χρηρῆμα,
τρυφασχία κ.λπ.).

⁴² Παροιμ. 23, 27.

τέρων, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ διὰ χά-
ριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ, εἰς τὸν Ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς
τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΠΗ' (88).

(Ἰωάν. κε', 15-24)

«Ὅτε οὖν ἤρριστησαν, λέγει ὁ Ἰησοῦς πρὸς Σίμωνα· Πέ-
τρον Σίμων Ἰωνᾶ ἀγαπή με πλέον τούτων· Διέτι, αὐτῶν
Ναὶ, Κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε»¹.

α Πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα εἶναι ἐκεῖνα, τὰ ὅποια βό-
ναι νὰ δώσουν εἰς ἡμᾶς τόλμην ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ,
καὶ νὰ μᾶς ἀναδείξουν λαμπροὺς καὶ εὐπολήτους·
ἐκεῖνο δὲ, τὸ ὁποῖον περισσότερον ἀπὸ ἑλᾶ παρέχει εἰς
ἡμᾶς τὴν ἐξ «Ἰψους ἐνόησαν εἶναι ἡ φρονίτις διὰ τὸν
τῆσιν ἡμᾶς τοῦτο λόγον ἀκριβῶς καὶ ὁ Χριστὸς ζη-
τεῖ ἀπὸ τῶν Πέτρων· Διότι, ἀφοῦ ἐτελείωσε τὸ γεῖμα
τῶν Μαθητῶν· λέγει πρὸς Σίμωνα Πέτρον ὁ Ἰησοῦς· Σί-
μων Ἰωνᾶ ἀγαπή με πλέον τούτων· λέγει αὐτῶν· Ναὶ,
Κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε· λέγει αὐτῶν· Βούσκε τὰ πρό-
βατά μου»².

Καὶ βιασθὲν γὰρ γε, ἀφοῦ ἀντιπαρήθε τοὺς ἄλλους,
συνομιλεῖ μὲ τὸν Πέτρον περὶ αὐτῶν· Ἦτο ὁ ἐξέχων
ἐκ τῶν Ἀποστόλων, καὶ τὸ στόμα τῶν Μαθητῶν, καὶ

¹ Ἰωάν. 21, 15.

² Ἰωάν. 21, 15.

ή κορυφή του χορού³ διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἀνέβη τότε εἰς Ἱεροσόλυμα, διὰ νὰ συναντήσῃ αὐτοὺς ἀπὸ τῶν λοιπῶν τοὺς ἄλλους Μαθητάς.

Συγχρόνως δὲ ὁ Κύριος θέλων νὰ δείξῃ εἰς τὸν Πέτρον ὅτι πρέπει τοῦ λοιποῦ νὰ ἔχη θάρρος, ἐφ' ὅσον ἔχει ἐξαλειφθῇ ἡ ἔρρησις του, ἐμπιστεύεται εἰς αὐτὸν τὴν προστασίαν τῶν ἀδελφῶν. Καὶ τὴν μὲν ἔρρησιν ὁ Κύριος δὲν τὴν δεικνύμει οὔτε κακίζει. τὸ γεγονὸς λέγει δέ· «ἂν μὲ ἀγαπᾷς, νὰ προϊίστασαι τῶν ἀδελφῶν, καὶ τὴν θερμὴν ἀγάπην, τὴν ὁποῖαν ἐδεικνυες διὰ παντός τρόπου, καὶ διὰ τὴν ὁποῖαν ἡσθάνθης ἀγαλλίασιν, τώρα νὰ τὴν δείξῃς καὶ τὴν ψυχὴν τὴν ὁποῖαν ἔλεγες, ὅτι θὰ θυσιάσῃς δι' Ἑμέ αὐτὴν νὰ δώσῃς διὰ τὰ πρόβατά Μου».

Ἀφοῦ λοιπὸν, ἐρωτηθεὶς ἀπαξ καὶ διὰ δευτέραν φοράν⁴, ὁ Πέτρος ἐπεκαλέσθη ὡς μάρτυρα Ἐκείνον, ὁ ὅπο'ος γνωρίζει τὰ ἀπόρητα τῆς καρδίας, ἔπειτα ἠρωτήθη καὶ τρίτην φοράν, καὶ ἀπαρχθῇ, φοβούμενος πάλιν τὰ πρότερον συμβάντα, (διότι καὶ τότε ὁμῶν μετὰ πεποιθήσεως⁵ ἀπεδείχθη μετὰ ταῦτα ὡς μὴ δυνάμενος νὰ πραγματοποιήσῃ τοὺς λόγους του)⁶, διὰ τοῦτο καὶ πάλιν καταφεύγει εἰς τὸν Κύριον ὡς μάρτυρα· διότι τὸ νὰ εἴπῃ, «Σὺ οἶδας πάντα σημαίνει τοῦτο· ἐὰν παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα».

Βλέπετε πῶς κατέστη καλὺτερος καὶ σαρφρονέστερος, χωρὶς τοῦ λοιποῦ νὰ ὁμολῇ ἀπερισκέπτως καὶ νὰ ἀντιλέγῃ, διότι διὰ τοῦτο ἐταράχθη· φοβοῦμαι μὴ

3 Ἡ μεταφορά ἐλήφθη ἐκ τῶν ἀρχαίων δράματων ἐνθα ὁ χορὸς εἶχεν ἐν κεφαλῇ τὸν κορυφαῖον αὐτοῦ. Οὗτω λοιπὸν καὶ ὁ Ἀπόστολος Πέτρος παραλαμβάνεται μὲ κορυφαῖον τοῦ χοροῦ δεδομένου ὅτι ὅπως ὁ κορυφαῖος εἰς τὰ δράματα ἐμύλλετ' ἐν ὀνόματι τοῦ χοροῦ καὶ ἐκπροσωπεῖ τὴν γνώμην αὐτοῦ, οὕτω καὶ ὁ Πέτρος εἰς πᾶσαν περιπτώσιν ὁμολοῖ ἐκπροσωπεῖν τὴν γνώμην καὶ τὴν ἄλῃαν Μαθητῶν.

4 Γαλ 1 18 Ἐνταῦθα ὁ ἱερός Χρυσόστομος χρησιμοποιεῖ ἐκ φράσεως παρεχόμενας εἰς τὸ παρατεθένον χωρίον.

5 Ἰωάν 21 16.

6 Ἰωάν 21 17.

7 Ἰωάν 13 37.

8 Ἰωάν 18 18 - 27.

πῶς ἐγὼ μὲν νομίζω ὅτι ἀγαπᾷ τὸν Κύριον, ἀλλὰ δὲν τὸν ἀγαπᾷ πραγματικῶς ὅπως καὶ πρὶν ἐνῶ εἶχον πολλὰς ἰδέας καὶ ἐπιθεωροῦν παλλὰ, ἐκ τῶν ὑστέρων ἀπεδείκνυντο ὅχι ἀληθῆς».

Ἐρωτᾷ δὲ ὁ ἄ τρίτην φοράν, καὶ τρίτην φοράν διατάσσει τὰ αὐτὰ, διὰ νὰ δείξῃ πόσῃ ἀξίαν ἀποδίδει εἰς τὴν προστασίαν τῶν προβάτων του καὶ τοῦτο κυρίως εἶναι σημεῖον τῆς ἀγάπης τοῦ Πέτρου πρὸς Αὐτόν.

Ἀφοῦ δὲ ὁμολήσεν εἰς τὸν Πέτρον περὶ τῆς πρὸς Αὐτὸν ἀγάπης, προλέγει εἰς αὐτόν καὶ τὸ μαρτύριον, τὸ ὁποῖον ἐπρόκειτο νὰ ὁποστή. ἀποθευόμενος εἰς τὸν Πέτρον, ὅτι ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἔλεγε, τὰ ἔλεγεν ὅχι μὴ πιστεύων εἰς Αὐτόν, ἀλλὰ εἰς μέγαυον θαυμῶν πιστεύων, καὶ ἐπειδὴ ἤθελε νὰ δώσῃ εἰς ἡμᾶς τὸ ὑπόδειγμα τῆς πρὸς Αὐτὸν ἀγάπης, καὶ νὰ διδάξῃ ἡμᾶς, μὲ ποῖον τρόπον κυρίως πρέπει Αὐτὸν νὰ ἀγαπᾶμεν⁹ διὰ τοῦτο λέγει· «Ὅτε ἦς νεώτερος, ἐξώνυνες σεαυτὸν, καὶ περιεπάτεες ὅπου ἤθελες· ὅταν δὲ γηράσῃς, ἄλλοι σε ἰώσουσι καὶ σέσουσιν ὅπου οὐ θέλεις»¹⁰.

Καὶ ὅμως τοῦτο ἤθελε καὶ ἐπεθύμει, διὰ τοῦτο εἶναι φανερόν ὅτι ὁ Κύριος ἐπραγματοποίησε τοῦτο εἰς αὐτόν. Ἀπλάδῃ ἐπειδὴ πάντοτε ἔλεγε· «Τὴν ψυχὴν μου ὁπέρ σοῦ θάσω»¹¹, καὶ «ἐάν δέῃ με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ μὴ σε ἀπορνήσασμαι»¹², ἐξεπλήρωσεν ὁ Κύριος τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ.

Τί σημαίνει λοιπὸν τὸ εἶποι οὐ θέλεις; Ἐννοεῖ τὴν ἀσθένειαν τῆς φύσεως καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς σαρκός, καὶ ὅτι ἡ ψυχὴ παρὰ τὴν θέλησιν τῆς ἀποσπάζεται ἐκ τοῦ σώματος. Ὡστε, ἂν καὶ ἡ διάθεσις ἦτο ἰσχυρά· ἀλλ' ὅμως παρὰ ταῦτα ἡ φύσις ἀπεδεικνύετο ἀσθενής· διότι οὐδεὶς ἐγκαταλείπει τὸ σῶμα ἀνωδύνως¹³ δεδομένου ὅτι ὁ Θεός, (πράγμα τὸ ὁποῖον καὶ προσηγομένως εἶπον) τὸ ἐρρυθμῶσε τὸ ζήτημα κατὰ συμφέροντα τρόπον, ὥστε νὰ μὴ εἶναι πολλοὶ οἱ θάνατοι διὰ

9 Ἰωάν 21 18.

10 Ἰωάν 13 37.

11 Ματθ 26 35.

12 Ἐννοεῖ τὴν μὴ φυσικὴν θάνατον ὁ ὁποῖος ἐπέρχεται κατὰ τὴν χρήσεως θλίψιν προκαλούντων ὀδύνην.

τι, εάν, ἐφ' ὅσον ἔχουν οὕτω τὰ πράγματα, ἤδυνάτο ὁ διάβολος νὰ ἐπιτελέσῃ τοῦτο, καὶ ὁδήγῃ εἰς μυρίους κρημνοὺς καὶ θάρατρα, εάν δὲν ὑπῆρχε τόση ἐπιθυμία τοῦ σώματος διὰ τὴν ψυχὴν, καὶ ἐκ τῆς τυχεύσης ἀθυμίας οἱ περισσότεροι θὰ προέβαινον εἰς αὐτὸ τὸ διάδημα.

Τὸ «ἔπου οὐ θέλεις» λοιπὸν εἶναι λόγος δηλῶν τὴν φυσικὴν ἀσθένειαν. Πῶς δέ, ὅταν εἶπεν: «Ὅτε ἦς νεώτερος, πόλιν λέγει: «Ὅταν δὲ γηράσῃς; Τούτο εἶναι λόγος Ἐκείνου, ὁ ὅποιος δεῖκνυε ὅτι ὁ Πέτρος δὲν ἦτο τότε νέος (διότι δὲν ἦτο) ἀλλ' οὔτε γέρον, ἀλλὰ ἀνὴρ τέλειος. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ὑπενθύμισε εἰς τὸν Πέτρον τὴν προηγουμένην περίοδον τῆς ζωῆς του; Διὰ νὰ δείξῃ ὅτι τὰ σχετικὰ μὲ αὐτὸν εἶναι τοιαύτης φύσεως; δηλαδή: «εἰς μὲν τὰ θωτικά ζητήματα ὁ νέος εἶναι χρήσιμος, ὁ δὲ γέρων ἀχρηστος, εἰς δὲ τὰ ἰδικὰ Μου» λέγει, «δὲν συμβαίνει οὕτως, ἀλλὰ, ὅταν ἐπέλθῃ τὸ γῆρας, τότε ἡ ὑπεροχὴ εἶναι λαμπροτέρα τότε ἢ ἀνδραγαθία εἶναι ἐπιφανέστερα, χωρὶς νὰ καλύπτεται οὐδόλως ὑπὸ τῆς ἡλικίας».

Αὐτὰ δὲ τὰ ἔλεγεν ὁ Κύριος, ὅχι διὰ νὰ προκαλέσῃ φόβον εἰς τὸν Πέτρον, ἀλλὰ διὰ νὰ παρορμήσῃ αὐτὸν εἰς τὸ ἔργον· διότι ἐγνώριζε τὸν πόθον αὐτοῦ, καὶ ὅτι τοῦτο τὸ καλὸν πρὸ πολλοῦ τὸ παρσκευάζει· συγχρόνως δὲ δεῖκνυε καὶ τὸν τρόπον τοῦ θανάτου. Διότι, ἐπειδὴ ὁ Πέτρος πάντοτε ἤθελε νὰ ἐβρίσκειτο εἰς κινδύνους ὑπὲρ αὐτοῦ, ὁ Κύριος λέγει: «Ἐχε θάρρος» διότι θὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἐπιθυμίαν σου αὕτως, ὥστε, ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα δὲν ἔπαθες, ὅταν ἦσο νέος, αὐτὰ νὰ πάθῃς ὅταν θὰ ἔχῃς γηράσει».

Ἐπειτα, διὰ νὰ ἐλκύσῃ τὴν προσοχὴν τοῦ ἀκροατοῦ ὁ Εὐαγγελιστὴς, προσέθεσε: «Ταῦτα δὲ ἔλεγε, σημαίνων ποῖον θανάτον δοξάσει τὸν Θεόν»¹³. Δὲν εἶπεν: «Ἀποθανεῖται», ἀλλὰ «δοξάσει τὸν Θεόν», διὰ νὰ μάθῃς ὅτι τὸ νὰ πάθῃ κανεὶς ὑπὲρ Χριστοῦ, εἶναι βόξα καὶ τιμὴ τοῦ Πάσχοντος.

«Καὶ ταῦτα εἰπόν», λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς, «ἔλεγεν

13. Ἰωάν. 21, 19.

Ἀκολουθεῖ μοι»¹⁴. Διὰ τούτων πάλιν τῶν λόγων ὑπαινίσσεται τὴν φροντίδα καὶ τὴν οικειότητα αὐτοῦ πρὸς τὸν Πέτρον.

Ἐάν δὲ εἴπῃ κανεὶς: «Πῶς λοιπὸν ὁ Ἰάκωβος ἔλαθε τὸν θρόνον τῶν Ἱεροσολύμων», τοῦτο δύναμαι νὰ εἶπω, ὅτι βηλαδὴ τὸν Πέτρον ἐχειροτόνησε διδάσκαιον ὅχι τοῦ θρόνου, ἀλλὰ τῆς οἰκουμένης.

Ἐστραφεὶς οὖν ὁ Πέτρος εὐέλπει τὸν μαθητὴν, νὰ ἡγάπα ὁ Ἰησοῦς, ἀκολουθοῦντα, ὅς καὶ ἀνέπεσεν ἐν τῷ δείκνῳ ἐπὶ τὸ στήθος αὐτοῦ· καὶ λέγει: Κύριε, οὐτός δὲ τίς;¹⁵.

Β'. Διὰ τοῦτον λόγον ὑπενθύμισε εἰς ἡμᾶς τὴν ἀνάκλησιν ἐκείνην εἰς τὸν Δεῖπνον; Ὅχι ἀσκόπως, οὔτε τυχαίως, ἀλλὰ διὰ νὰ δείξῃ πόσον θάρρος εἶχεν ὁ Πέτρος μετὰ τὴν ἀρνήσιν· διότι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος τότε δὲν ἐτόλμα νὰ ρωτήσῃ, ἀλλὰ εἰς ἄλλον ἀνέθετε τοῦτο¹⁶, αὐτὸς ἀνέλαθε καὶ τὴν ἐπὶ τῶν ἀδελφῶν προστασίαν.

Καὶ ὅχι μόνον τὰς ἰδικὰς του ὑποθέσεις δὲν ἀναθέτει εἰς ἄλλον, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος τοῦ λοιποῦ δι' ἄλλον ζητεῖ πληροφορίας ἐκ μέρους τοῦ διδασκάλου· καὶ ὁ μὲν Ἰωάννης αἰωσά, ὁ δὲ Πέτρος συνομιλεῖ. Δεικνύει δὲ καὶ ἐδῶ τὴν ἀγάπην, τὴν ὅποιαν εἶχε πρὸς αὐτόν· διότι καὶ πολὺ ἡγάπα τὸν Πέτρον ὁ Ἰωάννης· καὶ τοῦτο δεῖκνύεται ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἀκολουθοῦν μετὰ ταῦτα· καὶ καθ' ὅλον τὸ Εὐαγγέλιον δεῖκνύεται ὁ δεσμός αὐτῶν, καὶ εἰς τὰς πράξεις.

Ἀφοῦ λοιπὸν ὁ Κύριος· προεῖπεν εἰς τὸν Πέτρον σπουδαῖα πράγματα καὶ ἐνεπιστεύθη εἰς αὐτόν τὴν οἰκουμένην, καὶ προανήγγειλε τὸ μαρτύριον, καὶ ἔδειξεν ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ Πέτρου πρὸς αὐτόν εἶναι μεγαλυτέρα τῆς ἀγάπης του πρὸς τοὺς ἄλλους, θέλων ὁ Πέτρος νὰ λάβῃ καὶ τὸν Ἰωάννην ὡς μέτοχον. λέγει: «Ὅσος δὲ τίς;», δὲν θὰ θαδίσῃ τὴν αὐτὴν δόξαν μὲ ἡμᾶς;

14. Ἰωάν. 21, 18.

15. Ἰωάν. 21, 20 - 21.

16. Ἰωάν. 14, 24.

Και όπως τότε ο Ἰδιος, ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐρωτήσῃ, προτρέπει τὸν Ἰωάννην νὰ κόμῃ τοῦτο, οὕτω καὶ τώρα, ἀνταποδίδων εἰς αὐτὸν ἑκεῖνο, καὶ νομίζας ὅτι θέλει ὁ Ἰωάννης νὰ ἐρωτήσῃ τὰ ἀφορῶντα εἰς αὐτὸν, ἀλλὰ δὲν ἔχει τὸ θάρρος, ὁ ἴδιος ὁ Πέτρος ἀναλαμβάνει τὴν ὑποβολὴν εἰς τὸν Κύριον σχετικῆς ἐρωτήσεως.

Τί λέγει λαῖκόν ὁ Χριστός; «Ἐάν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι τί πρὸς σέ;»¹⁷. Ἐπειδὴ τὰ ἔλεγεν αὐτὰ ὁ Πέτρος, διότι ἐφρόντιζε καλῶ δι' αὐτόν, καὶ δὲν ἠθελε νὰ ἀποχωρισθῇ ἀπὸ αὐτόν, δεικνύων ὁ Χριστὸς ὅτι, ὅσον καὶ ἂν ἀγάπησῃ, δὲν θὰ φθάσῃ τὴν ἀγάπην τὴν Ἰδικήν Του, λέγει; «Ἐάν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σέ;», διδάσκων διὰ τούτων ἡμᾶς νὰ μὴ λυπώμεθα, οὔτε νὰ ἀσχολοῦμεθα μὲ τίποτε, πέραν ἑκείνων, τὰ ὁποῖα ἀρέσκουν εἰς Ἐκεῖνον.

Διότι ἐπειδὴ πάντοτε ὁ Πέτρος ἦτο ὁμηγετικός εἰς τὰς τοιοῦται εἵδους ἐρωτήσεις καὶ ἐσπευδε προώρως νὰ ὑποβάλῃ αὐτάς, ἀνακόπτιαν ὁ Κύριος πάλιν τὴν τάσιν αὐτοῦ τὴν τοιαύτην, καὶ διδάσκων νὰ μὴ ἀπασχολοῦμεθα πέραν τοῦ δέοντος, λέγει τοὺς ἀνωτέρω λόγους. «Ἐξῆλθεν οὖν ὁ λόγος οὗτος εἰς τοὺς ἀδελφούς» (δηλαδὴ εἰς τοὺς Μαθητάς), «ὅτι ἑκεῖνος οὐκ ἀπονήσκει. Οὐκ εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς ὅτι οὐκ ἀπονήσκει, ἀλλ' ἔάν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σέ;»¹⁸. Μὴ νομίσῃς βηλαδῇ, λέγει ὁ Κύριος, ὅτι μὲ ἕνα τρόπον ρυθμίζω τὰ ἀφορῶντα εἰς σὰς.

Τοῦτο δὲ τὸ ἔκαμεν ἕνεκα τῆς ἀκαίρου συμπαθείας μεταξὺ των, διότι, ἐφ' ὅσον ἐπράκειτο νὰ ἀναλάβουν τὴν φροντίδα διὰ τὴν οἰκουμένην, δὲν ἔπρεπε τοῦ λοιποῦ νὰ εἶναι συνδεδεμένοι μεταξὺ των διότι τοῦτο θὰ ἀπέτελε μεγάλην ζημίαν διὰ τὴν οἰκουμένην. Διὰ τοῦτο ἀκριβὲς λέγει ὁ Κύριος εἰς τὸν Πέτρον: «Ἔργον ἀνέλκεις, αὐτὸ νὰ σκέπτεσαι, καὶ νὰ τὸ φέρῃς εἰς πέρας, καὶ νὰ ἐπιθίξῃς εἰς ἀθλήσιν, καὶ νὰ ἀγωνίζεσαι. Διότι ποῖαν σημασίαν ἔχει, καὶ ἂν θέλω αὐτὸς νὰ

παραμένῃ ἐδῶ; οὐ νὰ σκέπτεσαι καὶ νὰ φροντίζῃς διὰ τὰ ἰδικὰ σου».

Σὺ δὲ νὰ ἐννοήσῃς καὶ ἐδῶ τὴν ἑλλειψιν καυχήσεως ἐκ μέρους τοῦ Εὐαγγελιστοῦ διότι, ἀφοῦ ἀνέφερε τὴν γνώμην τῶν Μαθητῶν, διορθῶναι αὐτήν, μὴ τὴν ἰδέαν ὅτι δὲν εἶχον ἐννοήσῃ αὐτὸ ἀκριβῶς, τὸ ὁποῖον εἶπεν ὁ Κύριος διότι λέγει: «Οὐκ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει, ἀλλ' ὅτι, ἐάν αὐτὸν θέλω μένειν. Οὗτός ἐστιν ὁ μαθητὴς ὁ μαρτυρῶν περὶ τούτων καὶ γράψας ταῦτα καὶ οἶδαμεν ὅτι ἀληθὴς ἐστὶν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ»¹⁹.

Διὰτὶ ἀρὰ γε, ἐνῶ οὐδεὶς ἐκ τῶν ἄλλων πράττει τοῦτο, αὐτὸς μόνον λέγει ταῦτα, καὶ κάμνει τοῦτο διὰ δευτέραν φοράν²⁰, μαρτυρῶν περὶ τοῦ ἑαυτοῦ, φαίνεται δὲ ὅτι ἴσταται πλησίον τῶν ἀκροατῶν²¹. Ποῶν εἶναι τὸ αἴτιον; Λέγεται ὅτι τελευταίως ἐσπευσε νὰ γράψῃ, ὅταν ὁ Θεὸς παρεκίνησεν καὶ παρώρμησεν αὐτὸν εἰς τοῦτο διὰ τοῦτο δεικνύει τὴν ἀγάπην Ἐκείνου συνεχῶς, ὁπαινισσόμενος τὴν αἰτίαν, ἐκ τῆς ὁποίας ὤρμηθῃ, διὰ τὴν γράφῃ. Διὰ τοῦτο καὶ συνεχῶς ἐνθυμεῖται αὐτήν, διὰ νὰ καταστήσῃ ἀξιόπιστον τὸν λόγον του, καὶ νὰ δείξῃ ὅτι παρακατηθείς ἀπὸ ἐκεῖ, προσέθῃ εἰς τὸ ἔργον τοῦτο.

Καὶ γνωρίζω, λέγει, ὅτι εἶναι ἀληθὴς ἑκεῖνος, τὰ ὁποῖα λέγει ἔάν δὲν πιστεύουσιν οἱ πολλοί, εἶναι δυνατόν νὰ πιστεύουσιν ἐκ τούτου. Ποῖου; Ἐκ τοῦ ἐξῆς λόγου: «Ἔστι γάρ», λέγει, «καὶ ἄλλα πολλά, ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ὅτινα, ἐάν γράφηται καθ' ἓν, οὐδὲ αὐτὸν αἶμα τὸν κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα θείλ(α)»²². «Ἐκ τούτων εἶναι φανερόν ὅτι δὲν θὰ τὰ ἔγραψον διὰ νὰ φανῶ εὐχάριστος διότι ἐγώ, ὁ ὁποῖος, ἐνῶ τόσον πάλλῃ εἶναι, οὔτε τόσα εἶπον, ὥσα οἱ ἄλλοι, ἀλλ' ἐκ τούτων μὲν

17. Ἰωάν. 21, 22.

18. Ἰωάν. 21, 23.

19. Ἰωάν. 21, 24.

20. Διὰ πρώτην φοράν συναντιώμεν τοῦτο ἐν Ἰωάν. 19, 35.

21. Ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσοστόμος δὲν ὁμιλεῖ περὶ ἀνυπόστασης τῆς Γραφῆς πάντοτε, ἀλλὰ ἐνίοτε περὶ ἀκρόασις αὐτοῦ, ὥς εἰς τὸ δεικνῆν ὅτι, (ὡς καὶ ἄλλοι οὐκ ἔχουσιν). ἡ Ἁγία Γραφή δὲν εἶναι νεκρὸν γράμμα, ἀλλὰ ζῶσα διδασκαλία.

22. Ἰωάν. 21, 25.

τὰ περισσότερα παρέλεψα τὰς δὲ ἐπιβουλὰς τὰς Ἰουδαϊκὰς, τοὺς λιθοβολισμοὺς, τὸ μῖσος, τὰς ὕδρεις, τὰς λιθορίας ἔφερα εἰς τὸ μέσον καὶ ὁμολογῶ ὅτι καὶ δοκιμαζόμενοι καὶ πλάνον Αὐτὸν ἀπεκόλουον, εἶναι φανερόν, ὅτι δὲν θὰ ἔπραττον τοῦτο, διὰ τὴν φανὴν εὐχαρίστησιν· διότι ὁ ἐπιχειρῶν τοῦτο ἔπρεπε νὰ κάμῃ τὸ ἀντίθετον, δηλαδή τὰ μὲν ἀντικείμενα ψόγου νὰ ἀποκρύπτῃ, τὰ δὲ λαμπρὰ νὰ παρουσιάζῃ.

Ἀφοῦ λοιπὸν ἐκ πλήρους ἐνημερώσεως ἔγραψεν, ὅσα ἔγραψεν, δὲν παραλείπει νὰ φέρῃ εἰς τὸ μέσον καὶ τὴν ἰδικήν του μαρτυρίαν, καλῶν ἡμᾶς νὰ ἐξετάζωμεν καὶ τὰ ἐρευνῶμεν ἐν πρὸς ἐν τὰ γεγονότα· διότι εἶναι συνήθεια ἡμῶν, ὅταν νομιζόμεν ὅτι λέγομεν τὰ ἀληθέστατα οὐδέποτε νὰ μὴ ἀρνούμεθα ποτὲ τὴν ἰδικήν μας μαρτυρίαν. Ἐάν δὲ ἡμεῖς τοῦτο πράττωμεν, πολλὸ περισσότερον Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος γράφων διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· πρᾶγμα τὸ ὅποιον καὶ οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι κηρύττοντες ἔλεγον· Ὁ ἡμεῖς ἔσμεν μάρτυρες, ὡς λέγομεν, καὶ τὸ Πνεῦμα, ὃ ἔδωκε τοῖς πειθαρχοῦσιν αὐτῶν.²²

Καὶ εἰς ὅλα τὰ ἴσα παρὼν ὁ Ἰωάννης, καὶ τὸν Κύριον, ὅταν ἐσταυρούτο, δὲν τὸν ἐγκατέλειπε, καὶ τὴν Μητέρα Αὐτοῦ ἀνέλαβεν ὑπὸ τὴν προστασίαν του· αὐτὰ ὅλα εἶναι σημεῖα τῆς ἀγάπης πρὸς Ἐκεῖνον, καὶ τοῦ ὅτι ὅλα τὰ ἐγκρίριζε μετ' ἀκριβείας. Ἐάν δὲ λέγῃ ὅτι τόσα πολλά θαύματα ἔχουν γίνει, νὰ μὴ ἀπορήσῃς, ἀλλὰ ἀφοῦ σκεφθῇς τὴν ἀνεκφράστον δύναμιν Ἐκεῖνου, ὁ ὁποῖος τὰ ἐπετελεῖ, νὰ δεχθῇς μὲ πίστιν τὸ λεγόμεν διότι, ὅπως εἰς ἡμᾶς εἶναι εὐκόλουν νὰ ὁμιλῶμεν, οὕτω καὶ εἰς Ἐκεῖνον εἶναι εὐκόλουν νὰ ἐπιτελῇ θαύματα, μᾶλλον δὲ πολὺ εὐκολώτερον ἐπιτελεῖ ἑκάστα, τὰ ὅποια θέλει· διότι ἥρκει μόνον νὰ θελήσῃ, καὶ ὅλα ἠκολούθουν.

γ'. Ἀς προσέχωμεν λοιπὸν μὲ ἐπιμέλειαν εἰς τὰ λεγόμενα, καὶ νὰ μὴ παραλείπωμεν νὰ ἀναπτύσσωμεν αὐτά, καὶ νὰ τὰ ἐρευνῶμεν ἐπισταμένως· (διότι ἐκ τῆς συνεχούς ἀσχολίας μετ' αὐτὰ θὰ προκύψῃ δι' ἡμᾶς κάποιον κέρδος)· οὕτω δὲ διηγησόμεν νὰ καθαρίσωμεν τὸν

22. Πρὸς 5, 32.

θίον ἡμῶν, καὶ νὰ ἀποκόψωμεν τὰς ἀκάνθους· διότι τοιαύτης φύσεως εἶναι ἡ ἀμαρτία καὶ ἡ θιοτική φροντίς, δηλαδή πρᾶγμα ἀκαρπὸν καὶ ὀδυνηρόν. Καὶ ὅπως ἡ ἀκάνθα, ἀπὸ οἰονδήποτε μέρος αὐτῆς καὶ ἂν κρατῇται, κεντιᾷ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος τὴν κρατεῖ, οὕτω καὶ αἱ θιοτικαὶ ὑποθέσεις, εἰς οἰονδήποτε σημείου καὶ ἂν ἐπιληφθῇς αὐτῶν, λυποῦν ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος φροντίζει πολλὴ καὶ ἐπιμόνως δι' αὐτάς.

Ἀλλὰ τὰ πνευματικά δὲν εἶναι τοιαύτης φύσεως, ἀλλὰ ὁμοιάζουσιν μὲ μαργαρίτην ἀπὸ οἰονδήποτε πλευρὰν καὶ ἂν τὰ στρέψῃς, τέρπουσι τοὺς ὀφθαλμούς. Ἀναφέρω ἐν παραδείγματι. Κάποιος ἔκαμε ἐλεημοσύνην· οὐ μόνον μὲ τὴν ἐλπίδα τοῦ μέλλοντος τρέφεται, ἀλλὰ χαίρεται καὶ διὰ τὰ ἐδῶ ἀγαθὰ, ἔχων εἰς πᾶσαν περιπτώσιν θάρρος καὶ πρᾶττων ὅλα λίαν θαρραλέως· κατενέκησε τὴν πονηρὰν ἐπιθυμίαν· καὶ πρὸ τῆς θασυλείας ἥδη ἔλαβεν ἀπὸ ἐδῶ τὸν καρπὸν, δεδομένου ὅτι ἐπαινεῖται καὶ βουμάζεται πρὸ πάντων ὑπὸ τῆς συνεκδήσεώς του.

Καὶ ἕκαστον δὲ ἐκ τῶν ἀγαθῶν ἔργων εἶναι τοιαύτης φύσεως, ὅπως θεοαίως καὶ τὰ πονηρὰ ἔργα καὶ πρὸ τῆς γενένης ἐδῶ πιεζουσιν τὴν συνέδωσιν.

Καὶ ἂν σκεφθῇς μὲν τὰ μέλλοντα, ὅταν ἀμαρτήσῃς, ὅς καταστῇς περιβεύς καὶ ἔντρομος, ἐνθ' ὅταν δὲν σὲ τιμωρεῖ ἂν σκεφθῇς δὲ τὰ παρόντα, πολλοὺς ἐχθροὺς θὰ ἔχῃς, καὶ μὲ ὀποῖαν θὰ ζῇς, καὶ τοῦ λοιποῦ οὕτε ἐκεῖνους, αἱ ὁποῖαι ἔχουν διαπράξει ὀδύνηματα δὲν θὰ δινηθῇς νὰ ἴδῃς κατὰ πρόσωπον, μᾶλλον δὲ οὕτε καὶ ἐκεῖνους οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν ἀδικήσει· διότι δὲν συναποκομίζομεν ἐκ τῶν ἀμαρτημάτων τόσῃν εὐχαρίστησιν, ὅσην θάλαμιν, ἐφ' ὅσον ἡ συνέβησιν ὁδῶν, οἱ ἄλλοι²³ ἀνθρώποι κατηγοροῦν, ὁ Θεὸς ὀργίζεται, ἡ γέννηα ἐπιφύλασσεται νὰ λάθῃ ἡμᾶς, αἱ σκέψεις μας δὲν ἡσυχάζουν.

Διότι εἶναι θαρὺ πρᾶγμα ἡ ἀμαρτία, θαρὺ καὶ ἐνοχλητικόν, καὶ θαρύτερον ἀπὸ οἰονδήποτε τεμύχιον

23. -Τὸν ἑαυτὸν ἀνθρώπων. Χρησιμοποιοῦ ἀνταπόθε ο ῥήτωρ τὸ ἐπίρημα ἐκείθεν κατ' ἀντιδιαστολήν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὴν συνέδωσιν, ἡ ὁποία ὁμιλεῖ ἐκείθεν.

μολύβδου. Διότι εκείνος, ὁ ὁποῖος αἰσθάνεται αὐτήν, οὔτε ὀλίγον νὰ στρέψῃ τὸ βλέμμα πρὸς τὰ ἄνω δὲν θὰ δυνηθῇ, καὶ ἂν εἶναι λίαν ἀνάσθητος. Οὕτω θεοβαίως καὶ ὁ Ἀγαθὸς, ἂν καὶ ἦτο λίαν ἀσεδής, ἐπειδὴ ἠορθάνετο αὐτήν, ἐβόδιζε στρέφων τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω, συνττριμμένος καὶ θασσανίζομενος· διὰ τοῦτο καὶ σάκκον περιβάλλετο καὶ ἄφηνε νὰ τρέχουν τὰ δάκρυά του²⁴.

Ἄν πᾶττωμεν τοῦτο καὶ ἡμεῖς, καὶ πενθῶμεν ὡς ἐκεῖνος, θὰ ἀπαλλαγώμεν ἐκ τῶν ἁμαρτημάτων, ὅπως ὁ Ζακχαῖος²⁵, καὶ θὰ ἐπιτύχωμεν κάποιαν συγχώρησιν. Διότι, ὅπως ἐπὶ τῶν οἰδημάτων καὶ τῶν συριγγίων, ἂν προηγουμένως δὲν σταματήσῃ κανεὶς τὸ ὕγρον, τὸ ὁποῖον ρεεῖ καὶ γεμίζει τὸ τραῦμα, δοσὶ φάρμακα καὶ ἂν ἐπιθέσῃ κανεὶς ἐπ' αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον δὲν ἐκλείσθῃ ἡ πηγὴ τοῦ κακοῦ, ματαίως ἐπιτελεῖ οἰανδήποτε θεραπευτικὴν ἐνέργειαν, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐάν δὲν ἐμποδίσωμεν τὴν χεῖρα ἡμῶν ἀπὸ τὴν πλεονεξίαν καὶ δὲν ἀνακόψωμεν τὴν ροὴν αὐτῆς τῆς πλὴγῆς, καὶ ἂν ἀκόμη δώσωμεν ἐλεημοσύνην, ματαίως πράττομεν τὰ πάντα· διότι τὸ μέρος, τὸ ὁποῖον ἐθεραπεύθῃ δι' αὐτῆς τὸ κατέκλωσεν ἡ πλεονεξία καὶ τὸ κατέστρεψε, καὶ τὸ κατέστησε περισσότερον δυσάρεστον ἀπὸ πρὶν²⁶.

Ἄς παύσωμεν λοιπὸν νὰ ἀρπάζωμεν, καὶ τότε ἄς ἐλεήσωμεν. Ἐάν δὲ φέρωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας εἰς τὸν κρημνόν, πῶς θὰ δυνηθώμεν νὰ ἀναπνεύσωμεν. Διότι, ἐάν κανεὶς τὸν κινδυνεύοντα νὰ πέσῃ τὸν αὐρὴν ἐνωθεν (πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ ἐλεημοσύνη), ἄλλος δὲ τὸν αὐρὴν θιαίως κάτωθεν, τίποτε περισσότερον δὲν θὰ προκύψῃ ἐξ αὐτῆς τῆς πύλης ἀπὸ τὸ νὰ κοπῇ εἰς δύο ὁ ἀνθρώπος.

Διὰ νὰ μὴ πάθωμεν λοιπὸν τοῦτο, οὔτε, μὲ τὸ νὰ μᾶς αὐρὴν κάτωθεν ἡ πλεονεξία, μᾶς ἐγκαταλείψῃ ἡ ἐλεημοσύνη καὶ ἀπέλθῃ, ὡς καταστήσωμεν ἐλαφροὺς

24. Γ' Βασιλ. 21, 27.

25. Λουκ. 19, 1 - 10.

26. Παρόμοια λέγει ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος καὶ εἰς τὴν 73ην ἐπιστολὴν τοῦ (παρ. γ').

τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ ἄς πετάξωμεν πρὸς τὰ ἄνω, ὥστε, ἄφου καταστήσωμεν τέλειοι διὰ τῆς ἀπαλλαγῆς ἐκ τῶν κακῶν καὶ διὰ τῆς ἐπιτελέσεως τῶν ἀγαθῶν ἔργων, νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ αἰώνια ἀγαθὰ διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῖου εἰς τὸν Πατέρα, συγχρόνως μετὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀνῆκει ἡ δόξα, τὸ κράτος, καὶ ἡ τιμὴ, νῦν καὶ διὰ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.